

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Algemeen ambtsbericht Somalië

November 2012

Datum 30 november 2012

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	1
2	Landeninformatie.....	2
2.1	Basisgegevens.....	2
2.1.1	Land en Volk.....	2
2.1.2	Geschiedenis.....	3
2.1.3	Staatsinrichting.....	8
2.2	Politieke ontwikkelingen.....	11
2.2.1	Inleiding.....	11
2.2.2	Uitvoering roadmap.....	11
2.3	Militaire situatie.....	20
2.3.1	De TFG.....	20
2.3.2	AMISOM.....	20
2.3.3	Kenia.....	22
2.3.4	Ethiopië.....	22
2.3.5	Ahlu-Sunna-W'al-Jama'a.....	23
2.4	Militaire operaties.....	24
2.5	Al-Shabaab.....	26
2.5.1	Controlegebied.....	26
2.5.2	Organisatie.....	27
2.5.3	Strijdmacht en rekrutering.....	28
2.5.4	Communicatie.....	29
2.5.5	Financiële situatie.....	30
2.5.6	Leefregels.....	30
2.5.7	Mensenrechtensituatie.....	31
2.5.8	Steun bevolking.....	32
2.6	Noord-Somalië.....	32
2.6.1	Somaliland.....	32
2.6.2	Puntland.....	35
2.6.3	Piraterij.....	36
3	Veiligheidssituatie.....	41
3.1	Inleiding.....	41
3.2	Mogadishu.....	41
3.3	Zuid- en Centraal-Somalië buiten Mogadishu.....	48
3.4	Noord-Somalië.....	52
4	Mensenrechten.....	54
4.1	Juridische context.....	54
4.1.1	Verdragen en protocollen.....	54
4.1.2	Nationale wetgeving.....	55
4.2	Toezicht.....	56
4.2.1	Nationaal.....	56
4.2.2	Internationaal.....	56
4.3	Naleving en schendingen.....	56
4.3.1	Vrijheid van meningsuiting (inclusief persvrijheid).....	57
4.3.1.1	Radio, televisie, internet en geschreven pers.....	57

4.3.1.2	Vervolg van journalisten	58
4.3.1.3	Vrijheid van vereniging en vergadering	59
4.3.2	Vrijheid van godsdienst.....	59
4.3.3	Bewegingsvrijheid	60
4.3.3.1	Reisdocumenten	63
4.3.4	Rechtsgang.....	65
4.3.5	Arrestaties en detenties	69
4.3.6	Mishandeling en foltering.....	69
4.3.7	Verdwijningen en ontvoeringen	70
4.3.8	Buitengerechtelijke executies en moorden.....	70
4.3.9	Doodstraf	70
4.4	Positie van specifieke groepen.....	71
4.4.1	Minderheden	71
4.4.2	Niet-Somali minderheden	71
4.4.2.1	Bantu's	72
4.4.2.2	Benadiri	72
4.4.2.3	Beroepsgroepen.....	73
4.4.3	Specifieke clans	73
4.4.4	Vrouwen.....	73
4.4.4.1	Vrouwen in gebieden onder controle van Al-Shabaab	74
4.4.4.2	Huwelijken.....	74
4.4.4.3	Alleenstaande vrouwen	75
4.4.4.4	Seksueel en huiselijk geweld.....	75
4.4.4.5	Genitale verminking bij vrouwen (vrouwenbesnijdenis).....	76
4.4.5	Homoseksuelen	77
4.4.6	Minderjarigen	77
4.4.6.1	Kindsoldaten	78
4.4.6.2	Alleenstaande minderjarigen.....	79
5	Migratie	81
5.1	Migratiestromen en opvang	81
5.1.1	Vluchtelingen	81
5.1.2	Ontheemden	82
5.1.2.1	Zuid- en Centraal-Somalië.....	82
5.1.2.2	Noord-Somalië	82
5.2	Terugkeer.....	83
5.2.1	Vluchtelingen	83
5.2.2	Ontheemden	83
5.3	Humanitaire omstandigheden.....	83
5.4	Activiteiten van internationale organisaties.....	84
Bijlage I	LANDKAART (ADMINISTRATIEF)	89
Bijlage II	Invloedsgebied van Al-Shabaab, per 9 oktober 2012	90
Bijlage III	LITERATUURLIJST	91
Bijlage IV	RELEVANTE WEBSITES	94
Bijlage V	GEBRUIKTE AFKORTINGEN	95

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Somalië beschreven, voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit Somalië en voor de besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Somalische asielzoekers. Dit algemeen ambtsbericht is een actualisering van eerdere ambtsberichten over de situatie in Somalië. Het laatste algemeen ambtsbericht verscheen in mei 2011, een verkort ambtsbericht verscheen in februari 2012. Het algemeen ambtsbericht beslaat de periode maart tot en met oktober 2012.

Dit algemeen ambtsbericht is gebaseerd op informatie uit openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen vertrouwelijke rapportages van Nederlandse vertegenwoordigingen (onder andere te Nairobi, Kenia, Sana'a, Jemen en Addis Abeba, Ethiopië) en rapportages van de Europese Unie (EU) aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daarnaast wordt de tekst in veel gevallen ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek en militair gebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een beknopt overzicht van de geschiedenis van Somalië. Ook is een korte passage over de geografie en de bevolking van Somalië opgenomen.

In hoofdstuk drie wordt ingegaan op de veiligheidssituatie in Zuid-/Centraal- en Noord-Somalië.

In hoofdstuk vier wordt de mensenrechtensituatie in Somalië geschetst, gevolgd door de beschrijving van de naleving dan wel schending van enkele klassieke mensenrechten. Ook wordt in dit hoofdstuk de positie van specifieke groepen belicht, zoals die van minderheden, vrouwen en minderjarigen.

In hoofdstuk vijf komen de opvang van vluchtelingen en ontheemden en de activiteiten van internationale organisaties, evenals de positie van de vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties (UNHCR), aan de orde.

2 Landeninformatie

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Land en Volk

De Republiek Somalië ligt in de Hoorn van Afrika aan de Indische Oceaan (in het oosten) en aan de Golf van Aden (in het noorden). In het westen grenst het land aan Ethiopië, in het noordwesten aan Djibouti en in het zuidwesten en zuiden aan Kenia. Met de term 'Somalië' wordt in dit ambtsbericht het grondgebied van de (voormalige) Republiek Somalië aangeduid, dus inclusief Somaliland en Puntland, tenzij anders aangegeven. De belangrijkste steden zijn de hoofdstad Mogadishu, die vrijwel de gehele regio Benadir beslaat, Galkayo (in de centrale regio Mudug), de havensteden Kismayo (in de zuidelijke regio Lower Juba), Berbera (in Somaliland) en Bosasso (in Puntland) en de hoofdsteden van Somaliland en Puntland, respectievelijk Hargeisa¹ en Garowe.

Het aantal inwoners wordt op 10 miljoen geschat.² Naar schatting van UNHCR leven ruim een miljoen Somalische vluchtelingen in de landen grenzend aan Somalië, inclusief Jemen.³ In Nederland woonden begin 2011 30 à 35.000 personen van Somalische afkomst.⁴

De meeste bewoners behoren tot de etnische groep van de Somali (85%). In dit rapport wordt de term 'Somali' gebruikt voor leden van de etnische groep van de Somali, terwijl de term 'Somaliërs' wordt gebruikt voor de inwoners van de (voormalige) Republiek Somalië. De Somali zijn onder te verdelen in twee groepen: de Samaal-groep en de Saab-groep. Deze groepen zijn verder onderverdeeld in vijf clanfamilies.⁵ Tot de Samaal-groep behoren vier clanfamilies die oorspronkelijk leefden van nomadische veeteelt: Issaq, Hawiye, Dir en Darod. Tot de Saab-groep behoren twee clans die oorspronkelijk van de landbouw leefden: de Digil en de Mirifle (samen ook wel Rahanweyn genoemd).⁶ Het woongebied van de Somali omvat buiten Somalië van oudsher ook een deel van Djibouti, Oost-Ethiopië en Noord-Kenia. In Somalië komt, naast de Somali, een aantal kleinere groepen voor, die van andere etnische afkomst zijn dan de Somali. Onder wetenschappers noch onder Somaliërs zelf bestaat volledige overeenstemming over de exacte indeling van de diverse clans en minderheden.

De officiële landstaal en dagelijkse voertaal in het openbare leven van Somalië is het standaard Somalisch. Daarnaast bestaan verschillende dialecten, zoals Maay. Dit dialect, dat door andere Somali's nauwelijks kan worden verstaan, wordt gesproken ten zuiden van de Shabelle rivier.

¹ EIU, augustus 2010.

² <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html>.

³ UNHCR *Somalia Fact Sheet*, september 2012.

⁴ Forum Factsheet, *Somaliërs in Nederland*, februari 2011. Forum is het Instituut voor Multiculturele Vraagstukken. Volgens cijfers van het CBS woonden op 1 januari 2010 (officieel) 27.000 Somaliërs in Nederland.

⁵ Mogelijke verwarring kan ontstaan rond de begrippen clanfamilie en clan. In dit algemeen ambtsbericht wordt de term 'clanfamilie' gebruikt voor de vijf grote afstammingsgroepen (Issaq, Hawiye, Dir, Darod en Rahanweyn; overigens worden de Issaq door sommigen beschouwd als onderdeel van de Dir-clanfamilie (Gundel 2009)). Met 'clan' wordt het niveau hieronder aangeduid, zoals bijvoorbeeld de clan Majerteen van de clanfamilie Darod. In veel Engelstalige literatuur en door vele Somaliërs worden deze begrippen en met name het woord 'clan' niet altijd eenduidig gebruikt. Welk niveau van de afstammingsgroep wordt bedoeld met het woord 'clan', moet dan uit de context blijken.

⁶ In Abbink (2009) wordt Rahanweyn als subclan van Digil beschreven. In navolging van Cassanelli (1995), Danish Immigration Service (2000) en Menkhaus (maart 2004) worden in dit ambtsbericht Digil en Mirifle als een onderverdeling van Rahanweyn gezien. Voor beide geldt dat zij in het algemeen een maatschappelijk zwakkere positie innemen dan de nomadische clanfamilies.

De meeste dialectsprekers zijn echter ook het standaard Somalisch machtig.⁷ Somaliërs hebben in grote meerderheid dezelfde godsdienst: de soennitische islam.⁸

Diaspora

Van de Somalische bevolking woont naar schatting ongeveer 14 procent, dat is meer dan een miljoen mensen, buiten Somalië. Ze wonen in Kenia, Ethiopië, Djibouti, Zuid-Afrika, Jemen, Saoedi Arabië, de Golfstaten, de VS⁹, Canada¹⁰, het VK¹¹, Nederland, Noorwegen, Zweden, Zwitserland, Denemarken, Duitsland, Italië, België, Ierland, Oostenrijk, Finland en Turkije. Veel leden van de Somalische diaspora onderhouden nauwe banden met hun vaderland. Ze sturen geld aan familie en vrienden in Somalië – volgens de VN 1.5 miljard USD per jaar - zetten bedrijven op en bekleden politieke functies. Naar schatting wonen 15.000 houders van een Canadees paspoort in Somaliland. Het aantal vertegenwoordigers van de diaspora in de TFG¹²-regering nam gestaag toe. In januari 2008 waren de premier en 10 van de 15 ministers afkomstig uit de diaspora. De UNDP heeft een programma opgezet voor Somaliërs in de diaspora die tegen vergoeding hun deskundigheid op tijdelijke basis willen inzetten in Somalië.¹³

2.1.2 *Geschiedenis*

Op 1 juli 1960 werd de onafhankelijke republiek Somalië uitgeroepen. Na een korte periode met een meerpartijdemocratie, geleid door een burgerbestuur, nam Siad Barre in 1969 de macht over. Siad Barre trok in 1977 ten strijde tegen Ethiopië, hetgeen uitliep op een nederlaag voor Somalië. Na deze nederlaag raakte Somalië in een neerwaartse spiraal van opstand, repressie, militarisme en corruptie. In 1991 vluchtte Siad Barre na een volksoproer, waarna de staat Somalië uiteenviel.

Sinds de val van Siad Barre is de situatie in Somalië chaotisch en vechten verschillende clans en groeperingen met elkaar. De Verenigde Naties (VN) probeerden tussen 1992 en 1995 de humanitaire crisis te verlichten middels de door de Verenigde Staten geleide *United Nations Operation in Somalia* (UNOSOM). Deze operatie liep op een mislukking uit. Ook vredesbesprekingen in de periode 2000-2004 hebben geen einde kunnen maken aan de crisis. Tijdens de vredesbesprekingen in Kenia werd in 2004 de *Transitional Federal Government* (TFG) gevormd. De TFG is er niet in geslaagd controle uit te oefenen over heel Somalië.

⁷ Lamberti, 1986; Lewis, 2009.

⁸ ICG, 28 mei 2010.

⁹ 70.000 Somaliërs woonden in 2009 in Minneapolis, 75.000 in Columbus, Ohio. *Somalia's Missing Millions: The Somali Diaspora and its Role in Development, March, 2009* UNDP Somalia Publication.

¹⁰ 40.000 Somaliërs woonden in 2009 in Toronto,

¹¹ 33.000 Somaliërs woonden in 2009 in Londen.

¹² Transitional Federal Government.

¹³ *Somalia's Missing Millions: The Somali Diaspora and its Role in Development, March, 2009* UNDP Somalia Publication. Het rapport is van de hand van de huidige president Hassan Sheikh Mohamud. Het UNDP-programma QUEST wordt uitgevoerd in samenwerking met het IOM, dat het soortgelijke programma MIDA ontwikkelde. Deskundigen waaraan in Somalië grote behoefte is, zoals technici, bestuurskundigen, chirurgen en advocaten, werken voor een korte periode, bijvoorbeeld een of twee jaar, in Somalië voor een salaris dat naar 'Westerse normen' goed is. Daarnaast krijgen zij de garantie dat ze hun baan in het land waar zij wonen na afloop van de contractperiode weer terugkrijgen. Zie <http://www.quests-mida.org>. Zie ook http://www.iom-nederland.nl/Programma_s/Migratie_Ontwikkeling/Projecten_Migratie_Ontwikkeling/Overige_projecten/Quests_MIDA_Somalia_project. Hoewel Somaliërs in de Diaspora belangrijk voor het land zijn, hebben niet alle teruggekeerde Somaliërs een goede naam bij hun achtergebleven landgenoten. Die laatste gebruiken in plaats van Diaspora soms het woord Diyuuspora, een term die is afgeleid van het Somalische woord diyuus, dat 'wicked' (gemeen of verdorven) betekent.

Federale republiek Somalië¹⁴

Na voortdurende onenigheid binnen de TFG trad Abdullahi Yusuf op 29 december 2008 af als president van Somalië. De leden van de wetgevende macht, het *Transitional Federal Parliament* (TFP) stemden eind januari 2009 in met een uitbreiding van het parlement naar 550 zetels, zoals dat was overeengekomen in de laatste ronde van besprekingen in het kader van het Djibouti-akkoord.¹⁵ Ook werd besloten tot een verlenging van het *Transitional Federal Charter* (TFC), dat in augustus 2009 zou verlopen, met twee jaar. Sheikh Sharif Ahmed werd tot nieuwe president gekozen en op 31 januari 2009 beëdigd. Sheikh Sharif Ahmed, die behoort tot de Hawiye-clan, was tot zijn verkiezing tot president de leider van de Djibouti factie van de *Alliance for the Re-liberation of Somalia* (ARS) en voorzitter van de *Islamic Courts Union* (IUC) tot deze in 2006 door de Ethiopiërs werd verdreven. Sheikh Sharif Ahmed wees Omar Abdirashid Ali Sharmarke¹⁶ aan als nieuwe premier. Het TFP stemde op 14 februari 2009 in met de benoeming van Sharmarke tot premier.

Op 20 februari 2009 benoemde premier Sharmarke het nieuwe kabinet volgens de 4.5 regel.¹⁷ De regering was een regering van nationale eenheid bestaande uit de TFG en de *Alliance for the Re-liberation of Somalia* (ARS). Na langdurige onenigheid met de president, trad Sharmarke in september 2010 af als premier. Op 14 oktober 2010 werd Mohamed Abdullahi Mohamed benoemd tot de nieuwe premier.¹⁸ Zijn benoeming werd op 31 oktober 2010 door een grote meerderheid van het parlement goedgekeurd. Op 12 november 2010 benoemde Mohamed Abdullahi Mohamed zijn kabinet, dat 18 ministers telde. Het voorgaande telde er 39.

Op 9 juni 2011 tekenden president Sharif Sheikh Ahmed en de parlementsvoorzitter Sharif Hassan Sheikh Aden in Kampala een akkoord, waarin onder andere werd vastgelegd dat verkiezingen van de president en parlementsvoorzitter - door het parlement - zouden worden uitgesteld tot augustus 2012.¹⁹ Premier Mohamed Abdullahi Mohamed trad af. De benoeming van de voormalige minister van Planning, Abdiweli Mohamed Ali, tot premier werd op 20 juni door het parlement goedgekeurd. Op 28 juli 2011 werd een nieuw kabinet geïnstalleerd.

Roadmap

Het Kampala-akkoord maakte ook de weg vrij voor het aannemen van de zogenoemde *roadmap*. Deze werd op 6 september 2011 aangenomen en beschrijft de stappen die moesten leiden tot een permanente regering in augustus 2012.²⁰ De *roadmap* werd ondertekend door de premier, door de *Special Representative of the Secretary-General for Somalia* (SRSG) van het *United Nations Political Office for Somalia* (UNPOS) de Tanzaniaanse diplomaat

¹⁴ Voor een uitgebreide beschrijving van de geschiedenis van de Federale Republiek Somalië vanaf het uiteenvallen van de staat in 1991 en het uitbreken van de burgeroorlog tot de uitbreiding van het parlement in januari 2009 wordt verwezen naar de algemene ambtsberichten van juli 2006 en maart 2009.

¹⁵ Voor een beschrijving van de voorgeschiedenis van de ondertekening van het Djibouti-akkoord en de bijbehorende overeenkomsten wordt verwezen naar de algemene ambtsberichten van augustus 2008 en maart 2009. Voorheen bestond het parlement uit 275 zetels. Van de extra 275 zetels gingen 200 naar de Djibouti factie van de *Alliance for the Re-liberation of Somalia* (ARS) en 75 naar het maatschappelijk middenveld.

¹⁶ Sharmarke is de zoon van Abdirashid Ali Sharmarke, voormalig president van Somalië die in 1969 tijdens de coup van Siad Barre werd gedood. Sharmarke behoort tot de Darod-clanfamilie. Hij is opgeleid in de Verenigde Staten en was werkzaam bij de VN.

¹⁷ De 4 slaat hier op de vier grote Somalische clanfamilies (Hawiye, Dir (inclusief Issaq; zie voetnoot 5), Darod en Rahanweyn) en de .5 op de alliantie van kleine Somalische clans.

¹⁸ Mohamed Abdullahi Mohamed behoort tot de Darod-clanfamilie. Hij studeerde in de VS en schreef het proefschrift "U.S. Strategic Interest in Somalia: From the Cold War Era to the War on Terror."

¹⁹ Dit Kampala-akkoord moest een einde brengen aan de frictie die al geruime tijd bestond tussen de president en de parlementsvoorzitter.

²⁰ De stappen betreffen het verbeteren van de veiligheid, het opstellen van de nieuwe grondwet, het verzoenen van de verschillende facties in Somalia en het verbeteren van bestuur, transparantie en *accountability*.

Mahiga, door vertegenwoordigers van de Afrikaanse Unie, de Arabische Liga, IGAD²¹, de semi-autonome regio's Puntland en Galmadug en van Ahlu-Sunna-W'al-Jama'a (ASWJ). De Somalische ondertekenaars werden in het verdere verloop van het proces de *signatories* genoemd.²² De *roadmap* wordt ook ondersteund door de VS en de EU.

Garowe Principles

Als voortvloeisel van de *roadmap* tekenden de *signatories* op 24 december 2011 de zogenoemde *Garowe Principles*. In dit document werd onder andere de toekomstige parlementaire structuur vastgesteld: vanaf juni 2016 zou het parlement bestaan uit een gekozen eerste en tweede kamer.²³ Vanwege de slechte veiligheidssituatie werden parlementsverkiezingen in 2012 onmogelijk geacht. De periode juni 2012 tot juni 2016 werd aangemerkt als een nieuwe transitieperiode waarin het parlement zal bestaan uit één huis van afgevaardigden geselecteerd op basis van de 4.5-formule, afgeleid van de clanverdeling in Somalië.²⁴

Parlement verdeeld

Kort voor de ondertekening van de *Garowe Principles* zegde een meerderheid van het parlement²⁵ het vertrouwen in parlementsvoorzitter Sharif Hassan Sheikh Aden op en benoemde voor 30 dagen een interim-voorzitter. President Sharif Sheikh Ahmed stelde echter dat de afzetting onwettig was.²⁶ Op 4 januari 2012 werd na een lange bijeenkomst, waarbij parlementsleden met elkaar op de vuist gingen en enkele parlementsleden zelfs gewond raakten, een nieuwe parlementsvoorzitter gekozen, Madobe Nonow Mohamed. De president noch de premier erkende de nieuwe parlementsvoorzitter. Zij werden hierin gesteund door de VN, de EU, de Afrikaanse Unie (AU) en de IGAD. Het parlement bleef echter in twee kampen verdeeld.²⁷ De politieke impasse in het parlement vormde een bedreiging voor de legitimiteit van het politieke proces tot augustus 2012 door het ontbreken van de wettelijke legitimering.²⁸

Garowe II

Op 15 februari 2012 werd de Garowe II conferentie in Puntland gehouden. De conferentie werd bijgewoond door 180 delegatieleden, waaronder de *signatories* en vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld zoals clanoudsten, vrouwengroepen en journalisten. Aan het eind van de conferentie werden de

²¹ Intergovernmental Authority on Development. Een regionaal orgaan in Oost-Afrika. Zie ook <http://igad.int/>.

²² De *signatories* – vertegenwoordigers van de TFG, Puntland, Galmadug en Ahlu-Sunna-W'al-Jama'a – vormden een soort orgaan dat werd ingesteld door UNPOS nadat het *Transitional Federal Parliament* door de splitsing geen medewerking meer kon c.q. wilde verlenen aan de uitvoering van de *roadmap*. Dit orgaan werd erkend door de Afrikaanse Unie, IGAD, de VN en de internationale gemeenschap. Hoewel de vertegenwoordigers per gelegenheid konden wisselen, speelden TFG-president Sharif Sheikh Ahmed, premier Abdiweli Mohamed Gaas, parlementsvoorzitter Sharif Hassan Sharif Adan, de president van Galmudug, Mohamed Ahmed Alim, en de president van Puntland, Abdirahman Mohamed Farole, een belangrijke rol. <http://unpos.unmissions.org/Portals/UNPOS/Repository%20UNPOS/110906%20-%20Signed%20statement%20on%20adoption%20of%20the%20Roadmap.pdf>.

²³ De 'upper chamber' was vooral een stokpaardje van president Farole van Puntland, dat op basis van regionale vertegenwoordigers, buitenproportioneel zou zijn vertegenwoordigd in een dergelijke 'upper chamber'. Het is nog maar zeer de vraag of de 'upper chamber' alsnog wordt ingesteld.

²⁴ Verder bepalen de *Garowe Principles* dat de conceptgrondwet uiterlijk 20 april 2012 gereed moet zijn, maar die deadline is niet gehaald. *Garowe Principles*, 24 december 2011 (geraadpleegd via http://www.garoweonline.com/artman2/publish/doc.hm/Somalia_Garowe_Principles_-_signed_copy.shtml).

²⁵ Het *Transitional Federal Parliament* (TFP). Zie over de 4.5 clanverdeling voetnoot 17.

²⁶ De poging tot afzetting veroorzaakte een conflict tussen voor- en tegenstanders van Sharif Hassan Sheikh Aden binnen het parlement en leidde in december 2011 en begin januari 2012 verschillende malen tot een handgemeen.

²⁷ Daily Nation, *Somalia: MPs Replace Speaker*, 13 december 2011; Garowe Online, *Somalia: President Sharif speaks out against controversial vote by MPs*, 1 januari 2012; Garowe Online, *Somalia: Parliamentarians fistfight for 3rd time over Speaker vote*, 2 januari 2012; Somalia Report, *New speaker of TFG Parliament Elected*, 4 januari 2012.

²⁸ Mede doordat de voorzitter, die legitimiteit had verloren, weigerde af te treden kon het parlement niet bijeenkomen voor de noodzakelijke wetgeving ter beëindiging van de transitie. De crisis in het TFG-parlement werd veroorzaakt doordat een deel van de afgevaardigden – sommigen hadden banden met krijgsheren en islamisten – tegen het einde van de overgang was.

Garowe II Principles ondertekend.²⁹ De minister van Grondwetszaken en Verzoening³⁰ verklaarde dat vrouwen 30 procent van de zetels in de *National Constituent Assembly* (NCA) zullen innemen. Het nieuwe parlement zou een Lagerhuis krijgen met 225 zetels en een Hogerhuis met 54 zetels.³¹

Conferentie Londen

Op 23 februari 2012 namen de president, de premier en de parlamentsvoorzitter Sharif Hassan Sheikh Aden als vertegenwoordigers van de TFG deel aan de internationale Londen-conferentie over Somalië, samen met onder meer een vertegenwoordiging van Puntland, Somaliland, Galmudug en Ahlu-Sunna-W'al-Jama'a en een ruime vertegenwoordiging van de internationale gemeenschap. Tijdens de conferentie werd onder andere de voortgang van de transitie besproken en aanvullende financiële steun toegezegd vanuit de internationale gemeenschap voor AMISOM, anti-piraterij-operaties, ontwikkelingssamenwerking (OS) en humanitaire hulp.³²

*Somaliland*³³

Somaliland omvat de regio's Awdaal, Hargeisa (Woqooyi Qalbeed) en Togdheer. De zeggenschap over de regio's Sool, Sanaag en Cayn/Ayn³⁴ (het zuid-oostelijk deel van Togdheer) wordt door zowel Somaliland als Puntland geclaimd. Begin 2012 werd in dit gebied de staat Khatumo opgericht. Zie paragraaf 2.6.1.

Somaliland riep direct nadat Siad Barre werd afgezet in 1991 de onafhankelijkheid uit.³⁵ Hierna volgde een periode waarin het bestuur van Somaliland was georganiseerd in traditionele clanstructuren. In 2001 werd de grondwet van Somaliland in een referendum goedgekeurd. Sindsdien bestaat in Somaliland een meerpartijdemocratie. Toen in 2002 president Egal overleed, werd hij vervangen door toenmalig vicepresident Dahir Riyale Kahin. In april 2003 werd Riyale in de eerste presidentiële verkiezingen in Somaliland verkozen tot president voor een termijn van vijf jaar. De eerste parlementaire verkiezingen werden in september 2005 gehouden.

De drie politieke partijen³⁶ van Somaliland kwamen in oktober 2007 overeen dat de gemeentelijke en presidentsverkiezingen zouden worden uitgesteld van respectievelijk december 2007 en april 2008 tot de zomer van 2008, zodat er voldoende tijd was voor kiezersregistratie.

²⁹ Garowe Online, *2nd Somalia National Constitutional Conference opens in Puntland capital*, 15 februari 2012. De Garowe II principes werden getekend door de President van de TFG, Sharif Sheikh Ahmed, premier Abdiweli Mohamed Gaas, parlamentsvoorzitter Sharif Adan Sharif Hassan, Galmudug President Mohamed Ahmed Alim, Ahlu Sunnah Wal Jama'a vertegenwoordiger Khalif Abdulkadir Noor en Puntland President Abdirahman Mohamed Farole.

³⁰ Minister of Constitution and Reconciliation, Abdirahman Hosh Jabril.

³¹ Upper House en Lower House. Garowe Online, *Somalia: Garowe conference comes to a close*, 19 februari 2012. Uiteindelijk zou het parlement 275 zetels krijgen. Een Hogerhuis kwam vooralsnog niet tot stand. Ook het toegezegde percentage vrouwen zou niet worden gehaald. Zie verder paragraaf 2.2.2.

³² In het slotcommuniqué van de *London Conference* stond dat Somalië mettertijd voor zijn eigen veiligheid moet zorgen en zijn eigen rechtsstelsel moet opbouwen. Government of United Kingdom, *London Conference on Somalia: Communique*, 23 februari 2012. Zie ook Garowe Online, *Somalia: After London Conference, Federalism and the Future*, 1 maart 2012. De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Clinton heeft tijdens de Londen conferentie duidelijk gesteld dat 20 augustus 2012 de einddatum van de TFG moest zijn.

³³ Voor een uitgebreide beschrijving van de geschiedenis van Somaliland vanaf de onafhankelijkheid in 1991 tot de eerste perikelen rond de data voor de gemeentelijke- en presidentsverkiezingen wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht van augustus 2008.

³⁴ De internationale spelling is Ayn, de Somalische spelling is Cayn.

³⁵ De juridische argumentatie voor onafhankelijkheid was dat de AU landen erkent als soeverein o.b.v. de gebieden die direct na onafhankelijkheid (in 1960 voor Somalië) zelfstandig waren. Dit was voor Somaliland 10 dagen het geval voordat ze onderdeel werden van Somalië. Somaliland wordt echter tot op heden internationaal niet erkend als onafhankelijk land.

³⁶ In lijn met de grondwet worden UDUB (*Democratic United National Party*), Kulmiye (Solidariteitspartij) en UCID (*Justice and Welfare Party*) erkend.

Op 9 april 2008 werd er een drievoudige bomaanslag gepleegd op het parlamentsgebouw van Somaliland. Deze aanslag viel samen met de groeiende onenigheid tussen de regeringspartij (UDUB) en de oppositiepartijen (Kulmiye en UCID) over het besluit van de senaat (*House of Elders*) om de ambtstermijn van president Riyale met een jaar te verlengen.³⁷ De politieke onenigheid werd op 20 mei 2008 voorlopig beëindigd met een akkoord tussen de drie partijen over nieuwe verkiezingsdata. Maar na een problematisch verlopen kiezersregistratie en onenigheid in de kiescommissie in de tweede helft van 2008, werden de gemeentelijke verkiezingen en de presidentsverkiezingen in februari 2009 opnieuw uitgesteld. In de voortdurende spanning rond de presidentsverkiezingen bezette het Somalilandse leger tot twee keer toe het parlamentsgebouw en vonden demonstraties plaats. Na de beslissing van de Senaat het mandaat van president Riyale nogmaals te verlengen tot 29 oktober 2009, liet oppositieleider Silanyo weten de regering van Riyale na 6 april 2009 niet meer te erkennen. President Riyale bepaalde begin april 2009 per presidentieel decreet dat de verkiezingen op 27 september 2009 gehouden zouden worden. Deze beslissing werd door een 'bemiddelingscomité'³⁸ goedgekeurd. Nadat de presidentsverkiezingen nogmaals werden uitgesteld, werden ze uiteindelijk op 26 juni 2010 gehouden.³⁹ Daarbij versloeg Silanyo de zittende president Riyale. De opkomst was laag, in Sool, Sanaag en Ayn vielen verscheidene doden. Onder de regering Silanyo trad eind 2010 de wet op de mensenrechtencommissie in werking. Hiermee kreeg de Somalilandse mensenrechtencommissie, die al sinds 2007 bestaat, een wettelijke basis.

Puntland

In 1998 werd Puntland opgericht als autonome regio van de Harti (een subclan van de Darod clanfamilie). De regio wil deel blijven uitmaken van de federale staat Somalië. Geografisch omvat Puntland de provincies Bari, Nugal en de noordelijke helft van Mudug (tot en met het noordelijke deel van de stad Galkayo). Zoals eerder vermeld claimen zowel Puntland als Somaliland de zeggenschap over Sool, Sanaag en Ayn.

Er is nog steeds sprake van een 'green line' die een scheiding betekent tussen Noord- en Zuid-Galkayo, waarbij het noorden onder Puntland valt en het zuiden onder Galmudug. De groene lijn loopt langs clanlijnen en bestaat al heel lang. Het oversteken van de groene lijn is risicovol. De precieze ligging van de lijn is onbekend, aangezien deze afhankelijk is van de actuele verhoudingen tussen de clans.

Op 30 december 2004 wezen clanoudsten afkomstig uit alle regio's van Puntland nieuwe vertegenwoordigers voor het parlement aan.⁴⁰ Het nieuwe parlement koos op zijn beurt op 8 januari 2005 generaal Ade⁴¹ tot president van Puntland. In februari 2006 stuurde president Ade het kabinet naar huis en benoemde een aantal nieuwe ministers. Het parlement van Puntland protesteerde hiertegen. Buiten het parlamentsgebouw vonden schermutselingen plaats tussen milities van de Puntlandse autoriteiten en milities die loyaal waren aan één van de ontslagen ministers.⁴²

Op 30 december 2008 maakte de kiescommissie de nieuwe parlementariërs bekend die de goedkeuring van de clanoudsten hebben. De nieuwe parlementariërs verkozen op hun beurt op 3 januari 2009 Abdirashid Mohamed

³⁷ Er is overigens geen bewijs dat een van de genoemde partijen zou zijn betrokken bij de aanslag.

³⁸ Dit bemiddelingscomité werd door zowel de regering Riyale als de oppositie gesteund.

³⁹ Internationale waarnemers bestempelden deze verkiezingen als voorbeeldig.

⁴⁰ Van de 66 vertegenwoordigers waren er vier vrouw.

⁴¹ Volledige naam Mahamoud Muse Hirsi Ade, subclan Darod/Majerteen/Osman Mohamud, afkomstig uit de provincie Bari.

⁴² Het ging om de minister voor Planning.

Hersi tot voorzitter van het parlement en op 8 januari 2009 Abdirahman Mohamed 'Farole' tot president.

In juni 2009 nam het Puntlandse parlement een nieuwe grondwet aan. In augustus 2009 werd een overeenkomst tussen de TFG en Puntland gesloten aangaande samenwerking op het gebied van onder andere veiligheid en sociale zaken.

In augustus 2010 ontstond onrust in Puntland door gevechten tussen Puntlandse strijdkrachten en een rebelligroepering die claimt geallieerd te zijn aan Al-Shabaab en die wordt geleid door de Puntlandse Sheikh Mohamed Said Atom.

Sool, Sanaag en Ayn⁴³

Somaliland en Puntland betwisten de zeggenschap over de noordelijke provincies Sool, Sanaag en Ayn.⁴⁴ In februari 2011 hadden confrontaties tussen het leger van Somaliland en een pro-Puntland militia de dood van meer dan 30 personen tot gevolg; ook raakten door deze confrontaties meer dan 30.000 mensen ontheemd.⁴⁵ Sool en Sanaag maakten deel uit van het voormalige Brits Somaliland, maar het grootste deel van de bevolking (de Warsengeli- en de Dhulbahante-clans, beide subclans van de Darod-clanfamilie) steunt sinds 1998 aansluiting bij de autonome regio Puntland. In de praktijk heeft Somaliland noch Puntland veel gezag in Sool, Sanaag en Ayn.⁴⁶ Begin 2012 werd de staat Kathumo opgericht. Zie hierover paragraaf 2.6.1.

2.1.3 *Staatsinrichting*

Vooralsnog kan men in Somalië niet spreken van een effectief centraal bestuur of van een eenduidige inrichting van de staat. Wel was in de afgelopen jaren in een aantal gebieden sprake van een min of meer duidelijke gezagsstructuur.

Zuid- en Centraal-Somalië⁴⁷

In de verslagperiode vond de overgang plaats van een *Transitional Federal Government* (TFG) naar een *Federal Government* en van een *Transitional Federal Parliament* (TFP) naar een *Federal Parliament*. De voorlopige grondwet van de TFG, de *Transitional Federal Charter* (TFC), die in februari 2004 in Nairobi aangenomen, werd vervangen door een nieuwe voorlopige grondwet, die op 1 augustus 2012 werd aanvaard.⁴⁸ Zie verder hierover paragraaf 2.2.2.

De wetgevende macht, het *Federal Parliament*, bestaat uit een Lagerhuis en een Hogerhuis.⁴⁹ Het parlement kiest de president, die op zijn beurt de premier kiest. Deze keuze dient door het parlement goedgekeurd te worden. De premier selecteert het kabinet. Ook deze keuze moet door het parlement goedgekeurd worden. De regering en het parlement huizen sinds respectievelijk februari en maart 2009 in Mogadishu.⁵⁰

⁴³ In juli 2007 heeft een deel van Sanaag (het gedeelte van Sanaag waar de Darod/ Warsengeli de dominante clan zijn) zich afgescheiden van Puntland en de onafhankelijke staat Makhir uitgeroepen, met als hoofdstad Badhan. In de verslagperiode waren er geen ontwikkelingen omtrent Makhir bekend.

⁴⁴ Council on Foreign Relations, maart 2010.

⁴⁵ Freedom House, *Freedom in the World 2012 - Somaliland*, 7 september 2012.

⁴⁶ Economisch heeft Sanaag nauwe banden met Puntland; vrijwel alle importen komen via Bosasso binnen. Voor Sool daarentegen worden de meeste hulpgoederen vanuit Hargeisa gedistribueerd.

⁴⁷ In dit algemeen ambtsbericht worden onder Zuid-Somalië de volgende provincies verstaan: Bay, Bakool, Lower en Middle Juba, Lower en Middle Shabelle en Gedo. Centraal-Somalië omvat de provincies Galgadud, Hiiran en het zuiden van de provincie Mudug.

⁴⁸ Die grondwet moet over 4 jaar worden bekrachtigd, maar is volgens constitutionele experts van UNDP nu al geldig.

⁴⁹ Het Lagerhuis bestaat uit 275 leden, het Hogerhuis – dat zal bestaan uit 54 leden – is nog niet geïnstalleerd.

⁵⁰ UNSC, *S/2009/210*, 16 april 2009.

De voorlopige grondwet van 1 augustus 2012 voorziet in de oprichting van een Constitutioneel Hof.⁵¹ Het Constitutionele Hof bestaat uit vijf rechters, waaronder een opperrechter en een plaatsvervangende opperrechter.⁵² Het Constitutionele Hof toetst zo nodig wetsvoorstellen aan de grondwet⁵³, beslist bij onenigheid tussen de federale regering en de federale lidstaten en tussen lidstaten onderling. Het Constitutionele Hof beslist tevens inzake de instelling van een afzettingsprocedure van de president. De voorlopige grondwet kent het Constitutionele Hof geen expliciete bevoegdheid toe om de *sharia* te interpreteren, terwijl de *sharia* volgens artikel 4, lid 1, boven de grondwet staat. De grondwet bepaalt evenmin welke instelling daartoe (wel) bevoegd is.⁵⁴ Zie verder paragraaf 4.3.4. over de rechtsgang.

De invloed van de federale regering over het Somalisch grondgebied is beperkt. In het noorden van Somalië bestaan de (semi-)onafhankelijke regio's Somaliland en Puntland. Ook bestaan er voornamelijk in Centraal- en Zuid-Somalie lokale besturen waar clanoudsten een belangrijke rol spelen, vaak onder invloed van een dominante lokale militia, Ahlu-Sunna-W'al-Jama'a of Al-Shabaab.⁵⁵

Vooruitlopend op een nieuwe federale grondwet en een nieuwe federale regeringsstructuur zijn in Somalië verscheidene regionale semi-autonome staten opgericht. Daarnaast zijn in Zuid- en Centraal-Somalie in korte tijd ongeveer 20 lokale bestuursseenheden (*mini-States*) opgericht, waarvan de gebieden elkaar in veel gevallen overlappen. De meeste zijn opgericht door leden van de Diaspora en bestaan vrijwel uitsluitend op papier.⁵⁶

De op 1 augustus 2012 aangenomen voorlopige grondwet bevat verscheidene artikelen die zien op het federalisme binnen de staat. Voor de acceptatie van bestaande regionale staten of de vorming van nieuwe staten zijn onder meer de volgende artikelen van belang.

- Artikel 48, lid 1, bepaalt dat de staat bestaat uit twee regeringslagen: a. de federale regering en b. de federale lidstaten met een eigen regering en lokaal bestuur.
- Artikel 48, lid 2, bepaalt dat zolang een regio niet fuseert met één of meer andere regio's, deze regio wordt bestuurd door de federale regering voor een periode van maximaal twee jaar.
- Artikel 49, lid 5, bepaalt dat de grenzen van federale lidstaten zullen worden gebaseerd op de grenzen van de administratieve regio's zoals die bestonden vóór 1991.
- Artikel 49, lid 6, bepaalt dat twee of meer regio's op vrijwillige basis een federale lidstaat mogen vormen.⁵⁷

Galmudug

De regionale staat Galmudug – het woord Galmudug is een samentrekking van Galgadud en Mudug (de regio's die het omvat) – is opgericht op 14 augustus 2006. Galmudug is een semi-autonome staat binnen de federale staat Somalië. Galmudug was een van de ondertekenaars van de *Garowe Principles II*.

⁵¹ IDLO, *Supporting the peaceful implementation of the new Constitution in Somalia*, oktober 2012.

⁵² Zie artikel 109, lid b, van de voorlopige grondwet.

⁵³ Een verzoek daartoe van ten minste tien parlementsleden volstaat. Deze laagdrempeligheid is in het voordeel van minderheden in het parlement. Overigens kunnen volgens artikel 86, lid 2, ook anderen de constitutionnalité van de wetgeving aanvechten.

⁵⁴ Artikel 3, lid 4.

⁵⁵ De autoriteit van de clanoudsten is ondergraven.

⁵⁶ DIS, *Security and human rights issues*, blz 38, april 2012. Zie ook Somalia Report, *A war in waiting, Somalia's Disintegration into Mini-States*, 4 mei 2012.

⁵⁷ Het laatstgenoemde artikel is de opvolger van artikel 11 van de *Transitional Federal Charter* van 2004. Zie voor de tekst van de voorlopige grondwet van 1 augustus 2012: <http://unpos.unmissions.org/LinkClick.aspx?fileticket=RkJTOSpoMME%3D&tabid=9705&mid=12667&language=en-US>.

Hoewel de regering van Galmudug de soevereiniteit opeist van een groot deel van Galgadud en Mudug, is ze niet in staat het bestuur in dit gebied op alle plaatsen uit te oefenen. Zo staat het noordelijk deel van Galkayo, de hoofdstad van Galmudug, onder controle van Puntland. Ahlu-Sunna-W'al-Jama'a controleert delen van Galgadud zoals Guri-El, Ceel-Bur, Dhusamareb en Abud-Wak en de 'ministaat' *Himan en Heeb* heeft het bestuur van Adado en omgeving in handen.⁵⁸

Azania/Jubaland State

Op 3 april 2011 kondigde de voormalige minister van Defensie van de TFG, Mohamed Abdi Mohamed (bijgenaamd Gandhi), de oprichting aan van de regionale staat Azania.⁵⁹ Azania omvat de regio's Gedo, Lower Juba en Middle Juba. Het gebied staat ook bekend onder de naam Jubaland. Volgens analisten streeft Kenia al jaren de oprichting van een bufferzone na.⁶⁰ Van 28-30 juni 2012 werd de Jubaland Conferentie in Nairobi gehouden. De conferentie werd georganiseerd door IGAD en de AU met ondersteuning van de VN. Deelnemers aan de conferentie waren de TFG, *Gedo Defense Forces*, Azania, Ahlu-Sunna-W'al-Jama'a en Ras Kamboni.⁶¹ Besloten werd tot de oprichting van *Jubaland State*, waarin Gedo, Lower Juba en Middle Juba opgaan, als federale lidstaat onder de grondwet van Somalië.⁶²

Somaliland

Somaliland kent een duidelijke en – vergeleken met de rest van Somalië – betrekkelijk effectieve regionale overheidsstructuur. De in mei 2001 aangenomen grondwet voorziet in een scheiding van de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht. Aan het hoofd van de uitvoerende macht, de regering, staat de premier. De wetgevende macht bestaat uit twee Kamers, de Volksvertegenwoordiging (82 leden) en de Senaat ofwel 'Guurti' (*House of Elders*), eveneens bestaande uit 82 leden.⁶³ Volgens artikel 5 van de grondwet is de wetgeving gebaseerd op de *sharia* (islamitische wetgeving) en ongeldig als ze hiermee in strijd blijkt te zijn. De rechterlijke macht wordt geleid door de president van het hooggerechtshof. Dit hooggerechtshof bewaakt de toepassing van de grondwet.⁶⁴ Zie ook paragraaf 2.6, onder meer voor de oprichting van *Khatumo State*.

Puntland

Ook in Puntland is sprake van een regionale overheidsstructuur, al is de effectiviteit ervan geringer dan in Somaliland. In juni 2009 werd de voorlopige grondwet van Puntland door het parlement aangenomen. Volgens deze grondwet bestaat het parlement uit 66 leden. In april 2012 werd de nieuwe grondwet aangenomen.⁶⁵

Puntland kent geen Senaat. Er zijn drie politieke partijen toegestaan. De *sharia* is formeel de basis voor de wetgeving in Puntland. De structuur van de rechterlijke macht omvat rechtbanken, regionale hoven voor beroep, een zogenaamd grondwettelijk hof en een hooggerechtshof in Garowe.⁶⁶

⁵⁸ Somalia Report, *What is Galmudug?*, 8 april 2012.

⁵⁹ <http://azaania.org/?p=1640>.

⁶⁰ BBC News, *Are Kenyans seeking a buffer zone in Somalia?*, 28 oktober 2011.

⁶¹ IGAD werd bekritiseerd, omdat het wel clans als de Ogaden en de Harti – die in het gebied een minderheid vormen – had uitgenodigd en niet de Bantu gemeenschap van Wagosha en Marehan en andere groepen. Mareeg, *Stop IGAD bias initiative on Jubaland*, 2 juli 2012. Somalia Report, *Mini-States in Conflict for Southern Somalia*, 15 juni 2012. Zie ook Somalilandpress, *Jubaland Conference: Ethiopia's web of obstruction to Somalia's Statehood*, 9 juli 2012.

⁶² <http://horn.so/communique-from-the-igadaun-jubaland-conference/>.

⁶³ Website www.somalilandlaw.com, geraadpleegd op 1 juni 2012.

⁶⁴ The Constitution of the Republic of Somaliland, mei 2001. Geraadpleegd op www.somalilandlaw.com, 1 juni 2012.

⁶⁵ Zie <http://www.so.undp.org/docs/Puntland%202001%20English.pdf>.

⁶⁶ Constitution of the State of Puntland, januari 2008.

2.2 Politieke ontwikkelingen

2.2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de politieke situatie waarin Zuid- en Centraal-Somalië zich bevindt en van de relevante partijen. Allereerst wordt ingegaan op de overgang van het *Transitional Federal Government* (TFG) naar een permanente regering. In de verslagperiode was een anti-AI-Shabaab-offensief aan de gang, waarin behalve de TFG c.q. de federale regering verschillende partijen een rol speelden – deels onafhankelijk van elkaar. Dit offensief speelde zich af op meerdere plaatsen in Zuid- en Centraal-Somalië. De verschillende partijen en hun rol in het offensief worden ook in dit hoofdstuk beschreven.

2.2.2 Uitvoering roadmap

In de verslagperiode stond voor de TFG-regering⁶⁷ en de internationale gemeenschap het halen van de doelstellingen van de *roadmap* – de weg van een overgangsregering naar een permanente regering - centraal.⁶⁸ De *roadmap* - waarin de *deadline* voor de beëindiging van de TFG-regering op 20 augustus 2012 was gesteld – werd ondersteund door IGAD, de AU, de Arabische Liga, de VN, de VS en de EU. Somaliland en AI-Shabaab waren niet betrokken bij de totstandkoming van de *roadmap* en bij de uitvoering ervan.⁶⁹

Grondwet

De *Provisional Constitution* (voorlopige grondwet) is opgesteld door de *Independent Federal Constitution Commission* (IFCC), bijgestaan door het *Committee of Experts* (CoE). De *signatories*⁷⁰ kwamen eind maart 2012 overeen het aantal leden van de *National Constituent Assembly* (NCA)⁷¹ terug te brengen van 1000 naar 825.⁷² Ze kwamen voorts overeen dat deze leden van de Grondwetgevende Vergadering zouden worden uitgekozen door 135 clanoudsten⁷³.⁷⁴ Deze clanoudsten werden bij de selectie bijgestaan door vertegenwoordigers van de *signatories*, de VN en de internationale gemeenschap. Overeengekomen werd dat de concept grondwet zou worden voorgelegd aan de Grondwetgevende vergadering en dat deze de voorlopige grondwet zou kunnen aanvaarden of afwijzen. Premier Abdiweli trok het opstellen van de grondwet naar zich toe door comités en werkgroepen in te stellen, die veelal zorgden voor extra complicaties.

⁶⁷ Tijdens de vredesbesprekingen in Kenia werd in 2004 de *Transitional Federal Government* (TFG) gevormd.

⁶⁸ De *roadmap* beschrijft de stappen die zouden moeten leiden tot het verbeteren van de veiligheid, het opstellen van de nieuwe grondwet, het verzoenen van de verschillende facties in Somalia en het verbeteren van bestuur, transparantie en het afleggen van verantwoording. Zie ook UNGA, *A/HRC/21/61*, 22 augustus 2012.

⁶⁹ EIU, november 2011; UNSC, *S/2011/662*, 25 oktober 2011; VoA, *Somalia Transitional Roadmap Ambitious, Analysts Skeptical*, 7 september 2011; Weinstein, 22 september 2011.

⁷⁰ De president van Puntland, Farole, TFG-president Sharif, premier Gaas, parlamentsvoorzitter Sharif Hassan, de president van Galmudug, Abdisamad Nuur Guled en de vertegenwoordiger van Ahlu Sunnah, Sheikh Mohamed Yusuf Ahlu.

⁷¹ De NCA heeft 825 leden waaronder tenminste 256 vrouwen, oftewel 30%, en wordt geacht in zijn geledingen jongeren, godsdienstgeleerden, clanoudsten, zakenlieden, academici en vertegenwoordigers van de diaspora te tellen. Leden van de NCA mogen geen zware misdaden of misdaden tegen de menselijkheid hebben gepleegd.

⁷² Deze 825 leden vertegenwoordigen de clans, jongeren, vrouwen en leden van de *business community*.

⁷³ Deze clanoudsten vertegenwoordigen de clans volgens de 4.5 formule: 30 clanoudsten uit elk van de vier hoofdc clans en 15 clanoudsten uit de minderheidsclans.

⁷⁴ Garowe Online, *Somalia: Signatories agree to make amends to Roadmap*, 27 maart 2012.

Op 20 april 2012 was de (eerste versie van de) concept grondwet weliswaar gereed, zoals voorzien in de *roadmap* en de *Garowe principles*, maar werd deze nog niet openbaar gemaakt.⁷⁵

Er heerste verdeeldheid onder Somaliërs over federalisme versus centralisme, de mate waarin de *sharia* zou worden toegepast, het (niet) afbakenen van de grenzen en de plaats van de hoofdstad. Critici in Somalië en de diaspora betoogden dat de concept grondwet het land (ten onrechte) verdeelde in Zuid- en Centraal-Somalië, Somaliland en Puntland en dat nationale verzoening vooraf zou moeten gaan aan de introductie van een nieuwe grondwet.⁷⁶ Sommigen beschouwden de grondwet als een document dat is opgelegd door de internationale gemeenschap.⁷⁷ Volgens de voorzitter van de *People Party of Somalia*, Said Mohamud, tevens presidentskandidaat, vormde de bemoeienis van de internationale gemeenschap bij de totstandkoming van de grondwet een inbreuk op het zelfbeschikkingsrecht van de Somaliërs. Volgens Said Mohamud was er een breuk ontstaan tussen de VN en de Hawiye clan.⁷⁸

De verwikkelingen rond de grondwet wakkerden de tegenstellingen in het TFG-parlement verder aan en vormden een bedreiging voor de uitvoering van de *roadmap*. Op 24 april 2012 verklaarde president Sharif Sheikh Ahmed dat hij de opsplitsing van het parlement met twee voorzitters niet langer accepteerde. Tevens verklaarde hij dat fouten in de concept grondwet snel moesten worden gecorrigeerd.⁷⁹ Een dag daarna haalde premier Abdiweli Mohammed Ali uit naar 'enkele figuren' die zich verzetten tegen de concept grondwet. Prominente geestelijken hadden twee dagen daarvoor gewaarschuwd dat de concept grondwet van 69 pagina's opzettelijk de godsdienst en de natie in gevaar brengt.⁸⁰ De TFG-regering werd ervan beschuldigd de grondwet dwingend op te leggen aan de Somalische bevolking.⁸¹ Sommigen waarschuwden voor de verdere opsplitsing van het land in hele en halve autonome gebieden en ministaatjes.⁸²

De regering van Puntland, die op 30 april 2012 van de *Independent Federal Constitution Commission* (IFCC) en het *Committee of Experts* (COE) een kopie van de concept grondwet ontving, verklaarde dat deze in strijd was met de fundamentele principes van het federalisme. Ook maakte Puntland ondere andere bezwaar tegen artikel 45 dat ziet op het beheer van natuurlijke hulpbronnen.⁸³

⁷⁵ Raxanreeb Online, *PRESS RELEASE: Draft Constitution Delivered on Schedule*, 23 april 2012.

⁷⁶ Pambazuka News, *Balkanization And Brutalization Of Somalia*, 4 mei 2012. Eurasia Review, *Somalia, Sovereignty In Catch-22*, 5 mei 2012.

⁷⁷ Raxanreeb Online, *Draft Constitution: An instrument for balkanization and brutalization of Somalia*, 29 april 2012.

⁷⁸ Raxanreeb Online, *Somalia: "I fear an uprising against the International Community."*, 4 mei 2012. Zie ook www.SomaliPeopleParty.com.

⁷⁹ Op 25 april 2012 stelde president Sharif Sheikh Ahmed zich kandidaat voor de presidentsverkiezingen. Shabelle Media Network, *Somalia: President Speaks Out Against Parliament Infighting, Draft Constitution*, 24 april 2012. Raxanreeb Online, *SOMALIA: President Sharif – I am a presidential candidate*, 25 april 2012.

⁸⁰ De geestelijke Sheikh Mohamed Abdi Umal bekritiseerde de geheimzinnigheid rondom het opstellen van de grondwet. Volgens Umal waren geestelijken niet geraadpleegd bij het opstellen van de concept grondwet. Ook clanleiders, zoals Mohamed Awale Maalim van de Habar-Gidir clan, keerden zich tegen de grondwet. Somalia Report, *Religious Leaders: Constitution "Un-Islamic"*, 15 mei 2012. Pambazuka News, *Somalia: No justification for ratifying the Draft Constitution*, 16 mei 2012. Garowe Online, *Somalia: It Is Unacceptable to Boycott the New Draft Constitution – PM*, 25 april 2012. Zie ook Raxanreeb Online, *SOMALIA: President Sharif not satisfied with the draft constitution*, 27 april 2012. Garowe Online, *Somalia: A New Constitution, Amidst War, Famine and Exodus*, 29 april 2012.

⁸¹ Somalia Report, *Somalia: Roadmap to Peace or War?*, 2 mei 2012.

⁸² Somalia Report, *Somalia's Constitutional Dilemma*, 3 mei 2012. Volgens de International Crisis Group regisseerde UNPOS het politieke proces. Bij de uitvoering van de *roadmap* ging UNPOS voorbij aan het *Transitional Federal Charter*, het parlement, de regering en manipuleerde het politieke proces om zo te bepalen wie de volgende Somalische regering zou leiden. ICG, *Somalia: From Troubled Transition to a Tarnished Transition?*, 20 augustus 2012. Zie ook Pambazuka News, *Somalia: How the International Community Has Imposed Medieval Governance On Somalia*, 13 september 2012. In de periode voor juli 2012 hebben 24 Somaliërs hun eigen ministaat uitgeroepen.

⁸³ Puntland voerde heel veel bezwaren aan. Garowe Online, *Somalia: Puntland Government Response to Draft Federal Constitution of Somalia*, 11 mei 2012. Garowe Online, *'Confusing' articles in Somalia draft constitution*, 12 mei 2012.

Dwarsliggers

Enkele *spoilers*⁸⁴ (dwarsliggers) in het parlement – die tegen de concept grondwet waren – verzochten de TFG de *deadline* van 15 mei 2012 – de dag waarop de *National Constituent Assembly* (NCA) voor of tegen de grondwet zou stemmen – uit te stellen. De TFG dreigde op 1 mei 2012 politici die zich verzetten tegen de *deadline* voor de beëindiging van de TFG op 20 augustus 2012 met sancties of berechting. Ook de VN zegde de dwarsliggers de wacht aan.⁸⁵ Leden van de oppositie beschouwden het ingrijpen van de VN als een poging om het debat over de concept grondwet in de kiem te smoren.⁸⁶ De VS dreigde de *spoilers* een reisverbod op te leggen en hun financiële tegoeden te bevriezen.⁸⁷ President Sheikh Sharif Sheikh Ahmed riep de bevolking op de concept grondwet niet te boycotten.⁸⁸

Aanpassingen Grondwet

Na aanpassingen door het technisch comité⁸⁹, schrapte president Sharif op 17 juni 2012 enkele (omstreden) artikelen in de concept grondwet.⁹⁰ Deze artikelen zagen op de functies en procedures van het parlement en het federalisme.⁹¹ Op 19 juni 2012 kwamen de *signatories* van de *roadmap* bijeen in Nairobi.⁹² De *signatories* bereikten overeenstemming over een nieuwe concept grondwet, nadat een eerdere versie was aangepast.⁹³

De *Independent Federal Constitution Commission* (IFCC)⁹⁴ verklaarde een andere concepttekst van de grondwet te hebben ontvangen dan de tekst die door de *signatories* in Nairobi werd goedgekeurd. De IFCC weigerde daarom verantwoording te nemen voor de voorgelegde concept grondwet. Maar volgens de minister van Grondwetszaken en Verzoening was het mandaat van de IFCC al verstreken. De minister beschuldigde de IFCC zeven jaar lang miljoenen dollars

⁸⁴ Onder *spoilers* worden ook de buitenlandse financiers van de Somalische politiek gerekend.

⁸⁵ Begin april 2012 verklaarden de 'dissidente' parlementsleden die Sharif Hassan Sheikh Aden als voorzitter hadden 'afgezet' en Madoobe Nunow Mahamad tot nieuwe voorzitter hadden gekozen (al) op 30 april 2012 een nieuwe president te zullen kiezen. De Garowe I and Garowe II Akkoorden voorzagen in de verkiezing van de president in juni 2012. Somalia Report, *Dissenting MPs Call For Presidential Election*, 13 april 2012. Madoobe werd met 285 van de 475 stemmen gekozen. De *Special Representative* van de VN, de TFG-president en IGAD verklaarden deze verkiezing ongeldig. Daarmee was de rol van het parlement in de transitieperiode vrijwel uitgespeeld. Zie ook Al Jazeera.com, *An odious affair: The UN in Somalia*, april 2012. Op 13 april 2012 hielden verscheidene parlementsleden een bijeenkomst om Somaliërs te laten zien dat de president en de premier niet bereid waren het land te leiden naar vrede en stabiliteit. Shabelle Media Network, *Somalia: Meeting Against Government Held in Mogadishu*, 14 april 2012. Garowe Online, *Somalia: 'Spoilers Could Face Sanctions' Says TFG Spokesman*, 1 mei 2012.

⁸⁶ Somalia Report, *Is Mahiga Preventing Opposition to the Draft Constitution?*, 10 mei 2012.

⁸⁷ BBC News, *US threatens sanctions on Somalis who block peace plan*, 11 juni 2012. Daily Nation, *Somalia spoilers warned of sanctions*, 13 juni 2012.

⁸⁸ Shabelle Media Network, *Somalia: President Calls Not to Boycott the Draft Constitution*, 4 mei 2012. Volgens sommigen was de TFG zelf de grootste *spoiler*. Vooral Sheikh Sharif en Puntland president Farole zouden *spoilers* zijn. Het groepje parlementsleden zou marginaal zijn.

⁸⁹ Raxanreeb Online, *SOMALIA: Draft Constitution's Technical Revision Committee's Four Days working Session was officially concluded*, 10 juni 2012.

⁹⁰ Draft Provisional Federal Constitution (DPFC). Zie ook Raxanreeb Online, *Somalia: Ratifying Constitution in Dark Rooms*, 18 juni 2012.

⁹¹ Somalia Report, *Has President Sharif Usurped Legislative Power?*, 21 juni 2012.

⁹² Garowe Online, *Somalia: Signatories Will Meet in Nairobi to Discuss Progress*, 19 juni 2012.

⁹³ De *signatories* hebben alle controversiële onderwerpen van de grondwet doorgeschoven naar het parlement. AP, *SOMALIA: New draft constitution gets thumbs up*, 22 juni 2012. UNPOS, *UN envoy welcomes agreement on Somalia's constitution-making process*, 22 juni 2012. Garowe Online, *Somalia: Leaders Complete 'Critical Step' in Roadmap*, 23 juni 2012.

⁹⁴ De IFCC is een onafhankelijke commissie belast met het opstellen van de concept grondwet. In april 2012 diende de IFCC de eerste concept grondwet in. Volgens Somalische critici was de concept grondwet vooral het geesteskind van de UNDP. Begin juli 2012 waren er twee versies van de concept grondwet: een van de *signatories* en een van de IFCC. Nadat de versie van de IFCC was gepubliceerd, publiceerde de minister van Grondwetszaken binnen een uur de zijne.⁹⁴ Zie Garowe Online, *Somalia: UN corrupts Somali political transition*, 30 juli 2012.

te hebben verspild in Kampala en Nairobi.⁹⁵ Parlementsvoorzitter Sharif Hassan Sharif Adan overhandigde – zonder overleg met andere *signatories* – een kopie van de goedgekeurde versie van de voorlopige grondwet aan de clanoudsten, die volgens de *Garowe Principles* uitsluitend belast waren met de selectie van de leden van de Grondwetgevende Vergadering.⁹⁶

Corruptie TFG

Terwijl de uitvoering van de *roadmap* in volle gang was, werd het politieke proces opgeschrikt door onthullingen over corruptie. Volgens de *UN Monitoring Group on Somalia and Eritrea*⁹⁷ zouden onder meer TFG-president Sharif Sheikh Ahmed en parlementsvoorzitter Sharif Hassan bij corruptie betrokken zijn geweest. Van elke 10 USD die de TFG-regering in de periode 2009-2010 heeft ontvangen, zou 7 USD daarvan nooit in de schatkist terecht zijn gekomen. In mei 2012 had de Wereldbank al vastgesteld dat de TFG-regering 131 miljoen USD, dat wil zeggen 68 procent van de totale inkomsten, niet had verantwoord. Volgens de *UN Monitoring Group* was de systematische verduistering van overheidsinkomsten (waaronder buitenlandse financiële hulp) een manier van regeren geworden in Somalië.⁹⁸

Conferentie Clanoudsten

Op 5 mei 2012 kwamen de 135 clanoudsten – ook uit regio's die nog onder controle van Al-Shabaab stonden – bijeen in de politieacademie in het Abdul-aziz district van Mogadishu.⁹⁹ Zij moesten zowel de 825 leden van de Grondwetgevende Vergadering als de leden van een nieuw parlement aanwijzen. De traditionele clanoudsten vormden een brede vertegenwoordiging van het maatschappelijke spectrum, volgens UNPOS.¹⁰⁰ Maar naar verluidt, zouden veel clanoudsten uit Zuid- en Centraal-Somalië zijn 'uitgezocht' door de TFG-regering.¹⁰¹ Veel clanoudsten zouden geld en cadeaus hebben ontvangen in ruil voor de benoeming van de 'juiste' leden van de Grondwetgevende Vergadering. Ook werden clanoudsten onder druk gezet om vrouwelijke kandidaten te weren.¹⁰² Sommige clanoudsten zouden geen rechtmatige vertegenwoordigers

⁹⁵ Volgens de minister was er geen verschil tussen beide documenten, maar waren in de goedgekeurde versie de *Roadmap principles* toegevoegd. Somalilandpress, *SOMALIA: New rift emerges between Constitution Committee and TFG*, 25 juni 2012. Garowe Online, *Somalia: Key Achievement Undermined By IFCC Rejection*, 27 juni 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: Speaker Urges People to Support the Draft Constitution*, 28 juni 2012.

⁹⁶ Garowe Online, *Somalia: Constitution Qualms Could Jeopardize End of Transition Process*, 28 juni 2012. Raxanreeb Online, *Somalia: A new role for Somali elders*, 28 juni 2012. De tekst van de concept grondwet was op dat moment uitsluitend in het Somalisch beschikbaar. De goedgekeurde *Draft Provisional Federal Constitution* (DPFC) bevatte 210 artikelen, maar 68 daarvan waren nog niet in concept gereed. Controversieel was Artikel 208 dat bepaalt dat – zolang de federale overheden nog niet zijn vastgelegd in de grondwet – de bestaande staten Somaliland, Puntland, Galmudug, Himan en Heeb en Azania hun eigen grondwet behouden en niet onderworpen zijn aan de bepalingen van de DPFC. Ook de uitsluiting van godsdiensten – de islam is de leidende godsdienst – stuitte op kritiek. Weliswaar bepaalt de concept grondwet ook dat iedereen vrij is in de uitoefening van zijn godsdienst, maar behalve de islam worden geen godsdiensten nader genoemd. De DPFC was niet duidelijk over de hoofdstad van het land. Raxanreeb Online, *SOMALIA: Phony Constitution crafted through UN rigged process*, 30 juni 2012. AFP, *Somali constitution must defend religious freedom: donors*, 2 juli 2012. Raxanreeb Online, *Somalia: The capital question about Mogadishu*, 14 juli 2012. Zie ook Raxanreeb Online, *Somalia adopts Ethiopia's federal constitution with Sharia Law*, 28 juni 2012. Somalilandpress, *Somalia: Draft Constitution - Too Undemocratic?*, 3 juli 2012.

⁹⁷ UNSC, S/2012/545, 13 juli 2012.

⁹⁸ AFP, *Leaked UN report demands sanctions for Somalia's corrupt leaders*, 17 juli 2012.

⁹⁹ Garowe Online, *Somalia: Traditional elders conference begins in Mogadishu*, 5 mei 2012. Garowe Online *Somalia: Despite Growing Risks, Puntland Elders Travel for Mogadishu Meeting*, 4 mei 2012.

¹⁰⁰ Garowe Online, *Somalia on course to end transition*, 6 mei 2012.

¹⁰¹ Garowe Online, *Somalia: Uncertainty surrounds elders' meeting in Mogadishu*, 6 mei 2012. Zie ook:

Garowe Online, *Somalia: Traditional elder at conference says 'he was mistreated by police'*, 7 mei 2012.

¹⁰² Een Somalische zegswijze is "Qaalin xaaraaniihi niriq xalaaala madhasho" (een gestolen vrouwtjeskameel kan geen legitiem nageslacht baren). Garowe Online, *Somalia: UN corrupts Somali political transition*, 30 juli 2012. AFP, *Somali political process under threat: UN*, 1 augustus 2012. UNPOS, *SRSG warns against intimidation in the selection of the MPs*, 1 augustus 2012. Zie ook UN News Service, *Somalia: UN Envoy Says Spoilers Must Not Disrupt Somalia's Peaceful Transition to Democracy*, 14 augustus 2012.

van hun clan zijn.¹⁰³ Clanleiders van de Dir en Harti clans klaagden dat hun clans waren ondervertegenwoordigd ten opzichte van de Hawiye clan in het Zuiden.¹⁰⁴ Naar verluidt zou Al-Shabaab in Zuid- en Centraal-Somalië clanoudsten hebben gearresteerd die van plan waren naar de conferentie te gaan.¹⁰⁵ Al-Shabaab publiceerde de lijst van 135 clanoudsten die deel zouden nemen, met hun telefoonnummers en de clans die ze vertegenwoordigen.¹⁰⁶ De leider van de Somalische Religieuze Raad, Sheikh Ahmed Dhi'isow, verklaarde dat de voorlopige grondwet tegen de islam is en dat elke clanoude die aan de conferentie deelnam een vijand van Allah en de islam is.¹⁰⁷ Clanoudsten uit Puntland trotseerden de onveiligheid en reisden af naar Mogadishu.¹⁰⁸ Na tien dagen vergaderen trokken de clanoudsten uit Puntland zich echter terug uit de conferentie.¹⁰⁹ Traditionele leiders in Somaliland besloten geen afvaardiging te sturen. Uiteindelijk werden pseudo clanoudsten zonder mandaat naar Mogadishu gestuurd, die – volgens sommigen tegen een vergoeding – alleen maar ja tegen de grondwet hoefden te zeggen. Clanleiders – voornamelijk van de Dir en Harti clan – uit Noord Somalië beschuldigden de TFG ervan dat zij minder dan de helft van het afgesproken aantal zetels hadden gekregen. Volgens hen bevoordeelde de TFG de eigen Hawiye clan.¹¹⁰

Grondwetgevende Vergadering

De selectie van de leden van de Grondwetgevende Vergadering die volgens het communiqué van Addis Ababa¹¹¹ uiterlijk op 20 juni 2012 had moeten zijn voltooid werd uitgesteld tot juli 2012.¹¹² De *International Contact Group* (ICG)¹¹³, die begin juli 2012 bijeen kwam in Rome, sprak zijn bezorgdheid uit over de niet gehaalde *deadlines* van de *roadmap*.¹¹⁴ Op 14 juli 2012 hadden de clanoudsten 75% van de leden van de Grondwetgevende Vergadering geselecteerd.¹¹⁵ Na lang delibereren gaven de clanoudsten hun fiat aan de voorlopige grondwet, hoewel de beoordeling van de grondwet niet tot hun bevoegdheden strekte.¹¹⁶ De selectie van de leden van de Grondwetgevende Vergadering liep opnieuw vertraging op.¹¹⁷

¹⁰³ Shabelle Media Network, *Somalia: A False Claim On Biimaal's Traditional Leadership Institution*, 5 juni 2012.

¹⁰⁴ Somalilandpress, *SOMALIA: Northern clans accuse Mogadishu government of marginalization*, 15 mei 2012.

¹⁰⁵ AllAfrica.com, *Somalia: Al-Shabaab Arrests 100 Local Elders in South-Central Region*, 9 mei 2012.

¹⁰⁶ UN News, *Convening of elders important step on path to ending Somalia's transition – UN envoy*, 4 mei 2012. VOA, *Pro-Al-Shabab MPs May Be Elected in Somalia*, 6 mei 2012. Zie ook Raxanreeb Online, *Somalia will surely have a new Constitution despite the wish of Fearthongers*, 8 mei 2012. Raxanreeb Online, *"To escape criticism – do nothing, say nothing, be nothing."* – Elbert Hubbard, 8 mei 2012.

¹⁰⁷ Shabelle Media Network, *Somalia: Cleric Council - the Draft Constitution Is Out of Islam*, 9 mei 2012.

¹⁰⁸ Op 4 mei 2012 werd het presidentieel paleis in Mogadishu getroffen door ongeveer 10 mortiergranaten.

Shabelle Media Network, *Somalia: Mortars Hit Presidential Palace*, mei 2012. Garowe Online, *Somalia: Despite Growing Risks, Puntland Elders Travel for Mogadishu Meeting*, 4 mei 2012

¹⁰⁹ De clanoudsten waren gefrustreerd doordat geen vooruitgang werd geboekt bij de besprekingen over de concept grondwet. Somalia Report, *Puntland Elders leave draft constitution talks*, 14 mei 2012.

¹¹⁰ Somalilandpress, *SOMALIA: Northern clans accuse Mogadishu government of marginalization*, 15 mei 2012.

¹¹¹ De *signatories* waren van 21-23 mei 2012 bijeengekomen in Addis Abeba.

¹¹² Garowe Online, *Somalia: Prime Minister Gaas Asks Elders to Speed Things Up*, 18 juni 2012.

¹¹³ In de ICG zijn de donorlanden vertegenwoordigd. Ook Tanzania, het land waar SRSR Mahiga vandaan komt, maakt deel uit van de ICG.

¹¹⁴ UN News, *Somalia: UN and partners note roadmap progress, voice concern over missed deadlines*, 4 juli 2012. Zie ook AllAfrica.com, *Somalia: A Transition to a Transition*, 10 juli 2012.

¹¹⁵ Garowe Online, *Somalia: TFG officials meet with elders over delays*, 14 juli 2012. Raxanreeb Online, *SOMALIA: TFG leaders declare the NCA meeting will be convened on 21st July in Mogadishu*, 14 juli 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: Somali Speaker Warns More Delays in Adopting of the Draft Constitution*, 15 juli 2012. Zie ook IRIN, *UNPOS DSRSG Peter de Clercq discusses the Technical Selection Committee from Mogadishu*, 12 juli 2012.

¹¹⁶ Enkele clanoudsten stelden voor om het aantal parlementsliden van het Lagerhuis te verhogen van 225 naar 275, hoewel dit evenmin tot hun competentie behoorde. Premier Abdiweli Mohamed Ali Gaas verwierp het voorstel, maar uiteindelijk zwichten de *signatories* en UNPOS voor de druk van de clanoudsten. RFI, *Somalia: Elders Agree to Vote On New Constitution*, 25 juli 2012. Garowe Online, *Somalia: Elders give green-light on constitution*, 18 juli 2012. Garowe Online, *Somalia: PM Gaas Rejects an Increase to Parliament Seats*, 24 juni 2012. All Voices, *UN special envoy to Somalia, ambassador Mahiga says coming parliamentarians extended*, 23 juli 2012. Crisis Group Africa, *Briefing N°92*, 8 oktober 2012.

¹¹⁷ Garowe Online, *Somalia: Setbacks plague constitutional vote*, 24 juli 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: Somali Constituent Assembly Delayed for the Third Time*, 23 juli 2012. Naar verluidt zouden de

Aanvaarding Grondwet

Op 25 juli 2012 kwam de *National Constituent Assembly* (NCA) bijeen om de voorlopige grondwet te bespreken.¹¹⁸ In de voorlopige grondwet is vastgelegd dat de islam de staatsgodsdienst is en dat geen wetten mogen worden aangenomen die strijdig zijn met de *sharia*. Wel staat de grondwet abortus – op zich in strijd met de *sharia* – toe als daarmee het leven van de moeder kan worden gered. Daarnaast verbiedt de grondwet vrouwenbesnijdenis.¹¹⁹ De grondwet bepaalt verder dat burgers recht hebben op medische voorzieningen, gratis onderwijs en schoon water. Kinderen mogen niet worden ingezet bij een gewapend conflict. De concepttekst garandeert de rechten van minderheden, maar onder andere homoseksualiteit en de rechten van de kleine christelijke minderheid worden niet genoemd.¹²⁰ Volgens de *International Development Law Organization* (IDLO) worden in de voorlopige grondwet van de 45 fundamentele mensenrechten 36 rechten gegarandeerd, zes meer dan in de grondwet van Italië.¹²¹ Volgens de voorlopige grondwet hebben alle burgers gelijke rechten en plichten, ongeacht geslacht, godsdienst, sociale of economische status, clan, invaliditeit, beroep, geboorte of dialect.¹²² Op de derde dag werd de vergadering van de leden van de Grondwetgevende Vergadering tijdelijk opgeschort toen het gebouw werd getroffen door mortiergranaten, maar spoedig daarna werd de vergadering hervat.¹²³ Sommigen maakten bezwaar tegen de verkiesbaarheid van vrouwen. De voorgaande versie van de voorlopige grondwet bepaalde dat vrouwen recht hebben op 30% van de zetels in het parlement, maar deze tekst is later geschrapt.¹²⁴ Anderen maakten bezwaar tegen de onduidelijke verdeling van de macht tussen de federale regering en regionale overheden.¹²⁵ Van de 645 aanwezige leden van de grondwetgevende vergadering stemden ten slotte 621 leden voor de voorlopige grondwet, 13 leden stemden tegen en 11 leden onthielden zich van stemmen. Op 1 augustus 2012 werd de vergadering – die nog werd opgeschrikt door twee mislukte zelfmoordaanslagen – gesloten.¹²⁶ Al-Shabaab zweerde plechtig de leden van de NCA om te zullen brengen.¹²⁷

clanoudsten bewust voor vertraging zorgen, omdat ze te weinig zeggenschap kregen over de concept grondwet. Zie Garowe Online, *Somalia: UN corrupts Somali political transition*, 30 juli 2012.

¹¹⁸ Uiteindelijk waren alle 825 geselecteerd.

¹¹⁹ Volgens de WHO staat besnijdenis gelijk aan genitale verminking. Op dit moment hebben naar schatting meer dan 95% van de Somalische vrouwen besnijdenis ondergaan. Volgens UNICEF moet nauw samen worden gewerkt met religieuze leiders en dorpschouwen om de wet ook te kunnen uitvoeren. Zie UNICEF, *Eradication of Female Genital Mutilation in Somalia*. http://www.unicef.org/somalia/SOM_FGM_Advocacy_Paper.pdf.

¹²⁰ Artikel 27, lid 5, bepaalt dat vrouwen, bejaarden, invaliden en minderheden die lang hebben blootgestaan aan discriminatie de noodzakelijke ondersteuning krijgen voor het verkrijgen van hun social-economische rechten. Artikel 31, lid 3, bepaalt dat de staat culturele gebruiken en lokale dialecten van minderheden zal bevorderen.

¹²¹ De voorlopige grondwet is gepubliceerd op de website <http://unpos.unmissions.org/LinkClick.aspx?fileticket=RkJTOSpoMME%3D&tabid=9705&mid=12667&language=en-US>. AP, *constitution allows abortion to save mom*, 26 juli 2012. Zie ook Article 19, *Somalia: Provisional Constitution a positive step towards realising right to freedom of expression and information, but challenges remain*, 13 august 2012.

¹²² Xinhua, *Somalia's newly-endorsed constitution widely hailed*, 2 augustus 2012. BBC News, *Somalia: Failed state or fantasy land?*, 2 augustus 2012. Zie ook AFP, *Somalia's new government: key points*, 1 augustus 2012.

¹²³ Raxanreeb Online, *Constitution meeting closed down after explosion hit meeting venue*, 26 juli 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: National Constituent Assembly Postponed Due to Shelling*, 27 juli 2012. Garowe Online, *Somalia: Constitutional Conference Continues Despite Shelling*, 28 juli 2012.

¹²⁴ Article 3(5) of the Somali Constitution lists the founding principle that women must be included in all national institutions, in an effective way, in particular all elected and appointed positions across the three branches of government and in all national independent commissions. Although the quota of 30% women, used in previous iterations, is no longer specified, constitutional provisions uphold women's participation in public life. IDLO.

¹²⁵ Xinhua, *Somalia's newly-endorsed constitution widely hailed*, 2 augustus 2012.

¹²⁶ AFP, *Somali assembly endorses draft constitution*, 1 augustus 2012. Raxanreeb Online, *SOMALIA: Delegates of Constituent assembly conclude constitution debates*, 1 augustus 2012. Raxanreeb Online, *SOMALIA: New draft constitution is officially adopted in Mogadishu*, 1 augustus 2012. AP, *2 bombers killed at Somalia constitution meeting*, 1 augustus 2012. Raxanreeb Online, *Somali Forces Foil Suicide Bombers*

Nieuwe parlementsleden

Na goedkeuring van de voorlopige grondwet dienden de clanoudsten de 275 leden van het nieuwe parlement te selecteren.¹²⁸ Nadat de voorgedragen parlementsleden zouden zijn goedgekeurd door een *Technical Selection Committee* (TSC)¹²⁹ diende het nieuwe parlement een parlementsvoorzitter en de president te kiezen.¹³⁰ Tijdens overleg van de *signatories* in Nairobi¹³¹ werd voorgesteld om – in afwijking van eerdere afspraken en tegen de zin van de zittende president Sharif – eerst presidentsverkiezingen te houden en daarna het parlement te installeren.¹³² Nog voordat de TSC akkoord was gegaan met de voordracht van de clanoudsten, lekte een lijst met de namen van 202 nieuwe parlementsleden uit; 73 parlementsleden moesten nog worden geselecteerd.¹³³ Clans van wie kandidaten door de TSC waren afgewezen, weigerden in sommige gevallen nieuwe kandidaten voor te dragen.¹³⁴ Daarop verklaarde president Sharif dat de TSC geen mandaat had om kandidaten te beoordelen en dat de afgewezen kandidaten – meer dan 70 kandidaten voldeden niet aan de criteria die waren gesteld door de VN, IGAD en de Afrikaanse Unie – recht hadden op een beoordeling door een onpartijdige rechtbank.¹³⁵ Het Hooggerechtshof van Mogadishu schoof het besluit van de TSC om 15 parlementsleden – onder wie sommige ex-militieiders – af te wijzen, terzijde.¹³⁶ In het *Memorandum of Understanding* (MoU) van de TSC was opgenomen geen personen tot het parlement toe te laten die zich hadden ingelaten met criminaliteit, geweld en intimidatie, omkoping en corruptie.¹³⁷

Installatie Parlement

Op 20 augustus 2012 legden 215 leden van het nieuwe parlement de eed af op het zwaar bewaakte vliegveld van Mogadishu. Daarmee werd het vooraf bepaalde quorum van 185 parlementsleden – dat nodig was om een nieuwe president te kiezen – bereikt en kwam tevens een einde aan de overgangsregering van president Sharif Sheikh Ahmed.¹³⁸

At Talks Venue in Mogadishu, 1 augustus 2012. AFP, *Somali political process under threat: UN*, 1 augustus 2012. Somalia Report, *Constitution Approved as Attack Thwarted*, 1 augustus 2012.

¹²⁷ Somalia Report, *Shabaab Vows to Execute Constitution Delegates*, 2 augustus 2012.

¹²⁸ Er gingen geruchten dat voor een lidmaatschap van het parlement 5-7.000 US dollar per *elder* zou moeten worden betaald.

¹²⁹ Deze commissie bestaat uit 27 vertegenwoordigers, waaronder tenminste negen vrouwen, uit de belangrijkste clans. Daarnaast hebben twee UNPOS-medewerkers een adviserende stem en zijn er zeven internationale waarnemers.

¹³⁰ Xinhua, *Somalia's newly-endorsed constitution widely hailed*, 2 augustus 2012. BBC News, *Somalia: Failed state or fantasy land?*, 2 augustus 2012. Zie ook AFP, *Somalia's new government: key points*, 1 augustus 2012.

¹³¹ Waarbij ook de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken aanwezig was.

¹³² Garowe Online, *Somalia: President Sharif Walks Out of Signatories' Meeting in Nairobi*, 5 augustus 2012. Zie ook Garowe Online, *Somalia: Is There Hostility Between Somali Dynamic Duo, Sharif and Gaas?*, 9 augustus 2012. Naar verluidt zou Sharif ook ontstemd zijn geraakt door een onderonsje tussen premier Abdiwali en president Farole van Puntland.

¹³³ Naar verluidt zou de TFG-regering zich hebben bemoeid met het selectieproces van het parlement.

¹³⁴ Garowe Online, *Somalia: List of New Parliamentarians Leaked*, 18 augustus 2012.

¹³⁵ De nieuwe parlementsleden moeten Somalische burgers zijn, een middelbare schooldiploma bezitten en geen banden hebben met warlords. Ook mogen zij geen misdaden tegen de menselijkheid hebben begaan. Garowe Online, *Somalia: President Sharif - Candidates Should Be Judged By An Impartial Court*, 18 augustus 2012. AFP, *Somali lawmakers prepare to elect new president*, 20 augustus 2012.

¹³⁶ Een van de afgewezen kandidaten – die na de uitspraak alsnog zitting mocht nemen in het parlement – was Mohamad Ibrahim Habsade, een voormalige rebel en prominent lid van het *Rahanweyn Resistance Army*. Garowe Online, *Somalia: Supreme Court Controversially Overrules Selection Committee's Ruling On Candidates*, 29 augustus 2012.

¹³⁷ Garowe Online, *Somalia: UN, AU, IGAD Issue Final 'Unambiguous Warning' to Spoilers*, 10 augustus 2012.

¹³⁸ Volgens de International Crisis Group hadden sommige clanoudsten mensen zonder opleiding benoemd, hadden andere clanoudsten zetels aan de hoogste bidder verkocht en hadden weer andere clanoudsten hun familieleden benoemd. De afspraak om tenminste 30% vrouwen te benoemen, werd niet gestand gedaan. Het percentage vrouwen bedroeg ongeveer 20%. Ofschoon gewone burgers niet mochten stemmen, waren verkiezingsposters opgehangen in Mogadishu. AP, *Somalia: A new parliament but no presidential vote*, 20 augustus 2012. The Guardian, *Hopes for fresh start after civil war as MPs sworn in tainted by fears that*

Als tijdelijke voorzitter koos het parlement – volgens traditie het oudste lid - Generaal Muse Hassan Abdulle, 72 jaar oud. Volgens de *International Crisis Group* was het politieke proces ondemocratisch verlopen met ongekend veel politieke inmenging, corruptie en intimidatie.¹³⁹

Voorzitter parlement

De verkiezingen van de parlementsvoorzitter liepen ook vertraging op.¹⁴⁰ Er waren zes kandidaten voor deze positie van parlementsvoorzitter¹⁴¹, waaronder de ex-premiers Hassan Abshir Farah en Ali Khalif Galayr en oud-politici als Abdirasak Osman Jurile, Mohamed Sheikh Osman Jawari en Abdi Hashi Abdullahi, allen lid van het parlement.¹⁴² In de derde ronde werd Prof. Mohamed Osman Jawari op 28 augustus 2012 gekozen tot voorzitter.¹⁴³

Verkiezing president

Begin september 2012 maakte de Kiescommissie de criteria bekend waaraan kandidaten voor de presidentsverkiezingen moesten voldoen. Kandidaten moesten onder meer 10.000 USD inschrijfgeld betalen, moslim zijn, ouder dan veertig zijn, geen crimineel verleden hebben en ten minste twintig handtekeningen van parlementsleden hebben. In totaal deden 25 kandidaten mee aan de verkiezingen.¹⁴⁴ In de (internationale) pers werden vooral president Sheikh Sharif Sheikh Ahmed, premier Abdiweli Mohamed Ali en oud-premier Mohamed Abdullahi Mohamed Farmajo beschouwd als belangrijke kandidaten voor de presidentsverkiezingen, diplomaten achtten ook Hassan Sheikh Mohamud kansrijk.¹⁴⁵

Op 10 september 2012 koos het parlement – tot veler verrassing – Prof. Hassan Sheikh Mohamud tot president. Hassan Sheikh Mohamud kreeg in de derde ronde 190 stemmen en versloeg daarmee de voorgaande president Sharif Sheikh Ahmed, die 79 stemmen kreeg. Hassan Sheikh Mohamud werd de eerste president van de eerste permanente regering van Somalië sinds 1991. Evenals de voorgaande president behoort Hassan Sheikh Mohamud tot de Abgaal subclan van de Hawiye clan, de leidende clan in Mogadishu. Hassan Sheikh Mohamud is voorzitter van de *Peace and Development Party* (PDP)¹⁴⁶, een bekende wetenschapper en mensenrechtenactivist. Hij heeft voor UNICEF en verscheidene internationale Ngo's gewerkt en is één van de oprichters van het

president will not give up power, 20 augustus 2012. New York Times, *New Parliament Is Convened in Somalia*, 20 augustus 2012. Garowe Online, *Somalia: The End of a Transitional Government in Somalia*, 21 augustus 2012. ISS, *Somalia: New Parliament Inaugurated*, 22 augustus 2012. Al Jazeera, *Somalia swears in historic new parliament*, 23 augustus 2012. UN News Service, *Somalia: UN Envoy Urges Somalis to Finalize List of New Parliamentarians*, 25 augustus 2012.

¹³⁹ ICG, *Somalia: From Troubled Transition to a Tarnished Transition?*, 20 augustus 2012. De 27 Somalische leden van de TSC en de negen internationale waarnemers hadden telefonische en schriftelijke bedreigingen ontvangen. The Guardian, *Hopes for fresh start after civil war as MPs sworn in tainted by fears that president will not give up power*, 20 augustus 2012. Zie ook AllAfrica.com, *Somalia: Politicians Continue to Use the Country's Institutions for Personal Profit*, 23 augustus 2012.

¹⁴⁰ Garowe Online, *Somalia: Elections for Speaker of Parliament Delayed*, 25 augustus 2012.

¹⁴¹ De clan die de voorzitter van het parlement levert, mag niet de president leveren.

¹⁴² Garowe Online, *Somalia: Elections for Speaker of Parliament Delayed*, 25 augustus 2012. AFP, *Candidates campaign for Somali parliament speaker post*, 27 augustus 2012.

Mohamed Osman Jawari werkte eerder voor de VN en heeft in Noorwegen gewoond. De afgelopen 21 jaar is hij niet betrokken geweest bij religieuze en clanconflicten. Jawari is een advocaat van de Rahaweyn clan uit Bay en Bakool. Voormalig parlementsvoorzitter Sharif Hassan, van dezelfde clan, zou gelobbied hebben voor een kandidaat van de Darod clan zodat hij zelf zou kunnen deelnemen aan de presidentsverkiezingen. BBC News, *Somali MPs choose Mohamed Osman Jawari as speaker*, 28 augustus 2012. Garowe Online, *Somalia: Federal MPs Vote Mohamed Osman Jawari As New Parliament Speaker*, 28 augustus 2012. UN News Service, *Somalia: UN Envoy Welcomes Election of Speaker of Parliament*, 28 augustus 2012.

¹⁴⁴ Garowe Online, *Somalia: Electoral Commission releases criteria for candidates running for President*, 1 september 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: 25 Candidates Register to Run for Presidential Election*, 7 september 2012. BBC News, *Q&A: Somalia presidential election*, 10 september 2012.

¹⁴⁵ Raxanreeb Online, *Somalia: Electoral Commission Announces Presidential Election Date*, 30 augustus 2012. ¹⁴⁶ De PDP werd in 2011 opgericht.

SIMAD Instituut¹⁴⁷ in Mogadishu. De nieuwe president maakt geen deel uit van het in diskrediet geraakte politieke establishment en woont al jaren in Mogadishu. Hassan Sheikh Mohamud onderhoudt banden met al-Islah, de Somalische tak van de *Muslim Brotherhood*, die wordt gesteund door de Golfstaten. De verkiezing van Hassan Sheikh Mohamud werd over het algemeen met instemming begroet, vooral in Mogadishu. Al-Shabaab verklaarde aanvankelijk tegen het verkiezingsproces te zijn, maar niets tegen Hassan persoonlijk te hebben. Later brandmerkte Al-Shabaab de nieuwe president echter als een verrader die uitsluitend de westerse belangen dient.¹⁴⁸

Twee dagen na de verkiezing van Hassan Sheikh Mohamud werd een zelfmoordaanslag gepleegd in het *Aljazeera Palace Hotel* in Mogadishu, waar de nieuwe president logeerde.¹⁴⁹ Daarbij vielen ten minste vijf doden. De aanslag werd opgeëist door Al-Shabaab. President Hassan Sheikh Mohamud en de Keniaanse minister van Buitenlandse Zaken Sam Ogeri bleven ongedeerd.¹⁵⁰ Na de aanslag werd de nieuwe president overgebracht naar de presidentiële ambtswoning waar zijn voorganger nog verbleef, Villa Somalia.¹⁵¹ De inhuldiging van president Hassan werd bijgewoond door onder meer president Ismail Omar Gelle van Djibouti, de interim premier van Ethiopië, Hailemariam, en de voorzitter van de Afrikaanse Unie, Jean Ping.¹⁵²

Nieuwe premier

Op 6 oktober 2012 benoemde Hassan Sheikh Mohamud de econoom en zakenman Abdi Farah Shirdon tot premier. Shirdon, die geen politieke ervaring heeft, verklaarde een 'kwaliteitskabinet' na te streven en geen corruptie te zullen dulden.¹⁵³ De benoeming van Shirdon werd met 215 van de 275 stemmen goedgekeurd door het parlement.¹⁵⁴ Op 4 november benoemde premier Shirdon zijn kabinet van tien ministers, onder wie twee vrouwen.

¹⁴⁷ Somali Institute of Management and Administration Development.

¹⁴⁸ Reuters, *Turbulent Somalia gets new president in vote for change*, 10 september 2012. AFP, *Mohamud elected new Somalia president*, 10 september 2012. The Guardian, *Somalia chooses new leader in presidential elections*, 10 september 2012. The New York Times, *Somalia Selects an Activist as Leader*, 10 september 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: Parliamentarians Elect a New President*, 11 september 2012. Garowe Online, *Somalia Federal Parliament elects Hassan Sheikh Mohamud as President*, 10 september 2012. Somalia Report, *Hassan Sheikh Mohamud Elected as President*, 10 september 2012. AFP, *Fresh hope for Somalia after new president elected*, 10 september 2012. The Guardian, *Somali president escapes injury in Mogadishu hotel bombing*, 12 september 2012. BBC News, *Will President Mohamud be able to tame Somalia?*, 11 september 2012. African Arguments, *Somalia: Appointment of President Hassan Sheikh Mohamud Signals Change and Challenges*, 11 september 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: Profile of President Hassan Sheikh Mohamud*, 11 september 2012. RFI, *Somalia Reacts to New President*, 12 september 2012. IRIN, *Somalia: Mammoth Task Ahead for New President*, 12 september 2012. RNW, *Somalia: New Pro-Education President Gives Somali Youth Hope*, 12 september 2012. Institute for Security Studies, *Somalia: Surprising Win for Hassan Sheikh Mohamud*, 13 september 2012. The Economist, *Somalia's new president: Can he really rescue the place?*, 15 september 2012. African Arguments, *Somalia: A New President for Somalia*, 17 september 2012. Zie ook Hassan Sheikh Mohamud Official Facebook Bio.

¹⁴⁹ Sommige westerse waarnemers toonden zich verbaasd dat de president in een hotel was ondergebracht. Na verklaringen van de Keniaanse minister van Buitenlandse Zaken in de Keniaanse pers volgden speculaties over de mogelijke betrokkenheid van oud-president Sharif bij de aanslag, ondanks het feit dat Al-Shabaab de aanslag had opgeëist. Minister Ogeri trok zijn verklaringen in, terwijl oud-president Sharif fel uithaalde naar de Keniaanse regering. Daily Nation, *Ogeri reveals intrigues behind Somalia's assassination plot*, 12 september 2012. Daily Nation, *MP faults Ogeri for 'careless talk' on Somalia*, 17 september 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: Former President Dismisses Bombing Accusations*, 18 september 2012. Garowe Online, *Somalia: Ex-President Sharif Criticizes Kenya Role in Somalia, Condemns Its Foreign Minister*, 18 september 2012.

¹⁵⁰ Reuters, *Somali government soldiers and members of the public mill around the scene of an explosion in the capital of Mogadishu*, 12 september 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: Somali President, Kenyan Foreign Minister Escaped Suicide Bombs*, 12 september 2012. Garowe Online, *Somalia: Two Suicide Car Bombings Target New President of Somalia*, 12 september 2012.

¹⁵¹ Reuters, *Attack on Somali president exposes fragile "new era"*, 13 september 2012. AFP, *Somali leader moved to secure compound after bomb attacks*, 13 september 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: New President Goes to Palace After Surviving Bombs*, 14 september 2012.

¹⁵² Reuters, *Somalia inaugurates elected president after 20 years of strife*, 16 september 2012. Garowe Online, *Somalia: President Hassan Inaugurated in Mogadishu, Speaks About Way Forward*, 16 september 2012.

¹⁵³ AP, *Somalia president appoints new prime minister, a successful businessmen in gov't in the 1980s*, 6 oktober 2012. Reuters, *Somali president names political newcomer as PM, urges unity*, 6 oktober 2012.

¹⁵⁴ CNN, *Somali lawmakers approve new prime minister*, 17 oktober 2012.

Fausia Yusuf Haji Aden werd de eerste vrouwelijke minister van Buitenlandse Zaken van Somalië. Fausia Yusuf Haji Aden, die tevens vice-premier is, is afkomstig uit Somaliland en woonde lange tijd in Duitsland en Groot-Britannië.¹⁵⁵ Op 13 november 2012 verleende het parlement zijn goedkeuring aan het nieuwe kabinet. Van de 225 aanwezige parlementsleden stemden 219 leden voor.¹⁵⁶

2.3 Militaire situatie

2.3.1 De TFG

Tijdens het grootste deel van de verslagperiode was de Somalische regering een overgangsregering, de TFG. De TFG was in haar bestaan afhankelijk van de aanwezige troepen van de *African Union Mission for Somalia* (AMISOM).¹⁵⁷ Met steun van deze troepen heeft de TFG – en vanaf augustus 2012 de federale regering – in de verslagperiode zijn invloedsfeer kunnen uitbreiden van het overgrote deel van de districten in Mogadishu naar gebieden daarbuiten. Buiten Mogadishu werd het leger van de TFG c.q. de federale regering, de *Somali National Army* (SNA), in Zuid- en Centraal-Somalië bijgestaan door de legers van Kenia en Ethiopië en enkele anti-AI-Shabaab-groeperingen, waaronder Ahlu-Sunna-W'al-Jama'a en Ras Kamboni. De TFG beschikte in de verslagperiode over 8.000 à 10.000 strijdkrachten in Mogadishu.¹⁵⁸

2.3.2 AMISOM

Op 20 februari 2007 nam de VN-Veiligheidsraad unaniem resolutie 1774 aan. Hierin werden lidstaten van de Afrikaanse Unie (AU) geautoriseerd een vredesmacht, de *African Union Mission to Somalia* (AMISOM) van in totaal 8.000 troepen, naar Somalië te sturen om nationale verzoening mogelijk te maken.¹⁵⁹ De Veiligheidsraad verlengde in de verslagperiode zijn machtiging aan de AMISOM-missie tot 31 oktober 2012.

Eind december 2011 waren er circa 10.000 AMISOM-manschappen, bestaande uit voornamelijk Burundese en Ugandese troepen, en een kleine troepenmacht uit Djibouti.¹⁶⁰ Het mandaat voor het aantal manschappen dat voor de periode van 30 september 2011 tot 31 oktober 2012 was vastgesteld op maximaal 12.000¹⁶¹, werd op 22 februari 2012 uitgebreid tot 17.731 manschappen. Dit gebeurde op verzoek van de Afrikaanse Unie. Onderdeel van de uitbreiding betrof het onderbrengen binnen AMISOM – de zogenaamde *rehatting* – van de ruim 4.000 Keniaanse landstrijdkrachten die eerst onder Keniaanse vlag deel uitmaakten van het anti-AI-Shabaab-offensief in Zuid- en Centraal-Somalië. De logistieke ondersteuning werd eveneens uitgebreid.¹⁶²

De VN-resolutie van 22 februari 2012 voorzag tevens in de komst van 2.500 extra militairen uit Burundi en Uganda.¹⁶³ Ugandese en Burundese troepen

¹⁵⁵ Office of the Somali President, *Somali Prime Minister names his first cabinet*, 4 november 2012.

¹⁵⁶ AFP, *Somali parliament endorses new government*, 13 november 2012.

¹⁵⁷ EIU, februari 2011; ICG, 21 februari 2011.

¹⁵⁸ UNSC, S/2011/759, 9 december 2011.

¹⁵⁹ UNSC, S/RES/1744, 14 september 2007.

¹⁶⁰ UNSC, S/2011/759, 9 december 2011; AU, *Press release: Djiboutian troops join AMISOM*, 20 december 2011. UNSC/S/RES/2036, 22 februari 2012.

¹⁶¹ <http://www.un.org/News/Press/docs/2011/sc10399.doc.htm>.

¹⁶² UNSC, S/2011/595, 29 september 2011; UNSC, S/2011/591, 22 september 2011; UNSC, S/2012/74, 31 januari 2012; Peace and Security Council, 6 januari 2012. Kenya stelde 4.660 militairen beschikbaar, het was onduidelijkheid of al deze militairen al in Somalië aanwezig waren. AFP, *Over 4000 Kenyan soldiers to join AU Somali force: army*, 12 maart 2012.

¹⁶³ In december 2011 werd een contingent van 100 militairen uit Djibouti toegevoegd, in april en juni 2012 arriveerden militairen uit Sierra Leone. Op 6 juli 2012 werden de Keniaanse troepen (KDF) officieel geïntegreerd in AMISOM. Vanaf die datum stonden ze onder bevel van de Ugandese generaal Andrew Gutti. Daily Nation, *KDF integrated into AMISOM in war against Shabaab*, 6 juli 2012.

kregen opdracht om Al-Shabaab te verdrijven uit Middle en Lower Shabelle en op te trekken naar Bay en Bakool.

De troepen uit Kenia en Sierra Leone trokken op naar Gedo en de Juba provincies¹⁶⁴, terwijl de militairen uit Djibouti de veiligheid in Mudug, Galgadud en Hiraan moesten waarborgen.¹⁶⁵

Relatie TFG en AMISOM

Na de uitbreiding van de operaties van AMISOM buiten Mogadishu werd de rol van de *Somali National Army* (SNA) belangrijker.¹⁶⁶ SNA-troepen werden toegevoegd aan de troepen van Burundi, Uganda en Kenia.¹⁶⁷ Volgens buitenlandse waarnemers verliep de samenwerking goed. De *Somali National Security Forces* (SNSF) werkten volgens waarnemers goed samen met AMISOM tijdens de operaties in Afgooye en Afmadow. De SNSF – ook wel aangeduid met NSF – omvat de *Somali National Army* (SNA), de politie en de *Somali National Security Agency* (SNSA). De TFG-regering ontwikkelde een plan om de verschillende eenheden bijeen te brengen onder nationaal bevel, maar dit plan werd (nog) niet uitgevoerd wegens gebrek aan middelen. De VS stelde voertuigen beschikbaar aan de SNA om de gezamenlijke operaties met AMISOM te ondersteunen.

Somali National Army

De *Somali National Army* (SNA) staat onder bevel van generaal Abdulkadir Sheikh Ali Dini, een Amerikaanse staatsburger die is opgeleid in Moskou en de VS.¹⁶⁸ De SNA is onvoldoende bewapend. SNA-militairen kunnen volgens een bron op Al-Shabaab buitgemaakte wapens inleveren tegen contante betaling van de marktwaarde.¹⁶⁹ Het Somalische leger werkte in de verslagperiode ook samen met de TFG-politie (vanaf augustus 2012 de federale politie) en de *Somali National Security Agency* (SNSA) bij acties tegen Al-Shabaab in Mogadishu.¹⁷⁰ Tijdens de verslagperiode liepen honderden strijders van Al-Shabaab over naar de TFG c.q. de federale regering. Sommige oud-strijders van Al-Shabaab werden ingezet bij operaties tegen hun voormalige medestrijders, maar veiligheidsexperts plaatsten vraagtekens bij hun loyaliteit.¹⁷¹

Volgens Jane's, een Brits tijdschrift dat gespecialiseerd is in militaire kwesties, zou de SNA ongeveer 8.000 man sterk zijn. Het leger zou zijn samengesteld uit milities die trouw zijn aan de *warlords* en clanvertegenwoordigers die samenwerkten binnen de TFG-regering. De harde kern van de SNA in Mogadishu zou bestaan uit Islamitische strijders van de ARS-Djibouti en enkele militanten van Ahlu-Sunna-W'al-Jama'a. De militie-strijders komen voornamelijk uit de Ayr en Abgaal clans. De discipline is gebrekkig, er zijn geen eenheden of divisies.¹⁷²

¹⁶⁴ In het zuidwesten vochten Ethiopische troepen en het Somalische leger tegen Al-Shabaab, maar de Ethiopiërs wilden zich op termijn terug trekken. In Centraal-Somalië waren Ahlu Sunna milities actief.

¹⁶⁵ Reuters, *AU force eyes securing south, central Somalia by August*, 13 maart 2012. UNGA, *A/HRC/21/61*, 22 augustus 2012.

¹⁶⁶ UNSC, *S/2012/643*, 22 augustus 2012.

¹⁶⁷ Volgens onafhankelijke waarnemers hebben de Kenianen zich evenals de Ugandezen snel aangepast aan de onconventionele manier van oorlogsvoering die in Somalië wordt toegepast. De KDF militairen hebben een goede uitrusting, zijn goed bewapend en hebben een zeer goede bevelstructuur. Volgens openbare bronnen zijn de luchtmacht en de marine gezamenlijk opgetreden in de omgeving van Kismayo. De Burundezen zijn voormalige rebellen die volgens sommigen terugvallen in oude gewoonten. AMISOM is voor Burundi een onderdeel van het DDR programma.

¹⁶⁸ Eerder was Abdulkadir Sheikh Ali Dini adviseur van voormalig premier Farmajo.

¹⁶⁹ Sommige wapens leveren per stuk \$5.000 op.

¹⁷⁰ Horseed Media, *SOMALIA: Government forces arrest 89 in the capital Mogadishu*, 13 juli 2012.

¹⁷¹ Experts vermoeden dat sommige oud-strijders overdag soldaat in het regeringsleger zijn, maar 's nachts zijn betrokken bij aanslagen van Al-Shabaab. Somalia Report, *Shabaab Defectors: Legitimate or Spies?*, 18 juli 2012.

¹⁷² IHS Janes, *Jane's Sentinel Security Assessment - North Africa, Somalia – Army*, 3 November 2011.

Opleiding Leger

In de verslagperiode werd – met hulp van de internationale gemeenschap – getracht het niveau van het leger te verhogen. In juni 2012 keerden 603 Somalische militairen terug uit Uganda waar ze werden opgeleid door de *European Union Training Mission* (EUTM). Daarna werden nog eens 551 militairen naar het Bihanga Training Camp in Uganda gestuurd.¹⁷³ In Uganda worden voornamelijk de lagere rangen als soldaat/politieman getraind. In tegenstelling tot voorheen ontvangen ze bij terugkeer salaris.¹⁷⁴ Belangrijk doel van de opleiding van de Somalische militairen is het bijbrengen van patriotisme, van het besef dat ze onderdeel zijn van een nationaal leger, moeten opkomen voor het land en niet voor de belangen van individuele *warlords*.¹⁷⁵ Veel clans buiten Mogadishu vrezen dat het leger zal worden gedomineerd door de belangrijkste clanleiders en willen niet onder hun bevel dienen. Het vormen van eenheden met militairen uit meerdere clans is mede daardoor bijzonder moeilijk. Het moreel van de troepen is aangetast doordat veel soldaten maandenlang geen soldij hebben ontvangen.¹⁷⁶

2.3.3 Kenia

Halverwege oktober 2011 lanceerde Kenia een militaire operatie in Somalië, genaamd *Linda Nchi* ('bescherm het land'). De directe aanleiding voor de operatie was een aantal ontvoeringen op Keniaans grondgebied, toegeschreven aan Al-Shabaab, en de dreiging van meer geweldsincidenten op Keniaans grondgebied. De operatie van de *Kenya Defence Forces* (KDF) was dan ook gericht tegen Al-Shabaab en kreeg kort na aanvang de instemming van de TFG. Ook IGAD en de AU steunden de operatie.¹⁷⁷ Overigens had Kenia al veel eerder plannen om Somalië binnen te vallen en een bufferzone te creëren. Ook spelen oliebelangen, toegang tot Kismayo en het beveiligen van een regio voor het doen terugkeren van vluchtelingen mee. Tijdens de verslagperiode werden de Keniaanse troepen in Somalië onder bevel van AMISOM geplaatst. Zie paragraaf 2.3.2. Zie voor het verloop van de strijd en de Keniaanse inbreng daarin paragraaf 2.4.

2.3.4 Ethiopië

Nadat Kenia Somalië binnengetrokken was, heeft IGAD Ethiopië eind november 2011 officieel verzocht ook deel te nemen in het anti-Al-Shabaab-offensief.¹⁷⁸ Ethiopische troepen waren actief in het westen van Zuid- en Centraal-Somalië, in de regio's Gedo, Bakool en Hiraan. In de verslagperiode wisten de troepen, onder andere bijgestaan door Ahlu-Sunna-W'al-Jama'a, Al-Shabaab te verdrijven uit Belet Weyne.¹⁷⁹ Ook uit Baidoa in Bay is Al-Shabaab weggetrokken nadat Ethiopische troepen samen met anti-Al-Shabaab-strijders deze stad in de tweede helft van februari 2012 in handen kregen.¹⁸⁰

¹⁷³ UNSC, S/2012/643, 22 augustus 2012.

¹⁷⁴ De salarissen worden betaald door de EU en de VS aan de desbetreffende landen, maar naar verluidt zou niet alles aan de militairen zijn uitbetaald.

¹⁷⁵ Er waren bijvoorbeeld berichten dat verschillende onderdelen van het Somalische leger onderling slag leverden. Shabelle Media Network, *Somalia: Somali Govt Soldiers Exchange Gunfire in Mogadishu*, 25 juli 2012.

¹⁷⁶ The Daily Star, *Once mighty, Somalia's army struggles to rebuild itself*, 10 augustus 2012.

¹⁷⁷ ICG, 15 februari 2012; UNSC, S/2011/759, 9 december 2011. De operatie startte in Dhobley, in Lower Juba, net over de grens met Kenia. De KDF werd in de gevechten bijgestaan door TFG-troepen, Raskamboni- en Isiolo-milities. De Raskamboni-milities behoren tot een factie van de voormalige Hizbul Islam en staan onder leiding van Ahmed Madobe. De Isiolo-milities bestaan uit Somaliërs die in de Keniaanse plaats Isiolo getraind zijn. Een deel van deze manschappen zijn in 2009 en 2010 in Dadaab en de wijk Eastleigh in Nairobi gerekruteerd.

¹⁷⁸ IGAD, 25 november 2011. Overigens was Ethiopië zelf voorzitter van IGAD gedurende de verslagperiode.

¹⁷⁹ Zie paragraaf 2.4.1.

¹⁸⁰ NSP, *Daily Report*, 22 februari 2012; NSP, *Imminent Take-over of Baidoa by Ethiopian Forces*, 22 februari 2012; UNDSS, *Somalia SIOC Weekly Security Bulletin*, 18-24 februari 2012.

2.3.5 Ahlu-Sunna-W'al-Jama'a

Ahlu-Sunna-W'al-Jama'a (ASWJ) is een Soefi-beweging die actief is in geheel Somalië. In 2008 startte Ahlu-Sunna-W'al-Jama'a de gewapende strijd tegen salafistische groeperingen in Somalië.¹⁸¹ Met steun van de bevolking slaagde de ASWJ erin Al-Shabaab te verdrijven uit de belangrijkste districten in Galgadud. Daarna werd de ASWJ ook actief in Gedo en Benadir.¹⁸²

De groepering wordt gesteund door Ethiopië. Eind 2011 heroverde Ahlu-Sunna-W'al-Jama'a haar basis Dhusamareb in Galgadud op Al-Shabaab. In januari 2012 veroverde Ahlu-Sunna-W'al-Jama'a samen met Ethiopische strijdkrachten en milities van de Shabelle Valley State, een lokale autoriteit, de stad Belet Weyne in Hiraan op Al-Shabaab.¹⁸³

Een deel van de regio Galgadud staat onder controle van de ASWJ¹⁸⁴, die probeerde TFG-vertegenwoordigers daar weg te krijgen.¹⁸⁵ Ook een deel van Hiraan en vier districten in Gedo staan onder controle van de ASWJ. In Mogadishu is de ASWJ wel aanwezig, maar is daar geen machtsfactor van betekenis. In 2011 voerden de Marehan, Ayr en Dir clans een strijd om het leiderschap van de ASWJ. Daarop bemiddelde Ethiopië tussen de verschillende facties. Hirsi Aw-Mohamed Hilowle¹⁸⁶ werd daarna tot voorzitter van de ASWJ in Galgadud gekozen. In Zuid-Somalië hebben zowel Aw-libah als Aidurus Said Ahmed¹⁸⁷ zich tot voorzitter van de ASWJ uitgeroepen. Sheikh Abdulkadir Sheikh Mohamed¹⁸⁸ is voorzitter van de *Superior Council* van de ASWJ.¹⁸⁹ De ASWJ is tegen een aantal artikelen in de voorlopige grondwet, zoals het toekennen van gelijke rechten aan mannen en vrouwen, die volgens de ASWJ fundamenteel in strijd zijn met de islam.¹⁹⁰ Vanwege onderlinge strijd tussen clans en leiders binnen de ASWJ lijkt de beweging thans geen grote rol van betekenis meer te spelen.

Verhouding tussen de TFG en Ahlu-Sunna-W'al Jama'a

De verhouding tussen de TFG en de ASWJ was slecht. De ASWJ verklaarde zich in 2010 solidair met de TFG in ruil voor vijf zetels in het parlement. In dat jaar sloot de ASWJ in Addis Abeba een overeenkomst met de TFG waarin was bepaald dat daarnaast 39 ASWJ vertegenwoordigers deel zouden uitmaken van de TFG. Zes vertegenwoordigers zouden plaats nemen in het kabinet, tien in het leger en de overige vertegenwoordigers zouden posten bekleden in andere regeringsonderdelen. Maar volgens de ASWJ schond de TFG de overeenkomst van Addis Abeba. Er werd slechts één afgevaardigde in het kabinet benoemd en slechts vijf vertegenwoordigers werden in het leger opgenomen.¹⁹¹ De ASWJ-parlementsleden zijn voorts niet afkomstig uit ASWJ-gebied, maar uit de diaspora en Mogadishu. Daarnaast werkt de ASWJ militair samen met de Ethiopiërs, tot ongenoegen van een aantal ASWJ *elders*.

¹⁸¹ Nadat Al-Shabaab belangrijke leden van de ASWJ in Galgadud had gearresteerd, de ASWJ een ultimatum had gesteld van 42 dagen om zich bij Al-Shabaab aan te sluiten en de ASWJ verboden had het Mowlid festival – dat gehouden wordt op de geboortedag van de profeet Mohammed – te vieren, besloot de ASWJ de wapens tegen Al-Shabaab op te nemen. Somalia Report, *What is the ASWJ?*, 3 mei 2012.

¹⁸² Somalia Report, *What is the ASWJ?*, 3 mei 2012.

¹⁸³ IASC, 13 en 27 januari 2012; ICG, 15 februari 2012.

¹⁸⁴ Adado is in handen van een clanmilitie Himan en Heeb. De districten El-Buur en El-Deer staan onder controle van Al-Shabaab.
http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Galgaduud%20Situational%20Analysis_%20October%202012.pdf.

¹⁸⁵ De ASWJ beschuldigde de TFG van het aanstellen van bestuursambtenaren – in veel gevallen afkomstig uit andere delen van Somalië – in zijn gebied zonder overleg te plegen met de ASWJ en de lokale bewoners.

¹⁸⁶ Hij behoort tot de Marehan, een subclan van de Darod.

¹⁸⁷ Beiden behoren tot de Marehan.

¹⁸⁸ Hij behoort tot de Abgaal, een subclan van de Hawiye.

¹⁸⁹ Somalia Report, *What is the ASWJ?*, 3 mei 2012.

¹⁹⁰ Somalia Report, *What is the ASWJ?*, 3 mei 2012. Somalia Report, *TFG and ASWJ Militia: Marriage of Convenience*, 21 juni 2012. Zie ook Somalia Report, *ASWJ Wooing Local Communities to Strengthen Power, Secure Towns*, 1 juli 2012.

¹⁹¹ Somalia Report, *What is the ASWJ?*, 3 mei 2012.

Ondanks de verslechterde relatie met de TFG namen leden van de ASWJ deel aan de conferenties in Londen en Garowe.¹⁹² Deze leden werden echter door andere kopstukken van de ASWJ niet erkend.

2.4 Militaire operaties

Een gezamenlijk offensief van de TFG, AMISOM en geallieerde strijdkrachten op vele fronten dat begon in februari 2012, leverde aanzienlijke terreinwinst op in Mogadishu en belangrijke steden in Zuid- en Centraal-Somalië. Ethiopië en Kenia veroverden – in samenwerking met Somalische strijdkrachten – gebied op Al-Shabaab in Gedo, Lower Juba en Hiraan. Al-Shabaab leverde soms felle strijd, maar trok zich in veel gevallen 'om militair-tactische redenen' terug. In Mogadishu en omgeving – en later ook in door de TFG c.q. de federale regering bezet gebied – nam Al-Shabaab zijn toevlucht tot asymmetrische oorlogsvoering, zoals het gebruik van bermbommen (IED's).¹⁹³ Al-Shabaab pleegde veel aanslagen, vooral in de steden waaruit het zich had moeten terugtrekken, zoals Mogadishu, Baidoa en Belet Weyne.¹⁹⁴

Met betrekking tot de militaire operaties heeft AMISOM Somalië in vier sectoren opgedeeld.

Sector 1: Lower en Middle Shabelle, inclusief Mogadishu;

Sector 2: Lower en Middle Juba;

Sector 3: Gedo, Bay en Bakool (Baidoa) en het westelijk deel van Hiraan;

Sector 4: Galgadud, Mudug en een deel van Hiraan (Belet Weyne).

Eind maart 2012 veroverde de TFG/AMISOM een landingsbaan en een ziekenhuis in Daynile, aan de rand van Mogadishu.¹⁹⁵ Eind april 2012 was Mogadishu geheel in handen van de TFG/AMISOM.¹⁹⁶ In dezelfde maand werden AMISOM troepen voor het eerst buiten Mogadishu ingezet. In de tweede helft van mei 2012 trok AMISOM de Shabelle rivier over en sloot alle hoofdwegen van en naar Afgooye af, Afgooye zelf werd op 24 mei 2012 ingenomen.¹⁹⁷ Op 26 juni 2012 werden de steden Balad en Golaley in Middle Shabelle veroverd.¹⁹⁸ Ook daarna gingen de gevechten door in Lower Shabelle.¹⁹⁹

¹⁹² Somalia Report, *What is the ASWJ?*, 3 mei 2012.

¹⁹³ US Department of State, 2011 U.S. Terrorism Report: Somalia, 31 juli 2012.

¹⁹⁴ Eind mei 2012 ontsnapte president Sheikh Sharif Sheikh Ahmed aan een aanslag na een bezoek aan de veroverde stad Afgooye. BBC News, *Somalia's al-Shabab ambush President Ahmed's convoy*, 29 mei 2012.

¹⁹⁵ BBC News, *Somalia forces advance from Mogadishu against al-Shabab*, 16 maart 2012. BBC News, *Somali Islamists 'lose Deynile airport' near Mogadishu*, 30 maart 2012.

¹⁹⁶ Eind april 2012 was Mogadishu geheel in handen van de TFG/AMISOM. Economist Intelligence Unit, *Country Report – Main Report*, 1 mei 2012.

¹⁹⁷ BBC News, *Somali al-Shabab militant stronghold Afgooye 'captured'*, 25 mei 2012. Voice of America, *Somali, AU Forces Clear Last of al-Shabab Near Afgooye*, 27 mei 2012. Foreign and Commonwealth Office, Human Rights and Democracy 2011 report, *Quarterly Update: Somalia, 30 June 2012. Report of the Chairperson of the African Union Commission on the implementation of the mandate of the African Union Mission in Somalia pursuant to paragraph 21 of Security Council resolution 2036 (2012), undated, accompanying letter from the Chairperson dated 1 June 2012*. Na de inname van Afgooye, nam Al-Shabaab zijn toevlucht tot aanslagen. Somalia Report, *Al-Shabaab Launch Attacks on Afgooye*, 31 mei 2012. BBC News, *Somali unrest: Suicide attack in Afgooye town*, 16 June 2012. International Institute for Strategic Studies, *Armed Conflict Database, Somalia, Military & Security. Military & Security Developments, March - June 2012*. Voice of America News, *Somali Forces Gain Against Al-Shabab*, 26 juni 2012.

¹⁹⁸ International Institute for Strategic Studies, *Armed Conflict Database, Somalia, Military & Security. Military & Security Developments, March - June 2012*. Voice of America News, *Somali Forces Gain Against Al-Shabab*, 26 juni 2012. Raxanreeb Online, *Somali, AU forces seize strategic town of Bal'ad from al Shabaab*, 26 juni 2012.

¹⁹⁹ Armed Conflict Location & Event Dataset document, *Conflict Trends (No. 5): Real-Time Analysis of African Political Violence, August 2012, undated, p 6-8*. Crisis Group Africa, *The Kenyan Military Intervention in Somalia: Report N°184*, 15 februari 2012. Diff werd veroverd op 19 maart 2011. Dhobley en Tabda werden omstreeks 16 oktober 2011 veroverd. Hosingow werd op 10 januari 2012 gebombardeerd. Somalia Report, *Insurgents Flee Diff*, 19 maart 2011. <http://www.criticalthreats.org>, *Timeline: Operation Linda Nchi*, 9 maart 2012. UNSC, *S/2012/468*, 20 juni 2012.

Op 4 september 2012 werd de havenstad Elma veroverd.²⁰⁰ Op 7 oktober nam AMISOM de belangrijke stad Wanla Weyn in, die strategisch is gelegen op de route van Mogadishu naar Baidoa.²⁰¹

In Lower en Middle Juba veroverde de alliantie TFG/KDF – in het noorden van deze regio de steden Damasa, Eleweny, Elade, Burahache en Fafadun.²⁰² In het zuiden handhaafde de TFG/KDF de controle over de steden die in oktober 2011 waren veroverd: Kolbio, Badhadhe, Burgabo en Ras Kamboni. Daarna vielen ook de steden Diff, Dhobley, Tabda, Hosingow en Belis Cogani in handen van de TFG/KDF.²⁰³ Op 30 mei 2012 werd Afmadow veroverd.²⁰⁴ Ondanks heftige tegenstand van Al-Shabaab vielen steeds meer strategisch belangrijke plaatsen in handen van AMISOM/TFG.²⁰⁵ Op 27 augustus 2012 veroverde de alliantie de havenstad Merka.²⁰⁶

In de eerste helft van september 2012 namen AMISOM en het Somalische leger de steden Miido, Harbole en Bibi op de weg van Afmadow naar Kismayo in. Vervolgens werd op 17 september de stad Jana Abdallah veroverd.²⁰⁷ Tegelijkertijd werden de posities van Al-Shabaab in Kismayo wekenlang door de Keniaanse luchtmacht en vanaf Keniaanse oorlogsschepen (die in tegenstelling tot de KDF-landmacht geen onderdeel uitmaken van AMISOM) gebombardeerd. Uiteindelijk werd de *Operation Sledge Hammer* (Sloophamer) afgesloten met een nachtelijke verrassingsaanval op 28 september 2012. Na de inval duurde het nog bijna een week voordat alle strategische punten in de stad waren ingenomen, maar Al-Shabaab trok zich terug uit haar laatste belangrijke bastion, Kismayo.²⁰⁸ Aan het einde van de verslagperiode vormde de (veel kleinere) havenstad Baraawe (Brava) de belangrijkste inkomstenbron en toevouerroute van Al-Shabaab.²⁰⁹

In Centraal-Somalië veroverden de *Ethiopian National Defence Forces* (ENDF) op 18 februari 2012 Baidoa. Daarna werden Belet Weyne, Xuddur (Hudur) en Ceel Buur (El Bur) veroverd.²¹⁰ De ENDF had – in samenwerking met de ASWJ – half mei het zuidelijke deel van Bay en Bakool onder controle. Ethiopië kondigde op 17 april 2012 aan zijn troepen te zullen terugtrekken uit Somalië. Troepen uit Djibouti zouden Belet Weyne overnemen, terwijl Ugandese en Burundese troepen Baidoa zouden innemen.²¹¹

²⁰⁰ UNSC, S/2012/764, 12 oktober 2012.

²⁰¹ AFP, African Union, *Somali troops capture Islamist-held town*, 7 oktober 2012.

²⁰² Elade en Fafadun werden op 6 januari 2012 veroverd. The Standard, *Kenya push Al Shabaab rebels from two Somali towns*, 6 januari 2012.

²⁰³ Report of the Chairperson of the African Union Commission dated 1 June 2012.

²⁰⁴ BBC News, *Somalia forces capture key al-Shabab town of Afmadow*, 31 mei 2012. The Guardian, *Kenyan and Somali forces capture town from al-Shabaab*, 1 juni 2012.

²⁰⁵ Shabelle Media Network, *Heavy fighting in southern Somalia kills 7*, 1 juli 2012.

²⁰⁶ BBC, *Somalia's al-Shabab loses control of Merca port to army*, 27 augustus 2012. Somalia Report, *Liberation of Merka has historical implications*, 27 augustus 2012.

²⁰⁷ UNSC, S/2012/764, 12 oktober 2012.

²⁰⁸ Daily Nation, *Kenyan troops take control of Shabaab stronghold Kismayu*, 28 september 2012. Daily Nation, *Shabaab abandon Kismayu stronghold*, 29 september 2012. Reuters, *Somalia's Al-Shabaab pull out of last stronghold –rebels*, 29 september 2012. The Guardian, *Somalia overpowering al-Shabaab but old rivalries pose new threat*, 28 september 2012. Reuters, *Somali troops and AU forces control Kismayu's airport*, 3 oktober 2012. African arguments, *Somalia: After Kismayo - What Next for Al-Shabaab and Somalia?*, 10 oktober 2012.

²⁰⁹ UNSC, S/2012/764, 12 oktober 2012.

²¹⁰ Belet Weyne werd op 31 december 2011 veroverd. Xuddur (Hudur) viel op 22 maart 2012, Ceel Buur (El Bur) op 26 maart 2012. BBC News, *Ethiopian troops capture Beledweyne from Somalia militants*, 31 december 2011. <http://www.polgeonow.com/2012/10/somalia-retreat-of-al-shabaab.html>. UNSC, S/2012/283, 1 mei, 2012. Foreign and Commonwealth Office, *Human Rights and Democracy 2011 report, Quarterly Update: Somalia*, 30 June 2012. BBC News, *Somalia al-Shabab militant base of Baidoa captured*, 23 februari 2012. Reuters, *Suicide bomber kills soldier in Somalia's Baidoa*, 17 april 2012. Somalia Report, *Fighting in Bakool and Lower Juba*, 4 April 2012. BBC News, *Market bombing in central Somalia kills 12*, 9 april 2012. Garowe Online, *Roadside bomb in Beledweyn leads to summary executions*, 23 april 2012. AFP, *Somalia Islamists attack Ethiopian troops*, 10 mei 2012. Garowe Online, *Al-Shabaab Last Ditch Efforts in Gedo Region*, 17 juli 2012. Garowe Online, *Al-Shabaab Ambush Allied Forces in Gedo Region*, 29 juli 2012.

²¹¹ The Africa Report, *Ethiopia to withdraw troops from Somalia*, 17 April 2012.

Maar Ethiopische functionarissen verklaarden eind juni 2012 te zullen blijven tot Somalië stabiel zou zijn.²¹² Begin juni 2012 stond vrijwel het gehele gebied van Gedo, Bay en Bakool onder controle van de ENDF, met uitzondering van het Dinsor district in Bay en het Tayeeglow district en enkele delen van Wajid in Bakool.²¹³ In juli 2012 rukten de TFG en haar bondgenoten verder op in Gedo, Bakool en Middle Shabelle. Al-Shabaab trok zich terug uit haar bolwerken en nam haar toevlucht tot *hit-and-run* aanvallen.²¹⁴ Op 22 juli 2012 arriveerden de troepen van Djibouti in Centraal-Somalië.²¹⁵

Ook in sector 4 (Galgadud, Mudug en een deel van de regio Hiraan (Belet Weyne) rukte de TFG op. Het gehele gebied van Hiraan werd veroverd met uitzondering van de steden Bulla Barde, Jalalqsi en Eel Dheere.²¹⁶

2.5 Al-Shabaab

2.5.1 Controlegebied

Sinds 2008 had Al-Shabaab grote delen van Zuid- en Centraal-Somalië in handen.²¹⁷ Door de gevechten die in deze verslagperiode hebben plaatsgevonden tussen Al-Shabaab enerzijds en TFG²¹⁸- en pro-TFG-manshappen anderzijds is het controlegebied van Al-Shabaab weliswaar danig geslonken, maar beslaat nog steeds een groot deel van Zuid- en Centraal-Somalië. Al-Shabaab had aan het einde van de verslagperiode nog een groot gedeelte van het platteland in handen, vooral in Lower en Middle Juba en in Middle Shabelle. In de *Newly Accessible Areas* (NAAs) bevinden zich *pockets* van strijders, die opgaan in de bevolking.²¹⁹

Al-Shabaab raakte begin maart 2012 verzwakt door het oprukken van Ethiopische en Keniaanse troepen in Zuid Somalië en het verlies van bolwerken als Baidoa en Yurkud.²²⁰ Door de toenemende militaire druk weken zowel Somalische als buitenlandse Al-Shabaab-strijders uit naar Jemen waar ze zich terugtrokken op bases van Al-Qaeda.²²¹ In de periode maart/april 2012 trokken tientallen Al-Shabaab strijders naar het Galgala-gebergte in Puntland waar ze werden opgevangen door Sheikh Said Atom, de leider van de *Golis Mountain Mujahedin* militie in Puntland.²²² Al-Shabaab strijders trokken zich ook terug in gebieden van Lower Juba en Gedo²²³ en Mudug.

²¹² International Institute for Strategic Studies, *Armed Conflict Database, Somalia, Military & Security. Military & Security Developments, March - June 2012.*

²¹³ *Report of the Chairperson of the African Union Commission dated 1 June 2012.*

²¹⁴ Armed Conflict Location & Event Dataset document, *Conflict Trends (No. 5): Real-Time Analysis of African Political Violence, August 2012, undated, p 6-8.* Mareeg Online, *Somali defence force conduct operations in Beledweyne, after deadly blast*, 18 juli 2012.

²¹⁵ Mareeg Online, *Djibouti Peacekeepers Arrive in Central Somalia*, 22 juli 2012.

²¹⁶ *Report of the Chairperson of the African Union Commission dated 1 June 2012.*

²¹⁷ Reuters, *Insurgents take upper hand in Somalia*, 25 september 2008; Menkhaus, 11 maart 2009.

²¹⁸ Na 20 augustus 2012 de federale regering.

²¹⁹ In sommige gebieden in Somalië heeft Al-Shabaab (nog altijd) steun onder de lokale bevolking. Het is niet altijd eenvoudig Al-Shabaab leden te onderscheiden: ze opereren vaak op een clandestiene en complexe manier, gaan op in de bevolking, delen wapens uit en bereiden in stilte hun operaties voor. Al-Shabaab kent de lokale dynamiek beter dan zijn buitenlandse tegenstanders. ISS, Somalia: *UN Resolution 2036 Another Attempt At Peace in the Country*, 1 maart 2012.

²²⁰ Reuters, *FACTBOX-Somalia's Al-Shabaab rebels*, 11 maart 2012.

²²¹ Somalia Report, *Are Al-Shabaab Fighters Fleeing to Yemen?*, 15 maart 2012.

²²² Atom zou in ruil voor zijn steun wapens hebben ontvangen. Al-Shabaab zou – zoals de Taliban in Tora Bora – in het ontoegankelijke gebergte trainingskampen opzetten. Troepen uit Puntland voerden operaties tegen Al-Shabaab tegen uit. Somalia Report, *Al-Shabaab Leader Arrives in Galgala*, 10 april 2012. Garowe Online, *Somalia: 'Al-Shabaab Have Infiltrated the Golis Mountains' Says President Farole*, 11 april 2012. SAPA, *Al-Qaeda allied fighters open new bases in Somalia*, 13 april 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: Puntland Forces Conduct Anti-Al Shabab Operation At Galgala Mountains*, 23 april 2012. Somalia Report, *Al-Shabaab vs Puntland in Galgala*, 8 mei 2012. Somalia Report, *Shabaab Appoints New Leaders for Puntland*, 20 juli 2012.

²²³ AMISOM, dat drie keer zoveel manshappen en materieel heeft, heeft Al-Shabaab uit Mogadishu verdreven. Al-Shabaab heeft zich – met achterlating van veel gewonden – terug getrokken om zich te hergroeperen en

Het bekende piratennest Harardheere is in handen gevallen van Al-Shabaab.²²⁴ In de verslagperiode weken Al-Shabaab strijders niet uit naar Somaliland.²²⁵

2.5.2

Organisatie

Al-Shabaab wordt naar verluidt bestuurd door een Shura Raad bestaande uit Al-Shabaab leiders. Het is echter onduidelijk hoeveel en welke leiders zitting hebben in de raad en in hoeverre de raad daadwerkelijk het beslissingsorgaan van de groepering is. Sheikh Abdi Godane 'Abu Zubeyr' wordt beschouwd als het hoofd van de groepering.²²⁶ Al-Shabaab was in de praktijk gedecentraliseerd en gefragmenteerd en bestond uit een complexe mix van verschillende subgroepen.²²⁷ Dit neemt niet weg dat de groepering in de verslagperiode in staat bleef goed georganiseerde operaties uit te voeren, zoals militaire en publicitaire operaties.²²⁸

De Verenigde Staten hebben Al-Shabaab formeel bestempeld als een buitenlandse terroristische organisatie.²²⁹ In februari 2012 kondigde Al-Qaeda-leider Ayman al-Zawahiri aan dat de verbinding tussen Al-Qaeda en Al-Shabaab geformaliseerd was, hetgeen vervolgens bevestigd werd door Al-Shabaab.²³⁰ Ook om deze reden zouden steeds meer Somalische burgers zich van Al-Shabaab hebben afgewend.

Ontwikkelingen

Al-Shabaab is geen eenheidsbeweging. Binnen Al-Shabaab zijn er diverse stromingen: ideologen versus pragmatici, radicalen versus ultra-radicalen, jihadisten en vrijheidsstrijders. De ene stroming, geleid door Godane, ziet zichzelf op de eerste plaats als Moslim en op de tweede plaats als Somaliër. Deze stroming onderhoudt sterke banden met internationale Islamitische groeperingen. De andere stroming is meer nationalistisch, de aanhangers ervan zien zichzelf op de eerste plaats als Somaliër. Zij vechten tegen de buitenlandse bezetting van hun land en beschouwen zich meer als vrijheidsstrijders dan als jihadisten.²³¹ Een vertegenwoordiger van deze stroming, Sheikh Hassan Dahir Aweys²³², tevens voormalig leider van de Hizbul Islam, verklaarde tegen het doden van burgers te zijn.²³³ Aweys, door sommigen beschouwd als een geestelijk leider van Al-Shabaab, keerde zich tegen het gebruik van geweld en onderdrukking.²³⁴

De onderlinge twisten binnen Al-Shabaab werden aangewakkerd door het slecht functioneren van het bestuur in de gebieden onder hun controle, onenigheid

zich opnieuw te bewapenen. Somalia Report, *Al-Shabaab Using Geography to its Advantage*, 28 juni 2012. Zie ook Somalia Report, *Sheikh Robow and Sheikh Dhere Demand Residents Give Recruits, Money, Animals*, 26 juli 2012.

²²⁴ Somalia Report, *Al-Shabaab Fighters Arrive in Mudug, Galmudug*, 12 mei 2012.

²²⁵ In Somaliland behoort de meerderheid van de bevolking tot de gematigde Moslims. Geleidelijk krijgt het Salafisme meer aanhangers: meer mannen dragen baarden en vrouwen verruilen in toenemende mate hun Somalische klederdracht voor de islamitische jilbab. Al-Shabaab aanhangers in Somaliland zorgen er voornamelijk voor dat ze niet opvallen. Al-Shabaab leider Godane is geboren en getogen in Hargeisa. Somalia Report, *Are Shabaab Subverting Politics in Somaliland?*, 10 april 2012.

²²⁶ Zie verder het algemeen ambtsbericht van mei 2011.

²²⁷ Council on Foreign Relations, 10 augustus 2011.

²²⁸ IASC, mei 2011-februari 2012.

²²⁹ US Department of State, april 2009. Op 12 april 2010 werd Al-Shabaab toegevoegd aan de sanctielijst van de VN-Veilighedsraad op basis van resolutie 1844. UNSC, *SC/9904*, 12 april 2010.

²³⁰ Radio Netherlands Worldwide, *Somalia: Al-Shabaab Joined Al-Qaeda, but Military Pressure Continues*, 13 februari 2012; Oxford Analytica, *Al-Qaida link complicates Somali transition outlook*, 14 februari 2012.

²³¹ AllAfrica.com, *Somalia: Is Al-Shabaab Cracking Under the Pressure?*, 3 april 2012.

²³² Voor de Ethiopische inval in 2006 was Aweys de leider van de *Islamic Courts Union*. In zijn lange politieke carrière heeft Aweys zich vele malen bij wisselende coalities aangesloten.

²³³ Garowe Online, *Somalia: Tensions Grow Between Senior Al-Shabaab Officials*, 1 april 2012.

²³⁴ AllAfrica.com, *Somalia: Is Al-Shabaab Cracking Under the Pressure?*, 3 april 2012. AllAfrica.com, *Somalia: Sheikh Hassan Dahir Aweys and the Politics of the Al-Shabaab Split*, 4 april 2012.

over de rol van de buitenlanders, het (steeds meer) doden van onschuldige burgers, clan controverses, gebrek aan financiële middelen en de loyaliteit aan Al Qaeda.²³⁵ Eind september 2012 zou Hizbul Islam, dat in 2010 was opgegaan in Al-Shabaab, het bondgenootschap met Al-Shabaab hebben opgezegd en zich bereid hebben verklaard te onderhandelen met andere groeperingen, maar dit werd later door Al-Shabaab ontkend. Deze ontkenning werd niet weersproken door Hizbul Islam.²³⁶ Het is voornamelijk onduidelijk in hoeverre Hizbul Islam weer een georganiseerde groepering is.

2.5.3 *Strijdmacht en rekrutering*

De International Crisis Group schatte de militaire sterkte van Al-Shabaab in de voorgaande verslagperiode op 5.000 tot 10.000 strijdkrachten, het merendeel behorend tot de Rahanweyn- of Murosad-clan.²³⁷ Al-Shabaab rekruteerde in de verslagperiode meerderjarige en minderjarige strijdkrachten binnen en buiten Somalië.²³⁸ Amnesty International meldde dat de meeste rekruten tussen de 12 en 18 jaar oud waren.²³⁹ Een rapport van *Minority Rights International* vermeldt dat Al-Shabaab (zelfs) kinderen – waaronder Bantu's – van tien jaar gedwongen rekruteerde.²⁴⁰ Uit een nieuwsbericht blijkt dat een significant deel van de minderjarige voetsoldaten van Al-Shabaab zou bestaan uit Bantu en Madhiban jongeren. Met de belofte van een paar dollar per maand of een mobiele telefoon worden de jongeren uit minderheden gemakkelijk gerekruteerd.²⁴¹ Rekrutering van meisjes kwam minder voor maar vond wel plaats, voornamelijk voor huishoudelijke werkzaamheden en voor gedwongen huwelijken met Al-Shabaab strijders.²⁴²

Gedwongen rekrutering vindt plaats van zowel jongens als meisjes, maar ook van volwassenen van 20 tot 25 jaar. Soms drijft Al-Shabaab grote groepen jongeren in dorpen bijeen, maar veel jongeren sluiten zich ook spontaan aan omdat het de enige manier is om zich te onttrekken aan de armoede.²⁴³ Regelmatig zijn er bijeenkomsten tussen Al-Shabaab en *clan elders* en dan wordt van elke clan geëist een aantal jongeren beschikbaar te stellen voor de *jihad*.²⁴⁴

Sommige kinderen worden van school gehaald en krijgen een paramilitaire opleiding van Al-Shabaab. Anderen krijgen les op *Dugsi* (Koran) scholen, in madrassa's²⁴⁵ en moskeeën. Soms worden kinderen met geweld bedreigd als ze niet meewerken, maar ook worden ze beloond als ze Koranteksten uit hun hoofd

²³⁵ Somalia Report, *Al-Shabaab Splits Becoming Evident*, 13 juli 2012. Daily Nation, *Shabaab fighters surrender*, 5 september 2012. AFP, *1 000s flee Somalia Islamists fighters*, 18 september 2012.

²³⁶ Garowe Online, *Somalia: Hizbul Islam group withdraws allegiance, says 'Al-Shabaab is weakened'*, 25 september 2012. Critical Threats, *Al Shabaab After Kismayo*, oktober 2012.

²³⁷ ICG, 21 februari 2011.

²³⁸ HRW, februari 2012; HRW, 22 januari 2012; Amnesty International, 20 juli 2011; UNSC, *S/2011/549*, 30 augustus 2011.

²³⁹ Amnesty International, 20 juli 2011; Immigration and Refugee Board of Canada, 29 november 2011.

²⁴⁰ <http://www.minorityrights.org/4511/somalia/bantu.html>

²⁴¹ AFP, *J.M. Mojon: Somalia's forgotten minorities seek recognition*, 24 november 2010.

²⁴² HRW, februari 2012; Amnesty International, 20 juli 2011; UNSC, *S/2011/549*, 30 augustus 2011.

²⁴³ De jongens die vechten voor Al-Shabaab zijn vaak ongeletterd. Ze vechten niet zozeer uit geloofsovertuiging, maar omdat ze geen andere mogelijkheden hebben. DIS, *Security and human rights issues*, blz 50, april 2012. Human Rights Watch, *No Place for Children: Child Recruitment, Forced Marriage, and Attacks on Schools in Somalia*, 20 februari 2012. <http://www.hrw.org/reports/2012/02/20/no-place-children>. Human Rights Watch, *World Report 2012*, 22 januari 2012. <http://www.hrw.org/world-report-2012/Somalia>. Amnesty International, *Somalia: African Union: Put protection of civilians at the Forefront of Efforts to Address Peace and Security in Somalia*, 25 januari 2012.

<http://www.amnesty.org/en/library/asset/AFR52/001/2012/en/4a8b41d7-b353-4100-91cd-df384f77f4bb/afr520012012en.pdf>. Amnesty International, *A humanitarian and human rights catastrophe*, 26 september 2011. <http://www.amnesty.org/en/library/info/AFR52/012/2011/en>.

²⁴⁴ HRW, *No Place for Children: Child Recruitment, Forced Marriage, and Attacks on Schools in Somalia*, februari 2012.

²⁴⁵ Als Al-Shabaab een gebied verovert, worden de onderwijzers van de scholen vervangen door Al-Shabaab onderwijzers. Ook imams in moskeeën worden door Al-Shabaab vervangen.

leren. In videotapes wordt kinderen het paradijs getoond waar plegers van zelfmoordaanslagen en jihadisten die bij de strijd sneuvelen terecht zouden komen.²⁴⁶ Veel jongens en meisjes sluiten zich vrijwillig aan. Ouders en familieleden proberen geregeld hun kinderen hiervan te weerhouden, maar Al-Shabaab heeft familieleden die dwars lagen gedood en verwond.²⁴⁷ In de letterlijke interpretatie van de Koran worden kinderen die boven de vijftien niet meer als kinderen beschouwd: ze mogen trouwen en in een leger strijden.²⁴⁸

Meisjes

Meisjes en jonge vrouwen van elf jaar tot begin twintig worden op of onderweg van en naar school benaderd, maar ook rechtstreeks vanuit huis meegenomen. Ze worden opgesloten in kamers of huizen en mogen alleen werken. Meisjes die worden meegenomen om huishoudelijk werk te doen, worden voor een korte periode – variërend van twee dagen tot twee weken – vastgehouden, waarna ze worden vrijgelaten of ontsnappen. Meisjes worden naar kampen gebracht om schoon te maken en te koken. Ze worden ook gedwongen om te trouwen met strijders en ze worden (vooral op het slagveld) verkracht. Tijdens gevechten worden zowel jongens als meisjes ingezet bij ondersteunende werkzaamheden, zoals het dragen van munitie, water, melk en voedsel naar de frontlinie en het afvoeren van doden en gewonden.²⁴⁹

Al-Shabaab is niet in staat kinderen te rekruteren in gebieden die niet onder haar controle staan. Op het platteland komt het voor dat ouders die geen belasting aan Al-Shabaab kunnen betalen, hun kinderen moeten afstaan. Sommige families sturen hun zonen naar Kenia ter voorkoming van rekrutering.²⁵⁰ Deserteurs krijgen volgens een bron van Al-Shabaab de doodstraf.

In het verleden liepen bepaalde groepen meer risico's op gedwongen rekrutering. Minderheden, die werden beschouwd als bondgenoten, zochten bescherming bij Al-Shabaab. Maar door de militaire verliezen dwong Al-Shabaab in de verslagperiode in sommige gevallen alle inwoners van een stad om mee te vechten. Minderheden die niet meevechten, kunnen als verrader worden beschouwd.²⁵¹ Overigens rekruteert Al-Shabaab in toenemende mate ook Ugandezen, Tanzanianen en Kenianen. Begin april 2012 gaf Al-Shabaab voor het eerst een blad uit in het Kiswahili om daarmee de jongeren in Oost-Afrika te bereiken.²⁵²

2.5.4 *Communicatie*

Al-Shabaab groepen in Zuid- en Centraal-Somalië onderhouden contact met elkaar via mobiele telefoons. Ze gebruiken volgens een bron bij hun berichtgeving codes die regelmatig worden ververst. Ook werken ze met koeriers. Daarnaast communiceert Al-Shabaab met de bevolking.

²⁴⁶ Buitenlanders zoals Arabieren en Pakistanen met lange baarden zouden kinderen hypnotiseren met verdovende middelen en verhalen over het paradijs om hen voor te bereiden op zelfmoordaanslagen. Somalia Report, *Shabaab Recruits 12 Year Olds From School*, 4 april 2012. Somalia Report, *Al-Shabaab's Child Soldiers*, 7 mei 2012.

²⁴⁷ HRW, februari 2012.

²⁴⁸ DIS, *Security and human rights issues*, blz 50, april 2012.

²⁴⁹ HRW, februari 2012.

²⁵⁰ DIS, *Security and human rights issues*, blz 50, april 2012.

²⁵¹ Er zijn diverse soorten minderheden waartoe iemand kan behoren: op grond van de etnische afstamming (zoals Bantu's), de clan of de aanwezigheid van iemands clan in een bepaald gebied.

²⁵² In Somalië zijn veel niet-Somali-sprekenden, o.a. uit Kenia en Ethiopië. Daarom wordt Kiswahili of Engels soms als handelstaal gebruikt. De Burundezen, Ugandezen en Kenianen communiceren in het Engels en Kiswahili met de lokale bevolking. Ook reizen Somalische zakenlieden op en neer tussen de Somalische wijk Eastleigh in Nairobi en Mogadishu. Daarnaast zijn er meer dan 500.000 Somalische vluchtelingen in Kenia wier kinderen op school Kiswahili leren. Raxanreeb Online, *Somalia: Al Shabab issues first magazine in Kiswahili*, 8 april 2012. The East African, *Trade, armies turning Somalia into an Anglo-Kiswahili state*, 5 mei 2012.

Er is een officiële Al-Shabaab-woordvoerder. Al-Shabaab voert ook actie op het internet en in kranten. Een pro-AS krant is Xog-Ogaal. In 2011 begon Al-Shabaab met het gebruik van Twitter, zowel om informatie te verspreiden als om contact met de pers te onderhouden.²⁵³

Radiostations

Al-Shabaab maakt ook gebruik van radiostations. In 2009 werd het eerste radiostation van Al-Shabaab opgericht in Kismayo. Daarna voerde Al-Shabaab acties tegen radiostations die niet aan hun kant stonden. Radiostations werden geplunderd en verscheidene journalisten in Mogadishu werden vermoord. Ook verbood Al-Shabaab het uitzenden van muziek. Al-Shabaab nam apparatuur in beslag van onder meer GBC Radio and Television, HornAfrik Mogadishu, Idaacada Quranka Karimka (IQK – Holy Quran Radio) in Mogadishu, BBC Marka en Radio Somaliweyn. Al-Shabaab gebruikte de in beslag genomen apparatuur om de eigen Al-Andalus radiostations in Kismayo, Merka en Galgadud mee in te richten. Al-Shabaab wordt gesteund door Radio Al-Furqaan, dat eigendom is van een zakenman in Mogadishu.²⁵⁴ De meeste journalisten van Al-Shabaab hebben hun opleiding gehad bij Holy Quran Radio (IQK) in Mogadishu.²⁵⁵ Op 17 september 2012 werd radio Al-Andalus in Kismayo uit de lucht gehaald.²⁵⁶

2.5.5 *Financiële situatie*

Al-Shabaab kampte gedurende de verslagperiode met een tekort aan financiële middelen. Het verlies van de Bakara markt, die de groepering financieel veel opleverde,²⁵⁷ was een zware slag en naar verluidt een van de redenen voor de terugtrekking uit Mogadishu in augustus 2011.²⁵⁸ De haven van Kismayo leverde Al-Shabaab nog wel opbrengsten op gedurende de verslagperiode, vooral door de verkoop van houtskool²⁵⁹, maar Kismayo werd op 28 september 2012 veroverd door troepen van AMISOM en de federale regering.²⁶⁰

2.5.6 *Leefregels*

Al-Shabaab verbiedt bioscopen, muziek en het kijken naar sport op televisie. Daarnaast verbiedt het de verkoop en gebruik van khat, roken, sport en alle gedrag dat on-islamitisch zou zijn zoals het afscheren van een baard, het dragen van Bh's en vreemde kapsels.²⁶¹ Mannen dienen een lange baard te hebben, een broek tot het midden van de kuiten te dragen en het hemd niet in de broek te stoppen.²⁶² Al-Shabaab controleert telefoons – die geen liedjes mogen bevatten –, naar welke radiozender iemand luistert, hoe vrouwen zich gedragen, of men naar de markt gaat, of iemand rookt. Mensen zijn verplicht naar de moskee te gaan en executies bij te wonen.

Sancties

Sommige rechters passen voor de overtreding van de regels lichtere straffen toe dan andere, omdat de *sharia* niet absoluut is. Wie steelt, kan een boete krijgen

²⁵³ Somalia Report, *Al-Shabaab's Media Outlets*, 10 juli 2012. Eind september 2012 zou Al Andalus zijn ontmanteld. AFP, *1 000s flee Somalia Islamists fighters*, 18 september 2012.

²⁵⁴ Somalia Report, *Mediamania Grips Somalia*, 16 mei 2012.

²⁵⁵ Somalia Report, *Al-Shabaab's Media Outlets*, 10 juli 2012.

²⁵⁶ Raxanreeb Online, *Somalia: Al Shabab Abandons Kismayo and Andalus Radio Station is Offair*, 17 september 2012.

²⁵⁷ UN Monitoring Group, *S/2011/433*, 18 juli 2011.

²⁵⁸ Africa Confidential, 26 augustus 2011.

²⁵⁹ Al-Shabaab verdiende miljoenen dollars door het bos rondom Kismayo te kappen en houtskool naar het Midden-Oosten te exporteren. In februari 2012 verbood de VN-Veiligheidsraad door middel van resolutie 2036 de handel in houtskool, maar deze ging deels op illegale wijze verder. Al Jazeera, *Somali president's toughest test*, 30 oktober 2012.

²⁶⁰ Africa Confidential, 26 augustus 2011; UN Monitoring Group, *S/2011/433*, 18 juli 2011.

²⁶¹ US Department of State, 2011 Report on International Religious Freedom - Somalia, 30 juli 2012.

²⁶² DIS, *Security and human rights issues*, blz 69, april 2012.

maar ook kan zijn hand worden geamputeerd. De ene keer wordt een waarschuwing uitgedeeld, de andere keer wordt iemand gestraft. De regels van Al-Shabaab hebben niet zozeer te maken met de verschillende regio's, maar veel meer met de plaatsen waar zich concentraties van buitenlandse Al-Shabaab strijders bevinden. Die strijders zijn namelijk veel strakker in de leer. De buitenlanders strijders vechten voor een groot jihadistisch bolwerk waar elke ongelovige gedood moet worden. De meer gematigde Al-Shabaab vleugel streeft voornamelijk naar een verenigd Somalië, desnoods onder een Kalifaat.

Radicalisering

Sinds 2008 werd Al-Shabaab radicaler onder invloed van buitenlanders. Van oudsher zijn de meeste Somaliërs echter gematigde moslims. Veel van hen kunnen zich niet vinden in de praktijken van Al-Shabaab.²⁶³

Benadering bevolking

Er is in de verslagperiode geen informatie gevonden over specifieke groepen die in het bijzonder te vrezen hebben voor Al-Shabaab. Daar waar Al-Shabaab nog voet aan de grond heeft, gebruikt ze de clan om jongeren af te staan en belasting af te dragen. Al-Shabaab werkt volgens een bron liever samen met sheikhs dan met clanoudsten.²⁶⁴ Al-Shabaab onderdrukt clanoudsten, maar ruimt hen alleen uit de weg als ze anti Al-Shabaab zijn. Al-Shabaab werkt veelal samen met geestelijken om jongeren op te leiden tot leiderschap.

Vrees voor spionage

Uit het Westen terugkerende Somaliërs mijden over het algemeen Al-Shabaab gebied, zelfs als hun clan daarvandaan komt.²⁶⁵ Men loopt het risico ervan verdacht te worden banden te hebben met de TFG²⁶⁶ of pro-TFG-groeperingen. Uit gebieden die onder controle stonden van Al-Shabaab kwamen in de verslagperiode enkele berichten dat jongens werden geëxecuteerd die van spionage werden verdacht.²⁶⁷ Wie beschuldigd wordt van spionage wordt beschouwd als vijand van de islam. Daar staat de hoogste straf op: onthoofding. Zo onthoofdde Al-Shabaab in april 2012 een veehandelaar in Eel Adde, die werd verdacht van spionage.²⁶⁸ In dezelfde maand werd in Hiraan een jongen onthoofd op verdenking van spionage voor de TFG.²⁶⁹ Na onderhandelingen met Al-Shabaab opende een Deense Somaliër een internetcafé in Kismayo. Maar toen hij een grote satellietshotel plaatste en regelmatig reizen maakte, werd hij verdacht van spionage en gearresteerd.²⁷⁰

2.5.7 *Mensenrechtensituatie*

De mensenrechtensituatie in de gebieden onder controle van Al-Shabaab was in de verslagperiode onverminderd slecht. Net als in voorgaande verslagperiodes werd er bericht over buitenproportionele straffen, opgelegd door shariarechtbanken, waaronder executies en lijfstraffen zoals zweepslagen en amputaties, die publiekelijk ten uitvoer werden gebracht. Burgers liepen ook het risico op willekeurige arrestatie en detentie voor gedrag dat in de ogen van Al-

²⁶³ In gebieden waar Al-Shabaab is verdreven, neemt de bevolking de oude gewoonten weer op. In Mogadishu gaan mensen (weer) naar het strand en kauwen ze weer khat, net als in Afgooye.

²⁶⁴ Overigens kan een sheikh ook clanoudste zijn.

²⁶⁵ Terugkerende Somaliërs treft men vooral aan in Mogadishu. Daar vindt men allerlei clans, die elk hun eigen leefgebied hebben.

²⁶⁶ Na 20 augustus 2012 de federale regering.

²⁶⁷ Wie niet heeft aangetoond een aanhanger van Al-Shabaab te zijn, kan voor een spion worden aangezien. Onbekenden worden in de gaten gehouden, iedereen let op iedereen. Bij *checkpoints* is dat zichtbaar, maar het gebeurt ook daarbuiten. Mannen zonder baard roepen een verdenking over zich af, evenals vrouwen met BH. Er wordt gelet op kleine details, zoals de lengte van een broek.

²⁶⁸ Shabelle Media Network, *Somalia: Al Shabab Beheads a Businessman in Southern Part of the Nation*, 24 april 2012.

²⁶⁹ Somalia Report, *Weekly Security Roundup*, 4 mei 2012.

²⁷⁰ Somalia Report, *Al-Shabaab to Execute Somali-Danish Man*, 4 juni 2012.

Shabaab verderfelijk is.²⁷¹ Al-Shabaab voerde standrechtelijke executies (veelal door onthoofding) uit in heroverde gebieden. In bepaalde gevallen is de bevolking door Al-Shabaab als menselijk schild tegen de TFG/AMISOM gebruikt.²⁷² Al-Shabaab liet slechts in beperkte mate humanitaire hulp toe in de door haar gecontroleerde gebieden.²⁷³

De bevolking kan zich moeilijk onttrekken aan de dreiging van Al-Shabaab. Er worden decreten uitgevaardigd waarin staat dat iedereen mee moet vechten, tenzij men toestemming heeft om niet mee te vechten. De controle is sterker in de steden – waar Al-Shabaab greep heeft op de handel(aren) – dan op het platteland, hoewel Al-Shabaab daar zo nu en dan vee en landbouwproducten in beslag neemt. Gedurende de verslagperiode werd Al-Shabaab uit verscheidene steden verdreven.

2.5.8 *Steun bevolking*

De houding van Al-Shabaab ten aanzien van humanitaire hulp, in combinatie met onvrede over de interne verdeeldheid, de aansluiting bij Al-Qaeda en de strikte straffen van Al-Shabaab, heeft de populariteit van de groepering onder de bevolking doen slinken. Het gebruik van lijfstraffen door Al-Shabaab staat haaks op het Somalische gebruik van *xeer*, waarbij conflicten altijd in der minne worden geschikt door middel van compensatie.²⁷⁴

Toch geniet Al-Shabaab nog altijd steun onder (een deel van) de bevolking. Nadat Al-Shabaab was verdreven uit andere delen van Somalië, trok het zich terug in gebieden van Lower Juba en Gedo waar de Ogaden, Shekhal, Gal-jecel, Digil en Mirifle clans leven. Zowel leiders als strijders van Al-Shabaab behoren tot deze clans. Volgens sommige inwoners in deze gebieden heeft Al-Shabaab een einde gemaakt aan de wetteloosheid, berovingen, banditisme en de verkrachting van vrouwen door gewapende bandieten. Ook zou Al-Shabaab clan militieën hebben ontwapend en de rechten van minderheidsclans respecteren. Verdreven Al-Shabaab strijders zouden zich naar verluidt hier overdag schuil houden in de bossen en 's avonds naar plaatsen gaan die door de TFG c.q. de federale regering en haar bondgenoten zijn bezet. Veehouders staan – soms onder dwang – kamelen, koeien en geiten aan Al-Shabaab af. Sommige dieren worden geslacht, andere verkocht of gebruikt om wapens en voedsel te vervoeren.²⁷⁵

2.6 **Noord-Somalië**

2.6.1 *Somaliland*

Relatie Somaliland met de TFG

Somaliland scheidde zich in 1991 af van Somalië, maar werd nooit internationaal erkend. Tijdens de Conferentie van Londen op 23 februari 2012 werden de TFG-regering en Somaliland opgeroepen met elkaar in dialoog te gaan. President Farole van Puntland verklaarde in maart 2012 positief te staan tegenover gesprekken tussen de TFG en Somaliland, maar stelde dat Puntland – dat eist dat Somaliland zich terugtrekt uit 'bezette gebieden' – daarbij betrokken moest worden. Daarop verklaarde Somaliland dat de TFG heel Somalië vertegenwoordigt, inclusief de regio Puntland, en alleen met de TFG of diens

²⁷¹ DIS, *Security and human rights issues*, blz 48, april 2012.

²⁷² DIS, *Security and human rights issues*, blz 53, april 2012.

²⁷³ Zie paragraaf 4.3.

²⁷⁴ ICG, 22 februari 2012. Somalia Report, *The End of Al-Shabaab*, 4 juni 2012. Crisis Group Africa, *The Kenyan Military Intervention in Somalia: Report N°184*, 15 februari 2012, p7.

²⁷⁵ Somalia Report, *Al-Shabaab Using Geography to its Advantage*, 28 juni 2012. Zie ook Somalia Report, *Sheikh Robow and Sheikh Dhere Demand Residents Give Recruits, Money, Animals*, 26 juli 2012.

opvolger te zullen spreken.²⁷⁶ Toen TFG-president Sharif Sheikh Ahmed twee ministers van Puntland wilde betrekken bij de voorgenomen dialoog tussen de TFG en Somaliland, beëindigde Somaliland de besprekingen.²⁷⁷ Begin april 2012 benoemde president Silanyo van Somaliland een commissie om besprekingen met de TFG te voeren.²⁷⁸ TFG-president Sharif benoemde eveneens een commissie, met daarin (opnieuw) twee ministers van Puntland.²⁷⁹ Na protesten van Somaliland mochten deze ministers niet deel nemen aan de besprekingen in Londen.²⁸⁰ Puntland verklaarde om die reden het resultaat van de dialoog tussen Somalië en Somaliland niet te zullen accepteren.²⁸¹ Op 20 juni 2012 vonden in Londen gesprekken plaats tussen de regeringen van Somalië en Somaliland.²⁸² Somaliland verklaarde dat het in Londen niet zou onderhandelen over de soevereiniteit. Somaliland beroept zich erop dat het voor de unificatie met Somalië in 1960 door 24 staten als land was erkend. Somalië beschouwt Somaliland echter nog steeds als een regio van Somalië, ondanks een scheiding van meer dan twintig jaar.²⁸³ De onderhandelingen werden afgesloten met een akkoord op acht punten, de verklaring van Chevening, waarin partijen afspraken de gesprekken voort te zullen zetten, ervaringen op tal van gebieden uit te wisselen en samen te werken bij de bestrijding van terrorisme, piraterij, illegale visserij en het dumpen van chemisch afval.²⁸⁴

Op 29 juni 2012 kwamen TFG-president Sharif en president Silanyo van Somaliland in Dubai overeen de besprekingen na de presidentsverkiezingen in augustus 2012 voort te zetten.²⁸⁵ President Sharif Sheikh Ahmed en zijn ambtgenoot Ahmed Mohamed Silanyo van Somaliland ondertekenden het "Dubai Charter". President Farole van Puntland deed de bijeenkomst af als een persoonlijke ontmoeting.²⁸⁶

Politieke partijen

Op 15 januari 2012 benoemde president Silanyo een commissie voor de registratie en selectie van politieke partijen. Voorwaarde voor de registratie was een kantoor in alle zes de regio's van Somaliland, ten minste 1000 geregistreerde leden uit elke provincie en het organiseren van een nationale partijbijeenkomst in de hoofdstad. Tijdens het registratieproces voerden 15 partijen campagne in de regio's; ze riepen aanhangers op om deel te nemen aan bijeenkomsten om zo te voldoen aan de voorwaarden. Op 20 april 2012 maakte de commissie bekend dat slechts zes van de vijftien partijen aan de voorwaarden hadden voldaan.²⁸⁷ Voorzitters van afgewezen partijen verklaarden dat de selectie niet transparant was. Fausia Yusuf Haji Aden, de

²⁷⁶ Garowe Online, *Somalia: 'Puntland must be part of TFG-Somaliland talks' says Farole*, 12 maart 2012.

²⁷⁷ Volgens Somaliland kwamen de ministers uit Puntland uit Sanaag en Sool. AllAfrica.com, *Somalia: Puntland Link Compels Somaliland to Abandon Talks With TFG*, 21 april 2012.

²⁷⁸ Garowe Online, *Somalia: President Silanyo Sets Up Committee to Hold Talks With TFG*, 8 april 2012.

Raxanreeb Online, *SOMALIA: TFG hails Somaliland's willingness for talks*, 11 april 2012.

²⁷⁹ Garowe Online, *Somalia: President Sharif Assigns Committee to Hold Talks With Somaliland*, 14 april 2012.

²⁸⁰ Garowe Online, *Somalia: Somaliland Keen On Independence At London Conference*, 20 juni 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: Somali Gov't Engage Talks With Somaliland Administration*, 20 juni 2012.

²⁸¹ Garowe Online, *Somalia: Puntland Left Out of Somaliland and TFG Talks*, 23 juni 2012.

²⁸² Tijdens de Conferentie van Londen op 23 februari 2012 waren beide partijen hiertoe opgeroepen. Volgens critici zou de Britse regering zware druk hebben uitgeoefend op president Silanyo om de dialoog met de TFG-regering aan te gaan. Zie AllAfrica.com, *Africa: The Good, the Bad and the Ugly - The Somalia-Somaliland Talks and the British Co-opted Roadmap*, 12 juli 2012.

²⁸³ BBC News, *Somaliland future discussed in UK*, 21 juni 2012. Somalilandpress, *UK facilitates first ever Somaliland-Somalia direct talks*, 18 juni 2012.

²⁸⁴ Shabelle Media Network, *Somalia: Somali-Somaliland Talks Wraps Up With Agreeing to an Eight-Point Plan*, 22 juni 2012.

²⁸⁵ Shabelle Media Network, *Somalia: Somali President Due to Meet in UAE With Somaliland's Silanyo*, 28 juni 2012. BBC News, *Somali and Somaliland presidents meet in Dubai*, 28 juni 2012. Raxanreeb Online, *SOMALIA: TFG and Somaliland to continue talks after August elections*, 30 juni 2012.

²⁸⁶ AFP, Mogadishu, *Somaliland sign cooperation deal: report*, 30 juni 2012. Garowe Online, *Somalia: Puntland President criticizes TFG-Somaliland meeting*, 30 juni 2012. Raxanreeb Online, *SOMALIA: TFG and Somaliland to continue talks after August elections*, 30 juni 2012.

²⁸⁷ De zes partijen zijn Wadani, Dalsan, Rays, Umada, Nasiye en Xaqdhowr. Somalia Report, *Somaliland Rejects New Political Parties*, 11 mei 2012.

voorzitter van de partij *Nabad, Diimoqradiyad iyo Barwaaqo* (NDB)²⁸⁸ – en tevens de eerste vrouw die een partij oprichtte in Somaliland – verklaarde dat haar (afgewezen) partij 300.000 leden had ingeschreven. Op 1 mei 2012 werden tien oppositieleiders van nieuwe politieke organisaties opgepakt. Ze demonstreerden tegen de afwijzing van hun organisaties door het *Registration & Verification Committee*.²⁸⁹ Na deze arrestatie verbood de regering alle politieke demonstraties.²⁹⁰

Corruptie

Onder de regering van president Dahir Riyale Kahin vormde corruptie een serieus probleem, maar zijn opvolger, president Silanyo, heeft een anti-corruptie commissie opgezet en geprobeerd het misbruik van overheidsgeld aan banden te leggen.²⁹¹ In maart 2012 ontsloeg president Silanyo zeven ministers, onder wie de minister van Financiën, die werden beschuldigd van het verduisteren van voedselhulp.²⁹² Begin juni 2012 werden deze regeringsfunctionarissen veroordeeld tot gevangenisstraffen.²⁹³ De rechter in deze zaak werd na de uitspraak door gewapende mannen neergeschoten.²⁹⁴

Khatumo

Op 12 januari 2012 werd de staat Khatumo opgericht. Khatumo bestaat uit Sool, Sanaag en (C)Ayn (SSC).²⁹⁵ Dit gebied – dat tussen Puntland en Somaliland in ligt – wordt al jaren door beide betwist.²⁹⁶ Khatumo²⁹⁷ streeft naar een onafhankelijk bestuur binnen een federale Somalische regering. In het gebied wonen vier clans: de Dhulbahante, Faqashini-Ayr, Abdirahman Harti (Kaskiqabe) en Gaboye clans. Van de vier clans is de Dhulbahante – een subclan van de Harti (Darod) – de dominante clan. Het bestuur van Khatumo is (vooralsnog) uitsluitend gevestigd in Ayn en sommige gebieden in Sool, terwijl Somaliland nog steeds de hoofdstad van Sool, Las Anod, bestuurt. Khatumo hoopt dat de troepen van Puntland en Somaliland zich mettertijd zullen terugtrekken. Khatumo heeft een Presidentiële Raad²⁹⁸, een Hoge Raad van traditionele leiders, een Uitvoerende Raad (G10) en een Raad van het parlement. Khatumo beschikt (naar eigen zeggen) over een leger en een politiemacht.²⁹⁹ Het bestuur is vooralsnog financieel afhankelijk van de Somalische diaspora.³⁰⁰

Op 7 maart 2012 erkende de TFG-president de nieuw opgerichte staat Khatumo, maar de premier van de TFG trok die erkenning vrijwel onmiddellijk weer in, formeel omdat Khatumo niet zou hebben voldaan aan de wettelijke

²⁸⁸ Dit staat voor Vrede, Democratie en Welvaart. De partij werd in november 2011 opgericht. Zie <http://www.medeshivalley.com/2011/10/pre-launch-of-ndb-somaliland-political.html>. Op 4 november 2012 werd Fausia Yusuf Haji Aden benoemd tot minister van Buitenlandse Zaken van Somalië.

²⁸⁹ Somalia Report, *Somaliland Arrests Opposition Leaders*, 1 mei 2012.

²⁹⁰ Garowe Online, *Somalia: Somaliland bans political demonstrations*, 2 mei 2012.

²⁹¹ Freedom House, *Freedom in the World 2012 - Somaliland*, 7 september 2012.

²⁹² Ze zouden onder meer 2.500 zakken rijst hebben gestolen die waren gedoneerd door de regering van Oman. Garowe Online, *Somalia: Somaliland charges top government officials of corruption*, 12 maart 2012. Somalia Report, *Somaliland Detains Officials For Corruption*, 11 maart 2012. Garowe Online, *Somalia: Major reshuffle in the Somaliland gov't*, 18 maart 2012.

²⁹³ Garowe Online, *Somalia: Somaliland Officials Convicted of Embezzlement*, 3 juni 2012. RBC, *SOMALIA: Hargeysa court sentences 7-years jail to four government officials for stealing aid food*, 3 juni 2012.

²⁹⁴ Garowe Online, *Somalia: Somaliland judge shot after presiding in corruption case*, 11 juni 2012.

²⁹⁵ De internationale spelling is Ayn, de Somalische spelling is Cayn.

²⁹⁶ UNGA, *A/HRC/21/61*, 22 augustus 2012.

²⁹⁷ Het woord Khatumo betekent positieve conclusie in het Arabisch. Somalia Report, *Somalia's Disintegration into Mini-States*, 4 mei 2012. Somalia Report, *Debating Somaliland, Puntland, Khatumo*, 6 mei 2012.

²⁹⁸ De Presidentiële Raad bestaat uit drie presidenten (Ahmed Elmi Osman, Mohamed Yusuf Jama en Abdinuur Elmi Qaaji), die bij toerbeurt zes maanden regeren, en zes ministers.

²⁹⁹ De Dhulbahante clan levert de SSC militia die tegen Somaliland in Buuhoodle vocht.

³⁰⁰ Khatumo wordt onder andere gesteund door een voormalige premier van Somalië, Ali Khalif Galeyr, die in de VS woont. Volgens hem zou het leger van Somaliland de waterbronnen van Hagoogane, Karshaale, Miigaagle en Soo Joogte bezetten, die van levensbelang zijn voor de nomaden in het gebied. Somalia Report, *Somalia's Disintegration into Mini-States*, 4 mei 2012.

voorwaarden.³⁰¹ Nadat demonstranten hun steun aan de nieuwe staat betuigden, braken in Las Anod, de hoofdstad van Sool, gevechten uit met de politie van Somaliland, die het vuur op de demonstranten opende. Daarbij werd een demonstrant gedood en raakten zes demonstranten gewond. Er werden ongeveer 50 demonstranten opgepakt.³⁰² President Ahmed Mohamed Silanyo, die weigerde de 'nieuwe staat' te erkennen, verklaarde zich begin maart 2012 bereid tot gesprekken met Khatumo en de problemen in de betwiste gebieden Sool, Sanaag en Ayn op te lossen.³⁰³ Eind maart 2012 vielen 19 doden bij gevechten tussen het leger van Somaliland en lokale milities in Las Anod en Buhodle, de hoofdstad van Ayn.³⁰⁴ Zowel in Puntland als in Somaliland werden journalisten gearresteerd die verslag deden van de ongeregeldheden in Sool, Sanaag en Ayn.³⁰⁵ In juli 2012 braken opnieuw gevechten uit.³⁰⁶ Daarnaast raakten troepen van Puntland in Sool slaags met troepen van Somaliland.³⁰⁷

2.6.2 Puntland

Grondwet

Van 15 tot 18 april 2012 werd de Grondwetgevende Vergadering in Puntland gehouden.³⁰⁸ Hieraan namen 480 vertegenwoordigers van alle regio's en sociale groeperingen deel.³⁰⁹ Uiteindelijk werd de Grondwet – die 141 artikelen bevat – aangenomen met 472 stemmen voor. Het mandaat van president Farole werd met een jaar verlengd tot 8 januari 2014. Volgens president Farole was Puntland overgegaan van een tribaal systeem naar een meerpartijensysteem. De Grondwet, die is gebaseerd op de *sharia*³¹⁰, voorziet in een meerpartijensysteem en vrije verkiezingen.³¹¹ Volgens de oppositie zouden voor eind 2012 parlementsverkiezingen moeten plaatsvinden, maar heeft de regering nog geen begin gemaakt met de registratie van kiezers.³¹² Evenmin heeft de regering een referendum georganiseerd over de Grondwet.³¹³

³⁰¹ Khatumo bevindt zich in de regio's Sool, Sanaag en Ayn. Garowe Online, *Somalia: 'TFG ready to hold talk with Somaliland' says President Sharif*, 8 maart 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: TFG Withdraws Its Recognition of Khatumo State*, 10 maart 2012. Somalia Report, *What is Khatumo State?*, 26 april 2012.

³⁰² Shabelle Media Network, *Somalia: Tense Fighting Mounts in Northern Town*, 8 maart 2012. Somalia Report, *Somaliland Police Open Fire on Protesters*, 8 maart 2012.

³⁰³ Garowe Online, *Somalia: Somaliland President ready to hold talks with Khatumo*, 3 maart 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: TFG Withdraws Its Recognition of Khatumo State*, 10 maart 2012. Khatumo bestaat uit Sool, Sanaag en (C)Ayn (SSC). De oprichting van deze staat is in overeenstemming met de *Transitional Federal Charter* die een federatie van twee of meer regio's toestaat. Zowel Somaliland als Puntland weigeren Khatumo te erkennen. Volgens de Puntlandse Grondwet vallen SSC onder Puntland, terwijl Somaliland volgens de Grondwet (2000) zijn territoriale grenzen overeenkomstig de grenzen van het voormalig Britse protectoraat aanhoudt (ook SSC).

³⁰⁴ Garowe Online, *Somalia: 19 Killed As Somaliland Fights Local Militia*, 1 april 2012. AllAfrica.com, *Somalia: Deadly Fighting Breaks Out in Las'anod, Northern Country*, 1 april 2012. AllAfrica.com, *Somalia: Silanyo Calls for Peace After Somaliland Forces Clash With Armed Group*, 2 april 2012.

³⁰⁵ NUSOJ, *Somalia: Nusoj Appalled By the Continued Arbitrary Arrests of Journalists By Somaliland Police in Somaliland's Disputed Regions*, 12 april 2012. IFEX, *Somalia: IFJ Condemns Arbitrary Arrests of Journalists*, 24 april 2012. Zie ook Somalia Report, *Somaliland's Media Landscape*, 9 mei 2012.

³⁰⁶ Shabelle Media Network, *Buhodle Fighting Renewed*, 26 juli 2012.

³⁰⁷ Horseed Media, *SOMALIA: Puntland forces clash with Somaliland troops in Sool region*, 17 juni 2012.

³⁰⁸ Sinds Puntland zich in 1998 autonoom verklaarde, was een tijdelijke Grondwet van kracht.

³⁰⁹ Garowe Online, *Somalia: Puntland Constitutional Convention Opens in Garowe*, 15 april 2012.

³¹⁰ In Puntland bestaan Gewoonterecht, Administratief Recht en de *sharia* naast elkaar. Wetten mogen echter niet in strijd zijn met de *sharia*.

³¹¹ Garowe Online, *Somalia: Puntland State Constitution Adopted*, 18 april 2012. Somalia Report, *Puntland Approves New Constitution*, 18 april 2012. Garowe Online, *Somalia: President Farole's speech at Puntland Constitutional Convention*, 19 april 2012.

³¹² Het parlement, dat na enkele maanden van reces op 16 juni 2012 weer bijeenkwam, wordt door de oppositie bekritiseerd omdat het de regering niet verantwoordelijk houdt voor Anti-piraterij beleid, het verhogen van de belastingen, de corruptie en het in hechtenis houden van politieke activisten, journalisten en burgers.

³¹³ Horseed Media, *SOMALIA: Puntland's Parliament begins 28th Session*, 17 juni 2012.

Kiesdistricten

Het parlement van Puntland nam op 7 augustus 2012 een wet op de kiesdistricten aan. Puntland telt 37 kiesdistricten, waarvan de grenzen niet nauwkeurig zijn bepaald.³¹⁴

Al-Shabaab

In maart/april 2012 trokken tientallen Al-Shabaab strijders naar Galgala in Puntland waar ze werden opgevangen door Sheikh Said Atom, de leider van de *Golis Mountain Mujahedin* militie in Puntland. Al-Shabaab zou – zoals de Taliban in Tora Bora – in het ontoegankelijke gebergte trainingskampen opzetten.³¹⁵ Al-Shabaab leider Godane benoemde de *hardliner* Yasin Osman Khalid (Kilwe) tot leider van Al-Shabaab in de Golis Mountains.³¹⁶ Naar verluidt zouden onder meer door de *Puntland Marine Police Force* (PMPF) uit hun bases verjaagde piraten zich aansluiten bij Al-Shabaab.³¹⁷ Al-Shabaab wil de overeenkomsten ontbinden die Puntland is aangegaan met westerse oliemaatschappijen die boringen uitvoeren.³¹⁸ Bij gevechten tussen het leger van Puntland en een coalitie van Al-Shabaab en Galgala milities van Sheikh Atom vielen verscheidene doden, beide partijen gaven daarover verschillende cijfers.³¹⁹

2.6.3 Piraterij

Ontwikkelingen

In de verslagperiode liep het aantal kapingen verder terug. In 2011 waren Somalische piraten verantwoordelijk voor de dood van ten minste 35 gijzelaars.³²⁰ Het aantal gijzelaars – dat in 2010 nog 645 bedroeg – liep in 2011 terug tot 555. Ten minste 149 gijzelaars werden langer dan een jaar vastgehouden. In 2011 gebruikten de piraten meer geweld bij hun acties.³²¹ In het eerste kwartaal van 2012 werden volgens het *International Maritime Bureau* langs de kust van Somalië en de Arabische Zee 28 aanvallen geregistreerd. Op 21 maart 2012 hielden Somalische piraten 15 schepen bezet met in totaal 253 bemanningsleden van diverse nationaliteiten. Daarnaast werden 49 bemanningsleden aan land gegijzeld.³²²

In de eerste helft van 2012 liep de piraterij wereldwijd met 54 procent terug, voornamelijk doordat Somalische piraten veel minder schepen kaapten. Volgens het *International Maritime Bureau* was de terugval te wijten aan de antipiraterij operaties op zee en de betere beveiliging van de schepen, onder meer door het huren van gewapende privé-beveiligers.³²³

³¹⁴ Garowe Online, *Somalia: Puntland Passes District Electoral Law*, 7 augustus 2012.

³¹⁵ Somalia Report, *Al-Shabaab Leader Arrives in Galgala*, 10 april 2012. Garowe Online, *Somalia: 'Al-Shabaab Have Infiltrated the Golis Mountains' Says President Farole*, 11 april 2012. SAPA, *Al-Qaeda allied fighters open new bases in Somalia*, 13 april 2012. Somalia Report, *Al-Shabaab vs Puntland in Galgala*, 8 mei 2012. Somalia Report, *Shabaab Appoints New Leaders for Puntland*, 20 juli 2012. Reuters, *ANALYSIS-Somali rebels bruised, but may dodge knockout blow*, 19 juni 2012.

³¹⁶ Somalia Report, *Shabaab Appoints New Leaders for Puntland*, 20 juli 2012.

³¹⁷ Ibid.

³¹⁸ Het Canadese Africa Oil Corp. en de Australische maatschappij Red Emperor and Range Resources.

³¹⁹ Shabelle Media Network, *Somalia: Heavy Fighting in North Kills 40 People*, 3 maart 2012. Reuters, *Rebel, army clashes kill nine in Somalia's Puntland*, 3 maart 2012. Zie voor een chronologisch overzicht van het Galgala conflict: Somalia Report, *The Galgala Conflict*, 13 april 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: Puntland Forces Conduct Anti-Al Shabab Operation At Galgala Mountains*, 23 april 2012.

³²⁰ Reuters, *Somali piracy death toll rises as violence worsens*, 22 juni 2012. The Guardian, *Cuts force Royal Navy to drop Somalia piracy patrol*, 8 mei 2012. Het gemiddelde losgeld steeg van 4 miljoen USD in 2010 naar 5 miljoen USD in 2011.

³²¹ Ibid.

³²² Reuters 2012, *FACTBOX-Ships held by Somali pirates*, 23 april 2012. Zie ook www.cimicweb.org. CFC, *International Maritime Piracy and Armed Robbery*, april 2012. In april 2012 raakten clans in conflict over het 'bezit' van gijzelaars. Daarbij vielen tien doden. Somalia Report, *Pirates Initiate Clan Conflict in Daba-Galo*, 21 april 2012. Somalia Report, *MUDUG: 10 Died After Pirates Fight Over Territorial and Clan Dispute*, 27 april 2012. Zie ook Shabelle Media Network, *Somalia: Somali Pirates Kill Each Other in the Coast Town of Hoby*, 18 juni 2012.

³²³ De koopvaardijsschepen houden zich steeds meer aan *Best Practice Management* (BMP). Dat houdt in prikkeldraad om vrij boord, een bepaald aantal knopen (snelheid) varen, hoge druk waterspuiten, ter

Langs de kust van Somalië nam het aantal aanvallen van piraten de eerste zes maanden van 2012 af tot 69; in dezelfde periode in 2011 bedroeg het aantal aanvallen nog 163. Somalische piraten kaapten 13 schepen tegenover 21 in dezelfde periode in 2011.³²⁴ In het derde kwartaal van 2012 zette deze daling zich voort. In de eerste negen maanden van 2012 vonden 70 aanvallen van Somalische kapers plaats tegenover 199 in dezelfde periode in 2011. Van juli tot september 2012 werd slechts één schip aangevallen tegenover 36 in dezelfde periode in 2011.³²⁵

Bestrijding

Bij de bestrijding van piraterij in de Golf van Aden en langs de kust van Somalië werkt de marine van meerdere landen nauw samen. De belangrijkste internationale operaties zijn:

- Operation Atalanta, uitgevoerd door de EU Naval Force Somalia;³²⁶
- Operation Ocean Shield, uitgevoerd door de NATO;
- Combined Task Force (CTF) 151, onder verantwoordelijkheid van Combined Maritime Forces (CMF).³²⁷

Daarnaast is ook de (individuele) marine van verscheidene landen – waaronder China en de Russische Federatie – in dit gebied actief.³²⁸

De Europese Unie verlengde op 23 maart 2012 de anti-piraterijmissie Atalanta met twee jaar tot december 2014. Tevens werd de *modus operandi* uitgebreid tot de vloedlijn van Somalië.³²⁹ De missie Atalanta is onder andere opgezet om schepen van het Wereldvoedselprogramma die voedsel brengen naar ontheemden in Somalië, te beveiligen en illegale visserij, gifdumping en piraterij te bestrijden.³³⁰ De verlenging van de missie Atalanta is begroot op € 14.9 miljoen.³³¹ Vanwege bezuinigingen stelde het Verenigd Koninkrijk in 2012 niet langer schepen beschikbaar voor de piraterijbestrijding.³³² Begin mei 2012 viel de *EU Naval Force Somalia* voor het eerst een piratenbasis aan bij de haven van Harardheere. Daarbij werden verscheidene boten vernietigd. Bij de actie vielen geen doden of gewonden.³³³

preventie, maar ook het installeren van een citadel op een schip (dat kan op de brug zijn, het gaat om een beveiligde kamer). Ook het hebben van *private arms security teams* op schepen is toegenomen. Ongeveer 80% van de schepen houdt zich aan het BMP waardoor het succes van piraten geslonken is. Als piraten zien dat een schip bewaking aan boord heeft, breken ze hun aanval af.

³²⁴ Reuters, *Efforts to tackle Somali piracy pay off – watchdog*, 16 juli 2012. Reuters, *NATO says it's winning war against Somali piracy*, 21 juli 2012. AP, *World sea piracy plunges in first 6 months of 2012*, 16 juli 2012. Reuters, *Somali piracy to stay in retreat for now – NATO officer*, 12 september 2012. Bij een succesvolle bestrijding van de piraterij ontstaat het risico van het doorslaan van de *risk/reward balance*, met als gevolg dat piraten zich meer bezig houden met mensenhandel, drugsmokkel en ontvoeringen op het land. In de verslagperiode was hier weliswaar sprake van, maar niet op grote schaal.

³²⁵ <http://www.icc-ccs.org/>, *IMB reports drop in Somali piracy, but warns against complacency*, 22 oktober 2012. Zie ook The Guardian, *Somali pirates hijacking fewer merchant ships*, 23 oktober 2012.

³²⁶ De EU heeft het meest vergaande mandaat.

³²⁷ De CMF is een coalitie van Aziatische landen, Australië, Nieuw-Zeeland en de VS. De VS hebben de leiding.

³²⁸ Eunavfor, *Somalia: Chinese Task Force Commander Welcomed On Board EU Naval Force Flag*, 23 juli 2012. Eunavfor, *Somalia: Counter-Piracy 'Big Three' Meet At Sea*, 23 juli 2012.

³²⁹ Daarbij werd overwogen dat piraten hun boten, uitrusting en brandstof laten liggen. Na de aanpassing van het EU-beleid kan de bemanning van de EU-schepen de uitrusting van de piraten vernietigen (*Disruption of Pirate Logistic Dumps* (DPLD)) zodat zij niet uit kunnen varen. RNW, *East Africa: Dutch Anti-Piracy Policy to Set Foot On Somali Soil*, 1 mei 2012.

³³⁰ Piraterij zou de scheepvaart jaarlijks 7 à 12 miljard USD kosten aan beveiliging en losgeld.

³³¹ Reuters, *EU extends Somalia counter-piracy operation by two years*, 23 maart 2012.

³³² The Guardian, *Cuts force Royal Navy to drop Somalia piracy patrol*, 8 mei 2012.

³³³ BBC News, *Somali piracy: EU forces in first mainland raid*, 15 mei 2012. De EU-marine mag bij acties niet op burgers schieten. De marine mag wel gebruik maken van machinegeweren, maar niet van raketten. Desalniettemin waarschuwen experts voor mogelijke escalatie van de acties en de risico's voor de burgerbevolking. De piraten staan een deel van hun inkomsten af aan de armen, maar zorgen ook voor overlast door alcoholisme en prostitutie. The New York Times, *The Risks of Chasing Pirates on Land*, 2 april 2012.

Tijdens de Conferentie in Dubai zegden de Verenigde Arabische Emiraten³³⁴ 1 miljard USD toe voor de oprichting van een Somalische kustwacht. President Sheikh Sharif Ahmed beschuldigde de internationale gemeenschap ervan geen financiële steun te verlenen aan de opbouw van lokale veiligheidstroepen om piraten te bestrijden.³³⁵ Op 16 juli 2012 werd EUCAP NESTOR gelanceerd. EUCAP NESTOR is een trainingsmissie om de ontwikkeling van de kustpolitie en wetgeving en -handhaving in Somalië, inclusief – en vooral – de regio's Somaliland en Puntland – te ondersteunen. Daarnaast wil EUCAP NESTOR de marine van Djibouti, Kenia en de Seychellen versterken.³³⁶

Vervolging

In de eerste vier maanden van 2012 werden honderden piraten vrijgelaten, omdat de landen die hen arresteerden geen vervolging wilden instellen. Volgens schattingen van de VN werden negen van de tien verdachten vrijgelaten.³³⁷ Het probleem om Somalische piraten te vervolgen werd deels opgelost door verdragen te sluiten met landen in de regio. Zo sloot het Verenigd Koninkrijk voor de vervolging van piraten een overeenkomst met Mauritius.³³⁸ In maart 2012 werden 17 in de Seychelles veroordeelde Somalische piraten door de VN vanuit dat land overgebracht naar Somaliland. Met financiële steun van UNDP is een gevangenis in Hargeisa gebouwd, waar de piraten gescheiden van de overige gevangenen worden gedetineerd.³³⁹ In Kenia werden in april 2012 elf piraten tot twintig jaar gevangenisstraf veroordeeld. Ze waren in 2009 opgepakt in het kader van de operatie Atalanta.³⁴⁰ Een rechtbank in Mombasa, Kenia, veroordeelde in augustus 2012 zeven Somalische kapers tot 20 jaar gevangenisstraf.³⁴¹ Toch werden ook piraten buiten de regio vervolgd, zoals in de VS waar een Somalische piraat tot levenslang werd veroordeeld voor zijn deelname aan een gijzeling die de dood van vier Amerikanen tot gevolg had.³⁴² Ook in Nederland werden Somalische piraten veroordeeld.³⁴³ President Sheikh Sharif Sheikh Ahmed verklaarde begin augustus 2012 bereid te zijn 2.000 piraten amnestie te verlenen op voorwaarde dat ze hun gijzelaars zouden vrijlaten en de gekaapte schepen aan hun eigenaren zouden teruggeven.³⁴⁴

Puntland Maritime Police Force

De *Puntland Maritime Police Force* (PMPF) is goed uitgerust; de PMPF beschikt onder meer over snelle boten en helikopters.³⁴⁵ Het trainingskamp voor de politie van Puntland in Bosasso werd vanaf 2011 gerund door *Sterling Corporate Services*, het voormalige *Saracen*. Het bevat een modern commandocentrum, een *control tower*, een landingsbaan, een helikopterplatform en 70 tenten die accommodatie bieden aan 1.500 studenten.³⁴⁶

³³⁴ De afgelopen vier jaar hebben de VAE veel humanitaire (vooral medische) hulp verleend aan Somalië.

³³⁵ Reuters, *Somali president accuses world of balking at aid*, 27 juni 2012. The National, *Give us the weapons and we can beat pirates*, 28 juni 2012. Raxanreeb Online, *Focus shifts to Somalia and plight of captured sailors*, 28 juni 2012.

³³⁶ EUCAP NESTOR heeft een mandaat van twee jaar en werkt nauw samen met EUNAVFOR – Atalanta and EUTM Somalia. Bruxelles2, *La mission Eucap Nestor lancée...*, 16 juli 2012. <http://www.consilium.europa.eu/eeas/security-defence/eu-operations/eucap-nestor>.

³³⁷ The Guardian, *Cuts force Royal Navy to drop Somalia piracy patrol*, 8 mei 2012.

³³⁸ BBC News, *UK and Mauritius sign deal to tackle pirates*, 8 juni 2012.

³³⁹ Reuters, *Pirate transfer to Somaliland eases jail quandary*, 29 maart 2012. CNN, *New pirate prison in Somalia aims to relieve international overload*, 7 mei 2012.

³⁴⁰ Eunavfor, *Africa: Twenty Years Jail for 11 Pirates*, 26 april 2012.

³⁴¹ The Star (Nairobi), *East Africa: Somali Pirates Get 20 Years Behind Bars*, 9 augustus 2012.

³⁴² Reuters, *Somali convicted in US court on piracy charges*, 27 april 2012. Garowe Online, *Somalia: Somali pirate sentenced to life in US*, 31 maart 2012. United States Department of Justice, *Somalia: Hostage Negotiator in S/V Quest and M/V Miranda Marguerite Piracies Sentenced to Multiple Life Sentences*, 13 augustus 2012.

³⁴³ NRC, *Celstraf Somalische piraten, maar niet wegens moord*, 13 oktober 2012.

³⁴⁴ AFP, *Somalia 'mulls' pirate amnesty*, 2 augustus 2012.

³⁴⁵ Somalia Report, *Terrorists, Pirates or Fishermen?*, 20 april 2012. Zie ook Garowe Online, *Somalia: Puntland Maritime Forces Pursue Pirates*, 5 juni 2012. AP, *Official: Somali pirate leader targeted in helicopter attack*, 6 juni 2012.

³⁴⁶ BBC News, *Somalia: 10 things we've learnt this week*, 19 juli 2012.

De PMPF voerde begin maart 2012 anti-piraterij operaties uit in de stad Eyl.³⁴⁷ Begin juni 2012 werden PMPF-eenheden gestationeerd in de kustplaatsen Eyl, Hafun, Bargal en Hul-Anod.³⁴⁸ Na PMPF-operaties in dit gebied, sloegen piraten op de vlucht.³⁴⁹ Piratenacties liepen vanaf mei 2012 ook terug vanwege de moessonregens en een gebrek aan investeringen.³⁵⁰ Op 6 juni 2012 werd bekend gemaakt dat het piraterijbestrijdingsprogramma van Puntland zou worden beëindigd en dat alle buitenlanders van *Sterling Corporate Services* (SCS)³⁵¹ uiterlijk eind juni 2012 Somalië moesten verlaten. De bekendmaking vond plaats aan de vooravond van de 2^e Antipiraterij Conferentie in Dubai en kort voor de verschijning van het VN-rapport van de *Somalia Eritrea Arms Monitoring Group* (SEMG), dat de PMPF en *Sterling Corporate Services* scherp veroordeelde.³⁵²

Galmudug

Begin 2012 stonden delen van Galmudug de facto onder controle van piraten. Tientallen schepen van piraten lagen voor anker bij kustplaatsen als Hobyo, Harardheere en Dhinooda.³⁵³ De regering van Galmudug³⁵⁴ doet aan piraterijbestrijding, maar beschikt over veel minder middelen dan Puntland.³⁵⁵ De voormalige gouverneur Alim had moeite zijn gezag te laten gelden in Galmudug. Piraten, Al-Shabaab-milities, Ethiopiërs en de ASWJ waren alle actief in zijn gebied en hoefden geen verantwoording aan hem af te leggen. Gouverneur Alim was onderdeel van de militie van generaal Aideed. De nieuwe gouverneur, Quaibdid, een voormalig krijgshoofd die tegen de *Islamic Courts Union* (ICU)³⁵⁶ vocht met steun van onder andere de VS, zegt 'schoon schip' te willen maken en piraterij (vooral in Hobyo) hard aan te willen pakken. Het is onduidelijk wat zijn invloed precies is.

Kritiek op de bestrijding

Volgens een rapport van de *UN Monitoring Group on Somalia and Eritrea*³⁵⁷ verstrekke de TFG-regering – met toestemming van president Sharif – een diplomatiek paspoort aan een van de bekendste Somalische piraten, Mohamed Abdi Hassan "Afweyne", als stimulans om zijn criminele netwerk op te heffen.³⁵⁸ Met dit paspoort kon Afweyne zijn arrestatie ontlopen.³⁵⁹

Het VN-rapport uitte kritiek op de autoriteiten van Puntland. Die zouden hebben nagelaten tijdens een anti-piraterij campagne – waarbij honderden 'kleine' piraten werden opgepakt – belangrijke piratenleiders te arresteren. Slechts één piratenleider, Abshir Boyah, werd gearresteerd. Hij werd (slechts) tot vijf jaar gevangenisstraf veroordeeld, terwijl 'gewone' piraten tot 20 jaar celstraf werden veroordeeld. Volgens het VN-rapport zouden piratenleiders zich meer richten op het gijzelen van buitenlandse toeristen en hulpverleners in Noord Kenia en Somalia om zo losgeld af te persen. Daarnaast zouden zij hun diensten aanbieden als anti-piraterij deskundigen en bemiddelaars bij onderhandelingen

³⁴⁷ Garowe Online, *Somalia: Puntland Marine Police Force begin operations in Eyl*, 4 maart 2012.

³⁴⁸ Shabelle Media Network, *Somalia: Puntland Maritime Police Forces Deploy in Strategic Coastal Towns*, 8 juni 2012.

³⁴⁹ Somalia Report, *Puntland Stabilizing Cities After Pirates Flee*, 13 juni 2012.

³⁵⁰ Somalia Report, *Pirates Feel the Pinch*, 18 juni 2012. Somalia Report, *Hundreds of Police Deployed to Stabilize Crime Ridden Galkayo, Pirates Arrested*, 24 juli 2012. Raxanreeb Online, *Somalia's Puntland says 53 terror and piracy suspects arrested*, 31 juli 2012.

³⁵¹ Het ging om ongeveer honderd buitenlanders, voornamelijk Zuid- en andere Afrikanen.

³⁵² Somalia Report, *Puntland's Anti-Piracy Program Shut Down*, 22 juni 2012.

³⁵³ Piraten opereerden ook vanaf de stranden bij Kismayo.

³⁵⁴ Zie Somalia Report, *Harardheere's Newly Declared Female President*, 7 mei 2012.

³⁵⁵ Somalia Report, *Special Report: What is Galmudug?*, 8 april 2012.

³⁵⁶ Zie voor meer informatie over de ICU <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/somalia.htm>.

³⁵⁷ UNSC, *S/2012/545*, 13 juli 2012.

³⁵⁸ AFP, *Leaked UN report demands sanctions for Somalia's corrupt leaders*, 17 juli 2012.

³⁵⁹ Reuters, *Exclusive: Somali pirate kingpins enjoy "impunity" - U.N. experts*, 12 juli 2012. BBC News, *Somalia: 10 things we've learnt this week*, 19 juli 2012.

over losgeld. De evolutie van het 'business model' zou worden bevorderd door leden van de Somalische diaspora, die veel talen spreken en beschikken over bankrekeningen.³⁶⁰

De VN waarschuwde ook voor mogelijke gevolgen van de beveiliging van het internationale vrachtverkeer. Privé-beveiligers gebruiken in toenemende mate schepen als drijvende opslagplaatsen voor wapens, omdat veel landen in de regio geen toestemming geven om vanuit hun grondgebied te opereren. Deze schepen, die naar schatting 7.000 wapens aan boord hebben, drijven zonder enige vorm van controle rond op de oceaan.³⁶¹

³⁶⁰ Reuters, *Exclusive: Somali pirate kingpins enjoy "impunity" - U.N. experts*, 12 juli 2012. BBC News, *Somalia: 10 things we've learnt this week*, 19 juli 2012. Institute for Security Studies, *Somalia: Piracy Incidences Dip Amid Reports of Corruption*, 23 juli 2012.

³⁶¹ Reuters, NUSOJ, *Somalia: Nusoj Appalled By the Continued Arbitrary Arrests of Journalists By Somaliland Police in Somaliland's Disputed Regions*, 12 april 2012. IFEX, *Somalia: IFJ Condemns Arbitrary Arrests of Journalists*, 24 april 2012. Zie ook Somalia Report, *Somaliland's Media Landscape*, 9 mei 2012. 12 juli 2012.

3 Veiligheidssituatie

3.1 Inleiding

De veiligheidssituatie in Zuid- en Centraal-Somalië was in de verslagperiode onverminderd slecht. Geregeld vonden in de verslagperiode gewelddadigheden plaats. In het algemeen kan gesteld worden dat de geweldsincidenten plaatsvonden in een context van straffeloosheid en gebrek aan overheidsgezag die gedurende de verslagperiode in grote delen van Somalië heerste. Het militaire offensief dat gaande was tegen Al-Shabaab gedurende de verslagperiode was daarnaast debet aan de slechte veiligheidssituatie. In gebieden waar Al-Shabaab werd verdreven, ontstond in veel gevallen een machtsvacuüm. Verder vonden gevechten tussen verschillende (sub)clans plaats.

Behalve het gebrek aan overheidsgezag was ook het traditionele gezag in mindere mate aanwezig. De autoriteit van traditionele clanoudsten is ondergraven door verschillende oorzaken. In de eerste plaats is er de invloed van het langdurig gewapende conflict dat de normen en waarden heeft doen veranderen. Daarnaast zijn veel Somaliërs ontheemd en verblijven buiten hun eigen clangebied. In de dichtbevolkte ontheemdgemeenschappen, waar veel verschillende clans samenleven, is het onduidelijk wie het gezag heeft.

Buiten de grote steden en ontheemdgemeenschappen zou de autoriteit van traditionele clanoudsten minder aangetast zijn. Echter, in de gebieden onder controle van Al-Shabaab is de invloed van clanoudsten ook beperkt. In deze gebieden heeft Al-Shabaab de bevolking strenge regels opgelegd binnen het kader van een strenge interpretatie van de *sharia*.³⁶²

In de volgende paragrafen zal worden ingegaan op de veiligheidssituatie in Mogadishu enerzijds en het overige deel van Zuid- en Centraal-Somalië anderzijds. Verder zal worden ingegaan op de humanitaire omstandigheden en de bewegingsvrijheid in Zuid- en Centraal-Somalië. Overigens ontbreekt door de slechte veiligheidssituatie betrouwbare gedetailleerde informatie.

3.2 Mogadishu

Gedurende de gehele verslagperiode was de veiligheidssituatie in Mogadishu slecht, zij het dat er hier en daar (sterke) verbeteringen optraden. Al-Shabaab dat zich onder druk van AMISOM en de TFG al begin augustus 2011 uit de meeste districten van Mogadishu had teruggetrokken, was in februari 2012 niet langer aanwezig in 14 van de 16 districten van Mogadishu. Daardoor liepen de inwoners niet meer het risico te worden getroffen door oorlogsgeweld, zoals bij beschietingen en/of bombardementen.³⁶³ De districten Daynile en Heliwa stonden op dat moment nog deels onder controle van AMISOM, deels onder controle van Al-Shabaab.³⁶⁴ 's Nachts infiltreerde Al-Shabaab in deze periode nog in de districten Yaqshid en Karan.

³⁶² CIVIC, 2011.

³⁶³ Daily Nation, *Mogadishu rumbles back to life as the Shabaab falters*, 3 maart 2012. Zie ook UNGA, *A/HRC/21/61*, 22 augustus 2012.

³⁶⁴ DIS, *Security and human rights issues*, blz. 9, april 2012. Eind april 2012 was Mogadishu geheel in handen van de TFG/AMISOM. Economist Intelligence Unit, *Country Report – Main Report*, 1 mei 2012.

Na de terugtrekking van de laatst overgebleven strijders, ging Al-Shabaab steeds meer over tot het gebruik van *Improvised Explosive Devices* (IEDs) en tot zelfmoordaanvallen.³⁶⁵

Zo werd op 14 maart 2012 het presidentieel complex getroffen door een explosie, veroorzaakt door een IED.³⁶⁶ Bij de zelfmoordaanval kwamen volgens AMISOM vier burgers om het leven, volgens Al-Shabaab, dat de aanslag opeiste, werden 17 personen gedood.³⁶⁷

Ook vuurde Al-Shabaab in maart 2012 nog verscheidene malen mortiergranaten af.³⁶⁸ Op 19 maart 2012 vuurde Al-Shabaab bijvoorbeeld een mortiersalvo af op het paleis, maar trof een nabijgelegen vluchtelingenkamp. Tenminste vijf personen kwamen daarbij om. Al-Shabaab bestookte daarnaast een gebouw van de veiligheidstroepen in Mogadishu met RPG's.³⁶⁹ Op 4 april 2012 werd de nationale schouwburg in Mogadishu – die net een maand daarvoor heropend was – getroffen door een bomexplosie.³⁷⁰ Daarbij kwamen onder meer de voorzitters van de Somalische voetbalbond en het Olympisch Comité om het leven. Premier Abdiweli Mohammed, die op het moment van de explosie een redevoering hield, bleef ongedeerd. De aanslag werd opgeëist door Al-Shabaab.³⁷¹ De explosieven opruimingsdienst van AMISOM vernietigde van 9 december 2011 tot 31 maart 2012 1.098 explosieven en 48 IEDs.³⁷² Op 12 september 2012 werd een bomaanslag gepleegd in het hotel van de kort daarvoor gekozen president Hassan Sheikh Mohamud. Daarbij vielen vijf doden, maar de nieuwe president bleef ongedeerd.³⁷³ Onder de bijzondere aanslagen kan ook de aanslag op het restaurant *The Village* – waarbij vele doden en gewonden vielen – worden gerekend.³⁷⁴ Deze alinea geeft slechts een fractie van het totaal aantal aanslagen weer. Zie verder onder het kopje *Geweldsincidenten*.

Districten

De regio Benadir, die geografisch grotendeels samenvalt met de stad Mogadishu, is opgedeeld in 16 districten. Elk van de 16 districten in Benadir heeft een *District Commissioner* (DC). De DC's staan formeel onder controle van de burgemeester van Mogadishu, Mohamed Nur Ahmed³⁷⁵, die tevens gouverneur van Benadir is. Er zijn daarnaast lagere bestuursniveaus. De voorzitters van deze bestuurslagen behoren te worden gekozen door leiders van de gemeenschap en – na goedkeuring van de DC's – te worden aangesteld door de burgemeester. In de praktijk worden de kandidaten voor deze functies meestal geselecteerd door de DC's.³⁷⁶

³⁶⁵ DIS, *Security and human rights issues*, blz 9, 12, april 2012. Veel plegers van zelfmoordaanvallen zouden jonge mannen uit de VS en het VK zijn, die na een paar dagen training aanslagen plegen. DIS, *Security and human rights issues*, blz 14, april 2012.

³⁶⁶ Reuters, *Explosion in Somali presidential compound-police*, AU, 14 maart 2012.

³⁶⁷ Reuters, *Suicide bomber kills 4 at Somali presidential palace*, 14 maart 2012. Reuters, *Al-Shabaab says its suicide bomber behind Mogadishu blast*, 14 maart 2012.

³⁶⁸ DIS, *Security and human rights issues*, blz 11, april 2012.

³⁶⁹ Rocket-propelled grenades. Reuters, *Somali rebel mortars kill 5 near presidential palace*, 19 maart 2012.

³⁷⁰ Reuters, *Explosion at Somali theatre in capital-witnesses*, 4 april 2012. UNSC, S/2012/283, 1 mei, 2012.

³⁷¹ Reuters, *Islamist rebels bomb Somali theatre, killing 6*, 4 april 2012. Reuters, *Somali theatre attack snuffs out stirrings of hope*, 4 april 2012. Reuters, *"Al-Shabaab are hated and they are weak, but these officials are sustaining the violence."*, 6 april 2012. ABC News, *Somalia Leader Defiant After Assassination Attempt: 'We're Winning'*, 6 april 2012. Al-Shabaab – hoewel niet meer openlijk aanwezig in Mogadishu – pleegde niet alleen enkele grote aanslagen, maar ook moorden. Daarbij had Al-Shabaab het gemunt op degenen die zich niet aan de geloofsregels houden, op juristen, journalisten, intellectuelen, militairen, politieagenten, gezagsdragers en zakenlui die geen 'belasting' willen afdragen. Een van de meest bekende Somalische komieken werd eind juli 2012 doodgeschoten. Hij maakte mensen aan het lachen door Islamitische strijders na te doen. BBC News, *Marshale: Famous Somali comedian shot dead in Mogadishu*, 1 augustus 2012.

³⁷² UNSC, S/2012/283, 1 mei, 2012.

³⁷³ Reuters, *Somali government soldiers and members of the public mill around the scene of an explosion in the capital of Mogadishu*, 12 september 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: Somali President, Kenyan Foreign Minister Escaped Suicide Bombs*, 12 september 2012. Garowe Online, *Somalia: Two Suicide Car Bombings Target New President of Somalia*, 12 september 2012.

³⁷⁴ BBC News, *Somalia suicide bombing hits Mogadishu - 14 killed*, 20 september 2012. Global Post, *Somalia: Suicide bomb attack targets popular Mogadishu restaurant*, 20 september 2012.

³⁷⁵ De bijnaam van de burgemeester is Tarzan.

³⁷⁶ Tana, *Political Economy Analysis in Mogadishu*, mei 2012.

Hieronder volgt een overzicht van de 16 districten³⁷⁷:

Dharkenley.

Dharkenley is een van de dichtstbevolkte districten. De Hawiye-Abgaal subclan heeft hier een meerderheid. In Dharkenley staat het grootste ontheemdenkamp van Mogadishu. De meeste ontheemden zijn afkomstig uit Bay, Lower en Middle Shabelle en een deel van Gedo.

Wadajir

Wadajir heeft de laatste vier jaar onder controle gestaan van de TFG c.q. de federale regering. De Hawiye-Abgaal subclan heeft hier een meerderheid. Sommige wijken staan onder controle van Murosad, Hawadle en Habargidir subclans van de Hawiye. In Wadajir staat een van de best geleide ontheemdenkampen van Mogadishu, Rajo. Veel Ngo's en VN-organisaties hebben een kantoor in Wadajir.³⁷⁸ Daarnaast zijn er populaire hotels als het Peace Hotel, het Sahafi, het Shamo en het Paradise hotel. Verder heeft Wadajir de twee grootste ziekenhuizen in Mogadishu: Medina en Benadir. Wadajir is een van de weinige districten waar rechtbanken zaken in behandeling nemen.

Waberi

Waberi heeft nooit onder controle van Al-Shabaab gestaan. In dit district ligt het internationale vliegveld. Minderheden zoals Benadiri, Jareer, Reer Brava en minderheidsclans vormen de meerderheid van de bevolking. De Hawiye-Abgaal subclan maakt echter de dienst uit in de hogere bestuurslagen.

Daynile

Daynile was een Al-Shabaab bolwerk van 2007 tot juli 2011. In 2007 vonden veel ontheemden uit de districten Yaqshid, Hawl Wadaag en Heliwa onderdak in Daynile, maar die trokken weg in 2010 toen het conflict tussen Al-Shabaab en TFG/AMISOM uitbrak.

Hodan

Hodan is de afgelopen jaren het strijdtoneel geweest van hevige gevechten tussen Al-Shabaab en TFG/AMISOM. De Habargidir en Dudble subclans van de Hawiye vormen de meerderheid van de bevolking. In het verleden werd het grootste deel van Hodan bewoond door de Darod, totdat die werden verdreven door generaal Aideed. In de verslagperiode keerden veel Somaliërs terug naar Hodan, waar ook de groenten- en fruitafdeling van de markt van Bakara ligt.

Hawl Wadaag

De belangrijkste subclan in Hawl Wadaag is de Murosad subclan van de Hawiye. De markt van Bakara beslaat de helft van de oppervlakte van Hawl Wadaag. Er zijn 41 ontheemdenkampen. Oorpronkelijke bewoners – onder wie veel vrouwen en kinderen – keerden in de verslagperiode terug, nadat ze drie jaar hadden doorgebracht in ontheemdenkampen in de Afooye corridor of bij familie in de districten Waberi, Wadajir, Hamar Jajab en Hamar Weyne. Hawl Wadaag is – volgens de inwoners – betrekkelijk veilig.

³⁷⁷ Onderstaand overzicht is ontleend aan een onderzoek op basis van interviews met inwoners van Mogadishu. Voor zover wordt gerefereerd aan de veiligheid in de diverse districten, betreft het de perceptie van veiligheid zoals de inwoners deze ervaren. Zie Tana, *Political Economy Analysis in Mogadishu*, mei 2012. Voor kaarten van de 16 districten, zie http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/map_2160.pdf.

³⁷⁸ Het politieke bureau van de VN voor Somalië vestigde zich eind januari 2012 na 17 jaar weer in Mogadishu. De VN-compound bevindt zich in een goed beveiligd gedeelte van het district Wadajir.

Hamar Jajab (XamarJabjab)

De Jareer vormen de meerderheid van de bevolking van Hamar Jajab. Het bestuur bestaat echter volledig uit leden van de Habargidir subclan van de Hawiye. Hamar Jajab staat als betrekkelijk veilig bekend.

Hamar Weyne (Xamarweyne)

Hamar Weyne heeft nooit onder controle gestaan van Al-Shabaab en is – volgens de inwoners – betrekkelijk veilig. De meerderheid van de bevolking bestaat uit Benadiri clans (Shanshi, Bandhabow, Camudi) en Baajuuni. Het bestuur bestaat echter voornamelijk uit leden van de Habargidir subclan van de Hawiye. Er zijn ontheemden in Hamar Weyne, maar niet zoveel als in andere districten. In Hamar Weyne hebben veel gemengde huwelijken – al dan niet op vrijwillige basis – plaatsgevonden tussen Benadiri vrouwen en Hawiye mannen. In ruil daarvoor genieten deze minderheden bescherming van de Hawiye.

Wardhigley

Wardhigley is het enige district met een vrouwelijke *District Commissioner*. De Habargidir subclan van de Hawiye vormt de meerderheid van de bevolking. Er zijn weinig ontheemden. Wardhigley is – volgens de inwoners – betrekkelijk veilig, maar gevoelig voor aanslagen vanwege de aanwezigheid van het paleis van de president, het parlement en het Mogadishu stadion.

Bondheere

Bondheere wordt grotendeels bewoond door gemarginaliseerde minderheden: personen van (gemengd) Arabische afkomst³⁷⁹, Jareer en Reer Hamar. Het bestuur bestaat voornamelijk uit leden van de Abgaal subclan van de Hawiye. Er zijn berichten dat milities die zich hebben aangesloten bij de TFG burgers lastig vielen, vooral leden van minderheden.

Shangani

Shangani staat al vier jaar onder controle van de TFG c.q. de federale regering. AMISOM heeft vanaf 2010 zijn hoofdkwartier in Shangani. In het verleden werd Shangani voornamelijk bewoond door Benadiri, die vluchtten toen het conflict uitbrak. Personen van (gemengd) Arabische afkomst maken hier nog steeds de dienst uit, de District Commissioner behoort tot deze groep. Shangani is één van de veiligste districten.

Shibis

Personen van (gemengd) Arabische afkomst vormen de meerderheid van de bevolking en besturen samen met de Hawiye-Abgaal het district, alhoewel de laatste groep meer macht heeft. Er zijn niet veel ontheemden.

Yaqshid

In Yaqshid werden in de periode 2007-2009 drie *District Commissioners*, twee adjunct DC's en drie lagere bestuurders gedood door Al-Shabaab. Het bestuur wordt gevormd door leden van de Abgaal subclan van de Hawiye. In de verslagperiode werden bijna 1000 ontheemden verdreven uit overheidsgebouwen in Yaqshid. Zij zochten onderdak in ontheemdenkampen. Yaqshid staat sinds de terugtrekking van Al-Shabaab bekend als betrekkelijk veilig, al was het noordelijk deel tijdens een deel van de verslagperiode moeilijk toegankelijk vanwege dreigementen door Al-Shabaab.

Abdul-aziz (Cabdicasis)

Abdul-aziz wordt voornamelijk bewoond – en geheel bestuurd – door de Hawiye-Abgaal subclan. Hier bevinden zich een van de langste stranden en een van de

³⁷⁹ Mensen die een Arabische afkomst hebben, maar die veelal gemengd is met andere etniciteiten; zij spreken gewoon Somalisch.

grootste voetbalstadions van Mogadishu. Tijdens de verslagperiode hebben zich hier (vrijwel) geen veiligheidsincidenten voorgedaan. Er zijn weinig ontheemdenkampen.

Karan

Karan is het grootste district van Mogadishu met het grootste aantal terugkeerders. Aan het begin van de verslagperiode vonden hier nog schermutselingen plaats tussen TFG/AMISOM en Al-Shabaab. Daarnaast zijn er spanningen tussen clans, die afbreuk doen aan de veiligheid.

Heliwa (Huruwa)

Heliwa heeft vier jaar onder controle gestaan van Al-Shabaab. Pas in maart 2012 werd een groot deel bevrijd door TFG/AMISOM troepen. Enkele van de felste gevechten hebben tussen 2007 en 2012 in dit district plaatsgevonden. Heliwa ligt op de weg van Centraal-Somalië naar Lower Shabelle waarlangs veel ontheemden zijn gevlucht.

Voor de terugtrekking van Al-Shabaab was Mogadishu in twee zones verdeeld: het gedeelte aan de oceaankant stond onder gezag van de TFG-regering, het overige gedeelte onder gezag van Al-Shabaab. Na de terugtrekking van Al-Shabaab nam de veiligheid toe in de districten Bondheere, Shangani, Hamar Weyne, Hamar Jajab, Waberi, Wadajir, Dharkenley en het deel van de Makamukarama Road dat loopt tot de Wadnaha Road. Relatief onveiligere zouden volgens een bron Daynile zijn en een deel van Yaqshid, Wardhigley, Hodan, Hawl Wadaag en Karan. In dit gebied houden zich nog Al-Shabaab aanhangers op. Er vinden moorden plaats en vergeldingsacties door AMISOM/TFG waarbij ook slachtoffers vallen.³⁸⁰ In de noordelijke districten Karan, Shibis en Bondheere – die tijdens de oorlog tussen AMISOM/TFG en Al-Shabaab vrijwel onbewoond waren – bloeide het (zaken)leven weer op.³⁸¹ Zo heeft een *shop designer* twintig werknemers in dienst die elke week twintig nieuwe winkels inrichten. Overal in Mogadishu wordt gebouwd, overal staan steigers. De (internationale pers) schreef in de verslagperiode diverse artikelen over de heropleving, bijvoorbeeld over de opening van internetbedrijfjes, een stomerij en de eerste bank in Mogadishu.³⁸²

District Commissioners

Elk van de 16 districten in Mogadishu heeft een *District Commissioner* (DC). Elke DC vertegenwoordigt een clan; veel DC's – die veel macht hebben in hun district – voeren het bevel over een militia.³⁸³ Er zijn zowel milities op basis van clans als professionele bewakingsdiensten. Militieleden worden – evenals regeringssoldaten – ingezet bij *checkpoints*. Militieleden worden ook ingezet als lijfwachten van belangrijke personen. Er zijn veel berichten over militieleden die zijn betrokken bij verduistering van hulpgoederen, afpersen en het heffen van illegale belastingen.³⁸⁴ Volgens de Britse organisatie *Saferworld* is de veiligheid in de periode april tot juli 2012 weliswaar qua perceptie toegenomen, maar is er (nog) steeds geen politie in grote delen van Mogadishu, vooral niet in de noordelijke districten van de stad.³⁸⁵

³⁸⁰ Raxanreeb Online, *SOMALIA: Thousands arrested in one day operation in Mogadishu*, 5 juli 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: Somali Govt Pledges to Continue Security Operations in Mogadishu*, 6 juli 2012.

³⁸¹ IRIN, *One million return to Mogadishu*, 17 juli 2012.

³⁸² AP, *Sports, art, streetlights: A new life in Mogadishu*, 3 april 2012. BBC News, *Somali opens Mogadishu's first dry cleaners in decades*, 8 juni 2012. BBC News, *Can expatriate Somalis rebuild their country?*, 14 augustus 2012. Mail & Guardian, *Somalia: Life returns in aftermath of al-Shabab*, 24 augustus 2012. BBC News, *Somalia's ambitions online could bring Mogadishu to the world*, 23 oktober 2012.

³⁸³ Sommige DC's hebben slechts 10 à 15 lijfwachten, terwijl andere grote milities hebben. De machtigste DC van Mogadishu is Ahmed Hassan van het Wadajir district. DIS, *Security and human rights issues*, blz 18, april 2012.

³⁸⁴ DIS, *Security and human rights issues*, blz 16, 17, april 2012.

³⁸⁵ Volgens *Saferworld* zouden de aanslagen van Al-Shabaab zijn afgenomen. Al-Shabaab zou zich voornamelijk richten op Ngo-medewerkers en journalisten. Daily Nation, *Mogadishu still unsafe, says UK group's report*, 6 september 2012.

Daar beschermden nog altijd privé milities de burgers en hun bezittingen. Zij opereerden onafhankelijk en waren primair loyaal aan hun clan. Een aanzienlijk aantal politieagenten en militairen zou voor particulieren werken, waaronder zakenlieden en voormalige *warlords*. Zie voor meer bijzonderheden over de politie paragraaf 4.3.4.

Veiligheid burgers

De inwoners van Mogadishu, ook vrouwen, kunnen zich – zo lang zij zich niet met politiek of Ngo's inlaten - ongehinderd door deze milities door de stad verplaatsen, ook als zij van het ene district naar het andere gaan.³⁸⁶ Inwoners kunnen verhuizen naar andere districten om het (eventueel) geweld in hun eigen district te ontlopen, maar kunnen dan hun clanbescherming kwijtraken. De markten in de stad, zoals de bekende Bakara markt, zijn weer vrij toegankelijk.³⁸⁷ Nu de straatverlichting is hersteld bij sommige markten, straten en buurten in Mogadishu, gaan de inwoners ook weer 's avonds de straat op.³⁸⁸ Daar de inwoners zich niet tot de autoriteiten kunnen wenden voor bescherming – de politie heeft geen voertuigen, politieagenten worden veelal slecht of niet betaald - zijn zij in veel gevallen aangewezen op clanbescherming of eigen wapenbezit.³⁸⁹ Er is geen wet die het dragen van wapens verbiedt.³⁹⁰ Zie ook onder paragraaf 4.3.4.

Veiligheid ontheemden

De ontheemden verblijven onder slechte omstandigheden in doorgaans slecht georganiseerde kampen door de hele stad.³⁹¹ Zij staan niet officieel geregistreerd. Ontheemdenkampen staan op privéterreinen. De eigenaren daarvan, de zogenaamde *gatekeepers*, persen geld af van de ontheemden die terugkeren van hun werk. Ook vragen de *gatekeepers* geld in ruil voor bescherming. De huren in Mogadishu zijn zo gestegen dat sommige *gatekeepers* de ontheemden van hun land jagen. Vergeleken met een jaar geleden maakten *gatekeepers* in de verslagperiode meer misbruik van ontheemden. Bij de TFG aangesloten milities hielpen soms de *gatekeepers* bij het stelen van voedsel dat bestemd was voor ontheemden.³⁹² Ontheemden werden ook met militair geweld uit de overheidsgebouwen –waar ze meer dan 20 jaar hebben gewoond- gezet. Ontheemden die zich binnen de stad verplaatsten, kunnen in conflict raken met gastgemeenschappen die elkaars concurrenten zijn bij de schaarse voedselvoorziening. Volgens de UNHCR bevonden zich in juli 2012 ongeveer 184.000 ontheemden in Mogadishu. De onveiligheid, veelvuldige verplaatsingen en een gebrek aan toegang tot de kampen maken het schatten van aantallen ontheemden bijzonder lastig.³⁹³

Terugkeer inwoners

Na de terugtrekking van Al-Shabaab kwam het normale leven weer enigszins op gang in Mogadishu, vooral in de wijk Hamar Weyne.³⁹⁴

³⁸⁶ Iemand die bekend is kan overall gevaar lopen. Al-Shabaab heeft het gemunt op degenen die zich niet aan de geloofsregels houden, op juristen, journalisten, intellectuelen, militairen, politieagenten, gezagsdragers en zakenlui die geen 'belasting' willen afdragen. Een van de meest bekende Somalische komieken werd eind juli 2012 doodgeschoten. Hij maakte mensen aan het lachen door Islamitische strijders na te doen. BBC News, *Marshale: Famous Somali comedian shot dead in Mogadishu*, 1 augustus 2012. DIS, *Security and human rights issues*, blz 14, 23, april 2012. Sinds augustus 2011 is het aantal burgers dat door wapens gewond raakte teruggelopen. DIS, *Security and human rights issues*, blz 20, april 2012.

³⁸⁷ DIS, *Security and human rights issues*, blz 23, april 2012.

³⁸⁸ DIS, *Security and human rights issues*, blz 22, april 2012.

³⁸⁹ Weliswaar zijn in de verslagperiode politieagenten van de TFG c.q. de federale regering opgeleid, maar die hebben weinig invloed door de macht van de DC's. DIS, *Security and human rights issues*, blz 46, april 2012.

³⁹⁰ DIS, *Security and human rights issues*, blz 22, april 2012.

³⁹¹ DIS, *Security and human rights issues*, blz 23, april 2012.

³⁹² DIS, *Security and human rights issues*, blz 25, april 2012.

³⁹³ IRIN, *One million return to Mogadishu*, 17 juli 2012.

³⁹⁴ DIS, *Security and human rights issues*, blz 14, april 2012. Daily Nation, *Mogadishu rumbles back to life as the Shabaab falters*, 3 maart 2012. AP, *Sports, art, streetlights: A new life in Mogadishu*, 3 april 2012. The

Begin juli 2012 waren na het vertrek van Al-Shabaab in augustus 2011 ongeveer een miljoen inwoners van Mogadishu teruggekeerd. Bedroeg het aantal inwoners in juli 2011 nog 1.5 miljoen, in juli 2012 was dit opgelopen tot 2.5 à 3 miljoen. Sommigen keerden terug naar hun woningen, anderen bouwden hun huis opnieuw op. Daarnaast zetten teruggekeerde inwoners voorlopig een tent op de plek waar hun huis had gestaan, of namen hun intrek in leegstaande overheidsgebouwen. Ook troffen sommigen 'krakers' aan in hun oude huis. Volgens de autoriteiten in Mogadishu was ten minste 80 procent van de gekraakte huizen inmiddels teruggegeven aan de rechtmatige eigenaren.³⁹⁵

Terugkeer diaspora

Door de verbeterde veiligheidssituatie reisden (ook) veel Somaliërs uit Canada, de VS en Europa naar Mogadishu, op zoek naar mogelijkheden om zaken te doen, te investeren of zich politiek te profileren.³⁹⁶ Vluchten zaten in de verslagperiode vol met Somaliërs die zich ofwel een beeld wilden vormen van de situatie of terugkeerden. Er wordt heel veel gebouwd in Mogadishu.³⁹⁷ Somalische aannemers uit Engeland slepen contracten in de wacht. Ze passen zich snel aan en nemen de onveiligheid op de koop toe.³⁹⁸ Een Nederlands-Somalische zakenman, geflankeerd door een gewapende lijfwacht, verklaarde in een uitzending van het NOS-journaal op 18 juli 2012 dat Mogadishu 'veilig' is.³⁹⁹ In de wijk Hamar Weyne was al snel geen lege winkel meer te vinden. De prijzen van onroerend goed zijn het afgelopen jaar vertienvoudigd. Het huren van een winkelruimte kostte in september 2011 nog 20 USD, in augustus 2012 was dat minimaal 200 USD.⁴⁰⁰ De wegen van en naar het vliegveld zijn ten opzichte van de vorige verslagperiode enigszins verbeterd. Wel zijn er nu veel files en verkeersopstoppingen, zoals bij het K4 knooppunt⁴⁰¹ waar vijf wegen samenkomen.

Vliegveld Mogadishu

Een belangrijke stap bij de wederopbouw van Mogadishu was het herstellen en opnieuw in gebruik nemen van het Aden Adde International Airport.⁴⁰² Dit vliegveld, dat wordt gemanaged door het bedrijf *Skylink Arabia* (SKA) uit Dubai, functioneert relatief goed. Er zijn veel vluchten van en naar Mogadishu. Er is paspoortcontrole; paspoorten worden afgestempeld bij binnenkomst en vertrek.⁴⁰³ De autoriteiten beschikken over een zwarte lijst van terrorismeverdachten, die worden gearresteerd als ze proberen binnen te komen.⁴⁰⁴

De veiligheidsprocedures op het vliegveld vinden plaats onder verantwoordelijkheid van AMISOM. De federale regering heeft een kantoor van het *Directorate of Immigration and Naturalization* (DIN).

New York Times, *A Taste of Hope in Somalia's Battered Capital*, 3 april 2012. Somalia Report, *Mogadishu Begins Rebuilding*, 12 april 2012.

³⁹⁵ IRIN, *One million return to Mogadishu*, 17 juli 2012.

³⁹⁶ Ze laten daarbij meestal hun gezin achter in het land waar ze asiel kregen, om terug te kunnen keren als dat nodig zou zijn.

³⁹⁷ Een *compound* in Mogadishu kostte in de verslagperiode volgens een bron 300 US\$ per maand, inclusief water, elektriciteit, een eigen oprit, 4-8 kamers en bediendenvertrekken. Een gezin dat er goed van leeft kan rondkomen van US\$500 per maand.

³⁹⁸ De (on)veiligheid hangt af van de (financiële) middelen en bescherming van invloedrijke Somaliërs waarover degene die terugkeert beschikt.

³⁹⁹ <http://nos.nl/video/396509-mogadishu-rustiger-geworden.html>.

⁴⁰⁰ De koers van de Somalische shilling steeg van 32.000 shilling per USD in september 2011 naar 22.000 per USD in augustus 2012. The Guardian, *Somalia: confidence grows in Mogadishu*, 20 augustus 2012. Mail & Guardian, *Somalia: Life returns in aftermath of al-Shabab*, 24 augustus 2012.

⁴⁰¹ Een rotonde op ca. vier kilometer van het (regerings)centrum.

⁴⁰² Bij het herstel van het vliegveld speelde Turkije een belangrijke rol. ICG, *Assessing Turkey's Role in Somalia*, 8 oktober 2012.

⁴⁰³ DIS, *Security and human rights issues*, blz 85, april 2012.

⁴⁰⁴ DIS, *Security and human rights issues*, blz 85, april 2012.

Veel families uit de diaspora en zakenlui komen per vliegtuig aan in Mogadishu.⁴⁰⁵ Reizigers worden veelal opgehaald door familie of vrienden. Ook kunnen ze een taxi (minibusje) nemen om de stad in te gaan. Daallo Airlines, Turkish Airlines, Jubba Airways, Jetlink Express en African Express Airways vliegen van en naar Mogadishu. Het is een druk vliegveld.⁴⁰⁶

3.3 Zuid- en Centraal-Somalië buiten Mogadishu

In het overige deel van Zuid- en Centraal-Somalië was de veiligheidssituatie in de verslagperiode slecht. De hier en daar verslechterende veiligheidssituatie werd veroorzaakt door verschillende factoren. Ten eerste werd er geregeld gevochten in de verschillende regio's van Zuid- en Centraal-Somalië. Het ging daarbij vooral om gevechten in het kader van het anti-Al-Shabaab-offensief dat in de verslagperiode aan de gang was. Al-Shabaab werd bevochten door regeringstroepen, Ahlu-Sunna-W'al-Jama'a en andere anti-Al-Shabaab-groeperingen en Keniaanse en Ethiopische troepen. Zie voor het militaire verloop paragraaf 2.4.

Ook in Zuid- en Centraal-Somalië kwamen aanslagen met IEDs voor, zij het in veel mindere mate dan in Mogadishu. Bijvoorbeeld in Belet Weyne hebben verschillende aanslagen met IEDs plaatsgevonden door Al-Shabaab nadat de groepering was verdreven uit die stad in januari 2012.

Naast grondgevechten kwamen ook luchtaanvallen voor, uitgevoerd door voornamelijk Keniaanse troepen, waarbij burgerslachtoffers vielen. Onder meer Afmadow en Kismayo in Lower Juba werden getroffen door luchtaanvallen.⁴⁰⁷ Naast de gevechten in het kader van het anti-Al-Shabaab-offensief vonden geregeld gevechten plaats tussen verschillende clans, waar verder weinig of geen details over bekend zijn.⁴⁰⁸

De snelle veranderingen in de verslagperiode zorgden ervoor dat de veiligheidssituatie fluctueerde en in sommige gebieden zo nu en dan onvoorspelbaar was. Niet alleen in de frontlinie tussen Al-Shabaab en TFG/AMISOM gelieerde eenheden, maar ook in de 'bevrijde' gebieden, de zogenaamde *Newly Accessible Areas* (NAA's) waar af en toe sprake was van oploeiende onderlinge strijd (zij het op kleinere schaal), was de situatie onveilig. Volgens het NGO-consortium zijn deze gebieden nog onveilig en ontoegankelijker voor humanitaire hulporganisaties dan tijdens de bezetting door Al-Shabaab. De conflicten hadden ook hun weerslag op de bewegingsvrijheid en de risico's die rondreizende burgers liepen. Zie voor details hierover paragraaf 4.3.3.

Hoewel Al-Shabaab verzwakt raakte, was het nog steeds in staat aanslagen te plegen en munitie en financiële middelen te verkrijgen uit de door haar gecontroleerde gebieden, de diaspora en buitenlandse netwerken.⁴⁰⁹ Sommige *Newly Accessible Areas* staan overdag onder controle van de regering, maar 's nachts onder controle van Al-Shabaab. Dit geldt bijvoorbeeld voor de gebieden achter de hoofdwegen van Afgooye, Belet Weyne en Baidoa. In gebieden die onder controle stonden van de TFG waren willekeurige executies van en wraakacties tegen (vermeende) aanhangers van Al-Shabaab aan de orde van de dag.

⁴⁰⁵ DIS, *Security and human rights issues*, blz 85, april 2012.

⁴⁰⁶ DIS, *Security and human rights issues*, blz 86, april 2012. Zie voor het actuele vliegverkeer in Mogadishu de website www.flightstats.com.

⁴⁰⁷ IASC, mei 2011-februari 2012; UNDSS, mei 2011-februari 2012; NSP, *Weekly/Daily Reports*, mei 2011-februari 2012; HRW, 22 januari 2012; ICG 15 februari 2012.

⁴⁰⁸ IASC, mei 2011-februari 2012; NSP, *Weekly/Daily Reports*, mei 2011-februari 2012; ICG, 22 februari 2012.

⁴⁰⁹ *Report of the Chairperson of the African Union Commission dated 1 June 2012*.

Degenen die werden verdacht van samenwerking met Al-Shabaab kregen geen eerlijk proces.⁴¹⁰ Human Rights Watch berichtte op 28 maart 2012 over pro-TFG milities die zich schuldig maakten aan standrechtelijke executies, moorden, martelingen en willekeurige hechtenis in Belet Weyne en Baidoa.

Machtsvacuüm

De veiligheidssituatie in Zuid- en Centraal-Somalië is op sommige plaatsen mede verslechterd vanwege het machtsvacuüm dat is ontstaan in gebieden waar Al-Shabaab is verdreven. In de *Newly Accessible Areas* ontbrak een duidelijke strategie om politieke structuren op te zetten. Waar de TFG een lokaal bestuur probeerde op te zetten, werd het tegengewerkt door lokale actoren die een echt lokaal bestuur wilden.⁴¹¹ In de gebieden waar Al-Shabaab zich onder druk moest terugtrekken, probeerden verschillende clans de macht in handen te krijgen. Dit gebeurde bijvoorbeeld in Noord Hiraan, Noord Bakool, Dolow, Belet Hawa, Dooble en Afmadow. Zo bestrijden de Hawadle en Galja'el clans elkaar in Belet Weyne in Noord Hiraan.⁴¹²

In Gedo stond het grootste deel van de vijf districten (Belet Hawa, Ceel Waaq, Luuq, Dolow and Garbahareey) in juli 2012 onder gezag van de TFG.⁴¹³ In de stad Garbahareey was het in die periode veilig, maar het omliggende gebied stond nog onder controle van Al-Shabaab.⁴¹⁴

In Galgadud was de veiligheidssituatie in de verslagperiode instabiel, zowel in het noorden - als gevolg van clanconflicten⁴¹⁵ - als in het zuiden⁴¹⁶ - door de aanwezigheid van Al-Shabaab en piraten.⁴¹⁷ In delen van Galgadud zijn *checkpoints* opgesteld waar gewapende bandieten reizigers geld afpersen. In juli 2012 voerde de politie een massale veiligheidsoperatie uit om bendes op te pakken die de weg van Galkayo naar Gelinsoor onveilig maakten. Geweld door clanconflicten nam toe in juli 2012. Ook in Galkayo voerde de politie veiligheidsoperaties uit, onder meer in het kader van piraterijbestrijding.⁴¹⁸ Mede door de terugtrekking van Ethiopische troepen hebben Al-Shabaab-milities in Galkayo meer ruimte gekregen. Deze milities werken samen met piraterijgroepen. Er zijn steeds meer tekenen dat Al-Shabaab nu ook een rol heeft bij de organisatie van piraterij-activiteiten.

De gevechten tussen de TFG/AMISOM (en geallieerden) en Al-Shabaab hadden onder meer op drift geraakte ontheemden en een (noodgedwongen) beperking van humanitaire hulp tot gevolg.⁴¹⁹ In Zuid- en Centraal-Somalië zijn veel ontheemden opgenomen door familie of verre familieleden waardoor ze enige

⁴¹⁰ UNSC, *Report of the Monitoring Group on Somalia and Eritrea pursuant to Security Council resolution 2002 (2011)*, 13 juli 2012, p28.

⁴¹¹ Een voorbeeld hiervan is de situatie in Belet Weyne, waar de TFG (Na 20 augustus 2012 de federale regering), de ASWJ en de *Shabelle Valley Alliance* (SVA) om de controle strijden. DIS, *Security and human rights issues*, blz 34, 38, april 2012. De buitenlanders dienen ook rekening te houden met clan gevoelheden. De Kenianen en Ethiopiërs hielden volgens een bron een bijeenkomst in Nairobi over de situatie in Juba en Gedo, waarbij (volgens concurrerende clans) vooral Darod werden uitgenodigd. De IGAD selecteerde daarop een clan om het lokale bestuur op te zetten met uitsluiting van andere clans.

⁴¹² DIS, *Security and human rights issues*, blz 28, april 2012. De situatie in Belet Weyne was in maart 2012 gespannen. Niet alleen was er een avondklok ingesteld, ook tussen 05.00-12.00 gold een uitgaansverbod. De *Ethiopia National Defence Forces* (ENDF) bemanden *checkpoints* tot 10 kilometer buiten de stad. Daarnaast hieven gewapende clan milities belastingen bij *checkpoints* in de stad, bij de brug en bij het vliegveld. In Belet Weyne waren daarnaast de ASWJ en de SVA aanwezig. Al-Shabaab hield zich op aan de rand van de stad. DIS, *Security and human rights issues*, blz 32, april 2012.

⁴¹³ Na 20 augustus 2012 de federale regering.

⁴¹⁴ UNOCHA, Gedo Fact Sheet, juli 2012.

⁴¹⁵ Vooral om water en weidegronden.

⁴¹⁶ De stad en het district Galkayo zijn - langs clanlijnen - opgedeeld in een zuidelijk en een noordelijk deel. Het noordelijke deel behoort tot Puntland. Zes districten in Galgadud staan onder controle van de ASWJ.

⁴¹⁷ DIS, *Security and human rights issues*, blz 33, april 2012.

⁴¹⁸ Somalia Report, *Hundreds of Police Deployed to Stabilize Crime Ridden Galkayo, Pirates Arrested*, 24 juli 2012.

⁴¹⁹ US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011*, 24 mei 2012.

vorm van bescherming genieten. Ontheemden die geen onderdak vinden bij familie, kunnen worden misbruikt door leden van andere clans.⁴²⁰

Verder werd de veiligheidssituatie negatief beïnvloed door geweldsincidenten die niet of zijdelings gerelateerd waren aan bovengenoemde gevechten. Meerdere malen werd bijvoorbeeld gerapporteerd over beschietingen die niet in het kader van een groter gevecht plaatsvonden en waarbij burgers gedood werden of gewond raakten. Ook kwam het geregeld voor dat vrouwen en meisjes het slachtoffer werden van verkrachting. Daders waren zowel burgers als militairen.⁴²¹ Aan de hand van uniformen was vaak niet met zekerheid vast te stellen of het altijd regeringstroepen betrof.

Geweldsincidenten

Vanwege de veelheid aan geweldsincidenten kan geen uitputtend overzicht worden gegeven, maar zal een aantal incidenten uit de verslagperiode worden benoemd. Zie voor bijzonderheden over grote aanslagen in Mogadishu ook paragraaf 3.2.

- Op 4 maart 2012 werden de onthoofde lichamen van drie jongens aangetroffen in Jowhar.⁴²²
- Op 5 maart 2012 werd een bekende journalist doodgeschoten door een gewapende bende in Galkayo.⁴²³
- Op 7 maart 2012 probeerden gewapende mannen een TFG-rechter van de rechtbank van Wadajir in Mogadishu te vermoorden.⁴²⁴
- Op 19 maart 2012 kwamen zes burgers in een nabij het presidentieel paleis gelegen ontheemdenkamp om door mortiergranaten.⁴²⁵
- Op 26 maart 2012 vermoordden onbekende gewapende mannen Mohamed Hassan Ciro, een TFG-ambtenaar. Diezelfde avond vermoordden andere gewapende mannen Mohamed Deeq van de *TFG Criminal Intelligence Department*. Op 27 maart 2012 werd Muhyidin Weheliye van de *TFG National Security Service* doodgeschoten.⁴²⁶
- Bij de aanslag op het Nationale Theater in Mogadishu op 4 april 2012 werden zes personen gedood en raakten verscheidene overheidsfunctionarissen en elf journalisten gewond.⁴²⁷
- Bij een bomaanslag in Baidoa op 9 april 2012 werden acht personen gedood en raakten veertig personen gewond. Onder de doden en gewonden waren zowel militairen als burgers.⁴²⁸
- Op 22 april 2012 schoten Al-Shabaab militanten een overloper dood in het Wardhigley district in Mogadishu. Op 23 april 2012 schoten regeringssoldaten een burger dood bij een *checkpoint* in Belet Hawa, nadat de man een stopteken had genegeerd.⁴²⁹
- Op 23 april 2012 werden twee burgers doodgeschoten en raakten twee burgers gewond in Mogadishu.⁴³⁰
- Op 28 april 2012 werden vier personen gedood en raakten meer dan elf personen gewond bij een aanval met mortiergranaten op een bioscoop in Mogadishu. Op 30 april 2012 doodden Al-Shabaab militanten twee burgers in Afgooye.⁴³¹

⁴²⁰ DIS, *Security and human rights issues*, blz 25, april 2012.

⁴²¹ IASC, mei 2011-februari 2012.

⁴²² Shabelle Media Network, *Somalia: Al-Shabaab Militants Behead Three Boys in South*, 4 maart 2012.

⁴²³ Garowe Online, *Somalia: Journalist gunned down by armed gang*, 5 maart 2012.

⁴²⁴ Somalia Report, *Gunmen Try to Kill TFG Judge in Mogadishu*, 7 maart 2012.

⁴²⁵ AFP, *Six Somalis killed in Mogadishu mortar attack: Witnesses*, 19 maart 2012.

⁴²⁶ Somalia Report, *Has al-Shabaab Been Defeated in Mogadishu?*, 13 april 2012.

⁴²⁷ Reuters, *Al Shabaab says behind Mogadishu theatre blast*, 4 april 2012. RSF, *Toll from Mogadishu national theatre bombing rises*, 5 april 2012.

⁴²⁸ Garowe Online, *Somalia: Blast Kills Eight, Injures 40 in Baidoa Town, Bay Region*, 9 april 2012.

⁴²⁹ Somalia Report, *Weekly Security Roundup*, 27 april 2012.

⁴³⁰ Somalia Report, *Two Dead, Two Wounded in Two Attacks in Mogadishu*, 24 april 2012.

⁴³¹ Somalia Report, *Weekly Security Roundup*, 4 mei 2012.

- Bij een zelfmoordaanslag met een auto werden op 1 mei 2012 vier personen gedood en raakten verscheidene anderen gewond. De aanslag werd gepleegd bij het knooppunt KM4 in Mogadishu. De auto werd bestuurd door een bekende zakenman, die hiertoe waarschijnlijk was gedwongen.⁴³²
- Bij een bomaanslag bij de markt van Bakara in Mogadishu op 1 mei 2012 werden twee personen gedood en raakten meer dan tien personen gewond.⁴³³
- Bij een zelfmoordaanslag in Dhusamareb op 1 mei 2012 werden zeven personen – onder wie twee parlementsleden - gedood en raakten zeven personen gewond.⁴³⁴
- Bij een bomaanslag in Mogadishu op 10 mei 2012 werden twee regeringssoldaten gedood en raakten zes burgers gewond.⁴³⁵
- Op 10 mei 2012 werd een hulpverlener van *Islamic Relief* in Baidoa doodgeschoten.⁴³⁶
- Bij een aanslag met een autobom op de Ba'ad markt van Yaqshid op 17 juni 2012 raakten drie personen gewond.⁴³⁷
- Gewapende mannen schoten op 23 juni 2012 een rechter in Las Anod dood.⁴³⁸
- Bij een bermbomexplosie op 25 juni 2012, die bestemd was voor een Turks konvooi dat passeerde in Mogadishu, raakte een jongen gewond.⁴³⁹
- Al-Shabaab militanten doodden op 26 juni 2012 een passagier van een busje op tien kilometer van Jowhar.⁴⁴⁰
- In Buhoodle vielen op 26 juni 2012 vijf doden bij clangevechten.⁴⁴¹
- Op 15 juli 2012 wierpen gewapende mannen een handgranaat naar een koffiehuis in Baidoa, maar niemand raakte gewond.⁴⁴²
- Bij een aanslag met een autobom in Mogadishu op 16 juli 2012 werd een parlements lid gedood.⁴⁴³
- Bij een dubbele zelfmoordaanslag op 1 augustus 2012 op het gebouw waar de Grondwetgevende Vergadering plaatsvond, vonden de plegers van de aanslag de dood. Een soldaat raakte gewond.⁴⁴⁴
- Op 1 augustus 2012 werd een bekende komiek in Mogadishu doodgeschoten.⁴⁴⁵
- Op 28 september 2012 werd een cameraman bij een *checkpoint* in Mogadishu gedood, toen hij probeerde opnamen te maken.⁴⁴⁶
- Bij gevechten tussen Al-Shabaab militanten en het leger in Mogadishu op 15 oktober 2012 vielen ten minste vijf doden.⁴⁴⁷
- Op 19 oktober 2012 werd een bekende clanoudste door twee gewapende onbekende mannen doodgeschoten in Kismayo.⁴⁴⁸

⁴³² Somalia Report, *Car Bomb Rocks KM4 in Mogadishu*, 1 mei 2012.

⁴³³ Somalia Report, *Weekly Security Roundup*, 4 mei 2012.

⁴³⁴ Somalia Report, *Weekly Security Roundup*, 4 mei 2012.

⁴³⁵ Somalia Report, *Weekly Security Roundup*, 11 mei 2012.

⁴³⁶ Sabahi Online, *Islamic Relief aid worker killed in Baidoa*, 11 mei 2012.

⁴³⁷ Garowe Online, *Somalia: Car Bomb in Busy Market, Injures Three*, 17 juni 2012.

⁴³⁸ Somalia Report, *Weekly Security Roundup*, 30 juni 2012.

⁴³⁹ Somalia Report, *Roadside Bomb Targets Turks in Mogadishu*, 25 juni 2012.

⁴⁴⁰ Somalia Report, *Weekly Security Roundup*, 30 juni 2012.

⁴⁴¹ Somalia Report, *Weekly Security Roundup*, 30 juni 2012.

⁴⁴² Shabelle Media Network, *Somalia: Blast Hits a Café in Somalia's Baidoa Town*, 15 juli 2012.

⁴⁴³ Reuters, *Somali lawmaker killed, al Shabaab claim attack*, 16 juli 2012. Al Jazeera, *Car bomb kills ex-minister in Somali capital*, 17 juli 2012.

⁴⁴⁴ AP, *2 bombers killed at Somalia constitution meeting*, 1 augustus 2012.

⁴⁴⁵ BBC News, *Marshale: Famous Somali comedian shot dead in Mogadishu*, 1 augustus 2012.

⁴⁴⁶ IFEX, *Somalia: Two More Journalists Killed in Somalia*, 1 oktober 2012.

⁴⁴⁷ Garowe Online, *Somalia: Al Shabaab clash with government forces in two Mogadishu districts*, 15 oktober 2012.

⁴⁴⁸ Shabelle Media Network, *Somalia: A Well-Known Elder Shot Dead in Somalia's Port City Kismayo*, 19 oktober 2012.

- Op 22 oktober 2012 pleegden Al-Shabaab militanten een aanval op het huis van de *District Commissioner* in Baidoa. Daarbij kwamen drie personen om het leven, maar de DC bleef ongedeerd.⁴⁴⁹
- Op 25 oktober 2012 werden zes burgers gedood, toen hun busje werd beschoten bij de frontlinie bij Wanlaweyn.⁴⁵⁰
- Bij gevechten om losgeld tussen twee piratenbendes in Hobyo, werden op 25 oktober 2012 drie piraten gedood en raakten vijf piraten gewond.⁴⁵¹
- Op 27 oktober 2012 werden vijf soldaten gedood bij een bomaanslag op een politiebureau in Kismayo.⁴⁵²
- Op 29 oktober 2012 overleed een journalist aan de gevolgen van schotwonden.⁴⁵³
- Op 29 oktober 2012 werd generaal Mohamed Ibrahim Farah – bijgenaamd Gordon - door Al-Shabaab gedood in een hinderlaag bij Merka.⁴⁵⁴

Op de website van Somalia Report werd vanaf de week van 22 april 2012 een 'Weekly Security Roundup' geplaatst, maar na eind juni 2012 werden geen cijfers meer gepubliceerd.⁴⁵⁵

De volgende organisaties publiceren eveneens over (onder meer) de veiligheidssituatie en/of veiligheidsincidenten:

- UN Inter-Agency Standing Committee (IASC) Somalia protection cluster updates;⁴⁵⁶
- UN Office for Co-ordination of Humanitarian Affairs (OCHA) updates;⁴⁵⁷
- Crisis Group, Crisiswatch database updates;⁴⁵⁸
- UNHCR, refworld database, Somalia;⁴⁵⁹
- UNDSS;⁴⁶⁰
- NGO Safety Programme⁴⁶¹
- Critical Threats⁴⁶²

3.4

Noord-Somalië

Vergeleken met Zuid- en Centraal-Somalië is de veiligheidssituatie al jaren tamelijk stabiel.⁴⁶³

⁴⁴⁹ Raxanreeb Online, *SOMALIA: Al Shabab fighters attack the home of Baidoa district commissioner*, 22 oktober 2012.

⁴⁵⁰ AFP, *Six civilians killed in Somalia fighting: witnesses*, 25 oktober 2012.

⁴⁵¹ Shabelle Media Network, *Somalia: 3 Killed, 5 Wounded in 'Ransom' Fight in Central Somalia*, 25 oktober 2012.

⁴⁵² Garowe Online, *Somalia: 5 soldiers killed in bomb attack on Kismayo police station*, 27 oktober 2012.

⁴⁵³ AP, *17th killed this year: Somali journalist dies of wounds after attack by gunmen*, 29 oktober 2012.

⁴⁵⁴ BBC News, *Somalia's General Farah killed in al-Shabab ambush*, 29 oktober 2012.

⁴⁵⁵ In een disclaimer vermeldt de website dat de TFG, AMISOM, KDF, ENDF, ASWJ, milities en Al-Shabaab regelmatig tegenstrijdige aantallen doden en gewonden rapporteren.

⁴⁵⁶ <http://reliefweb.int/organization/iasc-somalia?search=>

⁴⁵⁷ <http://www.unocha.org/somalia/reports-media/ocha-reports>

⁴⁵⁸ <http://www.crisisgroup.org/en/publication-type/crisiswatch/>

⁴⁵⁹ <http://www.unhcr.org/>

⁴⁶⁰ United Nations Department of Safety and Security. <https://dss.un.org/dssweb/> Deze website is alleen voor geregistreerde gebruikers.

⁴⁶¹ Dit betreft informatie die toegankelijk is voor aangesloten Ngo's.

⁴⁶² <http://www.criticalthreats.org/somalia>.

⁴⁶³ UNGA, *A/HRC/21/36*, 21 september 2012.

Somaliland

In Somaliland zijn Hargeisa en de regio Awdal tamelijk stabiel, ondanks kleine conflicten tussen clans. In het oosten van Somaliland is de veiligheidssituatie iets verslechterd. In de verslagperiode had een gewapend conflict tussen veiligheidstroepen van Somaliland en milities van Sool, Sanaag en Ayn – waarbij verscheidene doden vielen - ook zijn weerslag op de veiligheid van de burgers. Door de schermutselingen raakten velen ontheemd. Daarnaast leidde het conflict ook tot politiek geweld: regeringsvertegenwoordigers en rechters werden vermoord.

Verder werden personen die werden verdacht van banden met pro-Puntland milities op willekeurige wijze gearresteerd en gedetineerd. Ook vertegenwoordigers van de media liepen gevaar.⁴⁶⁴ Zie ook paragraaf 2.6.1.

Puntland

De veiligheidssituatie in Puntland is op sommige plaatsen licht verbeterd door gezamenlijke inspanningen van de politie en vertegenwoordigers uit de samenleving, zoals clanoudsten en religieuze leiders. Vanwege het grensconflict met Somaliland vonden sporadische schermutselingen plaats.⁴⁶⁵

Op andere plaatsen daarentegen was sprake van een verslechtering van de veiligheidssituatie. Aan het begin van de verslagperiode trokken Al-Shabaab strijders naar Galgala waar ze zich terugtrokken in het ontoegankelijke gebergte.⁴⁶⁶ Bij gevechten tussen het leger van Puntland en een coalitie van Al-Shabaab en Galgala milities van Sheikh Atom vielen verscheidene doden.⁴⁶⁷ De situatie in Bosasso is tamelijk onveilig. Men vreest dat Al-Shabaab zelfs in Bosasso en Galkayo actief is. Vrouwen en meisjes in ontheemdenkampen en gastgemeenschappen liepen een verhoogd risico op seksueel geweld.⁴⁶⁸ Ontheemden die naar het noorden reizen, ondervinden vaak problemen bij de *checkpoints* van Puntland. Ze worden door de autoriteiten als mogelijke infiltranten of criminelen beschouwd. Puntland is toegankelijk voor hulporganisaties.⁴⁶⁹ Zie ook paragraaf 2.6.1.

⁴⁶⁴ UNGA, A/HRC/21/36, 21 september 2012. NUSOJ, *Somalia: Nusoj Appalled By the Continued Arbitrary Arrests of Journalists By Somaliland Police in Somaliland's Disputed Regions*, 12 april 2012.

⁴⁶⁵ Puntland Fact Sheet July 2012.

⁴⁶⁶ SAPA, *Al-Qaeda allied fighters open new bases in Somalia*, 13 april 2012. Somalia Report, *Al-Shabaab vs Puntland in Galgala*, 8 mei 2012. Somalia Report, *Shabaab Appoints New Leaders for Puntland*, 20 juli 2012. Reuters, *ANALYSIS-Somali rebels bruised, but may dodge knockout blow*, 19 juni 2012.

⁴⁶⁷ Reuters, *Rebel, army clashes kill nine in Somalia's Puntland*, 3 maart 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: Puntland Forces Conduct Anti-Al Shabab Operation At Galgala Mountains*, 23 april 2012.

⁴⁶⁸ UNGA, A/HRC/21/36, 21 september 2012.

⁴⁶⁹ Puntland Fact Sheet July 2012.

4 Mensenrechten⁴⁷⁰

Het is moeilijk gedetailleerde informatie en cijfers over de situatie van de mensenrechten te krijgen.⁴⁷¹ Dit komt met name door de slechte veiligheidssituatie in Centraal- en Zuid-Somalië. In algemene zin kan gesteld worden dat de mensenrechtensituatie in geheel Somalië in de verslagperiode slecht was, vooral in de gebieden onder controle van Al-Shabaab, en dat de schendingen van de mensenrechten onbestraft bleven.⁴⁷² In het gewapende conflict maken alle groeperingen zich schuldig aan schendingen van mensenrechten door onder andere zware wapens en geïmproviseerde explosieven te gebruiken in dichtbevolkte gebieden.⁴⁷³

In 2011 werden bij aanvallen soms ook woonwijken beschoten, daarbij vielen veel burgerslachtoffers. Tussen februari en mei 2011 schoot Al-Shabaab bijvoorbeeld geregeld met mortiervuur vanuit dichtbevolkte wijken in Mogadishu. De troepen van AMISOM/TFG voerden daarop tegenaanvallen uit, vooral bij de markt van Bakara. Volgens de WHO werden tussen januari en september 2011 in drie ziekenhuizen in Mogadishu 8.430 verwondingen behandeld die waren veroorzaakt door wapengebruik.⁴⁷⁴

Het Somalische leger en de pro-TFG milities pleegden ernstige schendingen van mensenrechten tegenover burgers, zoals bij acties in grensgebieden in Dhobley en Baardhere. De SNA en de pro-TFG milities hebben voedselvoorraden geplunderd in ontheemdenkampen in Mogadishu, ontheemden op willekeurige wijze gearresteerd, gedetineerd en verkracht. Al-Shabaab maakte – in de gebieden onder haar controle – gebruik van onthoofding, lijfstraffen en marteling. Al-Shabaab beperkte de toegang van humanitaire hulporganisaties tot slachtoffers van de hongersnood.⁴⁷⁵ Ook de TFG beperkte – zij het in mindere mate – de toegang van humanitaire hulporganisaties. In door de TFG gecontroleerde gebieden werden veel burgers gedood of raakten gewond bij gevechten tussen de TFG en opstandelingen.⁴⁷⁶

4.1 Juridische context

4.1.1 Verdragen en protocollen⁴⁷⁷

Somalië is partij bij de volgende mensenrechtenverdragen:

- De vier Geneefse Verdragen uit 1949 betreffende krijgsgevangenen, strijdkrachten ter land en ter zee en burgers in oorlogstijd (allen voor Somalië in 1963 in werking getreden. Somalië heeft de drie additionele protocollen niet ondertekend);
- Het Vluchtelingenverdrag van Genève en het bijbehorende Protocol van New York (respectievelijk voor Somalië in werking getreden in 1979 en 1978);
- Het Internationale Verdrag inzake de Uitbanning van Alle Vormen van Rassendiscriminatie (in 1975 voor Somalië in werking getreden);

⁴⁷⁰ Er is over de mensenrechten in de Noord-Somalische provincies Sool en Sanaag geen specifieke informatie bekend.

⁴⁷¹ Amnesty International, maart 2010; LandInfo, 12 november 2008; UNGA, *A/HRC/21/61*, 22 augustus 2012.; UK Foreign & Commonwealth Office, maart 2010.

⁴⁷² US Department of State, 24 mei 2012.

⁴⁷³ UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010; UNSC, *S/2010/234*, 11 mei 2010; HRW, april 2010; UNHRC/HC, 13 april 2010; Amnesty International, maart 2010; Council on Foreign Relations, maart 2010.

⁴⁷⁴ Human Rights Watch, *World Report 2012: Somalia*, 23 januari 2012.

⁴⁷⁵ Ibid.

⁴⁷⁶ Ibid.

⁴⁷⁷ OHCHR, augustus 2008; Website OHCHR, geraadpleegd 19 januari 2010; Website Ministerie van Buitenlandse Zaken, geraadpleegd op 19 januari 2010.

- Het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (in 1990 voor Somalië in werking getreden);
- Het Internationaal Verdrag tegen Foltering en Andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing (in 1990 voor Somalië in werking getreden. Somalië heeft de bijbehorende protocollen niet ondertekend);
- Het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten en het eerste bijbehorende protocol (in 1990 voor Somalië in werking getreden. Somalië heeft het tweede bijbehorende protocol, gericht op de afschaffing van de doodstraf, niet ondertekend).

Hoewel Somalië het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en het bij dit verdrag behorende protocol met betrekking tot de Inzet van Kinderen in Gewapend Conflict heeft ondertekend in respectievelijk 2002 en 2005, zijn deze nog niet geratificeerd. Somalië heeft het tweede bijbehorende protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie niet ondertekend. In 2009 kondigde de TFG aan het Verdrag inzake de Rechten van het Kind te willen ratificeren.⁴⁷⁸

Somalië heeft het Verdrag inzake de Uitbanning van Alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen niet ondertekend.

4.1.2 *Nationale wetgeving*

Verschillende gemeenschappen in Somalië passen thans verschillende regels toe. Deze regels berusten op traditioneel recht, gewoonterecht, de *sharia*, de wetgeving uit de periode van onafhankelijkheid vóór Siad Barre⁴⁷⁹ of die uit de periode Barre, of een combinatie van deze systemen.⁴⁸⁰ Over het algemeen is in die gebieden waar het lokaal bestuur sterker is (zoals in Somaliland), de rechtsgang beter geïnstitutionaliseerd. Dit laat onverlet dat ook in Somaliland de kwaliteit van de rechtsgang zwak is.⁴⁸¹

De voorlopige grondwet van Somalië (augustus 2012), de grondwet van Somaliland (mei 2001) en de grondwet van Puntland (april 2012) maken melding van de rechten en de plichten van de burgers evenals van onafhankelijke rechtspraak gebaseerd op de *sharia*.⁴⁸² Het is onbekend op welke rechtsgebieden deze wetgeving daadwerkelijk toegepast wordt. In Somaliland geldt volgens de grondwet dat geen bepaling of wet in tegenspraak mag zijn met de *sharia*.⁴⁸³ In Puntland geldt de grondwet als de belangrijkste wet na de *sharia* en de grondwet van de Federale republiek Somalië.⁴⁸⁴

⁴⁷⁸ UNGA, *A/HRC/20/16/Add.3*, 14 mei 2012.

⁴⁷⁹ In art. 71 lid 2 van de TFC (2004) staat vermeld: 'The 1960 Somalia Constitution and other national laws shall apply in respect of all matters not covered and not inconsistent with this charter.'

⁴⁸⁰ De eerste Somalische wetten na de onafhankelijkheid werden opgesteld met behulp van VN-deskundigen uit verschillende landen (Egypte, Pakistan, India en Italië), met als resultaat dat het Somalische recht een mengsel vormde van verschillende systemen (UNDP, *Human Development Report Somalia* 2001). Er waren in die tijd (1960) geen shariagerechtshoven, en de rechterlijke macht was grotendeels onafhankelijk. Vóór en in de eerste jaren na de onafhankelijkheid nam de invloed van het traditionele clansysteem van conflictoplossing (*diya*) af. In de latere jaren van Barre werd, met de afname van het vertrouwen in het moderne juridische systeem en de wederopleving van het clandenken, het traditionele systeem weer in toenemende mate toegepast. Ook de toepassing van het shariarecht kwam op. Tegen deze complexe achtergrond hebben vele Somaliërs weinig vertrouwen in moderne rechtspraak. De naleving van de wetten wordt in de meeste gebieden tot op zekere hoogte afgedwongen door de danoudsten, de clanmilities, en/of de shariamilities. UNGA, *A/HRC/12/44*, 17 september 2009; US Department of State, 26 oktober 2009; US Department of State, 24 mei 2012.

⁴⁸¹ Zie ook paragraaf 3.3.5.

⁴⁸² Zie artikel 8 van de concept grondwet. <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4795c2d22.html>; <http://www.so.undp.org/docs/Puntland%202001%20English.pdf>; The Constitution of the Republic of Somaliland, mei 2001.

⁴⁸³ The Constitution of the Republic of Somaliland, mei 2001.

⁴⁸⁴ <http://www.so.undp.org/docs/Puntland%202001%20English.pdf>.

Formeel moet bovengenoemde wetgeving burgers beschermen tegen schending van mensenrechten. Ze biedt kaders voor precisering in lagere wetgeving. Tot uitwerking hiervan is het echter niet gekomen.

4.2 Toezicht

4.2.1 *Nationaal*

In Somalië is een aantal lokale Ngo's actief, waaronder mensenrechtenorganisaties. In Zuid- en Centraal-Somalië opereren deze onder zeer moeilijke omstandigheden. Zie hierover paragraaf 5.4.

Somaliland

In Somaliland is de mensenrechtencommissiewet in december 2010 in werking getreden.⁴⁸⁵ Hiermee heeft de onafhankelijke mensenrechtencommissie, die al in november 2007 werd ingesteld, een wettelijke basis gekregen. De commissie heeft een nieuwe voorzitter gekregen en is in contact met verschillende Somalilandse ministeries om mensenrechtenkwesaties aan de orde te stellen.

Puntland

Het parlement nam in november 2011 de *Human Rights Defender Act* aan, maar heeft nog geen mensenrechtenverdediger gekozen.⁴⁸⁶

4.2.2 *Internationaal*

Internationaal toezicht uit hoofde van de verdragen waarbij Somalië partij is, werd bemoeilijkt door het feit dat de TFG slechts beperkt gezag kon uitoefenen. De overgangsregering heeft sinds de ondertekening van de verschillende verdragen niet aan haar verdragsrechtelijke rapportageverplichting voldaan. Een onafhankelijke deskundige voor Somalië rapporteert jaarlijks aan de mensenrechtencommissie van de Verenigde Naties. Sinds mei 2008 wordt deze functie bekleed door Samsul Bari.⁴⁸⁷

Met betrekking tot Somalië zijn diverse VN-organisaties in de regio actief, waaronder het Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten (OHCHR) en UNDP, evenals het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) en internationale ngo's. De meest recente missie die door OHCHR werd ondernomen met betrekking tot Somalië vond plaats van 15 tot 25 april 2012 en beperkte zich wegens de slechte veiligheidssituatie in Zuid- en Centraal-Somalië tot bezoeken aan Kenia, Mogadishu, Somaliland en Puntland.⁴⁸⁸ OHCHR-personeel (thans onderdeel van UNPOS) trekt regelmatig aan de donorbel over het gebrek aan capaciteit en de wens om een separaat (dat wil zeggen los van UNPOS) mandaat te verkrijgen. In tegenstelling tot andere conflictgebieden als Irak en Afghanistan, is OHCHR in Somalië sterk ondervertegenwoordigd. Er is een beperkte internationale staf van de VN aanwezig in Zuid- en Centraal-Somalië.⁴⁸⁹ De slechte veiligheidssituatie in Somalië bemoeilijkt het werk van internationale Ngo's, soms in die mate dat zij zich hebben moeten terugtrekken uit Somalië. Zie hierover paragraaf 5.4.

4.3 Naleving en schendingen

Sinds het uiteenvallen van de Somalische staat in 1991 worden de TFC⁴⁹⁰, de overige nationale wetgeving en internationale verdragen niet nageleefd. Hieronder wordt - voor zover mogelijk - de naleving en schending van een aantal klassieke grondrechten in de verschillende delen van Somalië behandeld.

⁴⁸⁵ www.somalilandlaw.com, geraadpleegd op 4 januari 2011.

⁴⁸⁶ UNGA, *A/HRC/21/61*, 22 augustus 2012.

⁴⁸⁷ Website OHCHR Somalia, geraadpleegd op 15 maart 2010.

⁴⁸⁸ UNGA, *A/HRC/21/61*, 22 augustus 2012.

⁴⁸⁹ UNOCHA Somalia, Humanitarian Access, september, oktober en november 2010.

⁴⁹⁰ Vanaf 1 augustus 2012 is de voorlopige grondwet van kracht.

4.3.1 *Vrijheid van meningsuiting (inclusief persvrijheid)*

De TFG stelde dat zij in Somalië persvrijheid en de vrijheid van meningsuiting garandeerde (art. 20).⁴⁹¹ In de voorlopige grondwet van 1 augustus 2012 garandeert artikel 18 de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid. In december 2007 werd een nieuwe mediawet door het parlement aangenomen, die volgens belangenorganisaties voor journalisten voor beperkingen van de persvrijheid zou zorgen.⁴⁹² In 2009 verklaarde de minister van Informatie de wet te willen herzien in overleg met de belangenorganisaties.⁴⁹³ De wetsherziening heeft nog niet plaatsgevonden.⁴⁹⁴

In de praktijk was de TFG⁴⁹⁵ niet bij machte om de vrijheid van meningsuiting te waarborgen. Wel ondersteunde de TFG in de verslagperiode Radio Mogadishu en journalisten van andere media, zoals van Horn Afrik en Radio Shabelle, die grote problemen ondervonden bij verslaggeving vanuit Al-Shabaab gebied of – zij het in mindere mate – ASWJ-gebied.⁴⁹⁶ De grondwet van Somaliland voorziet in persvrijheid en de vrijheid van meningsuiting.⁴⁹⁷ Tijdens de verslagperiode perkte de regering van Somaliland de persvrijheid in, voornamelijk met betrekking tot de berichtgeving over *Khatumo State*.⁴⁹⁸

De grondwet van Puntland voorziet in persvrijheid en vrijheid van meningsuiting zolang de wet niet wordt overtreden.⁴⁹⁹ De persvrijheid en de vrijheid van meningsuiting werden door de Puntlandse autoriteiten in de praktijk niet gerespecteerd.⁵⁰⁰

4.3.1.1 Radio, televisie, internet en geschreven pers

Radio is het dominante medium in Somalië. Volgens de BBC zijn er rond de 20 radiostations in Somalië.⁵⁰¹ Sinds enkele jaren heeft ook het internet zijn intrede gedaan in Somalië, waartoe de Somalische bevolking toegang heeft zonder door de overheid opgelegde beperkingen.⁵⁰² Volgens het *US Department of State* zou het gebruik van internet in Mogadishu door extremisten worden gemonitord, maar volgens sommigen is dit technisch onmogelijk. In 2011 begon Al-Shabaab met het gebruik van Twitter voor de verspreiding van propaganda, de aankondiging van aanvallen op AMISOM/TFG troepen of felle kritiek op Keniaanse en andere Afrikaanse troepen.⁵⁰³ Zie hierover verder paragraaf 2.4.4.

Zuid- en Centraal-Somalië

De BBC noemt vijf FM-stations die in Zuid- en Centraal-Somalië operationeel zijn, alle in Mogadishu⁵⁰⁴:

- Radio Mogadishu
- Radio HornAfrik

⁴⁹¹ Somali National Reconciliation Conference, 19 februari 2004.

⁴⁹² National Media Council, 10 maart 2009; NUSOJ, 28 december 2008; NUSOJ, 11 maart 2008; Article 19, mei 2007.

⁴⁹³ Garowe online, *Somalia to Enact New National Media Bill*, 10 maart 2009; NUSOJ/IFEX, *Stakeholders push for amendments to Media Law*, 3 november 2009.

⁴⁹⁴ Freedom House, *Freedom of the Press 2012 - Somalia*, 5 september 2012.

⁴⁹⁵ Na 20 augustus 2012 de federale regering.

⁴⁹⁶ Freedom House, *Freedom of the Press 2012 - Somalia*, 5 september 2012.

⁴⁹⁷ The Constitution of the Republic of Somaliland, mei 2001.

⁴⁹⁸ NUSOJ, *Somalia: Nusoj Appalled By the Continued Arbitrary Arrests of Journalists By Somaliland Police in Somaliland's Disputed Regions*, 12 april 2012; UNGA, *A/HRC/21/61*, 22 augustus 2012.

⁴⁹⁹ <http://www.so.undp.org/docs/Puntland%202001%20English.pdf>.

⁵⁰⁰ NUSOJ, 6 januari 2011. UNGA, *A/HRC/21/61*, 22 augustus 2012. De zoon van president Farole is Mediacommissaris in Puntland. Aan het einde van de verslagperiode werd een radiostation uit de lucht gehaald wegens kritiek op Farole.

⁵⁰¹ Website BBC News, geraadpleegd op 26 juli 2012. <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14094550>.

⁵⁰² De Somalische diaspora in Europa, Noord-Amerika en de Golfstaten maakt op grote schaal gebruik van internet. Internet service is in de grote steden van Somalië aanwezig. De verbinding is snel en goedkoop, ook voor gsm's. In 2011 beschikte 7 procent van de Somaliërs over een mobiele telefoon en stond 1.25 procent van de bevolking geregistreerd als internetgebruiker.

⁵⁰³ Freedom House, *Freedom of the Press 2012 - Somalia*, 5 september 2012.

⁵⁰⁴ <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14094550>

- Radio Shabelle
- Radio Banaadir
- Radio Simba

De BBC en *Voice of America* (VoA) zenden dagelijks een radioprogramma uit in de Somalische taal.

Het door de VN ondersteunde radiostation Radio Bar-Kulan zendt programma's uit vanuit Nairobi.⁵⁰⁵ Onafhankelijke media werden in gebieden onder controle van Al-Shabaab niet getolereerd. Al in voorgaande verslagperiodes werd een aantal radiostations buiten Mogadishu overgenomen door Al-Shabaab.⁵⁰⁶ Aan andere radiostations in Zuid- en Centraal-Somalië werden beperkingen opgelegd.⁵⁰⁷ Zo werd radiostations in 2010 verboden programma's van de BBC en VoA uit te zenden.⁵⁰⁸ Ook verbood Hizbul Islam radiostations in Mogadishu muziek te spelen.⁵⁰⁹ Zie hierover verder paragraaf 2.4.4.

Somaliland

Somaliland heeft een onafhankelijke geschreven pers. In de verslagperiode meldde NUSOJ echter dat de vrije pers door de autoriteiten onder druk werd gezet.⁵¹⁰ Kranten en tijdschriften hebben een beperkte oplage.

Er bestaat in Somaliland één radiozender, 'Radio Hargeisa'. Deze zender, die niet eens de hele stad dekt, is eigendom van de overheid.⁵¹¹ Daarnaast is een aantal buitenlandse zenders te ontvangen, zoals BBC en *Voice of America*.⁵¹² Er is ook een overheidstelevisiezender, *Somaliland National TV*. De commerciële zender *Universal TV*, die in 2010 tijdelijk uit de lucht werd gehaald, zendt weer uit.⁵¹³

Puntland

In Puntland werden in de verslagperiode voor zover bekend geen kranten gepubliceerd. Er bestaan enkele private radiozenders.⁵¹⁴ Er bestaat een private televisiezender in Puntland, *Somali Broadcasting Corporation*.⁵¹⁵

4.3.1.2 Vervolg van journalisten

In geheel Somalië waren journalisten gedurende de verslagperiode het slachtoffer van moord, arrestaties, gevangenisstraffen en aanvallen op persoon en bezit. In de eerste tien maanden van 2012 werden 17 journalisten gedood en een humorist die een radioprogramma had. Alleen al bij de bomaanslag op het restaurant *The Village* in Mogadishu op 20 september 2012 kwamen drie journalisten om. Journalisten die voor regeringsgezinde media werkten, liepen gevaar van de zijde van Al-Shabaab. Daarnaast werden journalisten vermoord uit persoonlijke of clan wraakmotieven. *Human Rights Watch* riep de nieuwe regering op de moorden te onderzoeken.⁵¹⁶

⁵⁰⁵ US Department of State, 24 mei 2012; website BBC News, geraadpleegd op 23 juli 2012.

⁵⁰⁶ Reuters, *Somalia insurgents take over radio stations*, 25 maart 2010; Shabelle, *Somalia: Director - 'Al-Shabab Took Over Our Radio Station IQK in Mogadishu'*, 23 augustus 2010.

⁵⁰⁷ US Department of State, 24 mei 2012; Reuters, *Somalia insurgents take over radio stations*, 25 maart 2010.

⁵⁰⁸ The New York Times, *Somali radio stations halt music*, 13 april 2010; RSF, *Al-Shabaab uses terror to stop local stations from retransmitting BBC and VOA*, 9 april 2010.

⁵⁰⁹ NUSOJ, 3 april 2010; AP, *Somali islamist group bans music on radio stations*, 4 april 2010.

⁵¹⁰ NUSOJ, *NUSOJ Condemns Arrests of Journalists in Somaliland*, 14 september 2012.

⁵¹¹ US Department of State, 24 mei 2012; Website BBC News, geraadpleegd op 26 juli 2012.

⁵¹² <http://www.voasomali.com/>.

⁵¹³ <http://universaltv.co/>.

⁵¹⁴ BBC News maakt melding van de volgende radiostations in Puntland: 'Radio Galkayo', 'Voice of Peace' en 'SBC Radio'. Website BBC News, geraadpleegd op 15 maart 2011.

⁵¹⁵ Zie voor een overzicht van radiostations de website <http://allsbc.com/>.

⁵¹⁶ RSF, *Somalia: Seven Journalists Wounded in Suicide Bombing At Mogadishu Theatre*, 4 april 2012. HRW, *Somalia: Investigate Killings of Journalists*, 24 september 2012. IFEX, *Somalia: Thirteenth Journalist Murdered in Somalia, Fourth in Twenty-Four Hours*, 21 september 2012. Garowe Online, *Somalia: Journalist Beheaded, the Other Shot Dead in Mogadishu As Targeting Continues*, 28 september 2012. The Guardian, *Somali journalists are dying from corruption as much as conflict*, 11 oktober 2012. BBC News, *Somaliland journalist Ahmed Farah Ilyas killed*, 24 oktober 2012. IFEX, *Somali poet killed by gunmen; journalist dies a week after being shot*, 29 oktober 2012. RSF, *Radio Kulmiye humourist becomes 18th media worker to be killed this year*, 30 oktober 2012.

4.3.1.3 Vrijheid van vereniging en vergadering

Zuid- en Centraal-Somalië

Volgens de grondwet mogen Somaliërs in alle vrijheid bij elkaar komen, vakbonden en politieke partijen oprichten en demonstreren.⁵¹⁷ De slechte veiligheidssituatie beperkt dit recht in de praktijk. Daarnaast zou Al-Shabaab dit recht in door hen gecontroleerde gebieden beperken. In de verslagperiode werd een aantal keer gerapporteerd over demonstraties.

Somaliland

De grondwet van Somaliland voorziet in de vrijheid van vereniging en vergadering.⁵¹⁸ Sinds juni 2000 is er een wet die de vorming van politieke partijen toestaat. Er bestaat echter wetgeving die de vrijheid van vereniging en vergadering beperkt. Zo beperkt wetgeving het aantal politieke partijen tot drie.⁵¹⁹ In de verslagperiode werden demonstraties naar aanleiding van de 'onafhankelijkheid' van Khatumo hardhandig uiteengeslagen.⁵²⁰

Puntland

De grondwet van Puntland voorziet in de vrijheid van vereniging en vergadering zolang dit overeenkomt met de wet en het belang van de Puntlandse bevolking dient. Demonstraties zijn toegestaan zolang ze niet tegen de islam zijn of een gevaar vormen voor openbare gezondheid, veiligheid, fatsoen of stabiliteit.⁵²¹

4.3.2 Vrijheid van godsdienst

De islam is de officiële godsdienst in heel Somalië. Bekering tot een ander geloof wordt in de voorlopige grondwet van 1 augustus 2012 niet genoemd, maar in de Somalische maatschappij worden (bekeerde) christenen en andere niet-moslims niet getolereerd.⁵²² Er is echter weinig informatie verkrijgbaar over de situatie van Somalische christenen en andere niet-moslims, waarschijnlijk ook als gevolg van het kleine aantal dat zich in Somalië bevindt.⁵²³ Op basis van de beperkte informatie die er is, wordt hieronder de situatie in Zuid- en Centraal-Somalië en Noord-Somalië geschetst.

Zuid- en Centraal-Somalië

Artikel 2 van de voorlopige grondwet bepaalt dat de islam de nationale godsdienst is en dat wetgeving gebaseerd dient te zijn op de *sharia*.⁵²⁴ Bekeerde Somaliërs kunnen worden lastig gevallen door medeburgers en het valt niet uit te sluiten dat zij door medeburgers met de dood zullen worden bedreigd.⁵²⁵ Er wordt niet toegezien op de naleving van wetten en regels die de vrijheid van godsdienst garanderen.⁵²⁶

Er is een sterke sociale druk om de islamitische regels na te leven, met name vanuit Al-Shabaab,⁵²⁷ die een salafistische vorm van de islam aanhangt en niet de meer gematigde soefistische vorm die in Somalië traditioneel wordt geëerbijgesteld.⁵²⁸

⁵¹⁷ Artikel 16, respectievelijk 20 van de voorlopige grondwet van 1 augustus 2012.
<http://unpos.unmissions.org/LinkClick.aspx?fileticket=RkJITOSpoMME%3D&tabid=9705&mid=12667&language=en-US>.

⁵¹⁸ The Constitution of the Republic of Somaliland, mei 2001.

⁵¹⁹ US Department of State, 11 maart 2010; Amnesty International, maart 2009; ICG, 7 december 2009.

⁵²⁰ UNGA, A/HRC/21/61, 22 augustus 2012.

⁵²¹ Constitution of the State of Puntland, januari 2008.

⁵²² US Department of State Report on International Religious Freedom, 13 september 2011.

⁵²³ Ibid.

⁵²⁴ <http://unpos.unmissions.org>.

⁵²⁵ US Department of State Report on International Religious Freedom, 13 september 2011.

⁵²⁶ US Department of State Report on International Religious Freedom, 13 september 2011.

⁵²⁷ UNHCR, HCR/EG/SOM/10/1, 5 mei 2010; US Department of State Report on International Religious Freedom, 13 september 2011.

⁵²⁸ ICG, 18 mei 2010. Zie ook paragraaf 2.2.2.2.

In de gebieden onder controle van Al-Shabaab kan worden aangenomen dat christenen grote veiligheidsrisico's lopen vanwege hun geloof.⁵²⁹ In de verslagperiode zijn berichten verschenen over incidenten in Zuid- en Centraal-Somalië waarbij christenen werden gedood of anderszins slachtoffer werden. Al-Shabaab pleegde in de verslagperiode aanslagen op kerken in Kenia, als vergelding voor de KDF-operaties in Somalië.⁵³⁰ Gematigde moslims zoals Soefi's kunnen niet voor hun geloofsovertuiging uitkomen, want dan lopen ze het risico te worden vermoord. In door Al-Shabaab bezet gebied zijn niet-moslims voor zover nog aanwezig ondergedoken of gevlucht.

In de delen van Zuid- en Centraal-Somalië die niet onder de controle van Al-Shabaab staan, lopen christenen ook gevaar. Hun status kan vergeleken worden met die van de andere gediscrimineerde minderheidsgroepen.⁵³¹ De situatie van gematigde moslims zoals Soefi's en van niet-moslims in delen van Centraal-Somalië, zoals Galmadug, is beter, vooral daar waar de ASWJ de lokale autoriteit is. Voor christenen is de situatie daar niet heel veel beter.

Noord-Somalië

De autoriteiten van Puntland, Somaliland en een aantal lokale autoriteiten hebben bepaald dat de islam de officiële religie is. Voor Puntland en Somaliland is dit ook opgenomen in de grondwet.⁵³² Beide grondwetten geven aan dat een moslim geen afstand kan doen van zijn of haar geloof en dat niet-moslims in vrijheid hun geloof mogen belijden.⁵³³ Zowel wetgeving in Somaliland en Puntland als de lokale tradities verbieden zending voor alle geloven, behalve voor de islam.⁵³⁴ De veiligheidsdiensten van Puntland houden religieuze activiteiten nauwlettend in de gaten.⁵³⁵ In Somaliland is wetgeving gebaseerd op de islam.

In de praktijk worden ook in Puntland en Somaliland christenen niet getolereerd. Zelfs christenen die al vanaf hun geboorte hun geloof belijden, bijvoorbeeld Ethiopiërs die in Noord-Somalië verblijven, worden ernstig gediscrimineerd. Vanwege het feit dat christenen binnen de Noord-Somalische gemeenschap niet getolereerd worden, lopen zij – voor zover zij nog aanwezig zijn in Noord-Somalië – het gevaar slachtoffer te worden van geweldsincidenten gepleegd door medeburgers.⁵³⁶

4.3.3 Bewegingsvrijheid

Binnen Somalië wordt de bewegingsvrijheid niet ingeperkt door regelgeving. Volgens de voorlopige federale grondwet⁵³⁷, de grondwet van Somaliland en de grondwet van Puntland staat het eenieder vrij te gaan en staan waar hij of zij wil.⁵³⁸ In de praktijk legt de veiligheidssituatie echter beperkingen op. Somalische burgers die gebieden onder controle van Al-Shabaab wilden ontvluchten liepen de kans om tegengehouden te worden door Al-Shabaab.

⁵²⁹ US Department of State Report on International Religious Freedom, 13 september 2011.

⁵³⁰ Al Jazeera, *Children killed in Kenya church attack*, 30 september 2012.

⁵³¹ Zie ook paragraaf 4.4.1.

⁵³² Constitution of the State of Puntland, januari 2008; The Constitution of the Republic of Somaliland, mei 2001.

⁵³³ The Constitution of the Republic of Somaliland, mei 2001; Constitution of the State of Puntland, januari 2008.

⁵³⁴ US Department of State Report on International Religious Freedom, 13 september 2011; UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010; Constitution of the State of Puntland, januari 2008; The Constitution of the Republic of Somaliland, mei 2001.

⁵³⁵ US Department of State Report on International Religious Freedom, 13 september 2011.

⁵³⁶ Alhoewel de top van Al-Shabaab veelal afkomstig is uit Somaliland, is men in Somaliland en Puntland pragmatischer in de interpretatie van de Islam dan Al-Shabaab. Moslims kunnen zich enigszins afwijkend gedrag veroorloven.

⁵³⁷ Zie artikel 21.

⁵³⁸ Somali National Reconciliation Conference, 19 februari 2004; The Constitution of the Republic of Somaliland, mei 2001; Constitution of the State of Puntland, januari 2008.

Burgers kregen ook te maken met intimidatie en geweld bij Al-Shabaab-*checkpoints*. Overigens beheerden niet alleen Al-Shabaab maar vooral ook aan de TFG gelieerde milities *checkpoints*, waar reizigers staande gehouden konden worden en belasting dienden te betalen voordat zij door mochten reizen.⁵³⁹ Het is niet mogelijk om aan te geven of bepaalde groepen meer beperkt werden in hun bewegingsvrijheid dan andere.

In de verslagperiode werd het reizen vooral bemoeilijkt door gevechten tussen de TFG⁵⁴⁰-alliantie en Al-Shabaab. In gebieden waar werd gevochten ontstond (tijdelijk) een niemandsland en liep men zowel risico's vanwege de gevechten als vanwege banditisme. Vooral ontheemden liepen risico's, ook – de vrouwen onder hen – op seksueel geweld.⁵⁴¹ Reizigers die lange afstanden moeten afleggen, kunnen te maken krijgen met een veelvoud aan strijdende partijen en clans. Binnen Al-Shabaab gebied zijn er geen *checkpoints*, alleen aan de grenzen van het gebied en aan de grenzen van belangrijke steden.⁵⁴²

Zuid- en Centraal-Somalië

In gebieden waar werd gevochten door de verschillende partijen werd de bewegingsvrijheid voor burgers vooral beperkt door de kans getroffen te worden bij beschietingen over en weer.

In het hele land wordt per bus, minibus⁵⁴³ of per auto gereisd. Degenen die het zich kunnen veroorloven, reizen met een *4 wheel drive* en nemen een gewapende escorte mee. Minibusjes rijden vanuit Mogadishu door het land en passeren doorgaans zonder al te veel belemmeringen *checkpoints* van clanmilities, Al-Shabaab – ook al is daar soms sprake van intimidatie en geweld – en de TFG.⁵⁴⁴ Doorsnee Somaliërs kunnen – met inachtneming van de nodige voorzichtigheid en aan de Al-Shabaab mores aangepaste kledij – heen en weer reizen tussen Al-Shabaab en TFG⁵⁴⁵-gebied.⁵⁴⁶ Binnen Al-Shabaab gebied dient men er uit te zien als een Al-Shabaab aanhanger en de *sharia* te respecteren.⁵⁴⁷

De risico's van reizen binnen Centraal- en Zuid-Somalië zijn erg afhankelijk van de clan die het voor het zeggen heeft in het gebied waardoor men reist. Leden van de in het gebied dominante clan ondervinden daar in de regel geen problemen, leden van een andere clan mogelijk wel.⁵⁴⁸ In Al-Shabaab gebied speelde clan afkomst aanvankelijk een minder grote rol dan in TFG-gebied – Al-Shabaab is in principe clanoverstijgend – maar aan het einde van de verslagperiode waren er tekenen dat Al-Shabaab, bijvoorbeeld in Kismayo, zich steeds meer bediende van een clangerelateerd beleid. Het risico voor een individu hangt af van wie de persoon is en waar hij vandaan komt.⁵⁴⁹

⁵³⁹ LandInfo, 29 augustus 2011; IASC, 12 augustus 2011, 23 september 2011, 4 november 2011, 2 december 2011, 13 januari 2012.

⁵⁴⁰ Na 20 augustus 2012 de federale regering.

⁵⁴¹ DIS, *Security and human rights issues*, blz 71, april 2012.

⁵⁴² DIS, *Security and human rights issues*, blz 68, april 2012.

⁵⁴³ Somaliërs die gebruik maken van minibusjes reizen bij voorkeur met een chauffeur die bekend is met de route. Zij rijden om als een gebied (tijdelijk) onveilig is en ondervinden minder last bij roadblocks.

⁵⁴⁴ DIS, *Security and human rights issues*, blz 70, april 2012.

⁵⁴⁵ Na 20 augustus 2012 de federale regering.

⁵⁴⁶ DIS, *Security and human rights issues*, blz 71, april 2012. Volgens een lokale Ngo is het reizen van Mogadishu naar Al-Shabaab gebied doorgaans geen probleem zolang men zich houdt aan de voorschriften. Mannen dienen een lange baard te hebben, een broek tot het midden van de kuiten te dragen en het hemd niet in de broek te stoppen. Telefoons mogen geen liedjes bevatten. De voorschriften zijn evenwel aan verandering onderhevig. DIS, *Security and human rights issues*, blz 69, april 2012.

⁵⁴⁷ Mannen moeten baarden dragen, vrouwen dragen een hijab, mannen en vrouwen zitten niet naast elkaar in een auto of bus. Somaliërs uit de diaspora kunnen argwaan wekken als ze er anders uitzien dan de lokale bevolking.

⁵⁴⁸ Niet uitsluitend vanwege de clanafkomst. Zo vallen bijvoorbeeld mensen uit Centraal-Somalië die naar de Bay regio gaan, op omdat, ze daar een ander dialect spreken.

⁵⁴⁹ DIS, *Security and human rights issues*, blz 69, april 2012.

Zakenlieden met de juiste contacten reizen onbelemmerd heen en weer tussen Al-Shabaab en TFG⁵⁵⁰-gebied. 'Gewone' reizigers, ook vrouwen, die in bussen tussen Al-Shabaab en TFG⁵⁵¹-gebied reizen kunnen de risico's goed inschatten.⁵⁵² Zakenlui reizen het vaakst, maar ook reizen personen die een medische behandeling nodig hebben. Degenen die vluchten voor geweld nemen vrachtwagens, bussen of een ezelwagen.

Roadblocks

Bij roadblocks worden bussen en minbusjes regelmatig aangehouden. Daarbij kunnen passagiers worden lastig gevallen, zelfs gevaar lopen. Bij *checkpoints* van Al-Shabaab geldt dit vooral voor medewerkers van Ngo's, internationale organisaties en van de (TFG)-regering.⁵⁵³ Al-Shabaab werd tijdens de verslagperiode steeds meer paranoïde ten aanzien van mogelijke spionnen.⁵⁵⁴ Het passeren van Al-Shabaab *checkpoints* is moeilijker wanneer de TFG⁵⁵⁵ het gebied van Al-Shabaab dreigt binnen te vallen.⁵⁵⁶ Soms worden passagiers die men niet eerder heeft gezien bij een *checkpoint* ondervraagd en wordt hun telefoon nagekeken.⁵⁵⁷ Een aantal reizigers tussen Al-Shabaab en TFG-gebied werd door Al-Shabaab gebied beschuldigd van spionage en standrechtelijk geëxecuteerd. In TFG⁵⁵⁸-gebied werden (vermeende) spionnen soms lang vastgehouden en op een gewelddadige wijze verhoord, maar niet geëxecuteerd.⁵⁵⁹ Reizigers werden bij TFG-*checkpoints* niet gearresteerd om de enkele reden dat ze uit Al-Shabaab gebied komen.⁵⁶⁰ Al-Shabaab *checkpoints* zijn naar verluidt minder corrupt dan TFG-*checkpoints*.⁵⁶¹ Vrachtwagens die landbouwproducten vervoeren, moeten 'belasting' afdragen bij een roadblock. Af en toe wordt een vrachtwagen gekaapt, maar dat gebeurt incidenteel door clanruzies.

Luchthavens

Er zijn luchthavens resp. landingsbanen in Mogadishu, Abudwag, Adado, Belet Weyne, Berbera, Bosasso, Eil, Galkayo, Garowe, Hargeisa en Kismayo. Het KM50 vliegveld werd in 2010 gesloten. Jubba Airways⁵⁶² voert vluchten uit op Mogadishu, Hargeisa, Bosasso, Galkayo, Djibouti en Nairobi. Daallo Airlines⁵⁶³ voert vluchten uit op Berbera, Djibouti, Hargeisa en Mogadishu. Jet Link Express⁵⁶⁴ vliegt op Mogadishu, Wajir en Nairobi. African Express Airways⁵⁶⁵ vliegt op Nairobi, Mogadishu, Wajir, Berbera, Hargeisa, Bosasso en Galkayo en Turkish airlines⁵⁶⁶ vliegt twee maal per week tussen Istanbul en Mogadishu. De landingsbanen van de kleinere plaatsen worden gebruikt voor vluchten van AMISOM, internationale organisaties en Ngo's.

⁵⁵⁰ Na 20 augustus 2012 de federale regering.

⁵⁵¹ Na 20 augustus 2012 de federale regering.

⁵⁵² DIS, *Security and human rights issues*, blz 69, april 2012.

⁵⁵³ DIS, *Security and human rights issues*, blz 71, april 2012. De belangstelling van Al-Shabaab beperkt zich doorgaans tot het controleren van de voorgeschreven kleding. DIS, *Security and human rights issues*, blz 70, april 2012.

⁵⁵⁴ DIS, *Security and human rights issues*, blz 70, april 2012. Volgens een bron is het risico voor mannen groter dan voor vrouwen. Vrouwen vallen niet op, omdat ze gesluierd zijn. Als ze niet gesluierd zijn, krijgen ze zweepslagen.

⁵⁵⁵ Na 20 augustus 2012 de federale regering.

⁵⁵⁶ DIS, *Security and human rights issues*, blz 69, april 2012.

⁵⁵⁷ Men gaat het belregister van telefoons na. Het wekt argwaan als er buitenlandse nummers in het geheugen staan. Oude telefoons zijn veiliger dan smart phones.

⁵⁵⁸ Na 20 augustus 2012 de federale regering.

⁵⁵⁹ DIS, *Security and human rights issues*, blz 68, april 2012.

⁵⁶⁰ DIS, *Security and human rights issues*, blz 70, april 2012.

⁵⁶¹ DIS, *Security and human rights issues*, blz 70, april 2012.

⁵⁶² <http://www.jubba-airways.com/>

⁵⁶³ <http://www.daallo.com/>.

⁵⁶⁴ <http://www.jetlink.co.ke/>.

⁵⁶⁵ <http://www.africanexpress.co.ke/>.

⁵⁶⁶ <http://www.turkishairlines.com/>.

Aan het eind van de verslagperiode werden de twee vliegvelden van Kismayo door AMISOM en het Somalische leger ingenomen.⁵⁶⁷

Noord-Somalië

In Somaliland en Puntland konden Somaliërs gedurende de verslagperiode volgens sommige bronnen normaal gesproken – dat wil zeggen zolang zich daar geen clan- of andere conflicten afspeelden – reizen. Andere bronnen achtten het reizen onveilig, vooral vanwege banditisme.⁵⁶⁸ In Puntland liepen ontheemden uit Zuid- en Centraal-Somalië de kans om opgepakt en Puntland uitgezet te worden.⁵⁶⁹ Reizigers uit Mogadishu worden streng gecontroleerd uit angst voor infiltratie door Al-Shabaab. De inlichtingendienst van Somaliland heeft goede contacten met de inlichtingendienst in Mogadishu om Al-Shabaab aanhangers te kunnen identificeren.

4.3.3.1 Reisdocumenten

In Somalië spelen documenten geen belangrijke rol. Bij reizen binnen Somalië – waarbij inbegrepen het verkeer tussen Zuid- en Centraal- en Noord-Somalië – zijn geen documenten vereist. Wel worden bij grensposten en of *checkpoints* in voorkomende gevallen vragen gesteld over de identiteit van de reiziger – vooral de clanachtergrond is van belang –, de reden van de reis en het verblijfsdoel. In de verslagperiode waren de autoriteiten van Puntland beducht op infiltratie door Al-Shabaab en controleerden vooral jonge mannen bij *checkpoints*.

In de verslagperiode waren drie typen paspoorten in omloop in Somalië: een nieuw Somalisch en een oud Somalisch paspoort – hoewel het gebruik van het oude paspoort in september 2008 verboden werd door de toenmalige president Yusuf⁵⁷⁰ – en een Somalilands paspoort, dat in de volgende paragraaf besproken wordt.

Het oude paspoort is groen en is sinds 1990 niet meer gedrukt. Na die tijd zijn veel illegale kopieën geproduceerd. Andere oude identiteitsdocumenten die Somaliërs nog wel in bezit hebben, zijn identiteitskaarten van voor 1990, blauwe paspoorten die voorafgaand aan het groene paspoort uitgegeven werden en rijbewijzen. Veel Somaliërs bezitten geen geboorteakte.

In 2006 is het nieuwe blauwe paspoort ingevoerd. Het paspoort bevat biometrische kenmerken. In de tweede helft van 2010 is een nieuwe versie van het blauwe paspoort geïntroduceerd die licht afwijkt van de eerste versie.⁵⁷¹ Daarnaast is er ook een identiteitskaart verkrijgbaar. In Mogadishu, waar de identiteitsdocumenten na aanvraag worden verwerkt, wordt een database bijgehouden van de paspoorten en de identiteitskaarten die afgegeven worden.⁵⁷²

⁵⁶⁷ Reuters, *Somali troops and AU forces control Kismayo's airport*, 3 oktober 2012. Niet bekend is of deze vliegvelden aan het eind van de verslagperiode operationeel waren.

⁵⁶⁸ Somaliërs reizen zowel over de weg als per vliegtuig tussen Hargeisa, Puntland en Mogadishu. Met een minibus reizen van Hargeisa naar Mogadishu kost 30 à 40 USD. Vanwege het risico op banditisme is reizen over de weg riskanter dan per vliegtuig. Zie voor actuele informatie over vluchten in Somalië de website www.flightstats.com. Op deze site wordt Galkayo onder luchthavens gespeld als Galcaio.

⁵⁶⁹ Zie paragraaf 5.1.2.2.

⁵⁷⁰ Hiiraan Online, *Somali Government to stop usage of old passport*, 21 september 2008; IOM, 2009. In September 2011 werd het oude paspoort (nogmaals) verboden. Somalia Report, *TFG Bans Use of Old Passport*, 19 september 2011.

⁵⁷¹ Het is de vraag of het paspoort echt biometrisch is. Het is wel veel moeilijker te vervalsen dan het oude paspoort. Naar verluidt zouden Somaliërs bij ambassades soms honderden dollars moeten betalen voor het paspoort. DIS, *Security and human rights issues*, blz 85, april 2012.

⁵⁷² Het *Immigration Office* beschikt over een centrale database met vingerafdrukken en pasfoto's van alle paspoorten die zijn uitgegeven. Het nieuwe paspoort is volledig digitaal en is – anders dan zijn voorlopers – niet verkrijgbaar op de markt van Bakara. Tot juni 2011 werden Somalische paspoorten in Dubai gedrukt, daarna in Mogadishu. Volgens een bericht in Somalia Report zou het bedrijf in Dubai na het verlies van het contract valse paspoorten hebben gedrukt. Somalia Report, *Fake Somali Passports, IDs Seized by Kenya*, 19 november 2011.

In Somalië kunnen burgers een paspoort aanvragen bij de migratiediensten in Galkayo, Garowe, Bosasso en Mogadishu.⁵⁷³ De aanvraag moet door de aanvrager zelf worden ingediend. De aanvrager wordt bevraagd over familie- en clanachtergrond om zijn of haar identiteit vast te stellen. Ondersteunende documenten – zoals geboorteakten – zijn niet nodig. Personen jonger dan 18 jaar moeten hun vader meenemen. Een derde kan wel het paspoort afhalen, maar ook de identiteit van deze persoon wordt in dat geval vastgesteld. De gegevens van de aanvragen worden elektronisch verzonden naar Mogadishu.

Ook in het buitenland kunnen Somalische burgers een paspoort aanvragen. Landen waar dit mogelijk is, zijn in ieder geval Kenia, de Verenigde Arabische Emiraten, Saoedi-Arabië, Zambia en Ethiopië.⁵⁷⁴

De Somaliërs die bij de Somalische ambassade in Kenia een paspoort aanvragen, hebben in het algemeen geen identiteitsdocument nodig om hun Somalische nationaliteit aan te tonen. In plaats daarvan kan de aanvrager zijn Somalische herkomst mondeling aantonen in een interview met een ambassademedewerker. De ambassademedewerker let in het interview onder andere op de taalvariant die de aanvrager spreekt. Wanneer de ambassademedewerker twijfelt aan de Somalische nationaliteit en/of identiteit van de aanvrager, dan krijgt de aanvrager de kans om terug te komen met een of meerdere personen uit de Somalische gemeenschap die voor de aanvrager kunnen getuigen. Deze personen zijn bijvoorbeeld clanoudsten. Er worden weinig aanvragen afgekeurd.

Met het paspoort ontvangt de aanvrager ook een identiteitskaart. Voor de twee documenten samen betaalt hij in Somalië ca. 85 USD. Bij een aanvraag in Kenia stort de aanvrager 100 USD op een rekening van de Somalische overheid bij de *Transnational Bank*.⁵⁷⁵ Het stortingsbewijs levert hij samen met het aanvraagformulier bij de Somalische ambassade in.

Het komt voor dat Somaliërs paspoorten weten te verwerven in een buurland, zoals Ethiopië en Kenia, door zich uit te geven voor staatsburgers van dat land.

De internationale acceptatie van het nieuwe Somalische paspoort is uiterst beperkt. Naar verluidt zouden Djiboutaanse, Ethiopische, Keniaanse en Ugandese autoriteiten het nieuwe Somalische paspoort als reisdocument accepteren. Van de Schengenlanden accepteren vooralsnog alleen Italië en Frankrijk het nieuwe Somalische paspoort.⁵⁷⁶

Somaliland

Omdat Somaliland internationaal niet wordt erkend, worden de paspoorten die door Somalilandse autoriteiten zijn afgegeven door de meeste landen niet als reisdocument geaccepteerd. Somalilandse paspoorten zouden alleen door Ethiopië en mogelijk door Djibouti worden geaccepteerd. De meeste Somalilanders reizen dan ook met een Somalisch paspoort of een paspoort van een ander land.⁵⁷⁷

Een aantal Somalilanders beschikt over een identiteitskaart. Bij de registratie voor de verkiezingen in de voorgaande verslagperiode ontvingen de

⁵⁷³ Op het *Immigration Office*⁵⁷³ dient men een aanvraagformulier in te vullen en \$5 te betalen.

⁵⁷⁴ Somalische ambassades gebruiken hetzelfde formulier als het *Immigration Office*. Er is ook een ambtenaar van dit kantoor op de ambassade aanwezig. Het nieuwe paspoort bevat een chip. Bij uitgifte van het paspoort wordt separaat een identiteitskaart afgegeven. De informatie is online.

⁵⁷⁵ Daarnaast moet in Kenia KES 1.000 (ca. 12 USD) worden betaald.

⁵⁷⁶ LandInfo, 5 januari 2009.

⁵⁷⁷ Zie eerder deze paragraaf.

kiesgerechtigden automatisch een identiteitskaart. Echter, omdat niet iedereen geregistreerd werd, is de identiteitskaart beperkt uitgereikt.

4.3.4

Rechtsgang

In Somalië (inclusief Puntland en Somaliland) is het rechtssysteem corrupt en ontoegankelijk. Met name minderheden, vrouwen en ontheemden hebben te lijden onder verminderde toegang tot het rechtssysteem.

Traditioneel recht

In geheel Somalië, inclusief Somaliland en Puntland, wordt de meerderheid van de ontstane geschillen en misdrijven middels traditionele rechtspraak – *xeer* – afgehandeld.⁵⁷⁸ Daarbij staat compensatie (*diya*) centraal.⁵⁷⁹ Het gebruik van *xeer* heeft goede resultaten opgeleverd bij het oplossen van conflicten over grond en de teruggave van eigendom aan ontheemden. In sommige gevallen werkt *xeer* discriminerend, zoals bij uitspraken waarbij minderheidsclans of vrouwen zijn betrokken. Zo kunnen slachtoffers van verkrachting worden gedwongen met de dader te trouwen. Ook verbiedt *xeer* vrouwen om kapitaal te erven.⁵⁸⁰

De invloed van clanoudsten en hun vermogen recht te spreken is tanende. In Somalië heerst thans een cultuur van straffeloosheid.⁵⁸¹ Daarnaast moet worden aangetekend dat niet-Somali minderheden en ontheemden vaak niet binnen het traditionele systeem vallen. Dit betekent dat leden van andere clans in principe geen genoegdoening aan hen hoeven te betalen. Het recht op onafhankelijke vertegenwoordiging of beroep bestaat niet in de traditionele rechtssystemen.

De rechtszekerheid wordt ook beperkt door het ontbreken van een coherent rechtstelsel; rechters hanteren een combinatie van traditioneel recht, wetgeving van voor en na het uitbreken van de burgeroorlog en de *sharia*. Er is dus geen sprake van eenduidige toepassing van het recht.⁵⁸²

Na de ineenstorting van de staat werden *sharia* rechtbanken opgericht die zich niet alleen bezig hielden met familie- en erfrecht, maar ook met straf- en civiel recht. Veel rechters van *sharia* rechtbanken hebben geen formele opleiding gehad. Evenals bij *xeer* worden uitspraken van *sharia* rechtbanken beïnvloed door clan overwegingen.⁵⁸³

Zuid- en Centraal-Somalië

Volgens de voorlopige grondwet van 1 augustus 2012 heeft eenieder recht op een eerlijk proces.⁵⁸⁴ De scheiding der machten voorziet in een onafhankelijk rechtswezen.⁵⁸⁵

⁵⁷⁸ IDLO, *Supporting the peaceful implementation of the new Constitution in Somalia*, oktober 2012.

⁵⁷⁹ US Department of State, 24 mei 2012.

⁵⁸⁰ IDLO, *Supporting the peaceful implementation of the new Constitution in Somalia*, oktober 2012.

⁵⁸¹ UNGA, *A/HRC/21/61*, 22 augustus 2012.

⁵⁸² US Department of State, 24 mei 2012. Sommige juristen zijn opgeleid in Italië, anderen hebben *Common Law* gestudeerd, weer anderen zijn opgeleid in de *sharia* in Sudan en Arabische landen. Dit leidt tot veel verwarring bij rechtszaken, waarbij aanklagers, verdedigers en rechters van verschillende rechtsconcepten uitgaan. In Somalië regelt gewoonterecht, *xeer*, de bescherming van lijf en goed, veilig reizen en bemiddeling bij handels- en huwelijksgechillen. Dit gewoonterecht wordt toegepast door clanoudsten. *Xeer* tracht – anders dan de *sharia* – compensatie te vinden voor aangedaan onrecht en past geen lijfstraffen toe. De Britten integreerden dit gewoonterecht in het rechtssysteem in Noord Somalië, terwijl de Italianen *xeer* juist probeerden uit te roeien. Het gebruik van *xeer* verklaart waarom gearresteerde of tot gevangenisstraf veroordeelde personen soms worden vrijgelaten na onderhandelingen van diens clan. Somalia Report, *The Police of Somalia, Somaliland, Puntland*, 31 mei 2012.

⁵⁸³ IDLO, *Supporting the peaceful implementation of the new Constitution in Somalia*, oktober 2012.

⁵⁸⁴ Artikel 35, lid 7.

⁵⁸⁵ Artikel 3, lid 4.

Het rechtsstelsel

De voorlopige grondwet van 1 augustus 2012 voorziet in rechtbanken op drie niveaus: het Constitutionele Hof, de rechtbanken van de federale regering en de rechtbanken van de federale lidstaten. De hoogste rechtbank van de federale regering is het *Federal High Court*. De hoogste rechtbank van de federale lidstaat is het *Federal Member State High Court*.

Onder het Hooggerechtshof staat het Gerechtshof en daaronder staan de districtsrechtbank en de regionale rechtbank.⁵⁸⁶ De districtsrechtbanken zijn onderverdeeld in afdelingen voor straf- en civiele zaken, de laatste zijn onderverdeeld in familie- en overig civiel recht.⁵⁸⁷ Ook de regionale rechtbanken zijn onderverdeeld in afdelingen voor straf- en civiele zaken. De civiele sector is onderverdeeld in afdelingen van administratief- en arbeidsrecht, de strafsector in afdelingen voor straf- en assisenzittingen (jury rechtspraak).⁵⁸⁸

Judicial Service Commission

De rechterlijke macht staat onder supervisie van de *Judicial Service Commission* (JSC). De *Judicial Service Commission*⁵⁸⁹ is verantwoordelijk voor de aanstelling, discipline, overplaatsing, honorering en andere administratieve aangelegenheden betreffende de federale rechterlijke macht. Ingevolge artikel 109a van de voorlopige grondwet heeft de JSC negen leden: de opperrechter van het Constitutionele Hof, de opperrechter van het Federale Hooggerechtshof, de procureur-generaal, twee leden van de Orde van Advocaten, de voorzitter van de Commissie Mensenrechten en drie vooraanstaande personen uit de samenleving die worden voorgedragen door de Ministerraad en benoemd door de president.⁵⁹⁰

Onafhankelijke commissies

De voorlopige grondwet⁵⁹¹ voorziet in de oprichting van een aantal onafhankelijke commissies. De commissies die van belang zijn voor het rechtstelsel zijn de *Judicial Service Commission*, de *Human Rights Commission*, de *Anti-Corruption Commission*, de *Truth and Reconciliation Commission*, de *Office of the Ombudsman*⁵⁹² en de *Interstate Commission*⁵⁹³.

Capaciteitsprobleem

In zowel Somaliland, Puntland als Zuid- en Centraal Somalië heeft de rechterlijke macht een groot capaciteitsprobleem. Het aantal rechters met een universitaire opleiding is betrekkelijk laag. Te veel rechters, openbare aanklagers en advocaten hebben alleen een informele opleiding gehad. Veel werknemers binnen de rechterlijke macht ontvangen geen salaris waardoor zij ontvankelijk zijn voor corruptie. De verschillen zijn groot. Zo heeft de *Judicial Service Commission* in Mogadishu zes leden die alle een universitaire graad hebben; zelfs de griffier van de JSC is een afgestudeerde jurist. Van de zes rechters van het gerechtshof van Benadir daarentegen heeft één rechter een universitaire graad, één rechter heeft een universitaire graad in shariarecht, een in Islamitische studies en drie rechters beschikken slechts over een diploma van de

⁵⁸⁶ High Court, Court of Appeal, District Court, Regional Court.

⁵⁸⁷ IDLO, *Supporting the peaceful implementation of the new Constitution in Somalia*, oktober 2012.

⁵⁸⁸ IDLO, *Supporting the peaceful implementation of the new Constitution in Somalia*, oktober 2012.

⁵⁸⁹ Zie artikel 108 van de voorlopige grondwet.

⁵⁹⁰ IDLO, *Supporting the peaceful implementation of the new Constitution in Somalia*, oktober 2012. Volgens IDLO is met deze samenstelling de onafhankelijkheid van de rechtspraak onvoldoende gewaarborgd. Dat de commissie slechts twee rechters onder de negen leden telt, is niet conform de internationale standaard die voorschrijft dat tenminste de helft van de leden uit door collega's aangewezen rechters dient te bestaan.

⁵⁹¹ Zie artikel 111, A-J.

⁵⁹² De Ombudsman is bevoegd onderzoek te doen naar klachten tegen zowel leden van de veiligheidsdiensten als ambtenaren van de overheid. Mochten klachten bewezen worden geacht, dan kan de Ombudsman de zaak voorleggen aan een bevoegde rechtbank.

⁵⁹³ De *Interstate Commission* dient administratieve, politieke en op de jurisdictie betrekking hebbende onenigheden tussen de federale regering en de regering van een federale lidstaat (of tussen regeringen van federale lidstaten) op te lossen.

middelbare school.⁵⁹⁴ Van de regionale rechtbank van Benadir zijn drie van de vijf rechters universitair geschoold, de andere twee hebben een informele opleiding gehad. Van de 22 rechters van de districtsrechtbanken van Mogadishu zijn zes rechters universitair geschoold, hebben drie een *sharia* opleiding gehad en hebben dertien rechters geen enkele opleiding gehad. In de districten Hodan, Hamar Weyne, Wardhigley en Dharkenley heeft geen enkele rechter een universitaire opleiding. Internationale organisaties bemiddelen bij opleidingen. Zo is er een opleiding van zes maanden voor rechters, openbare aanklagers en hun medewerkers.⁵⁹⁵

In de verslagperiode is gemeld dat het gerechtshof en de regionale rechtbanken van het *Banadir Court Compound* operationeel zijn, net als acht districtsrechtbanken in de gebieden onder controle van de Somalische regering. Het functioneren van deze rechtbanken is afhankelijk van de dagelijkse veiligheidssituatie.⁵⁹⁶ In de praktijk wordt voorsnog overwegend het traditionele rechtssysteem gebruikt.

Zoals aangegeven in paragraaf 2.5 heeft Al-Shabaab die in de verslagperiode grote delen van Zuid- en Centraal-Somalië bezet hield, op verschillende plaatsen rechtbanken geïnstalleerd, waar volgens een strenge interpretatie van de *sharia* recht wordt gesproken en waar het recht op een eerlijk proces niet wordt gewaarborgd.⁵⁹⁷

Politie

Het functioneren van een rechtsstelsel is mede afhankelijk van de kwaliteit van het politieapparaat en de uitvoering van de wet.⁵⁹⁸ De ruim 5000 man sterke Somalische politie is op papier aanwezig in alle districten van Mogadishu. Volgens de website van de *Somali National Police* (SNP) zijn er politiebureaus in Bondheere, Daynile, Heliwa, Dharkenley, Hawl Wadaag, Hodan, Karan, Madina Police Station (Sandhiga Galbeed Police Station), Shangani, Waberi en Wardhigley.⁵⁹⁹ De politie is echter amper in het straatbeeld te zien.⁶⁰⁰ Tijdens de verslagperiode waren *District Commissioners* (DC's) nog altijd belast met de handhaving van de orde – met behulp van milities – in hun district. De politie had volgens een bron tijdens de verslagperiode de facto meer een paramilitaire rol, de politie was er niet voor de burgers.⁶⁰¹

⁵⁹⁴ <http://www.so.undp.org/index.php/Somalia-Stories/First-judicial-training-in-years-commences-in-Mogadishu.html>. Zie ook IDLO Somalia, *Short assessment of the state of the Somali judiciary*, September 2011.

⁵⁹⁵ IDLO, *Supporting the peaceful implementation of the new Constitution in Somalia*, oktober 2012.

⁵⁹⁶ Sommige *District Commissioners* grijpen in tijdens rechtszaken. Verdachten worden (soms) op bevel van een *District Commissioner* vrijgelaten. In het verleden oefenden clans druk uit op rechters – zo nodig met gebruik van wapens – om verdachten vrij te laten. Maar sinds AMISOM aanwezig is, gebeurt dit (vrijwel) niet meer. Al-Shabaab heeft een aantal rechters bedreigd. Veel Al-Shabaab verdachten zijn vrijgelaten. Al-Shabaab heeft rechters, advocaten en openbare aanklagers vermoord.

⁵⁹⁷ US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011*, 24 mei 2012.

⁵⁹⁸ Als de politie getuige is van een misdrijf, moet de politie de dader arresteren en de zaak binnen 24 uur voorleggen aan de rechtbank. De politie dient getuigenverklaringen en bewijs te verzamelen. Daarna nemen de openbare aanklager en de rechter de zaak in behandeling. Als de strafmaat voor het misdrijf hoger dan vijf jaar is, dan moet de regering een *pro deo* advocaat beschikbaar stellen. Bij ernstige misdrijven als verkrachting moet de rechtbank binnen 90 dagen uitspraak doen. Bij overschrijding van deze termijn kan de rechtbank de verdachte vrijlaten of vasthouden indien er meer bewijs moet worden verzameld. Als binnen 120 dagen onvoldoende bewijs is verkregen, dan wordt de verdachte vrijgelaten. Dit alles is wetstheorie. In de praktijk is veel afhankelijk van de eerlijkheid van de politieagent, velen zijn corrupt. Sommigen mishandelen verdachten om valse bekentenissen af te dwingen. De verdachte heeft weliswaar het recht te zwijgen totdat zijn advocaat aanwezig is, maar dit recht wordt niet gerespecteerd. De openbare aanklager en de politie houden elkaar (geregeld) de hand boven het hoofd.

⁵⁹⁹ <http://www.somaligov.net/The%20Somali%20Police%20.html>.

⁶⁰⁰ Somalia Report, *The Police of Somalia, Somaliland, Puntland*, 31 mei 2012.

⁶⁰¹ Bij de politie van de TFG c.q. de federale regering is in hoge mate sprake van corruptie en geweldsuitingen. De politie gebruikt geweld voor eigen gewin; bij roadblocks vraagt de politie geld van mensen die met het openbaar vervoer reizen. Wie geld heeft, kan de diensten van de politie kopen en daarmee zijn vijand aanpakken. De politie is daardoor een verlengstuk van eigen richting voor wie schone handen wil houden. Er is vooral corruptie bij (het verkrijgen van) grondbezit. De onroerend goed prijzen stijgen snel in

De politie krijgt (wel) steeds meer training en uitrusting van de internationale gemeenschap. In de NAA's in Bay en Bakool zijn politiebureaus geopend.⁶⁰²

Het is niet duidelijk of en op welke schaal burgers aangifte doen in Mogadishu. Bij de politie hebben alleen enkele oudere agenten (enige) wetskennis. De politie valt regelmatig advocaten lastig en arresteert hen soms.⁶⁰³

Noord-Somalië

De enige delen van Somalië waar de rechterlijke macht enigszins functioneert, zijn Somaliland en Puntland. Ook in deze regio's is de rechtsgang echter gebrekkig, onder andere ten gevolge van corruptie, gebrekkige infrastructuur en tekort aan goed opgeleide rechters en rechtbankpersoneel. Wel is sprake van een geleidelijke verbetering door de opleiding van nieuwe juristen.⁶⁰⁴ De grondwet van Somaliland en de grondwet van Puntland voorzien in een onafhankelijk rechtswezen.⁶⁰⁵ In de praktijk is het rechtswezen echter niet onafhankelijk.⁶⁰⁶

In Somaliland bestaan militaire rechtbanken, districtsrechtbanken, regiorechtbanken, een gerechtshof (hof van beroep) en een hooggerechtshof. Ook is de rechtspraak onderverdeeld in strafrecht en civiel recht.⁶⁰⁷ In Somaliland wordt het recht op vertegenwoordiging door een raadsman en het recht op beroep niet in alle gevallen gerespecteerd. Bij een onderzoek onder gedetineerden in juli 2011 bleek dat 70 procent van hen veroordeeld was door een rechtbank in eerste aanleg en niet in de gelegenheid was gesteld tegen het vonnis in beroep te gaan.⁶⁰⁸

De grondwet van Puntland voorziet in een gerechtelijke dienst, rechtbanken, regionale hoven van beroep, een grondwettelijk hof en een hooggerechtshof.⁶⁰⁹ In de praktijk wordt het merendeel van de zaken door clanoudsten behandeld op basis van traditioneel recht.⁶¹⁰ Personen zonder clanvertegenwoordiging in Puntland vallen onder het justitieel systeem van de Puntlandse autoriteiten.⁶¹¹

Mogadishu; als je een aantal mensen hebt die geïnteresseerd zijn kan je via omkoping van overheidsfunctionarissen zorgen dat je een eigendomsbewijs of contract krijgt.

⁶⁰² Somalia Report, *The Police of Somalia, Somaliland, Puntland*, 31 mei 2012.

⁶⁰³ Zie ook Somalia Report, *Interview with Mogadishu Police Chief*, 12 maart 2012.

⁶⁰⁴ In Somaliland functioneert de rechtsstaat min of meer op basis van *Common Law*. Rechters krijgen speciale opleidingen, er is een actief vervolgsysteem waarbij pro deo advocaten beschikbaar worden gesteld bij ernstige zaken. Er wordt gewerkt aan de verbetering van plaatselijke rechtbanken. Twee universiteiten leveren regelmatig nieuwe juristen af. De politie wordt opgeleid om misdrijven tegen vrouwen te onderzoeken. Journalisten worden (nog steeds) mishandeld en opgesloten. De gevangenis in Hargeisa heeft afdelingen voor vrouwen en kinderen die aan internationale maatstaven voldoen, de gevangenis in Mandera voldoet daar nog niet aan. In Somaliland is de politie goed opgeleid. De inlichtingendienst is sterk aanwezig, men let op (mogelijke) infiltratie van buitenstaanders.

⁶⁰⁵ <http://www.so.undp.org/docs/Puntland%202001%20English.pdf>. The Constitution of the Republic of Somaliland, mei 2001.

⁶⁰⁶ UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010; UNSC, *S/2009/373*, 20 juli 2009; HRW, juli 2009; US Department of State, 24 mei 2012.

⁶⁰⁷ The Constitution of the Republic of Somaliland, mei 2001. In Puntland is de rechtsstaat zwakker dan in Somaliland, maar er wordt wel vooruitgang geboekt. De strafwetgeving is deels gebaseerd op de Britse *Common Law*, deels op de Code Napoléon. De politie in Puntland is zwakker dan in Somaliland, meer gemengd met milities. Een deel van de bevolking is radicaal islamitisch. De *Puntland Intelligence Service* (PIS) martelt en wordt gevreesd. Deze inlichtingendienst is actief in Galkayo, dat bekend staat om zijn georganiseerde misdaad.

⁶⁰⁸ UNGA, *A/HRC/21/61*, 22 augustus 2012.

⁶⁰⁹ Constitution of the State of Puntland, januari 2008.

⁶¹⁰ UNGA, *A/HRC/12/44*, 17 september 2009; US Department of State, 24 mei 2012.

⁶¹¹ US Department of State, 24 mei 2012.

4.3.5 *Arrestaties en detenties*

In geheel Somalië kwamen gedurende de verslagperiode willekeurige arrestaties en detenties voor door diverse groeperingen zonder dat daarop bestraffing volgde.⁶¹²

De omstandigheden in gevangenissen waren in de verslagperiode in alle regio's nog steeds slecht.⁶¹³ De gevangenissen zijn overvol en hebben slechte sanitaire voorzieningen. Gevangenen hebben een gebrek aan toegang tot medische hulp en er is te weinig voedsel en schoon water beschikbaar.

Zuid- en Centraal-Somalië

Er is voor zover bekend in Somalië geen speciaal jeugdstrafrecht. Jongeren zitten veelal samen met volwassenen in de cel.⁶¹⁴ Vrouwen worden, indien mogelijk, niet samen met mannen in een cel ondergebracht.⁶¹⁵

Somaliland

Eind augustus 2008 werd de 'Juvenile Justice Law' door de Somalilandse autoriteiten bekrachtigd. Deze wet is erop gericht de rechten van kinderen in de rechtsgang te beschermen.⁶¹⁶ In de praktijk wordt de wet echter genegeerd en worden kinderen samen met volwassenen vastgehouden.⁶¹⁷ Naar verluidt zijn er ouders die hun kinderen om disciplinaire redenen laten opsluiten.

In Somaliland zijn de veiligheidscommissies in de verslagperiode afgeschaft.⁶¹⁸ De personen die door toedoen van de commissies gedetineerd zaten, zijn vrijgelaten.⁶¹⁹

De centrale gevangenis in Hargeisa biedt plaats aan 458 mannelijke gedetineerden. Vrouwen worden naar verluidt gescheiden van mannen gedetineerd. Voor vrouwelijke gedetineerden is er een gevangenis in Gabiley, ten westen van Hargeisa. In het algemeen zijn de detentiecentra in Somaliland overbevolkt. In 2012 is een nieuwe gevangenis geopend in Hargeisa voor de detentie van piraten.⁶²⁰

Puntland

In het recente verleden werden in Puntland veel ontheemden en Ethiopiërs opgepakt en Puntland uitgezet. Niet bekend is of en op welke schaal dit in de verslagperiode is gebeurd.

Volgens een bron zitten minderjarigen (onder 15 jaar) in gevangenissen tussen veroordeelde piraten en/of moordenaars. De gevangenen staan of liggen geketend in hun cel en lopen met ijzeren kettingen tussen de enkels rond op het gevangensterrein.

4.3.6 *Mishandeling en foltering*

Volgens de TFC is foltering verboden.⁶²¹ Ook de voorlopige federale grondwet verbiedt foltering.⁶²² In de verslagperiode is geen informatie verkregen over

⁶¹² US Department of State, 24 mei 2012; Human Rights Watch, World Report 2012: Somalia, 23 januari 2012. Artikel 35, lid 5, van de voorlopige grondwet bepaalt dat een arrestant binnen 48 uur na arrestatie dient te worden voorgeleid voor een bevoegde rechtbank.

⁶¹³ US Department of State, 24 mei 2012; UNGA, A/HRC/21/61, 22 augustus 2012. Artikel 35, lid 11, bepaalt dat een verdachte niet mag worden vastgehouden in een illegaal detentiecentrum en bezoek mag ontvangen van zijn familie, arts of advocaat.

⁶¹⁴ US Department of State, 24 mei 2012; UNGA, A/HRC/12/44, 17 september 2009.

⁶¹⁵ US Department of State, 24 mei 2012.

⁶¹⁶ UNICEF, 9 oktober 2008.

⁶¹⁷ HRW, juli 2009. UNGA, A/HRC/21/61, 22 augustus 2012.

⁶¹⁸ Zie paragraaf 2.3.4.2.

⁶¹⁹ UNGA, A/HRC/15/48, 16 september 2010.

⁶²⁰ CNN, *New pirate prison in Somalia aims to relieve international overload*, 7 mei 2012.

⁶²¹ Somali National Reconciliation Conference, 19 februari 2004.

⁶²² Artikel 15, lid 2.

marteling in TFG⁶²³-gebieden. Al-Shabaab paste – in de gebieden onder haar controle – een extreme vorm van islamitische wetgeving toe. Strenge straffen waren aan de orde van de dag, vooral lijfstraffen, standrechtelijke executies en openbare onthoofding. Veel van deze straffen werden uitgevoerd na een korte rechtszitting zonder eerlijke vorm van proces.⁶²⁴

De grondwetten van Somaliland en Puntland verbieden marteling.⁶²⁵ In de verslagperiode zijn geen berichten aangetroffen over marteling in deze regio's.⁶²⁶

4.3.7 *Verdwijningen en ontvoeringen*

In de verslagperiode kwamen minder ontvoeringen piraten voor dan in de periode daarvoor. In juli 2012 werden twee Keniaanse Ngo-medewerkers en een Somalische arts in Puntland ontvoerd.⁶²⁷ Zie verder paragraaf 2.6.3.

4.3.8 *Buitengerechtelijke executies en moorden*

In de verslagperiode zijn berichten bekend van buitengerechtelijke executies, voornamelijk in gebieden onder controle van Al-Shabaab, maar ook in ASWJ-gebied.⁶²⁸ Zie ook onder paragraaf 3.3.

4.3.9 *Doodstraf*

Zuid- en Centraal-Somalië

Het traditionele recht kent de doodstraf. De doodstraf wordt door plaatselijke autoriteiten in Centraal- en Zuid-Somalië uitgesproken en ook uitgevoerd.⁶²⁹ Ook de *sharia*-hoven kennen de doodstraf (bijvoorbeeld steniging in geval van overspel). In de verslagperiode hebben door rebellengroeperingen opgezette *sharia*-hoven de doodstraf opgelegd en uitgevoerd, onder andere middels steniging en onthoofding, waarbij publiek verplicht werd toe te kijken.⁶³⁰ De militaire rechtbank in Mogadishu heeft – in weerwil van een afgekondigd moratorium op de uitvoering van de doodstraf – vanaf augustus 2011 ten minste 17 TFG-soldaten en een burger geëxecuteerd.⁶³¹

Somaliland en Puntland

De wet in Somaliland kent de doodstraf voor moord. Ook in Puntland bestaat de mogelijkheid van de doodstraf. In de verslagperiode werd in ieder geval in Puntland de doodstraf opgelegd en uitgevoerd.⁶³² De voltrekking van de doodstraf kan in Noord-Somalië in sommige gevallen worden afgewend door betaling van compensatie. Of dit mogelijk is, hangt af van de mate van invloed die kan worden uitgeoefend door de clan waartoe het slachtoffer dan wel de veroordeelde behoort.

⁶²³ Na 20 augustus 2012 de federale regering.

⁶²⁴ Human Rights Watch, *World Report 2012: Somalia*, 23 januari 2012.

⁶²⁵ <http://www.so.undp.org/docs/Puntland%202001%20English.pdf>; The Constitution of the Republic of Somaliland, mei 2001.

⁶²⁶ US Department of State, 24 mei 2012.

⁶²⁷ AFP, *Two Kenyan aid workers and Somali doctor kidnapped: Police*, 12 juli 2012; The Star, *Kenya: Kidnapped Aid Workers Moved to Somalia Pirate Hub*, 14 juli 2012.

⁶²⁸ Reuters, *Somalia's al Shabaab executes three of its own for treason*, 22 juli 2012. Shabelle Media Network, *Somalia: ASWJ Executes Two Men in Guri'el Town for 'Killings'*, 12 juli 2012.

⁶²⁹ US Department of State, 11 maart 2010; UNGA, *A/HRC/12/44*, 17 september 2009; UNSC, *S/2009/684*, 31 december 2009.

⁶³⁰ UNGA, *A/HRC/21/61*, 22 augustus 2012.

⁶³¹ Human Rights Watch, *World Report 2012: Somalia*, 23 januari 2012.

⁶³² Raxanreeb Online, *SOMALIA: Puntland court sentences Al Shabab members to death*, 14 april 2012.

4.4 Positie van specifieke groepen⁶³³

4.4.1 *Minderheden*

In Somalië is een aantal minderheidsgroepen te benoemen die te maken hebben met maatschappelijke uitsluiting en discriminatie. Het betreft met name niet-Somali minderheden, zoals de Bantu's, de Benadiri en diverse beroepsgroepen. Daarnaast zijn er religieuze minderheden als christenen. Welk percentage deze groepen vormen van de totale bevolking is niet bekend.⁶³⁴

Actuele en betrouwbare informatie aangaande de positie van de verschillende specifieke minderheidsgroepen is beperkt aanwezig. In Zuid- en Centraal-Somalië zijn nagenoeg geen internationale mensenrechtenwaarnemers of antropologen werkzaam. Daarnaast zijn er slechts weinig lokale mensenrechtenorganisaties die zich bezig houden met de positie van minderheden. Verder dient benadrukt te worden dat het niet mogelijk is te generaliseren over de leden van een specifieke minderheidsgroep en dat onder wetenschappers noch onder Somaliërs zelf volledige overeenstemming bestaat over de exacte indeling in diverse clans en diverse minderheden.⁶³⁵ Gezien de complexiteit van de materie kan de onderstaande beschrijving voorts niet als uitputtend beschouwd worden.

4.4.2 *Niet-Somali minderheden*

De niet-Somali minderheden kennen geen clanstructuur dan wel een clanstructuur die veel minder uitgesproken is dan die van de nomadische Somali clanfamilies. Traditioneel vallen deze minderheden buiten de Somali clanstructuur, waardoor zij in principe geen bescherming genieten, tenzij een Somali clan heeft toegezegd hen te beschermen.⁶³⁶ Verschillende vormen van affiliatie en integratie van niet-Somali minderheden met Somali clans komen voor, en kunnen leiden tot bescherming van de niet-Somali minderheid door de clan.⁶³⁷

In heel Somalië worden niet-Somali minderheden ernstig gediscrimineerd. Zij staan buiten de maatschappij en zijn gemakkelijke slachtoffers van mensenrechtenschendingen zoals discriminatie, roof, verkrachting, plundering en moord door leden van meerderheidsclans.⁶³⁸ Door hun minderheidsstatus komen zij niet in aanmerking voor clanbescherming.⁶³⁹ Ook bescherming door de politie is gezien de corruptie en discriminatie vaak niet mogelijk.⁶⁴⁰ In ontheemdennerzettingen worden minderheden ook ernstig gediscrimineerd. Als het gaat om seksueel geweld lopen ontheemde vrouwen behorend tot een minderheidsgroep een groter risico dan andere vrouwen.⁶⁴¹

⁶³³ Gezien de slechte veiligheidssituatie in Somalië is deze paragraaf niet in dezelfde mate van detail geactualiseerd als in de algemene ambtsberichten Somalië verschenen in de periode tot augustus 2008. Het is niet na te gaan in hoeverre de betreffende informatie die in de algemene ambtsberichten Somalië verschenen in de periode tot augustus 2008 vermeld staat aangaande dit onderwerp nog geldig is.

⁶³⁴ Minority Rights Group International, oktober 2010; in US Department of State, 8 april 2011 wordt vermeld dat minderheden 22 procent van de bevolking vormen. Tijdens de verslagperiode drongen het maatschappelijk middenveld en vertegenwoordigers van minderheden aan op de afschaffing van het '4.5' systeem waarbij minderheden een vast, laag aantal zetels in het parlement krijgen toegewezen. Zie US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011*, 24 mei 2012.

⁶³⁵ Zie ook ACCORD, december 2009.

⁶³⁶ Minority Rights Group International, oktober 2010; UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010; UNGA, *A/HRC/10/85*, 24 februari 2009; ACCORD, december 2009.

⁶³⁷ Zo kunnen personen uit een niet-Somali minderheid dezelfde herkomst claimen als een Somali clan. Gundel, november 2006.

⁶³⁸ Minority Rights Group International, oktober 2010; UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010; Minority Rights Group, *Peoples under threat*, april 2010, geraadpleegd op www.minorityrights.com op 1 oktober 2012; US Department of State, 24 mei 2012. Minority Rights Group International, *State of the World's Minorities and Indigenous Peoples 2012*, 28 juni 2012.

⁶³⁹ UNGA, *A/HRC/15/48*, 16 september 2010; UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010.

⁶⁴⁰ UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010; ACCORD, december 2009. Zie ook paragraaf 2.3.4.2.

⁶⁴¹ UNGA, *A/HRC/15/48*, 16 september 2010; *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010.

Huwelijken van Somali met leden van niet-Somali minderheidsgroepen zijn traditioneel niet toegestaan. Desondanks komen ze wel voor, maar ze blijven in de regel niet zonder negatieve gevolgen.⁶⁴² Zo kan het bijvoorbeeld voorkomen dat de familie behorende tot de meerderheidsclan geweld gebruikt tegen de huwelijkspartner die tot een minderheid behoort, of het echtpaar dwingt tot een scheiding. In de beperkte gevallen waarvan bekend is dat een dergelijk huwelijk stand heeft gehouden, is het contact tussen de meerderheidsfamilies en de echtparen verbroken.⁶⁴³

In 2011 werden Oost-Afrika en de Hoorn van Afrika getroffen door de ergste droogte sinds tientallen jaren. Daarbij kwamen volgens een rapport van OXFAM en *Save the Children* 50.000 tot 100.000 mensen om het leven. In Somalië werd een gedeelte van het zuiden tussen de rivieren Juba en Shabelle door deze droogte getroffen. In dit gebied leven de meeste minderheden. De situatie verergerde nog door de gevechten en de beperkingen die Al-Shabaab oplegde aan hulporganisaties.⁶⁴⁴ Al deze minderheden nemen in Zuid- en Centraal-Somalië getalsmatig af, aangezien duizenden zijn gevlucht naar ontheemdenkampen in Somaliland en Puntland en vluchtelingenkampen in Kenya waar ze opnieuw gediscrimineerd worden.⁶⁴⁵ Door sociale segregatie, economische achterstelling en politieke manipulatie zijn minderheden kwetsbaarder ten aanzien van verkrachting, aanvallen, ontvoeringen, diefstal van hun bezittingen en de gevolgen van droogte.⁶⁴⁶

Hieronder zal in het kort worden ingegaan op enkele minderheidsgroepen op wie het bovenstaande van toepassing is.⁶⁴⁷

4.4.2.1 Bantu's

Bantu's vormen de grootste niet-Somali minderheidsgroep.⁶⁴⁸ Zij zouden oververtegenwoordigd zijn in ontheemdennederzettingen maar ondervertegenwoordigd in vluchtelingenkampen buiten Somalië, omdat zij niet de middelen hebben om het land te ontvluchten. Naar verluidt zijn er Bantu's die zich aansluiten bij Al-Shabaab omdat zij binnen Al-Shabaab niet gediscrimineerd zouden worden.

4.4.2.2 Benadiri

De Benadiri – ook Reer Hamar genoemd – wonen van oorsprong veelal in de urbane gebieden – grofweg van Mogadishu tot Brava - langs de kust. De meeste Benadiri zouden van (gedeeltelijk) Arabische komaf zijn.⁶⁴⁹ De Benadiri bestaan uit verschillende clans en spreken Somali- of Swahili-dialect.⁶⁵⁰ De Benadiri worden gediscrimineerd. Echter, de situatie van een deel van de Benadiri zou verbeterd zijn door gemengde huwelijken met personen van Hawiye-subclans.⁶⁵¹ In de verslagperiode zijn eerder ontheemd geraakte Benadiri teruggekeerd naar het district Hamar Weyne in Mogadishu. De Benadiri gemeenschap telt veel succesvolle zakenlui.

⁶⁴² Minority Rights Group International, oktober 2010; UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010; ACCORD, december 2009; US Department of State, 24 mei 2012. Minority Rights Group International, *State of the World's Minorities and Indigenous Peoples 2012*, 28 juni 2012.

⁶⁴³ Minority Rights Group International, oktober 2010.

⁶⁴⁴ Minority Rights Group International, *State of the World's Minorities and Indigenous Peoples 2012*, 28 juni 2012.

⁶⁴⁵ Ibid.

⁶⁴⁶ Ibid.

⁶⁴⁷ Zie voetnoot 633.

⁶⁴⁸ Minority Rights Group International, oktober 2010.

⁶⁴⁹ ACCORD, december 2009; LandInfo, 17 december 2009.

⁶⁵⁰ Lewis, 2009. Het Reer Hamar dialect in Merka wordt ook wel Af-Madoonte genoemd, maar deze term is niet terug te vinden in wetenschappelijke bronnen.

⁶⁵¹ ACCORD, december 2009; LandInfo, 17 december 2009.

Het Hoofd Financiën van het stadsbestuur is een Benadiri.⁶⁵² Veel Benadiri hebben hun voormalige bezittingen – waaronder huizen – teruggekregen en lopen geen risico slachtoffer te worden van schendingen van mensenrechten.⁶⁵³

4.4.2.3 Beroepsgroepen

De beroepsgroepen zijn minderheidsgroepen die traditioneel gezien specifieke beroepen beoefenden. In de huidige maatschappij hebben zij echter hun monopolie op deze specifieke beroepen verloren. Het gaat – in Somaliland en Puntland - met name om de Tumul (traditioneel smeden), de Midgan (ook bekend als Gaboye; traditioneel onder andere jagers en leerbewerkers) en de Yibir (traditioneel gespecialiseerd in rituelen).⁶⁵⁴ Door sommige Gaboye wordt gesteld dat de naam 'Gaboye' gebruikt wordt om alle beroepsgroepen aan te duiden, maar dit wordt meestal niet geaccepteerd door de Tumul en de Yibir.⁶⁵⁵

4.4.3 Specifieke clans

Van sommige subclans is het onduidelijk of zij tot een (Somali of niet-Somali) minderheid behoren en of zij hinder ondervinden van hun etnische achtergrond. Hier zal kort worden ingegaan op de Ashraf en de Shekhal. Over andere specifieke clans is in de verslagperiode geen informatie verkregen.

Zowel de Ashraf als de Shekhal hebben een speciale religieuze status, omdat zij zouden afstammen van de profeet Mohammed.⁶⁵⁶ Vanwege deze status zouden zij worden gerespecteerd.⁶⁵⁷ Bronnen spreken elkaar tegen ten aanzien van de kwestie of deze clans in het algemeen wel of geen bescherming krijgen van de clans bij wie zij wonen.⁶⁵⁸ In de huidige maatschappij hebben beide groepen politieke invloed en spelen zij een belangrijke rol op de financiële markt en in het onderwijs.⁶⁵⁹ De Ashraf zouden deels zijn geïntegreerd in de Rahanweyn⁶⁶⁰ en deels in de Benadiri bij wie zij wonen.⁶⁶¹ De Shekhal zouden voor het merendeel geaffilieerd zijn aan de Hawiye en zodoende door hen beschermd worden.⁶⁶² Eén bron meldt echter dat beide minderheden nog steeds gediscrimineerd zouden kunnen worden of te maken zouden kunnen krijgen met mensenrechtenschendingen vanwege hun niet-Somali achtergrond en bij gebrek aan gewapende milities.⁶⁶³

4.4.4 Vrouwen

De voorlopige grondwet van 1 augustus 2012 geeft vrouwen gelijke rechten als mannen.⁶⁶⁴ Volgens de grondwet van Somaliland zijn vrouwen gelijk aan mannen zolang dit niet in tegenspraak is met de *sharia*.⁶⁶⁵ De grondwet van Somaliland en de grondwet van Puntland geven aan dat vrouwen dezelfde rechten hebben als mannen.⁶⁶⁶ Desondanks hebben vrouwen in de Somalische maatschappij te maken met ongelijke behandeling. Zo zouden vrouwen volgens het traditionele recht niet betrokken of geraadpleegd worden bij beslissingen van

⁶⁵² DIS, Security and human rights issues in South-Central Somalia, including Mogadishu, blz 88, april 2012.

⁶⁵³ Ibid.

⁶⁵⁴ In het zuiden worden minderheden ook aangeduid als 'bon' of 'gum'. Minority Rights Group International, oktober 2010; Abbink, 2009; ACCORD, december 2009. Voor meer informatie over de Yibir, zie Gaidon, Mahmood, The Yibir of Las Burgabo, Lawrenceville, NJ, Red Sea Press, 2005.

⁶⁵⁵ Minority Rights Group International, oktober 2010.

⁶⁵⁶ Ibid.

⁶⁵⁷ Ibid.

⁶⁵⁸ Ibid.

⁶⁵⁹ Ibid.

⁶⁶⁰ De Rahanweyn-clan bestaat uit de Digil- en Mirifle-clans.

⁶⁶¹ ACCORD, december 2009.

⁶⁶² Ibid.

⁶⁶³ Minority Rights Group International, oktober 2010

⁶⁶⁴ Artikel 11, lid 1.

⁶⁶⁵ Volgens de in de verslagperiode aangenomen voorlopige grondwet hebben alle burgers gelijke rechten en plichten, ongeacht geslacht, godsdienst, sociale of economische status, clan, invaliditeit, beroep, geboorte of dialect.

⁶⁶⁶ The Constitution of the Republic of Somaliland, mei 2001; <http://www.so.undp.org/docs/Puntland%202001%20English.pdf>.

de clan.⁶⁶⁷ Tijdens de Garowe II conferentie, die op 15 februari 2012 werd gehouden in Puntland, werd afgesproken dat vrouwen 30 procent van de zetels in de *National Constituent Assembly* (NCA) zullen innemen. In een eerste versie van de concept grondwet werd een bepaling van die strekking opgenomen, maar deze werd later geschrapt.⁶⁶⁸

Hieronder worden een aantal onderwerpen behandeld die specifiek betrekking hebben op vrouwen.⁶⁶⁹

4.4.4.1 Vrouwen in gebieden onder controle van Al-Shabaab

In de gebieden onder controle van Al-Shabaab gelden strenge regels die vrouwen ernstig in hun vrijheid beperken, zoals strikte kledingvoorschriften, een verbod om zonder mannelijke begeleiding buiten te zijn en een verbod voor vrouwen om khat te verkopen of anderszins buitenshuis te werken. Vrouwen lopen het risico op straf bij overtreding van deze regels, bijvoorbeeld in de vorm van detentie. Daarnaast maakt Al-Shabaab zich schuldig aan ontvoering van vrouwen en meisjes, moord, steniging en gedwongen uithuwelijking.⁶⁷⁰

Vrouwen en meisjes worden ook gerekruteerd door Al-Shabaab, niet alleen om schoon te maken, te koken, informatie te verzamelen en explosieven te vervoeren, maar ook om te strijden.⁶⁷¹ Ook zouden meisjes gerekruteerd worden om te trouwen met (buitenlandse) Al-Shabaab-strijders, al dan niet gedwongen.⁶⁷² Vrouwen en meisjes worden niet zelden als seks-slaven gebruikt; vrouwen die hiervan aangifte doen, kunnen worden onthoofd.⁶⁷³ Zie voor de rekrutering van jongens en meisjes door Al-Shabaab paragraaf 2.5.3.

4.4.4.2 Huwelijken

Een huwelijk wordt gesloten volgens de *sharia* en wordt door een religieus leider voltrokken. Vaak zijn echtparen niet in het bezit van een huwelijkscertificaat. Bij de huwelijksvoltrekking dienen drie getuigen aanwezig te zijn. Dit zijn meestal familieleden, maar dat is niet noodzakelijk. De huwelijksceremonie duurt maximaal zeven dagen.⁶⁷⁴ De man betaalt in het algemeen voor de huwelijksceremonie. Verder betaalt de man doorgaans een bruidsschat aan de familie van de vrouw. De bruidsschat bestaat uit geld of kamelen. Het komt voor dat de bruidegom geen bruidsschat betaalt, omdat hij daar financieel niet toe in staat is.

Gedwongen huwelijken en polygamie komen voor.⁶⁷⁵ Het komt voor dat wanneer de man overlijdt, de weduwe gedwongen wordt met de broer van de overledene

⁶⁶⁷ UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010.

⁶⁶⁸ Upper House en Lower House. Garowe Online, *Somalia: Garowe conference comes to a close*, 19 februari 2012. Xinhua, *Somalia's newly-endorsed constitution widely hailed*, 2 augustus 2012. Artikel 3, lid 5 van de voorlopige grondwet bepaalt dat vrouwen posities moeten bekleden in alle overheidsinstellingen en nationale commissies. Zie tekst grondwet: <http://unpos.unmissions.org/LinkClick.aspx?fileticket=RkJTOSpoMME%3D&tabid=9705&mid=12667&language=en-US>.

⁶⁶⁹ Zie voetnoot 633.

⁶⁷⁰ Sabahi, *Somali women criticise al-Shabaab's strict code of conduct*, 13 april 2012.

⁶⁷¹ UNGA/UNSC, *A/66/657-S/2012/33*, 13 januari 2012. Somalia Report, *60 Women Complete Al-Shabaab Training*, 8 december 2011. Somalia Report, *Desperate Shabaab Urges Single Women to Fight*, 22 februari 2012.

⁶⁷² Somalia Report, *Desperate Shabaab Urges Single Women to Fight*, 22 februari 2012. UNGA, *A/HRC/20/16/Add.3*, 14 mei 2012. US Department of State, 24 mei 2012. Zie ook HRW, *No Place for Children: Child Recruitment, Forced Marriage, and Attacks on Schools in Somalia*, februari 2012. Landinfo, *Somalia: Al-Shabaab and forced marriage*, 6 juli 2012. Al-Shabaab rekruteert ook jongens door hen met een meisje te laten trouwen. Als de jongen omkomt op het slagveld, geven ze het meisje door aan de volgende jongen. Zo worden meisjes gedwongen met veel jongens achtereenvolgend te trouwen. Er zijn veel wezen. Ook meisjes worden geïndoctrineerd, men zegt dat de islam universeel is en dat daarom ook het huwelijk universeel is. Een vader die bezwaar maakte, werd vermoord. Sommige meisjes lopen weg.

⁶⁷³ Diplomatic Courier, *Women and Al-Shabab: Between False Empowerment and Terror*, 13 augustus 2012.

⁶⁷⁴ ARC, 13-19 juli 2010.

⁶⁷⁵ UNGA, *A/HRC/20/16/Add.3*, 14 mei 2012; US Department of State, 24 mei 2012.

te trouwen.⁶⁷⁶ De kinderen van de weduwe hebben in dit nieuwe huwelijk vaak een ondergeschikte positie. Zoals eerder vermeld, worden huwelijken tussen leden van meerderheidsclans en minderheden traditioneel niet toegestaan, maar komen deze wel voor. Huwelijken met minderjarigen komen voor.⁶⁷⁷ Huwelijken waar (één van) de partners bij de voltrekking niet aanwezig zijn, worden door *sharia*-wetgeving toegestaan en komen geregeld voor. Ook komt het voor dat een huwelijk plaatsvindt waarvan de ouders van de bruid of bruidegom bij voltrekking niet op de hoogte zijn. In zo'n situatie staan de niet-aanwezige ouders meestal niet achter het huwelijk.

4.4.4.3 Alleenstaande vrouwen

De positie van alleenstaande vrouwen is slechter dan die van vrouwen in het algemeen, omdat zij bescherming van hun man ontberen.⁶⁷⁸ Wel kan een alleenstaande vrouw bescherming krijgen van haar clan, wanneer zij weduwe is of wanneer zij – om een geaccepteerde reden⁶⁷⁹ – gescheiden is. Voor een alleenstaande vrouw van een minderheidsclan of -groepering is dit ook mogelijk, hoewel minderheidsclans in het algemeen zwakker staan dan andere clans. Zoals eerder aangegeven is de mogelijkheid tot clanbescherming in het algemeen en met name in Zuid- en Centraal-Somalië beperkt.⁶⁸⁰

Er zijn in Somalië veel eenoudergezinnen zonder vader, met name onder de ontheemden.⁶⁸¹ Zij vormen een kwetsbare groep als het gaat om toegang tot bescherming en levensbehoeften⁶⁸² en lopen een grotere kans om slachtoffer te worden van seksueel geweld.⁶⁸³

4.4.4.4 Seksueel en huiselijk geweld

Seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes kwam in de verslagperiode regelmatig voor in heel Somalië.⁶⁸⁴ Vrouwen en meisjes die in ontheemdennederzettingen of op straat leven, lopen een groot risico om slachtoffer te worden van verkrachting.⁶⁸⁵ Na de verdrijving van Al-Shabaab uit Mogadishu, stroomden de ontheemdenkampen vol. Meisjes en vrouwen werden in deze kampen vooral 's nachts verkracht, vaak meerdere malen. Dit seksueel geweld werd veelal gepleegd door groepen gewapende mannen in militaire uniforms. Slachtoffers konden de daders in de meeste gevallen niet identificeren, omdat militie van *District Commissioners* dezelfde uniformen dragen als regeringstroepen. Ook in vluchtelingenkampen in Kenia en ontheemdenkampen in Puntland werden veel meisjes en vrouwen slachtoffer van (groeps)verkrachting.⁶⁸⁶

Ontheemde vrouwen en meisjes die bij een clan behoren die een minderheid is in het gebied waar ze verblijven, lopen in het bijzonder het risico verkracht te worden.⁶⁸⁷ Ook alleenstaande vrouwen, alleenstaande minderjarige meisjes en gehandicapte vrouwen en meisjes vormen een kwetsbare groep.⁶⁸⁸

⁶⁷⁶ UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010.

⁶⁷⁷ UNGA, *A/HRC/20/16/Add.3*, 14 mei 2012; US Department of State, 24 mei 2012.

⁶⁷⁸ UNGA, *A/HRC/12/44*, 17 september 2009.

⁶⁷⁹ Het is voor een vrouw niet toegestaan te scheiden van haar man tenzij deze haar mishandelt, niet voor zijn gezin zorgt of haar heeft verlaten. Wanneer zij om andere redenen haar man verlaat, zal zij worden buitengesloten door haar gemeenschap en niet meer kunnen hertrouwen. UNGA, *A/HRC/12/44*, 17 september 2009.

⁶⁸⁰ UNGA, *A/HRC/12/44*, 17 september 2009.

⁶⁸¹ CAP, 2011.

⁶⁸² Sida, 2010.

⁶⁸³ UNGA, *A/HRC/20/16/Add.3*, 14 mei 2012; US Department of State, 24 mei 2012.

⁶⁸⁴ UNGA, *A/HRC/15/48*, 16 september 2010; IASC, september 2010 - april 2011.

⁶⁸⁵ UNGA, *A/HRC/20/16/Add.3*, 14 mei 2012; US Department of State, 24 mei 2012; UNGA, *A/HRC/21/61*, 22 augustus 2012.

⁶⁸⁶ UNGA/UNSC, *A/66/657-S/2012/33*, 13 januari 2012.

⁶⁸⁷ UNGA, *A/HRC/15/48*, 16 september 2010; HRW, juni 2010; UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010.

⁶⁸⁸ UNSC, *S/2010/675*, 30 december 2010.

Van seksueel geweld wordt meestal geen aangifte gedaan,⁶⁸⁹ waardoor het moeilijk is exacte gegevens te verkrijgen.⁶⁹⁰ Behalve dat toegang tot justitie in het algemeen in geheel Somalië beperkt is,⁶⁹¹ is de drempel voor vrouwen hoog om in de openheid van een politiebureau aangifte te doen van seksueel geweld. Slachtoffers van verkrachting worden gediscrimineerd, omdat zij gezien worden als onrein.⁶⁹² Verder is de kans groot dat de aangifte niet in behandeling wordt genomen.

Traditioneel wordt een verkrachting 'afgehandeld' door de betrokken families: de familie van het slachtoffer eist genoegdoening (*diya*) van de familie van de dader.⁶⁹³ Het komt ook voor dat de familie van het slachtoffer eist dat de dader met haar trouwt,⁶⁹⁴ naar verluidt met name op het platteland.

Huiselijk geweld is wijdverbreid in de Somalische samenleving.⁶⁹⁵ Er bestaat in Somalië voor zover bekend geen wetgeving die huiselijk geweld tegengaat.⁶⁹⁶

4.4.4.5 Genitale verminking bij vrouwen (vrouwenbesnijdenis)

Genitale verminking bij vrouwen, de zogeheten *female genital mutilation* (FGM) is door het aannemen van de voorlopige grondwet op 1 augustus 2012 formeel verboden in Zuid- en Centraal-Somalië.⁶⁹⁷ FGM is ook verboden in Somaliland en in Puntland. Het verbod wordt in geen van de genoemde regio's effectief afgedwongen.⁶⁹⁸

Genitale verminking is wijdverbreid in de Somalische samenleving en wordt voor zover bekend door alle clans en bevolkingsgroepen toegepast. Naar schatting 98 procent van de Somalische meisjes ondergaat genitale verminking.⁶⁹⁹ Bij circa 80 procent betreft het de zwaarste vorm van genitale verminking die door de WHO als type III is geclassificeerd.⁷⁰⁰ Deze vorm wordt ook infibulatie of faraonische besnijdenis genoemd.⁷⁰¹ Hierbij wordt de opening van de vagina vernauwd door het wegsnijden en aan elkaar hechten van de schaamlippen. Tevens kan bij deze vorm van FGM de clitoris worden verwijderd.⁷⁰² De ingreep vindt meestal plaats bij een leeftijd tussen 5 en 10 jaar.⁷⁰³

Als een vrouw gaat trouwen, zullen vrouwelijke familieleden van haar aanstaande man controleren of zij besneden is. Als zij niet of niet zwaar genoeg besneden is, zal dit alsnog moeten gebeuren.⁷⁰⁴ Wanneer een vrouw trouwt die als kind infibulatie heeft ondergaan, wordt zij tijdens de huwelijksceremonie

⁶⁸⁹ UNGA, *A/HRC/20/16/Add.3*, 14 mei 2012; HRW, juni 2010; UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010.

⁶⁹⁰ UNSC, *S/2010/675*, 30 september 2010; UNGA, *A/HRC/15/48*, 16 september 2010.

⁶⁹¹ UNGA, *A/HRC/20/16/Add.3*, 14 mei 2012.

⁶⁹² HRW, juni 2010; US Department of State, 24 mei 2012.

⁶⁹³ UNGA, *A/HRC/13/65*, 8 maart 2010; US Department of State, 24 mei 2012.

⁶⁹⁴ UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010.

⁶⁹⁵ UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010; UK Foreign & Commonwealth Office, maart 2010; UNGA, *A/HRC/13/65*, 8 maart 2010.

⁶⁹⁶ US Department of State, 24 mei 2012. Artikel 15, lid 2, van de voorlopige grondwet van 1 augustus 2012 verbiedt (het gebruik van) elke vorm van geweld tegen vrouwen.

⁶⁹⁷ Zie hierover verder paragraaf 2.2.2. Zie ook *The Guardian*, *Female genital mutilation banned under Somalia's new constitution*, 17 augustus 2012.

⁶⁹⁸ De grondwet van Somaliland verplicht de overheid om wetgeving te formuleren die praktijken verbiedt die schadelijk zijn voor de persoon en de waardigheid. Op 13 december 2009 ondertekende de president van Puntland een wet die vrouwelijke besnijdenis verbiedt, met uitzondering van de 'Sunna besnijdenis', waarbij de voorhuid van de clitoris wordt weggesneden. UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010; US Department of State, 24 mei 2012; *The Constitution of the Republic of Somaliland*, mei 2001; *Constitution of the State of Puntland*, januari 2008.

⁶⁹⁹ UNGA, *A/HRC/20/16/Add.3*, 14 mei 2012. US Department of State, 24 mei 2012. Zie Unicef, *Eradication of Female Genital Mutilation in Somalia*. http://www.unicef.org/somalia/SOM_FGM_Advocacy_Paper.pdf. *The Guardian*, *Female genital mutilation banned under Somalia's new constitution*, 17 augustus 2012.

⁷⁰⁰ ARC, 13-19 juli 2010; WHO, februari 2010.

⁷⁰¹ ARC, 13-19 juli 2010.

⁷⁰² WHO, februari 2010.

⁷⁰³ ARC, 13-19 juli 2010.

⁷⁰⁴ LandInfo, 10 december 2008.

weer opengesneden zodat geslachtsgemeenschap mogelijk wordt. Vaak is nog een ingreep nodig op het moment dat een vrouw een kind moet baren.⁷⁰⁵

Onbesneden vrouwen zijn gestigmatiseerd in de gemeenschap in Somalië⁷⁰⁶ en ook binnen Somalische gemeenschappen buiten Somalië. Vrouwen oefenen druk uit op moeders en andere vrouwelijke familieleden om dochters te laten besnijden.⁷⁰⁷ Zowel Somalische vrouwen als mannen staan achter de praktijk van genitale verminking bij vrouwen.⁷⁰⁸

Hulporganisaties proberen de toepassing van genitale verminking terug te dringen door bewustmakingscampagnes voor Somaliërs binnen en buiten Somalië.⁷⁰⁹ Ten aanzien van dit soort campagnes is in Somaliland van overheidswege betrokkenheid getoond. Er zijn indicaties dat er in stedelijke gebieden minder vaak gekozen wordt voor de zwaarste vorm van genitale verminking. Dat valt bijvoorbeeld af te leiden uit een afname van medische complicaties die worden geassocieerd met genitale verminking.

Somalische meisjes die buiten Somalië wonen, lopen ook de kans om besneden te worden,⁷¹⁰ hoewel het bijvoorbeeld in Nairobi wel makkelijker is om aan genitale verminking te ontkomen. Het komt voor dat in het buitenland verblijvende Somaliërs hun dochters in Somalië laten besnijden.⁷¹¹ In veel Europese landen, waaronder Nederland, is de wetgeving aangepast om genitale verminking ook strafbaar te stellen indien de ingreep in het buitenland plaatsvond.⁷¹²

4.4.5 *Homoseksuelen*

Er is weinig bekend over de positie van homoseksuelen in Somalië.⁷¹³ In het algemeen kan gesteld worden dat homoseksualiteit in Somalië sociaal niet geaccepteerd is.⁷¹⁴

Geslachtsgemeenschap tussen personen van hetzelfde geslacht is strafbaar in Somalië. Artikel 409 van het Somalische Wetboek van Strafrecht bepaalt dat er een gevangenisstraf van 3 maanden tot 3 jaar op geslachtsgemeenschap tussen mensen van hetzelfde geslacht staat en een straf van 2 maanden tot 2 jaar in het geval er sprake is van een seksuele daad anders dan geslachtsgemeenschap.⁷¹⁵ In de plaatselijke *sharia*-rechtbanken, opgezet door rebellengroeperingen in Zuid- en Centraal-Somalië,⁷¹⁶ worden homoseksuele daden in principe bestraft met lijfstraffen of de doodstraf.

Het is niet bekend in hoeverre er in de verslagperiode homoseksuelen zijn veroordeeld vanwege het verrichten van homoseksuele handelingen.

4.4.6 *Minderjarigen*

De rechten van kinderen werden in de verslagperiode ernstig geschonden in Somalië, vooral in Zuid- en Centraal-Somalië waar kinderen op verschillende

⁷⁰⁵ ARC, 13-19 juli 2010.

⁷⁰⁶ Partner Aid, *Addressing Female Circumcision in Somalia*, 6 november 2012.

⁷⁰⁷ LandInfo, 10 december 2008.

⁷⁰⁸ ARC, 13-19 juli 2010.

⁷⁰⁹ ARC, 13-19 juli 2010.

⁷¹⁰ BioMed Central, 27 juli 2009; UNHCR, juli 2008, herzien februari 2009.

⁷¹¹ LandInfo, 10 december 2008.

⁷¹² Onder andere De Volkskrant, *Besnijdenis raakt uit taboesfeer*, 4 maart 2004; BBC News, *Female Circumcision Act in force*, 3 maart 2004; Aftenposten, *New crackdown on forced marriages and female circumcision*, 28 maart 2004; Momoh, 2005.

⁷¹³ UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010. Zie ook voetnoot 633.

⁷¹⁴ ILGA, 1993; UK Home Office, 23 april 2007; Behind the Mask (www.mask.org.za), *Death Hangs Over Somali Queers*, 3 mei 2004.

⁷¹⁵ UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010; ILGA, mei 2010; Ganzglass, 1971.

⁷¹⁶ Zie ook paragraaf 2.3.1 en 3.3.5.

manieren slachtoffer werden van de gewapende strijd. Als gevolg van het voortdurende conflict in dit gebied werden kinderen vermoord, verminkt, verkracht en gerekruteerd door gewapende groeperingen. Zie voor de rekrutering van jongens en meisjes door Al-Shabaab paragraaf 2.5.3. Volgens OCHA was in maart 2012 een van de vijf kinderen onder de vijf jaar ondervoed. Het sterftecijfer in deze leeftijdsgroep bedroeg 22.5 procent. In de periode januari-mei 2012 werden 2.339 ernstige gevallen van schendingen van de rechten van kinderen gerapporteerd tegenover 1.800 gevallen in 2011. Naar schatting gaat 13 procent van de jongens en 7 procent van de meisjes naar de basisschool. Het recht van kinderen op onderwijs is uitgehold door een gebrek aan bescherming, ontheemding, uitputting, gescheiden families en emotionele trauma's.⁷¹⁷

In heel Somalië hadden kinderen te kampen met voedseltekort veroorzaakt door droogte. Sinds januari 2012 is het aantal kinderen dat bijgevoed moet worden met 27 procent gedaald. In augustus 2012 waren 236.000 kinderen ernstig ondervoed, waarvan 70 procent in het zuiden.⁷¹⁸

Disciplinaire straf

In de verslagperiode lieten ouders om disciplinaire redenen hun kinderen - zonder wettelijke procedure - opsluiten in de gevangenis. Veel minderjarigen deelden hun cel met volwassenen.⁷¹⁹ Een kind dat zijn ouders mishandelt of niet voor hen zorgt wordt volgens een bron *asi walid* genoemd. Het heeft soms te maken met de opvoeding. Als de ouders vaak ruzie maken, heeft het kind geen respect voor de ouders. Als het kind gewelddadig wordt en ouders voor hun leven vrezen - of vrezen voor de veiligheid van het kind - laten ze het kind opsluiten.⁷²⁰

Hieronder wordt nader ingegaan op de rekrutering van kinderen en op de situatie van alleenstaande kinderen.

4.4.6.1 Kindsoldaten

In de verslagperiode is gerapporteerd over rekrutering van kinderen voor de gewapende strijd door alle partijen.⁷²¹ Er was sprake van zowel gedwongen als vrijwillige rekrutering. Het is niet bekend hoeveel kindsoldaten er zijn, doordat de leeftijd van kinderen moeilijk is vast te stellen. Naar verluidt waren kindsoldaten bij de TFG in het algemeen niet jonger dan 15, terwijl er bij Al-Shabaab kinderen vanaf tien jaar aangetroffen zouden worden.⁷²²

De TFG heeft eerder toegegeven niet zorgvuldig te selecteren en minderjarigen onder de strijdkrachten te hebben, hoewel volgens de TFC kinderen onder de achttien jaar niet in militaire dienst mogen.⁷²³ Op 15 juli 2011 verbood de opperbevelhebber van het Somalische leger het inzetten van kindsoldaten. In december 2011 beloofde de opperbevelhebber samen te werken met de internationale gemeenschap om een actieplan tegen de inzet van kindsoldaten in

⁷¹⁷ UNGA, A/HRC/21/36, 21 september 2012.

⁷¹⁸ FSNAU, *Somalia Crisis Easing, but 2.12 Million People Remain Food Insecure*, 29 augustus 2012.

⁷¹⁹ US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011*, 24 mei 2012.

⁷²⁰ Ook stuurden ouders uit de diaspora om disciplinaire redenen hun kinderen naar Somalië. Sommige ouders uit de diaspora sturen hun kind - bijvoorbeeld als het kind gewelddadig wordt en zich aansluit bij een jeugdbende - voor een paar jaar naar familieleden in Somalië. Zie ook Helsingin Sanomat, *Youths sent to Somalia against their will*, 21 oktober 2012. Helsingin Sanomat, *Somali teenager sent back to Somalia by father for becoming "too Finnish"*, 21 oktober 2012.

⁷²¹ HRW, *No Place for Children: Child Recruitment, Forced Marriage, and Attacks on Schools in Somalia*, februari 2012; US Department of State, 24 mei 2012.

⁷²² HRW, *No Place for Children: Child Recruitment, Forced Marriage, and Attacks on Schools in Somalia*, februari 2012.

⁷²³ New York Times, *Children Carry Guns for a U.S. Ally, Somalia*, 13 juni 2010; US Department of State, 11 maart 2010.

te voeren.⁷²⁴ In de voorlopige grondwet van 1 augustus 2012 is het inzetten van kinderen bij een gewapend conflict verboden.⁷²⁵

Vanaf 2010 heeft Al-Shabaab in toenemende mate minderjarigen vanaf tien jaar gedwongen gerekruteerd. Onder deze minderjarigen bevonden zich ook Bantu's.⁷²⁶ Na enkele weken intensieve training werden minderjarigen naar de frontlinie gestuurd waar ze als kanonnenvoer dienden om volwassen strijders te beschermen. Anderen werden ingezet als zelfmoordcommando's. Kinderen die probeerden te ontsnappen, werden zwaar gestraft of zelfs vermoord; slechts enkele kinderen wisten te ontkomen.⁷²⁷ Ook werden kinderen overgehaald door het aanbieden van geld, voedsel of goederen.⁷²⁸

Verder wordt er op de kinderen ingepraat, zodat zij geïndoctrineerd raken door Al-Shabaab.⁷²⁹ Rekrutering vindt onder andere plaats op scholen, in ontheemdennederzettingen en in vluchtelingenkampen.⁷³⁰ In de verslagperiode waren berichten dat familie en leraren op een agressieve manier werden benaderd om kinderen aan te melden.⁷³¹ Meisjes werden in de verslagperiode ook door Al-Shabaab gerekruteerd. Zie ook paragraaf 2.5.3.

Kindsoldaten hebben soms de mogelijkheid hun activiteiten te beëindigen. Er zijn voormalige Al-Shabaab strijders die zich overgeven, maar die worden gestigmatiseerd en gediscrimineerd door lokale gemeenschappen. Soms worden ze geslagen. Er is geen landelijk opvangprogramma voor deze kinderen. Er zijn beperkte pogingen van UNICEF en IIDA (zie paragraaf 5.4) om hen te helpen. Degenen die geluk hebben krijgen onderdak en psychische hulp.

Over Noord-Somalië is in de verslagperiode geen nieuwe informatie verkregen. De grondwet van Somaliland bevat geen bepaling met betrekking tot de minimumleeftijd voor de rekrutering van minderjarigen in het leger.⁷³² Het is niet bekend of er regelgeving bestaat in Puntland die het gebruik van kindsoldaten verbiedt.

4.4.6.2 Alleenstaande minderjarigen

Alleenstaande minderjarigen zijn kwetsbaar en kunnen slachtoffer worden van onder andere seksueel geweld en rekrutering.⁷³³ Mede als gevolg van de oorlog kent Somalië relatief veel wezen en achtergelaten kinderen,⁷³⁴ die in het algemeen een lage sociale positie hebben.

Alleenstaande kinderen worden in beginsel opgevangen door de familie van vaders- of moederskant. Meestal door broers en zusters die ouder zijn, maar in sommige gevallen zorgen grootouders of verre familieleden voor kinderen. De familiebanden zijn heel sterk.⁷³⁵ Echter, in de huidige situatie zal dat niet altijd gebeuren, bijvoorbeeld in het geval van ontheemde alleenstaande kinderen. Naar verluidt zou het voorkomen dat kinderen in vluchtelingenkampen als hulp in de huishouding worden ingezet door hun pleegfamilie.⁷³⁶

⁷²⁴ HRW, *No Place for Children: Child Recruitment, Forced Marriage, and Attacks on Schools in Somalia*, februari 2012; US Department of State, 24 mei 2012. Het verbod op kindsoldaten is in de concept grondwet opgenomen. Niettemin hielden berichten over kindsoldaten, ook bij de TFG, aan.

⁷²⁵ Artikel 29, lid 6.

⁷²⁶ Minority Rights Group International, oktober 2010.

⁷²⁷ HRW, *No Place for Children: Child Recruitment, Forced Marriage, and Attacks on Schools in Somalia*, februari 2012; US Department of State, 24 mei 2012.

⁷²⁸ HRW, 14 februari 2011; UNSC, *S/2010/577*, 9 november 2010.

⁷²⁹ UNSC, *S/2010/577*, 9 november 2010.

⁷³⁰ Ibid.

⁷³¹ IASC, 29 oktober 2010 en 5 november 2010.

⁷³² The Constitution of the Republic of Somaliland, mei 2001.

⁷³³ UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010. Zie ook paragrafen 3.4.4.4 en 3.4.6.1.

⁷³⁴ UNSC, *S/2010/577*, 9 november 2010.

⁷³⁵ Familieleden zijn niet altijd in staat goed voor hen te zorgen.

⁷³⁶ Amnesty International, 8 december 2010.

Somalië kent veel straatkinderen. Sommige kinderen gebruiken drugs, andere zijn geïndoctrineerd door Al-Shabaab.⁷³⁷ Alleen in de steden zijn enkele weeshuizen. De vijf grootste steden hebben ten minste één weeshuis. Ze worden bestuurd door liefdadigheidsorganisaties uit het Midden Oosten, zoals het *Biri Centre for Somali Child Rescue*.⁷³⁸

In Somaliland bestaan particuliere weeshuizen. Het is niet bekend wat het voorzieningenniveau in deze weeshuizen is.

⁷³⁷ Zie http://www.rtbol.net/orphaned_children Zie ook www.hijra.or.ke. Straatkinderen doen huishoudelijk werk, werken in restaurants, als schoonmakers en vuilophalers. Ze werken ook in khat shops; ze ruimen de resten van de khat op en verkopen die. Ze leven ook op vuilnisbelten.

⁷³⁸ Zie http://www.rtbol.net/orphaned_children Zie ook www.hijra.or.ke.

5 Migratie

5.1 Migratiestromen en opvang

5.1.1 Vluchtelingen

Mensen ontvluchtten Somalië ten gevolge van het geweld⁷³⁹, de humanitaire crisis⁷⁴⁰ en gedwongen rekrutering door rebellengroeperingen.⁷⁴¹ Net als in voorgaande verslagperiodes was Kenia het land dat in de regio de meeste Somalische vluchtelingen ontving. Daarnaast vluchtten Somaliërs onder meer naar Ethiopië, Jemen, Djibouti en Saoedi-Arabië.⁷⁴² In de eerste zes maanden van 2012 werden ongeveer 30.000 (nieuwe) Somalische vluchtelingen geregistreerd in de omliggende landen, terwijl dit aantal in de eerste zes maanden van 2011 137.000 bedroeg.⁷⁴³ In de regio rond Somalië verbleven per 12 oktober 2012 1.028.267 door UNHCR als vluchteling geregistreerde Somaliërs. Hiervan zijn er 62.657 in 2012 aangekomen tegenover ruim 296.000 vluchtelingen die in 2011 werden geregistreerd.⁷⁴⁴ Op 12 oktober 2012 stonden in Djibouti 17.688 Somalische vluchtelingen geregistreerd, in Uganda 29.603, in Ethiopië 213.944, in Jemen 219.057 en in Kenia 532.976.

In reactie op de Keniaanse inval in Somalia in oktober 2011 pleegden Al-Shabaab aanhangers onder meer in het vluchtelingenkamp Dadaab aanslagen op de politie en hulpverleners.⁷⁴⁵ Als reactie op deze bomaanslagen werden Somalische vluchtelingen harder aangepakt door de Keniaanse politie: er werd geweld gebruikt tegen vluchtelingen en Somalische vrouwen liepen het risico om verkracht te worden.⁷⁴⁶ In de verslagperiode vonden volgens UNHCR verkrachtingen en moorden regelmatig plaats. Het betreft dan vaak aan criminaliteit gerelateerde zaken. Al-Shabaab voerde in de vluchtelingenkampen vooral op de persoon gerichte moorden uit. De Keniaanse politie trad vaak op met excessief geweld nadat zij slachtoffer werd van aanslagen. De inzet van 320 Keniaanse paramilitairen in Dadaab zorgde voor een tijdelijke verbetering van de veiligheid, maar begin oktober 2012 verslechterde de situatie opnieuw. Zo werden vrouwen bijvoorbeeld aangevallen bij het zoeken naar brandhout. De Keniaanse overheid drong aan op terugkeer van de vluchtelingen, maar mensenrechtenorganisaties en hulpverleners vonden dat geen realistische optie.⁷⁴⁷ UNHCR begon niettemin aan het einde van de verslagperiode aan het opstellen van een repatriatieplan.

Behalve de veiligheidssituatie was ook de humanitaire situatie in de vluchtelingenkampen van Dadaab slecht. In de verslagperiode kwamen hepatitis-E, cholera en geelzucht voor in de kampen. In de vluchtelingenkampen van Dadaab verbleven op 15 oktober 2012 469.799 vluchtelingen.⁷⁴⁸

⁷³⁹ Zie paragraaf 3.2 en 3.3.

⁷⁴⁰ Zie paragraaf 3.4.

⁷⁴¹ Zie paragraaf 2.4.3.

⁷⁴² UNHCR, *Population Movement Tracking Monthly Report*, mei 2011-december 2011. Voor meer informatie over Somalische vluchtelingen in de regio wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht van mei 2011.

⁷⁴³ UNOCHA, *Humanitarian Bulletin Somalia*, issue 10, 1-31 juli 2012.

⁷⁴⁴ *UNHCR Somalia Fact Sheet*, oktober 2012.

⁷⁴⁵ IRIN, *KENYA-SOMALIA: Repatriating Dadaab refugees "unrealistic"*, 16 augustus 2012.

⁷⁴⁶ HRW, 12 januari 2012; UNSC, S/2011/549, 30 augustus 2011.

⁷⁴⁷ HRW, *Kenya: Somalia Unsafe for Refugees to Return*, 30 maart 2012. IRIN, *KENYA-SOMALIA: Repatriating Dadaab refugees "unrealistic"*, 16 augustus 2012. Capital FM, *Kenya: MSF Opposes Repatriation of Somali Refugees*, 1 oktober 2012.

⁷⁴⁸ UNHCR, *UNHCR responds to public health threats in Dadaab refugee camps*, 28 september 2012.

De Keniaanse bevolking in de grote steden heeft een xenofobische houding ten opzichte van Somalische vluchtelingen.⁷⁴⁹

5.1.2 Ontheemden

5.1.2.1 Zuid- en Centraal-Somalië

Het totale aantal ontheemden⁷⁵⁰ in Somalië werd eind oktober 2012 geschat op 1,1 à 1,36 miljoen.⁷⁵¹ Gedurende de verslagperiode was er een enorme variatie in het aantal verplaatsingen dat maandelijks werd waargenomen. Verplaatsten zich in de periode tussen 1 februari en 20 april 2012 120.000 ontheemden, in de periode tussen 1 juli en 14 september bedroeg dit aantal 24.000. Verreweg de meeste ontheemden verklaarden te zijn gevlucht vanwege de onveiligheid in hun gebied. Anderen keerden terug naar hun oorspronkelijke gebied of waren vanwege gebrek aan voedsel gevlucht.⁷⁵² Vooral na de inname van Afgooye keerde een groot aantal ontheemden terug naar Mogadishu.⁷⁵³ Aan het eind van de verslagperiode was niet bekend hoeveel ontheemden zich in Afgooye bevonden.⁷⁵⁴ Anders dan in de voorgaande verslagperiode werden geen ontheemden geregistreerd die Mogadishu waren ontvlucht.⁷⁵⁵

Door middel van satellietfoto's werden de verplaatsingen en nederzettingen⁷⁵⁶ van ontheemden in kaart gebracht.⁷⁵⁷ Tussen juli 2011 en mei 2012 nam het aantal nederzettingen van ontheemden in Mogadishu met 45% toe, vooral in de wijken waaruit Al-Shabaab zich had teruggetrokken. In de Afgooye corridor was in deze periode sprake van een sterke afname van nederzettingen.⁷⁵⁸

In augustus 2012 verbeterde de toegang van hulpverleners tot ontheemden. De Ramadan en de Eid viering verliepen rustig.⁷⁵⁹ In de periode voor, tijdens en na de val van Kismayo op 28 september 2012 ontvluchtten 14.000 inwoners deze stad.⁷⁶⁰

5.1.2.2 Noord-Somalië

In het algemeen kan worden gesteld dat ontheemden in Somaliland en Puntland een marginale, geïsoleerde positie in de samenleving innemen.⁷⁶¹ Het totale aantal ontheemden in Puntland bedroeg in september 2012 circa 84.000, in

⁷⁴⁹ ICG, 15 februari 2012; ICG, 25 januari 2012.

⁷⁵⁰ Met de term ontheemden worden in het onderstaande personen of groepen personen aangeduid die gedwongen of genoodzaakt zijn geweest hun huizen of verblijfplaatsen te verlaten, in het bijzonder ten gevolge of ter voorkoming van de effecten van gewapend conflict, wijdverspreid geweld, mensenrechtenschendingen of door natuur of mensen veroorzaakte rampen, zonder een internationaal erkende grens over te hebben gestoken.

⁷⁵¹ UNHCR, *Total IDPs by Region October – 2012*. Begin 2012 bedroeg de schatting 1.36 miljoen.

⁷⁵² UNHCR, *Somalia: Displacement - South Central Dashboard - Period: 01-Feb-12 to 20-Apr-12*. UNHCR, *Somalia: Displacement - South Central Dashboard - Period: 01-Jul-12 to 14-Sept-12*.

⁷⁵³ IRIN, *One million return to Mogadishu*, 17 juli 2012.

⁷⁵⁴ Weliswaar noemt OCHA het aantal van 406.000 ontheemden, maar tekent in een voetnoot daarbij aan dat dit cijfer gebaseerd is op statistieken van UNHCR van juli 2012. Doordat Afgooye sinds juni 2012 in handen is van AMISOM en de regering, dienen de cijfers te worden aangepast. OCHA, *Lower Shabelle – Situation Analysis*, oktober 2012. UNHCR schatte in juni 2012 het aantal ontheemden in de Afgooye corridor op basis van satellietfoto's op 120.000. Zie UNHCR, *Somali displaced continue to move, seeking safety and assistance*, 22 juni 2012. Zie ook Horseed Media, *SOMALIA: Return to Mogadishu*, 19 juli 2012.

⁷⁵⁵ UNHCR, *Somalia: Displacement - South Central Dashboard - Period: 01-Feb-12 to 20-Apr-12*. UNHCR, *Somalia: Displacement - South Central Dashboard - Period: 01-Jul-12 to 14-Sept-12*. Zie ook paragraaf 3.2. over de veiligheidssituatie in Mogadishu.

⁷⁵⁶ In Somalië is het vanwege de politieke situatie niet mogelijk op allerlei plaatsen kampen voor ontheemden in te richten. Vandaar dat er voortdurend (tijdelijke) nederzettingen ontstaan, die in omvang variëren.

⁷⁵⁷ Dit is niet altijd mogelijk. In de Afgooye corridor was dit bijvoorbeeld heel lastig omdat het aantal hutjes gelijk bleef maar onduidelijk was hoeveel mensen er verbleven. VN organisaties organiseren, indien mogelijk, missies (samen met AMISOM) om ontheemden en hun noden in kaart te brengen.

⁷⁵⁸ UNITAR, *UNOSAT: assessing IDP camps in Somalia from space*, juni 2012.

⁷⁵⁹ UNOCHA Somalia – Humanitarian Access Update 01 – 30 August 2012.

⁷⁶⁰ Somalia Somalia Humanitarian Bulletin: Issue 12, 1-30 September 2012.

⁷⁶¹ IDMC, 9 december 2011; IASC, mei 2011-februari 2012.

Somaliland bevonden zich op dat moment circa 142.000 ontheemden.⁷⁶² In de kampen in Puntland stonden vrouwen nog altijd bloot aan seksueel geweld.⁷⁶³ Begin 2012 hielden de Puntlandse autoriteiten 'veiligheidsacties' waarbij ontheemden werden opgepakt en uit Puntland werden gezet op verdenking van betrokkenheid bij Al-Shabaab.⁷⁶⁴ Niet bekend is of deze acties ook in de verslagperiode werden gehouden. De Puntlandse president Farole liet in januari 2012 weten dat ontheemden uit Zuid- en Centraal-Somalië niet welkom zijn in Puntland.⁷⁶⁵

5.2 Terugkeer

5.2.1 Vluchtelingen

De positie van terugkeerders naar Somalië is moeilijk vast te stellen. Somaliërs die terugkeren naar Zuid- en Centraal-Somalië ondervinden voor zover bekend geen hinder van de lokale autoriteiten bij de inreis. Terugkeerders zullen wel – net als andere Somaliërs – geconfronteerd worden met de slechte veiligheidssituatie, de slechte humanitaire situatie en mensenrechtenschendingen zoals deze beschreven zijn in hoofdstuk 3 en 4.

In de verslagperiode was vrijwel geen sprake van permanente terugkeer uit de regio, wel van tijdelijke terugkeer van mannen om land te onderhouden, te oogsten of te voorkomen dat hun bezit zou worden ingenomen. Vervolgens keerden zij weer terug naar Kenia. Volgens de UNHCR zette Saudi Arabië in september 2012 700 Somaliërs gedwongen uit.

5.2.2 Ontheemden

In de verslagperiode keerden veel oorspronkelijke inwoners – vooral na de inname van Afgooye - terug naar Mogadishu. Het is niet goed mogelijk de terugkeer van ontheemden naar hun woonplaatsen te kwantificeren. De UNHCR verstrekt wel cijfers van verplaatsingen van en naar regio's en districten – de zogenoemde *Population Movement Tracking* (PMT) - maar uit de cijfers kan niet met zekerheid worden afgeleid of en wanneer het om terugkeer van ontheemden gaat. Wel is in de verslagperiode het aantal ontheemden afgenomen: van 1,36 miljoen begin 2012 tot ca. 1,1 miljoen eind oktober 2012.⁷⁶⁶ Volgens de UNHCR zouden in de periode van 1 augustus tot 25 oktober 2012 3.100 ontheemden 'tijdelijk' zijn teruggekeerd.⁷⁶⁷

5.3 Humanitaire omstandigheden

Op 20 juli 2011 riep de VN twee regio's in Zuid-Somalië uit tot hongersnoodgebieden. Tienduizenden Somaliërs kwamen om het leven, maar door de massale voedselhulp en een bijzonder goede oogst begin 2012 was de hongersnood in februari 2012 voorbij. In de periode van april tot juni viel er minder regen – de zogenaamde *Gu* regen – dan normaal, waardoor de volgende oogst kleiner uit zal vallen. In juli 2012 was de humanitaire situatie in delen van Zuid-Somalië en in de kustgebieden van Puntland en Somaliland slecht. Volgens OCHA (FSNAU) verkeerden in september 2012 2.12 miljoen mensen in nood.

⁷⁶² UNHCR *Somalia Fact Sheet*, september 2012. Deze aantallen betreffen ook ontheemden uit de noordelijke regio's van Somalië, waaronder ontheemden uit de onrustige regio Sool, Sanaag en Ayn.

⁷⁶³ UNOCHA, *Somalia: Shelters offer protection in Puntland*, 1 augustus 2012.

⁷⁶⁴ IASC, 13 januari 2012.

⁷⁶⁵ UNOCHA, *Somalia, Famine & Drought, Situation Report No. 30*, 11 January 2012.

⁷⁶⁶ UNHCR, *Total IDPs by Region November – 2012*. UNHCR, *Somalia Factsheet November 2012*.

⁷⁶⁷ UNHCR, *South Central Dashboard*, 25 oktober 2012.

5.4 **Activiteiten van internationale organisaties**

In Somalië is een aantal Ngo's, VN- en andere internationale organisaties actief en vertegenwoordigd, met aanwezigheid van zowel lokale als – in veel mindere mate – internationale staf. Vanwege de slechte veiligheidssituatie worden de activiteiten doorgaans beheerd vanuit Nairobi, Kenia. Lokale Ngo's zijn in staat hun werkzaamheden uit te voeren, zij het onder extreem moeilijke omstandigheden.⁷⁶⁸ Volgens een analyse van UNOCHA was het aantal organisaties dat opereerde in Mogadishu vanaf februari 2012 als volgt:

- Internationale Ngo's – 44;
- *Red Crescent* afdelingen – 9;
- Lokale Ngo's – 39;⁷⁶⁹
- *International Organisation of Islamic Cooperation* (OIC) afdelingen en lokale partners – 48.

Gedurende de verslagperiode was een verhoogde dreiging ten aanzien van ontvoeringen van buitenlanders, in het bijzonder van Ngo-personeel, zowel in Kenia als in Zuid- en Centraal-Somalië.⁷⁷⁰

De humanitaire toegang tot Zuid- en Centraal-Somalië in de gebieden onder controle van Al-Shabaab was slecht. In het algemeen werden de meeste internationale hulporganisaties door Al-Shabaab geweerd of – voor zover ze werden toegelaten – gehinderd. Het ICRC bijvoorbeeld kon haar activiteiten tot januari 2012 voortzetten, daarna stond Al-Shabaab dat niet meer toe, aangezien het ICRC weigerde belasting af te dragen en aan andere voorwaarden van Al-Shabaab te voldoen.⁷⁷¹

In gebieden onder controle van AMISOM, de TFG⁷⁷² of pro-TFG-groeperingen werd noodhulp wel toegelaten. Dit had als gevolg dat veel Somaliërs naar deze gebieden probeerden te trekken. Ook in de gebieden onder controle van AMISOM, de TFG of pro-TFG-groeperingen bereikte niet alle hulp de juiste bestemmingen.

Noodhulp

In juli 2012 werd door de internationale gemeenschap noodhulp (voedsel, tenten, water- en andere voorzieningen) verleend aan ontheemden in Gedo, Bay en Bakool, die op drift geraakt waren vanwege het militaire conflict, (het risico op) gedwongen rekrutering en voedselschaarste.

Vanaf augustus 2011 tot juli 2012 hebben 468.000 personen voedselhulp gekregen, waaronder 85.000 kinderen onder vijf jaar.⁷⁷³

⁷⁶⁸ UNOCHA Somalia, *Humanitarian Access*, mei-september 2011; UNOCHA, *Humanitarian Dashboard Somalia*, oktober-december 2011. Het is niet mogelijk om een opsomming te geven van de Ngo's die nog wel en die niet meer werkzaam zijn in Somalië.

⁷⁶⁹ Bij het ministerie van Binnenlandse Zaken staan 373 lokale Ngo's geregistreerd.

⁷⁷⁰ NSP, *Advisory on General Kidnapping Threat*, 27 oktober 2011; BBC, *Somalia hostages Buchanan and Thisted go home*, 31 januari 2012; The New York Times, *Former Hostages Are Recovering at a U.S. Base*, 27 januari 2012.

⁷⁷¹ Het ICRC verschaft tot die tijd hulp bij droogte, overstromingen en natuurrampen door het uitdelen van voedsel, water en tenten. Ook houdt ICRC zich bezig met ontwikkelingsprogramma's voor de lange termijn op het gebied van landbouw, veeteelt en visserij, zodat de Somaliërs in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. In 2012 voorzag de Somalische productie voor minder dan 50 procent in de eigen behoefte. De irrigatie structuur is niet onderhouden, boeren hebben niet de beschikking over zaden en kunstmest en er is geen goede afzetmarkt.

⁷⁷² Na 20 augustus 2012 de federale regering.

⁷⁷³ UNOCHA, *Humanitarian Bulletin Somalia*, issue 10, 1-31 juli 2012. Cijfers van de WFP vallen aanzienlijk hoger uit. Zie <https://www.wfp.org/countries/somalia>.

Hulp aan boeren

Van medio 2011 tot medio 2012 verleende de FAO en haar lokale partners bijstand aan een miljoen boeren. Zij kregen kwaliteitszaad, landbouwgereedschap en hulp bij de irrigatie van landbouwgrond.⁷⁷⁴

Ngo's

Bij het Ngo Consortium Somalia zijn 90 Ngo's – zo'n 60 internationale en zo'n 30 nationale Ngo's - aangesloten, die in alle gebieden van Somalië opereren. Tot de internationale Ngo's behoren bekende organisaties als OXFAM en Artsen Zonder Grenzen. Internationale Ngo's werken met lokale partner Ngo's. In sommige gevallen kunnen die met Al-Shabaab onderhandelen over hulpverlening. Dit hangt onder meer af van de lokale contacten die zij hebben, bijvoorbeeld met clanoudsten. Sommige humanitaire Ngo's⁷⁷⁵ staan 40% van hun hulpgoederen aan Al-Shabaab af.

In sommige belangrijke strategische gebieden – zoals de Afgooye corridor - stond Al-Shabaab in de verslagperiode vrijwel geen hulp van buiten toe. Al-Shabaab had de Afgooye corridor afgezet, zodat ontheemden niet naar Mogadishu konden gaan. Al-Shabaab zette het 'kilometer 50 kamp' op waar de meeste (en meest kwetsbare) ontheemden verbleven: het Al-Yasir kamp. Daar mochten geen Ngo's komen. De islamitische organisatie *Humanitarian Initiative Just Relief Aid* (HIJRA) werd slechts toegestaan daar toiletten te plaatsen, de *National Refugee Council* (NRC) moest zich beperken tot het plaatsen van tenten. Al-Shabaab controleert de bewegingen van de lokale Ngo-medewerkers. Wie geen informatie hierover met hen deelt, is verdacht. Sommige lokale medewerkers van Ngo's werden gearresteerd en moesten toekijken hoe iemand werd onthoofd. Nadat Al-Shabaab zich uit Afgooye heeft teruggetrokken, proberen ze de zone te destabiliseren door beschietingen en bombardementen. Veel ontheemden die in Afgooye verbleven, trokken weg. Velen gingen naar Mogadishu⁷⁷⁶, anderen gingen naar Lower Shabelle en de Bay regio. Daar verblijven ze bij gastgezinnen en familie.

In de *Newly Accessible Areas* (NAA's) is er competitie tussen Ngo's, de ene Ngo heeft daar wel toegang, de andere niet. Daarvoor gelden geen algemene regels. Ook in gebieden waar de Somalische regering de macht heeft, zijn er geen vaste regels voor de hulpverlening.

Westerse Ngo's proberen hun activiteiten te coördineren met die van de welzijnsorganisaties uit het Midden Oosten, maar die zijn daar huiverig voor. Organisaties uit Turkije, Qatar en Saoedi Arabië zijn uitsluitend actief in Mogadishu. Sommige leden van de *Organization of the Islamic Conference*, www.oicsomalia.org/ opereren in Somalië, zoals *Islamic Relief*. De Turkse hulporganisaties hebben afspraken gemaakt met de *gatekeepers* in Mogadishu en genieten daarom bescherming.

Bij wijze van voorbeeld – en zonder waardeoordeel - worden hieronder in kort bestek enige activiteiten van enkele van de vele (inter)nationale Ngo's beschreven.

Danish Refugee Council

De *Danish Refugee Council* (DRC) heeft 16 kantoren in heel Somalië. Er zijn vijf hoofdkantoren in Hargeisa, Bosasso, Galkayo, Mogadishu en Belet Weyne en 11 kleine kantoren op het platteland. De kantoren in Bulabuto en Belet Weyne werden in verband met de oorlog tijdelijk gesloten.

⁷⁷⁴ UNOCHA, Humanitarian Bulletin Somalia, issue 10, 1-31 juli 2012.

⁷⁷⁵ De meeste Ngo's doen hierover publiekelijk geen mededelingen.

⁷⁷⁶ Ook wordt er veel gependeld tussen Mogadishu en Afgooye.

De DRC heeft 300 medewerkers, waarvan 20 internationale medewerkers in Hargeisa, Bosasso en Mogadishu. De DRC houdt zich bezig met ontheemden, gastgemeenschappen en terugkeer. De DRC is aanwezig in afgelegen gebieden waar geen andere organisaties actief zijn. De DRC is actief op het gebied van *Water, Sanitation and Hygiene* (WASH), *Non-Food Items* (NFI)⁷⁷⁷ en *Shelter*^{778, 779}.

Vooraf in Mogadishu verstrekt de DRC leningen om bedrijfjes op te zetten. Ook worden opleidingen gegeven voor beroepen waar veel vraag naar is, zoals koks, schoonmakers en kappers. De DRC werkt in heel Mogadishu, maar vooral daar waar veel ontheemden zijn: in Hodan, Daynile en Dharkenley.⁷⁸⁰ In Afgooye verblijven zowel de oorspronkelijke bewoners als ontheemden uit Mogadishu. Families splitsen zich soms op: een deel gaat (weer) het land bewerken in Afgooye, een deel gaat werk zoeken in Mogadishu.⁷⁸¹ Sommigen pendelen dagelijks op en neer.⁷⁸² Veel vrouwen en – in mindere mate – kinderen staan aan het hoofd van gezinnen met chronisch zieke of invalide gezinsleden. Ook zijn er veel gezinnen met kinderen onder de vijf jaar. De regering van Somalië wil dat de hulpverlening op basis van clans plaats vindt, de DRC wil dat de hulpverlening op basis van behoefte plaats vindt, opdat ook minderheden als Bantu's, kappers, slaggers en smeden – de laatste drie categorieën vallen onder de zogenoemde beroepsgroepen - toegang tot de hulp krijgen.

IIDA

IIDA⁷⁸³ werkt in gebieden die onder controle staan van de federale regering in Galgadud, Dusamareb en Gurieel. IIDA beschikte eerder over twee centra in Merka in Lower Shabelle voor de opvang en re-integratie van kindsoldaten. Maar toen Al-Shabaab erachter kwam dat de doelstelling van de centra niet overeenkwam met die van Al-Shabaab werden de centra gesloten. IIDA heeft nu soortgelijke centra in Dusamareb, Gurieel en Mogadishu. Deze centra richten zich elk op ongeveer 300-350 kinderen in de leeftijd van 5-18 jaar. Het gaat niet alleen om voormalige kindsoldaten, maar ook om kinderen die blootstaan aan rekrutering door Al-Shabaab en andere gewapende groeperingen. Het is niet altijd duidelijk of kinderen vrijwillig of gedwongen zijn gerekruteerd. Jongere kinderen worden gebruikt om te wassen en koken voor de milities. Jongens van 14 jaar en ouder worden ingezet aan het front. IIDA houdt zich aan de zes principes van de Conventie voor de Rechten van het Kind. De kinderen kunnen basis- en voortgezet onderwijs volgen. Daarnaast wordt ook vaktechnisch onderwijs gegeven, zodat de kinderen werk kunnen vinden. Kinderen die getraumatiseerd zijn, krijgen psychosociale bijstand. IIDA doet ook aan *tracing*⁷⁸⁴ en gezinshereniging. De kinderen die geen familie hebben, verblijven ook 's nachts op het centrum.

IIDA werkt samen met UNICEF Somalia⁷⁸⁵, dat ook in andere plaatsen van Somalië op dit gebied actief is. Een andere lokale Ngo die actief is op dit gebied is Elman.

⁷⁷⁷ Dit zijn goederen die voornamelijk bij natuurrampen worden uitgedeeld, zoals dekens, emmers, kookgerei e.d.

⁷⁷⁸ Tenten.

⁷⁷⁹ <http://www.drc.dk/relief-work/where-we-work/horn-of-africa-and-yemen/somalia/>

⁷⁸⁰ In Mogadishu is het niet eenvoudig onderscheid te maken tussen langdurig ontheemden, nieuwe ontheemden en de arme stadsbevolking.

⁷⁸¹ De afstand bedraagt 10-40 kilometer.

⁷⁸² <http://www.drc.dk/relief-work/where-we-work/horn-of-africa-and-yemen/somalia/>

⁷⁸³ IIDA – voluit IIDA Women's Development Organization - is een *grassroot* organisatie die zich vooral sterk maakt voor de rechten van vrouwen en kinderen. In bovenstaande alinea wordt slechts een deel van de activiteiten van IIDA besproken.

⁷⁸⁴ Het opsporen van familieleden.

⁷⁸⁵ <http://www.unicef.org/somalia/>

Humanitarian Initiative Just Relief Aid

De islamitische organisatie *Humanitarian Initiative Just Relief Aid* (HIJRA) heeft in Somalië programma's op het gebied van *Water, Sanitation and Health* (WASH) en levensonderhoud. Ook runt HIJRA klinieken voor moeder- en kindzorg in afgelegen gebieden. Aanvankelijk werkte HIJRA in beide Shabelle's, maar in juli 2012 was de organisatie alleen nog actief in Lower Shabelle en Mogadishu. HIJRA betaalt 15.000 gezinnen 75 USD per jaar als bijdrage in hun levensonderhoud.

HIJRA hield zich in 2011 vooral bezig met het bestrijden van de ondervoeding als gevolg van conflicten en droogte, maar schakelde in 2012 over op het herstellen van de infrastructuur, de irrigatie, de verstrekking van zaden en ploegen en het geven van (landbouw)cursussen. In Al-Shabaab gebieden kreeg HIJRA wel toestemming een kantoor te openen, maar dat kantoor mocht geen naambord hebben. HIJRA werd wel toegestaan hulp te verlenen, maar kreeg geen toestemming mensen in te schrijven of foto's van hen maken. Niet HIJRA maar Al-Shabaab bepaalt waar mensen geholpen worden. De Ngo moet opgeven hoeveel geld met de hulpverlening is gemoeid, vervolgens legt Al-Shabaab belasting op. Aanvankelijk bedong Al-Shabaab 20 procent, maar dat is inmiddels opgelopen tot 30%. HIJRA weigerde te betalen bij een watervoorzieningsproject waarvan meer dan 50% van de bevolking profiteerde. Aangezien de organisatie goede lokale contacten had, zag Al-Shabaab in dat geval van de belasting af.

In Somaliland wil de regering dat er meer Somalilandse Ngo's komen. Ook wil de regering daar zeggenschap over krijgen en ze te eigen bate inzetten. In Puntland zijn er enkele lokale Ngo's die aan de weg timmeren, zoals *Somali Women Association* (SWA), *RAHMO Development and Relief Organization* (RAHMO) en het *Puntland Development Research Centre* (PDRC). Deze Ngo's werken samen met CARE en UNDP in Puntland.

Standpunt UNHCR⁷⁸⁶

In mei 2010 heeft UNHCR de laatste versie van de zogeheten *eligibility guidelines* voor Somalische asielzoekers gepubliceerd, waarin onder andere het standpunt van UNHCR met betrekking tot de terugkeer van Somalische vluchtelingen te vinden is. Het standpunt van UNHCR is in de verslagperiode niet gewijzigd.

In zijn analyse van de veiligheidssituatie in Somalië maakte UNHCR een onderscheid tussen Zuid- en Centraal-Somalië aan de ene kant en Puntland en Somaliland aan de andere.

UNHCR stelt dat er binnen Zuid- en Centraal-Somalië geen vestigingsalternatief is. De massale volksverplaatsingen die de afgelopen jaren hebben plaatsgevonden, hebben ervoor gezorgd dat de capaciteit om ontheemden op te kunnen nemen volledig verzadigd is. Sociale en economische ondersteuning zou volgens UNHCR zelfs bij de eigen clan niet meer beschikbaar zijn. Bij terugkeer naar deze delen van Somalië loopt elke persoon een substantieel gevaar, vanwege de wijdverbreide schendingen van de mensenrechten door alle partijen en de aanzienlijke aantallen burgerslachtoffers die vallen. Dit heeft betrekking op zowel Mogadishu als de rest van Zuid- en Centraal-Somalië.

UNHCR geeft aan dat voorzichtigheid geboden is als landen Somaliërs willen laten terugkeren naar Puntland of Somaliland. De noordelijke regio's geven alleen aan die mensen het recht op terugkeer of verblijf die aan kunnen tonen (voornamelijk vast te stellen aan de hand van clanlidmaatschap) dat zij uit de respectievelijke regio's afkomstig zijn.

⁷⁸⁶ UNHCR, *HCR/EG/SOM/10/1 5*, mei 2010.

Alleen deze mensen kunnen terugkeren naar Puntland of Somaliland. Dit betekent volgens UNHCR ook dat Puntland en Somaliland niet beschikbaar zijn als alternatieve vestigingsplaats voor mensen uit Zuid- en Centraal-Somalië, of voor mensen afkomstig uit een van de noordelijke regio's maar dit niet aan kunnen tonen.

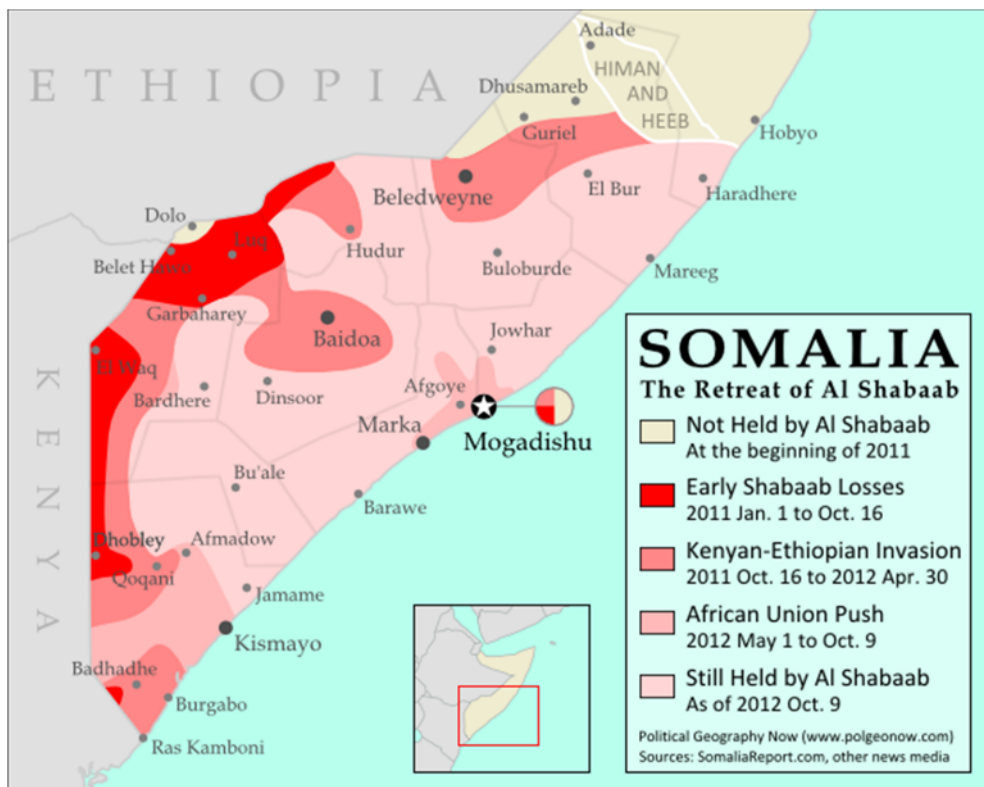
Bijlage I LANDKAART (ADMINISTRATIEF)

Map No. 3690 Rev. 7 UNITED NATIONS
January 2007

Department of Peacekeeping Operations
Cartographic Section

Bijlage II Invloedsgebied van Al-Shabaab, per 9 oktober 2012

Bron: <http://www.polgeonow.com/2012/10/somalia-retreat-of-al-shabaab.html>

Bijlage III LITERATUURLIJST

- Africa Confidential, *Somalia: Al-Shabaab – neither gone nor forgotten*, vol.52:17, 26 augustus 2011.
- Amnesty International, *In the Line of Fire: Somalia's Children Under Attack*, 20 juli 2011.
— , *A humanitarian and human rights catastrophe*, 26 september 2011
— , *Somalia: African Union: Put protection of civilians at the Forefront of Efforts to Address Peace and Security in Somalia*, 25 januari 2012.
- Danish Immigration Service, *Security and human rights issues in South-Central Somalia, including Mogadishu*, april 2012.
- EIU, *Country Report Somalia*, februari 2011.
— , *Country Report Somalia*, november 2011.
— , *Country Report Somalia*, februari 2012.
— , *Country Report Somalia*, mei 2012.
- Freedom House, *Freedom of the Press 2012 - Somalia*, 5 september 2012.
- FSNAU, *Famine ends, yet 31% of the population remain in crisis*, 3 februari 2012.
— , *Somalia Crisis Easing, but 2.12 Million People Remain Food Insecure*, 29 augustus 2012.
- Global Protection Cluster Working Group, *Handbook for the protection of internally displaced persons*, juni 2010.
- HRW, *Kenya: Security Forces Abusing Civilians Near Somalia Border*, 12 januari 2012.
— , *World Report 2012 – Somalia*, 22 januari 2012.
— , *No Place for Children: Child Recruitment, Forced Marriage, and Attacks on Schools in Somalia*, februari 2012.
- IASC, *Protection Cluster Updates*, februari 2012-oktober 2012 (tweewekelijks).
- ICG, *Somalia: The Transitional Government on Life Support*, 21 februari 2011.
— , *Kenyan Somali Islamist Radicalisation*, 25 januari 2012.
— , *The Kenyan Military Intervention in Somalia*, 15 februari 2012.
— , *Somalia: An Opportunity that Should Not Be Missed*, 22 februari 2012.
- IDMC, *Somalia, New displacement and worsening humanitarian and protection crisis for IDPs*, 9 december 2011.
- Immigration and Refugee Board of Canada, *Somalia: Information about Al-Shabaab, including areas of control, recruitment procedures and affiliated groups*, 29 november 2011.
- International Institute for Strategic Studies, *Armed Conflict Database, Somalia, Military & Security. Military & Security Developments*, Maart – Juni 2012.
- LandInfo, *Somalia: Security and conflict in the south*, 29 augustus 2011.
— , *Somalia: Protection and Conflict Resolution Mechanisms*, 30 september 2011.

— , *Somalia: Al-Shabaab and forced marriage*, 6 juli 2012.

Lewis, M. Paul (ed.), 2009. *Ethnologue: Languages of the World, Sixteenth edition*. Dallas, Tex.: SIL International. Online version: <http://www.ethnologue.com>.

Marcello Lamberti, *Die Somali Dialekte*, Hamburg, 1986.

Minority Rights Group International, *Peoples under threat*, april 2010.

— , *State of the World's Minorities and Indigenous Peoples 2012*, 28 juni 2012.

Menkhaus, Ken, *A Thousand Fatwas for Somalia*, 3 november 2011.

— , *After the Kenyan Intervention in Somalia*, januari 2012.

— , *The Somali Spring*, 24 september 2012.

— , *Somalia's Sarajevo*, 3 oktober 2012.

NUSOJ, *Annual Report 2012*, januari 2012.

TANA, *Political Economy Analysis in Mogadishu*, mei 2012.

UNGA, *A/HCR/18/48*, 29 augustus 2011.

— , *A/HRC/20/16/Add.3*, 14 mei 2012.

— , *A/HRC/21/61*, 22 augustus 2012.

UNHCR, *Eligibility Guidelines, HCR/EG/SOM/10/1*, 5 mei 2010.

— , *Operation in Somalia*, januari 2011.

— , *Population Movement Tracking Monthly Report*, februari-oktober 2012 (maandelijks).

— , *Somalia: Displacement - South Central Dashboard*, februari-oktober 2012.

— , *Somalia Fact Sheet*, oktober 2012.

UN Monitoring Group, *S/2011/433*, 18 juli 2011.

— , *S/2012/544*, 11 juli 2012.

UNOCHA, *Somalia, Humanitarian Access*, februari-oktober 2012 (maandelijks).

— , *Somalia Humanitarian Overview*, februari-oktober 2012 (maandelijks).

— , *Humanitarian Dashboard Somalia*, februari-oktober 2012 (maandelijks).

— , *Somalia Situation Report*, februari-oktober 2012 (wekelijks).

— , *Somalia, Famine & Drought, Situation Report*, 11 januari 2012.

— , *Somalia, Shelters offer protection in Puntland*, 1 augustus 2012.

UNSC, *S/RES/1774*, 14 september 2007.

— , *SC/9904*, 12 april 2010.

— , *S/2011/549*, 30 augustus 2011.

— , *S/2011/591*, 22 september 2011.

— , *S/2011/591*, 22 september 2011.

— , *S/2011/595*, 29 september 2011.

— , *S/2011/662*, 25 oktober 2011.

— , *S/2011/759*, 9 december 2011.

— , *S/2012/74*, 31 januari 2012.

— , *S/2012/283*, 1 mei, 2012.

— , *S/2012/545*, 13 juli 2012.

— , *S/2012/643*, 22 augustus 2012.

US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011*, 24 mei 2012.

— , *2011 Report on International Religious Freedom - Somalia*, 30 juli 2012.

— , *2011 U.S. Terrorism Report: Somalia*, 31 juli 2012.

Weinstein, Michael A., *Somalia: A Roadmap to Nowhere*, Garowe Online, 22 september 2011.

— , *Somalia's New Roadmap: The Garowe Principles*, 30 december 2011.

Bijlage IV RELEVANTE WEBSITES

www.allafrica.com
www.amnesty.org/en/region/somalia
www.bbc.co.uk
www.cia.gov
www.crisisgroup.org
www.criticalthreats.org
<http://www.drc.dk>
www.flightstats.com
www.hrw.org
www.iom-nederland.nl
www.nation.co.ke (Daily Nation)
www.nytimes.com
www.enoughproject.org
www.garoweonline.com
www.hijra.or.ke
www.landinfo.no
www.minorityrights.com
www.nusoj.org
www.ochaonline.un.org/somalia
www.oicsomalia.org
www.rijksoverheid.nl
www.shabelle.net
www.somaligov.net
www.somalilandlaw.com
www.somaliangoconsortium.org
www.somaliareport.com
www.state.gov (US Department of State)
www.unhcr.org
www.unicef.org/somalia
<http://www.voasomali.com>

Bijlage V GEBRUIKTE AFKORTINGEN

AU	African Union
AMISOM	African Union Mission In Somalia
BBC	British Broadcasting Company
CIVIC	Campaign for Innocent Victims in Conflict
FSNAU	Food Security and Nutrition Analysis Unit
DIS	Danish Immigration Service
HRW	Human Rights Watch
IASC	Inter Agency Standing Committee
ICG	International Crisis Group
IDMC	Internal Displacement Monitoring Centre
IDP	Internally Displaced Person
IGAD	Intergovernmental Authority on Development
NGO	Niet-gouvernementele organisatie
NSP	NGO Security Programme
NUSOJ	National Union of Somali Journalists
PSC	Peace and Security Council
SNA	Somali National Army
SNSA	Somali National Security Agency
SNSF	Somali National Security Forces
SRSG	Special Representative of the Secretary General
TFG	Transitional Federal Government
TFP	Transitional Federal Parliament
UN	United Nations
UNDP	United Nations Development Programme
UNDSS	United Nations Department for Safety and Security
UNGA	United Nations General Assembly
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNOCHA	United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
UNPOS	United Nations Political Office for Somalia
UNSC	United Nations Security Council
VS	United States
VoA	Voice of America
VN	Verenigde Naties
WFP	World Food Programme
WHO	World Health Organization